

TC
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK TARİHİ ANABİLİM DALI
GENEL TÜRK TARİHİ BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TURAN YAZGAN'IN HAYATI, FİKİRLERİ, ESERLERİ VE
TÜRK DÜNYASI ARAŞTIRMALARI VAKFI

RUHİGÜL KOCA
221100420040126

İSTANBUL-2007

TC
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK TARİHİ ANABİLİM DALI
GENEL TÜRK TARİHİ BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TURAN YAZGAN'IN HAYATI, FİKİRLERİ, ESERLERİ VE
TÜRK DÜNYASI ARAŞTIRMALARI VAKFI

RUHİGÜL KOCA
221100420040126

TEZ DANIŞMANI
YARD. DOÇ. İSMAİL TÜRKOĞLU

İSTANBUL-2007

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek Lisans öğrencisi Ruhigül Koca'nın "Prof.Dr. Turan Yazgan'ın Hayatı ve Türk Dünyasına Yönelik Faaliyetleri" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Türk Tarihi Anabilim Dalı Genel Türk Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans tezi olarak oy birliği / oy çokluğu ile başarılı bulunmuştur.

Tez Danışmanı : Yrd.Doç.Dr. İsmail Türkoğlu
Üniversitesi Marmara

Üye : Yrd.Doç.Dr. Nesrin S.Karagür
Üniversitesi Marmara

Üye : Yrd.Doç.Dr. Nalan Türkmen
Üniversitesi Marmara

İmza

[Handwritten signatures]

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu' nun .02.../03.../ 2007 tarih ve .11-6... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof.Dr. Emel KEFELİ
Müdür

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	V
ÖZET.....	VI
ABSTRACT.....	VII
KISALTMALAR.....	VIII
TABLO LİSTESİ.....	X
1. GİRİŞ.....	1
2. TURAN YAZGANIN HAYATI, FİKİRLERİ VE ESERLERİ	
2.1. HAYATI	
2.1.1. Doğumu ve Çocukluk Yılları.....	5
2.1.2. Üniversite Yılları.....	6
2.1.3. Üniversitede Çalışma Hayatı.....	7
2.1.4. Turan Yazgan'ın Kişilik Özellikleri.....	9
2.1.5. Vakıf Çalışmaları.....	13
2.2. FİKİRLERİ	
2.2.1. Fikirlerini Etkileyen Unsurlar.....	20
2.2.2. Eğitimle İlgili Fikirleri	
2.2.2.1. Türkiye’de Eğitim İle İlgili Fikirleri.....	23
2.2.2.2. Türk Dünyasında Eğitim İle İlgili Fikirleri.....	26
2.2.3. Türk Dünyası İle İlgili Fikirleri.....	27

2.2.3.1. Türk Dünyasında Alfabenin Birliği İle İlgili Fikirleri.....	30
2.2.4. Devlet Kavramı İle İlgili Fikirleri.....	32
2.2.5. Avrupa Birliği İle İlgili Fikirleri.....	33
2.2.6. Sosyal Güvenlik İle İlgili Fikirleri.....	34

2.3.ESERLERİ

2.3.1. Kitapları

2.3.1.1. Kitaplarının Temel Özellikleri.....	37
--	----

2.3.2. Makaleleri

2.3.2.1. Bilimsel Makaleleri.....	37
2.3.2.2. Türkiye'nin Toplumsal Yapısı İle İlgili Makaleleri.....	38
2.3.2.3. Türk Dünyası İle İlgili Makaleleri.....	38
2.3.2.4. Popüler Makaleleri.....	39

2.3.3. Başlıca Seminer, Konferans ve Tebliğleri.....	39
---	-----------

3. TÜRK DÜNYASI ARAŞTIRMALARI VAKFI

3.1. TÜRK DÜNYASI ARAŞTIRMALARI VAKFININ KURULUŞU

3.1.1. Vakfın Vizyonu ve Misyonu.....	40
3.1.2. Vakfın Merkezi ve Şubeleri.....	41

3.2. TÜRK DÜNYASI ARAŞTIRMALARI VAKFININ FAALİYETLERİ

3.2.1. Eğitim Faaliyetleri

3.2.1.1. Türk Dünyasına Yönelik Eğitim Faaliyetlerinin Temel Özellikler...	44
3.2.1.1.1. Azerbaycan'da Eğitim Faaliyetleri.....	54
3.2.1.1.2. Tataristan'da Eğitim Faaliyetleri.....	57
3.2.1.1.3. Çuvaşistan'da Eğitim Faaliyetleri.....	59
3.2.1.1.4. Kazakistan'da Eğitim Faaliyetleri.....	60
3.2.1.1.5. Kırgızistan'da Eğitim Faaliyetleri.....	63
3.2.1.2. Yurt İçi Eğitim Faaliyetlerinin Temel Özellikleri.....	66
3.2.1.2.1. Türkiye Türkçesi Yaz Kursları	67

3.2.2. Kültürel Faaliyetler

3.2.2.1. Türk Dünyasına Yönelik Kültürel Faaliyetlerin Temel Özellikleri...	69
3.2.2.1.1. Azerbaycan'daki Kültürel Faaliyetler.....	70
3.2.2.1.2. Tataristan'daki Kültürel Faaliyetler.....	71
3.2.2.1.3. Çuvaşistan'daki Kültürel Faaliyetler.....	74
3.2.2.1.4. Kazakistan'daki Kültürel Faaliyetler.....	75
3.2.2.1.5. Kırgızistan'daki Kültürel Faaliyetler.....	76
3.2.2.1.6. Gagauz Özerk Cumhuriyeti'ndeki Kültürel Faaliyetler ...	78
3.2.2.1.7. Makedonya'daki Kültürel Faaliyetler.....	78
3.2.2.1.8. Bulgaristan'daki Kültürel Faaliyetler.....	79
3.2.2.1.9. Hakasya'daki Kültürel Faaliyetler.....	80
3.2.2.1.10.Kosova'daki Kültürel Faaliyetler.....	80
3.2.2.1.11. Türk Dünyası Sünnet Şölenleri.....	81

3.2.2.2. Yurt İçi Kültürel Faaliyetlerin Temel Özellikleri.....83

3.2.2.2. 1. Türk Halkları Asamblesi.....	84
3.2.2.2.2. Türk Dünyası Çocuk Şölenleri.....	92
3.2.2.2.3. Türk Dünyası Resim Sergileri.....	106
3.2.2.2.4. Düzenlenen Kurultaylar.....	107
3.2.2.2.5. Nevruz Kutlamaları.....	110
3.2.2.2.6. Süleymaniye Kürsüsü Konuşmaları.....	111
3.2.2.2.7. Müzik Faaliyeti.....	113
3.2.2.2.8.Vakfın Çıkardığı Yayınlar.....	114
3.2.2.2.8.1.Yazılı yayınlar.....	114
3.2.2.2.8.1.1.Sürelî yayınlar.....	114
3.2.2.2.8.1.1.1.Türk Dünyası Tarih Dergisi...	114
3.2.2.2.8.1.1.2.Bilim ve Toplum Dergisi.....	117
3.2.2.2.8.1.1.3.Türk Dünyası Araştırmaları...	117
3.2.2.2.8.1.1.4. Türk Musikisi Klasikleri.....	118
3.2.2.2.8.1.1.5. Sosyal Siyaset Dergisi.....	118
3.2.2.2.8.1.2. Kitaplar.....	119
3.2.2.2.8.1.3. Broşürler.....	119
3.2.2.2.8.1.4. Takvimler.....	119

3.2.2.2.8.2. Sesli ve Görüntülü Yayınlar.....	120
3.2.2.2.8.2.1. Kasetler.....	120
3.2.2.2.8.2.2. Sinema Filmleri.....	120
3.2.2.2.8.2.3. Video Filmleri.....	121

3.3. TÜRK DÜNYASI ARAŞTIRMALARI VAKFININ GELİR KAYNAKLARI

3.3.1. Yayın Satışı ve Kutay Seminerleri	122
3.3.2. Reklâm Gelirleri ve Diğer Gelirler.....	123

SONUÇ.....	125
-------------------	------------

BİBLİYOGRAFYA.....	128
---------------------------	------------

EKLER.....	146
-------------------	------------

EK 1: Turan Yazgan'ın Yayın Listesi	147
---	-----

EK 2: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının Yayın Listesi.....	158
--	-----

EK 3: Kutay Seminerinden Örnekler.....	167
--	-----

EK 4: Süleymaniye Kürsüsü Konferansları Listesi.....	168
--	-----

EK 5: Turan Yazgan ile Röportaj.....	174
--------------------------------------	-----

EK 6: Fotoğraflar.....	184
------------------------	-----

ÖNSÖZ

Bu tez çalışması, İstanbul Üniversitesi'nden 2000 yılında emekli olan ve 1980 yılında kurduğu Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının kurucu başkanlığını yapan Turan Yazgan'ın hayatı, fikirleri, eserleri ile Vakfın yurt içi ve yurt dışında Türk Dünyasına yönelik faaliyetlerini ortaya koyma amacını taşımaktadır.

Tez, Giriş hariç iki kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda Yazgan'ın hayatı, fikirleri, eserleri, ikinci kısımda Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı ve Vakfın yurt içi, yurt dışı faaliyetleri ele alınmaktadır. Birinci kısımda yer alan fikirleri bölümünde Yazgan'ın önemle üzerinde durduğu konular hakkındaki görüşleri anlatılmaktadır. Eserleri bölümünde Yazgan'ın kitapları, makaleleri ve başlıca seminer, konferans ve tebliğleri hakkında bilgi ve tam bir bibliyografyası vardır. "Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı" başlığını taşıyan ikinci kısımda ise Vakfın kuruluşu, yurt içi, yurt dışı faaliyetleri, Vakfın gelir kaynakları hakkında ayrıntılı bilgiler verilmektedir.

Bu tez çalışması Türk ülkelerinde önemli faaliyetler gerçekleştiren Turan Yazgan ve Vakfı ile ilgili Türkiye'de yapılan ilk araştırmadır. Bu konuda araştırma yapmak isteyenler için bir kaynak niteliğindedir. Bu çalışma hazırlanırken karşılaşılan en büyük zorluk, gerek yurt içinde gerek yurt dışında eğitim ve kültür alanında önemli faaliyetler gerçekleştiren Vakfın tüm çalışmalarını bir araya getirme güçlüğü oldu. Türk ülkelerinde hemen hemen her düzeyde eğitim hizmeti veren Vakfın tüm çalışmalarını özet bir şekilde sunmak zorluğu ile karşılaşıldı. Bir diğer zorluk Vakfın arşivinin ve kayıtlarının düzenli olmamasından kaynaklandı. Vakfın 1992 yılından bugüne kadar her yıl düzenlediği Türkiye Türkçesi yaz kursları için yurt dışından gelen öğrenci ve öğretmen sayısı ile ilgili bilgilere ulaşabilmek, 1995'ten bugüne kadar bayram havası içinde kutlanan Türk Dünyası çocuk şöenleri için Türkiye'ye gelen grupların sayılarını elde etmek, kayıtların düzensizliği nedeniyle yorucu oldu. Vakfın özellikle yurt dışı faaliyetleri ile ilgili sayısal bilgilere ulaşabilmek biraz zaman aldı. Türk ülkeleri için görevlendirilen öğretmenlerin, Türk ülkelerinden yüksek lisans ve doktora için getirilen öğrencilerin ülkelere ve yıllara göre tablosunu oluşturmak için Vakfın yurt dışı faaliyetleri ile ilgili bütün dosyaları tarandı. Bu tabloların oluşturulması, Vakfın da yararına oldu. Aynı şekilde ilk defa Vakfın 1980 yılından günümüze kadar yayınladığı tüm kitapların yazar ve yayın yılı ile birlikte bir listesi yapıldı. Bunun bir örneği Vakfa verildi.

Vakfa bağlı olan Süleymaniye Kùltür Merkezinde 1989 yılından bu güne kadar yapılan konferanslar Türk Dünyası Tarih Dergisi'nin bütün sayıları taranarak oluşturuldu. Çalışmam sırasında yardımlarını esirgemeyen Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi Editörü Dr. İlyas Topsakal'a, Vakfın Dış İlişkilerinden Sorumlu Müdürü Ayşe Yılmaz'a, Turan Yazgan'ın öğrencisi, asistanı, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakùltesi öğretim üyesi Prof. Dr. Recep Seymen'e değerli katkıları için teşekkür ederim. Ayrıca, beni sabırla dinleyen, yönlendiren tez danışmanım Yard. Doç. Dr. İsmail Türkoğlu'na teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

ÖZET

Bu çalışmada günümüzün önemli milliyetçilerinden biri olan Turan Yazgan'ın hayatı, fikirleri ve eserleri ile Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı ve Vakfın faaliyetleri incelendi. Turan Yazgan, faaliyetlerini daha çok Vakfı aracılığı ile gerçekleştirdiği için tezde daha çok Vakıf üzerinde duruldu.

Turan Yazgan, 1955 yılında Kastamonu Lisesini bitirdi. 1959 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinden mezun oldu. 1963'te İtalya'ya, Güney İtalya Bölge Planlaması konusunda staj yapmak üzere gitti. 1966'da İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesine asistan olarak girdi. 1967'de “Şehirleşme Açısından Türkiye’de İşgücünün Demografik ve Sosyo - Ekonomik Bünyesi” adlı tezle doktorasını yaptı. 1971’de doçent, 1979’da profesör oldu. 1980’de Türk Dünyası Araştırmaları Vakfını kurdu. 2000 yılında İstanbul Üniversitesinden emekli olan Turan Yazgan 1980 yılından bugüne değin Türk Dünyası Araştırmaları Vakfında kurucu başkanlık görevi yapmaktadır.

ABSTRACT

In this study; the life, ideas and works of Turan Yazgan; who is one of the today's important nationalists; and Turkish World Researches Foundation and its activities have been searched. Since Turan Yazgan has carried out his activities through his foundation; the foundation is emphasized mostly in this thesis.

Turan Yazgan was graduated from Kastamonu High School in 1955; and İstanbul University, Faculty of Economy, in 1959. He went to Italy to undergo training about Regional Planning of South Italy, in 1963. He attended Istanbul University, Faculty of economy as an assistant. In 1967, he finished his PhD Degree by the thesis named "Demographic and Socioeconomic Structure of Turkish Work Force from the point of Modernization". He became associated professor in 1971 and professor in 1979. He established Turkish World Researches Foundation in 1980. Turan Yazgan, who retired from Istanbul University in 2000, has been charter president of Turkish World Researches Foundation since 1980.

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
a.g.e.	Adı geçen eser
a.g.m.	Adı geçen makale
BM	Birleşmiş Milletler
DİSK	Devlet İşçi Sendikası Kurumu
Haz.	Hazırlayan
KKTC	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
İTO	İstanbul Ticaret Odası
İ.Ü	İstanbul Üniversitesi
MATÜKAT	Makedonya Türk Kadınlar Teşkilatı
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
MÜ	Marmara Üniversitesi
s.	Sayfa
S.	Sayı
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
ÖSYM	Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi
TİKA	Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı
TDAV	Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı
TRT – İNT	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu- International

TTK	Türk Tarih Kurumu
TÜDEV	Türk Devlet ve Toplulukları, Dostluk, Kardeşlik ve İşbirliği Vakfı
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı (United Nations Educational , Scientific and Cultural Organization)
ÖSYM	Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı
Vakıf	Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı
YÖK	Yüksek Öğretim Kurulu

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Türk Ülkeleri İçin Görevlendirilen Öğretmen Tablosu.....	48
Tablo 2: Türk Ülkelerinden Yüksek Lisans ve Doktora İçin Gelen Öğrenci Tablosu....	50
Tablo 3: TDAV'ın Yurt Dışı Okul ve Kurum Tablosu.....	51
Tablo 4: Türkiye Türkçesi Yaz Kursları İçin Gelen Grupların Tablosu.....	68
Tablo 5: Türk Dünyası Çocuk Şölenleri İçin Gelen Öğrenci Tablosu.....	105

GİRİŞ

Bu tezin amacı Turan Yazgan'ın hayatı, fikirleri, eserleri ve 1980 yılında kurduğu Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının faaliyetleri hakkında derli toplu bir çalışma ortaya koymaktır. Yazgan, faaliyetlerini adı geçen Vakfın çatısı altında gerçekleştirdiği için, tezde Vakfın faaliyetleri daha geniş olarak ele alınmaktadır.

Turan Yazgan'ın faaliyetleri ve Türk Dünyası konulu çeşitli söyleşiler bulunsa da Türkiye'de bugüne değin bu konu hakkında bir tez çalışması yapılmadı. Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının aylık yayın organı olan Türk Dünyası Tarih Dergisi'nde Vakfın faaliyetleri 1995 yılından itibaren "Faaliyetlerimiz" köşesinde ayrıntılı olarak verilmektedir. Bu çalışma hazırlanırken temel başvuru kaynağı 1987 yılından bu yana aylık yayınlanan derginin 244 sayısı oldu. Zeynep Uluant'ın, İskender Pala'nın, Yusuf Alper'in Türkiye ve Türk Dünyasının sorunları ile ilgili, Yazgan ile farklı zamanlarda yaptıkları söyleşilerden de faydalandı. Yazgan'ın kendi hayatını, Türkiye ve Türk Dünyası ile ilgili fikirlerini anlattığı çeşitli konferanslardan yararlandı. Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının yurt dışı faaliyetleri hakkında Vakfın arşivinden, kayıtlarından ve kütüphanesinden istifade edildi. Vakfın kurulduğu yıllardan itibaren gerçekleştirdiği faaliyetleri hakkında **Milliyet, Türkiye, Tercüman, Zaman** gazetelerinin ilgili sayıları tarandı. Yazgan'a ithafen İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi tarafından yayınlanan Sosyal Siyaset Konferansları, Prof. Dr. Turan Yazgan'a Armağan Özel Sayısı'ndan faydalandı. Yazgan'ın öğrencisi ve asistanı Prof. Dr. Recep Seymen ile farklı zamanlarda yapılan mülakatlar, tezin oluşmasına önemli katkı sağladı. Ayrıca, Yazgan'ın çeşitli kitaplarında, makalelerinde, konferans ve seminerlerinde dile getirdiği görüşlerinden istifade edildi.

Türk Dünyası kavramı 1990 yılından sonra Sovyetler Birliği'nden ayrılan Türk ülkelerini ifade etmek için ilk kez Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı tarafından kullanıldı.¹ Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte Türkiye'nin Türk Dünyası ülkeleri ile olan irtibatı daha iyi sağlandı. Türkiye gerek devlet olarak gerekse özel

¹ TDAV Resmî Faaliyet Raporu, İstanbul 1995.

sektör olarak Türk ülkelerinde çeşitli seviyelerde eğitim öğretim kurumları açtı. Devlet kuruluşları arasında Millî Eğitim Bakanlığı, Yüksek Öğretim Kurulu, Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı, Üniversiteler ve Üniversite kuruluşu olarak “Tömer” sayılmaktadır. Özel kuruluşlar arasında ise vakıf, dernek ve şirket statüsü altında okullar açıldı. Vakıfların ve derneklerin belli başlıları şunlardır: Türkiye Diyanet Vakfı, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, Ufuk Eğitim Vakfı, Türkiye Sağlık ve Tedavi Vakfı, Endonezya Yenbu Vakfı, Türkiye Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı, İslam ve Millî Kültüre Hizmet Vakfı, Dostluk Yolu Derneği, Balkanlar Eğitim ve Kültür Vakfı ile Tolerans Vakfıdır. Bunlardan ilk ikisi dışındakiler çok yaygın olmadıkları gibi Türk coğrafyası ile de hizmetlerini sınırlamadılar. Ticaret unvanı altında eğitim yapan kuruluşlar ise 1997 Mart ayı itibarı ile Çağ Öğretim A.Ş., Tolerans A.Ş., Silm A.Ş., Başkent Eğitim Şirketi, Serhat A.Ş., Ertuğrul Gazi Eğitim Şirketi, Fetih A.Ş., Fezalar Eğitim Şirketi, Gülistan A.Ş., Uluslar arası Ümit Şirketi, Samanyolu A.Ş., Özel Bung A.Ş., Asır Dış Ticaret, Toros Eğitim Şirketi, Çağlar Eğitim Malzemeleri Ltd. Şti., Sebat A.Ş., Milkyutay Dil Enstitüsü, Hafta Sonu Özel Türk Okullarıdır. Bu kuruluşların birinci özelliği kâr amacı taşıyan ticarî kuruluşlar olması, ikinci özellikleri ise bazı vakıflar gibi eğitim hizmetlerinin Türk Cumhuriyetleri ve Türk Toplulukları coğrafyası ile sınırlı olmaksızın yayılmış olmasıdır. Örneğin Endonezya, Fas, Güney Afrika ve Macaristan gibi Türk nüfusunun hemen hemen hiç bulunmadığı ülkelerde de faaliyet göstermektedir.²

Türkiye’nin Türk Dünyasında yürüttüğü eğitim, öncelikle yaygın ve örgün eğitim olarak ikiye ayrılmaktadır. Yaygın eğitim olarak Millî Eğitim Bakanlığının Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezleri, TİKA’nın gönderdiği öğretmenlerin açtığı Türkçe kursları ve Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının Türk Dünyası Kültür Merkezlerinde açtığı Türkçe kursları ile Türk sazı ve Türk folkloru öğretimi sayılabilir. Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının merkezlerinin dışında liselerinde, fakültelerinde ve Türk Dili bölümlerinde açtığı Türkçe kursları, müzik ve folklor kurslarını da eklemek gerekir. Ticarî kuruluşların ise bazı yerlerde dil kursları, bazı yerlerde bilgisayar kursları açtığı görülmektedir. Örneğin Başkent Eğitim Şirketinin Türkmenistan’da açtığı İngilizce, Türkçe, Bilgisayar Kurs Merkezi bunlara bir

² Turan Yazgan, “Türkiye’nin Türk Dünyasındaki Eğitim ve Öğretim Faaliyetleri”, **Sosyoloji Konferansları Otuz Birinci Kitap Prof. Dr. Orhan Türkdoğan’a Armağan Sayısı**, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Metodoloji ve Sosyoloji Araştırmaları Merkezi Yay., İstanbul 2005, s. 17.

örnektir. Örgün eğitim olarak ise esas ağırlık liselerdedir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Kazakistan'da Yesevi, Kırgızistan'da Manas adıyla açtığı iki üniversitesi vardır. Azerbaycan, Türkmenistan ve Kırgızistan'da ticarî kuruluşların özel üniversiteleri faaliyet göstermektedir. Geriye kalan yükseköğretimi Türkiye Diyanet Vakfının üniversiteler bünyesinde kurduğu İlahiyat Fakülteleri ile Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının aynı şekilde kurduğu Türk Dünyası İşletme Fakülteleri, Uluslar Arası İlişkiler, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümleri oluşturmaktadır.³

Yazgan'ın kurucu başkanlığını yaptığı Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, ilk olarak 1989 yılında Azerbaycan ve Türk ülkelerini içine alan bölgeye bir gezi düzenledi. Bu gezi sırasında bu ülkelerin belli başlı eğitim ihtiyaçları tespit edildi. Bu ihtiyaçların karşılanmasına yönelik olarak adımlar atılmaya başlandı. Vakıf, yurtdışında yaptığı eğitime önce Azerbaycan ve Kazakistan'dan başladı. Azerbaycan'da 1992 yılında İşletme Fakültesini kurdu. Bu fakültenin kurulmasının amacı, serbest piyasa ekonomisine geçen Azerbaycan'da gerekli olan girişimci insanı yetiştirmektir. Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, 1992 yılında Kazakistan Kentav'da Yesevi Lisesini açtı. Bu lisenin adı daha sonra Türk Dünyası Kentav Atatürk Lisesi olarak değiştirildi. Vakıf, malî gücünü dikkate alarak sınırlı sayıda lise, İşletme Fakülteleri, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümleri ile Türk Dünyası Kültür Merkezleri açtı ve 1993 yılından itibaren bunları sadece dikey gelişmeye tâbi tuttu. Yükseköğretim Kurulu, 1996 yılında Vakfın üniversitelerine denklik verdiği için ücretli izinli olarak Türkiye üniversitelerinden öğretim üyesi görevlendirmek mümkün oldu.

Vakfın çeşitli Türk ülkelerinde kurduğu Türk Dünyası Kültür Merkezlerinin amacı, bulunduğu ülke ile Türkiye arasında bir kültür köprüsü oluşturmaktır. Bu merkezler, bulunduğu ülkenin halkı, özellikle yazar, ilim adamı ve yayıncılar için Türkiye Türkçesi kursları düzenlemektedir. Vakıfla o ülke arasındaki ilişkileri düzenleyen Türk Dünyası Kültür Merkezleri, ayrıca çeşitli tören, kutlama, sergi gibi kültürel faaliyetler gerçekleştirmektedir.

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İsmail Gaspıralı'nın idealini taşıdığı “dilde, fikirde, işte birlik” prensibi için yurt dışında olduğu gibi yurt içinde de çeşitli eğitim ve kültür faaliyetleri gerçekleştirmektedir. Vakıf, İstanbul Aksaray'da bulunan Ankaravî Mehmed Efendi Medresesini merkez olarak kullanmaktadır.

³ a.g.m.

Burası, Vakfın yurt içi ve yurt dışı bütün faaliyetlerinin kararlaştırılıp yönlendirildiği birimdir. Vakfın yurt içi eğitim ve kültür faaliyetlerinde Süleymaniye Kültür Merkezinin de önemi büyüktür. Bu merkezde, yaz dönemi dışında, düzenli olarak her cumartesi Türkiye ve Türk Dünyası konulu çeşitli konferanslar verilmektedir. Aynı merkezde, Türk Dünyası Resim Sergileri düzenlenmekte, Türk ülkelerinden gelen çeşitli ressamalar, burada eserlerini sergilemektedirler. Bunun dışında Türk Dünyasından Sesler Korosu çalışmalarını burada gerçekleştirmektedir. Türk Dünyası Sinema Günlerinin de yapıldığı merkezde Türk Dünyası ülkelerine ait çeşitli filmler izlenebilmektedir.

Vakıf, yayın hayatında da kendini göstermektedir. Türk Dünyası ve Türk Dünyasının sorunları ile ilgili bilimsel nitelikte makaleler içeren, hakemli bir yayın organı olan Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, 1979 yılında yayın hayatına başlayıp günümüze kadar aralıksız yayınlandı. Vakfın faaliyetlerinin aylık olarak verildiği, popüler nitelikte konulara yer verilen Türk Dünyası Tarih Dergisi ise 1987 yılından itibaren aylık olarak yayınlanmaktadır. Vakıf, kurulduğu tarihten bugüne kadar Türkiye ve Türk Dünyası ile ilgili iki yüzün üzerinde kitap yayınladı.

2. TURAN YAZGAN'IN HAYATI, FİKİRLERİ VE ESERLERİ

2.1. HAYATI

2.1.1. Doğumu ve Çocukluk Yılları

Doğum tarihi çeşitli kaynaklarda farklı ifade edilmekle birlikte Turan Yazgan'ın resmî nüfus kaydına göre doğumu 20 Ocak 1938'dir.⁴ Ancak kendi ifadesine göre, 1935 veya 1936 yılında Eğirdir'de, Camii Mahallesi'nde dünyaya geldi. Yazgan, "Oralı, buralı olmak bana ayrı bir özellik kazandırmaz, Kırım'da da doğmuş olabilirdim, Romanya'da, Bişkek'te, Ötüken'de de," şeklinde ifade edip kendini "Türk Dünyası Vatandaşı" saymaktadır.⁵ Ailenin şeceresi Eğridir'i ilk fethedenlere dayanmaktadır. Eğirdir'in köyleri, Kara Avşar, Avşar, Kınık, Sevinç Bey ve Atabey adlarını taşıyan Oğuz köyleridir. Annesinin okuması var, yazması yoktu. Kuran okumasını bilirdi. Babası esnaftı ve küçük bir manifaturacı dükkânı vardı. Okuma yazmayı bilmemesine rağmen, esnaf olduğu için gündelik hesap işlerinden anlardı. Sadece esnaflık yaparak geçimini sağlayamadığından Isparta, Eğirdir, Dinar gibi pazarlara da giderek satış yapardı. Eğirdir Zafer İlkokulunu 1948'de bitiren Yazgan, Eğirdir'de ortaokul olmadığından, orta biri Ankara'da amcaoğlunun yanında Cebeci Ortaokulunda okudu. İlk ve ortaokulda başarılı bir öğrenciydi. Müzik dersi dışındaki tüm dersleri yüksekti. Orta birden sonra Eğirdir'e geldi. Babası eğitimini sürdürmesi için onu büyük oğullarıyla birlikte İstanbul'a gönderdi. Turan Yazgan, ortaokulu Vefa Lisesinde birincilikle bitirdi. Bu arada devlet parasız yatılı sınavına girdi ve sınavı Türkiye birincisi olarak kazandı. Tercih hakkı olduğu halde bütün Isparta doğumluları Kastamonu'ya verdikleri için o da oraya gitmek zorunda kaldı. Ağabeyleri izin vermediği için gizli gitmek zorunda kaldı. Kitaplarını, çamaşırlarını bir bohçaya koydu, bohçayı da gazeteyle sarıp iple

⁴ Bu kaynaklar, İskender Pala; **Üstadlar Konuşuyor**, I. Basım. Türk Edebiyatı Vakfı Yay., İstanbul 2002, "Prof. Dr. Turan Yazgan'ın Özgeçmişi", **Sosyal Siyaset Konferansları Prof. Dr. Turan Yazgan'a Armağan Özel Sayısı**, İstanbul 2005, s. vii.

⁵ Ali İhsan Gülcü, "Orta Asya'ya Eğitim ve Kültür Hizmeti Taşıyan Adam: Prof. Dr. Turan Yazgan, Türk Dünyasının Vatandaşı," **Türkiye**, 4 Ağustos 1993, s. 2.

bağladıktan sonra Ankara'ya amcaoğlunun yanına gitti. Giderken kanepenin üstüne gidişinin sebebini açıklayan bir not kâğıdı bırakmayı ihmal etmedi.⁶

Ağabeylerinden gizlice gittiği Ankara'da amcaoğlu onu Kastamonu otobüsüne bindirdi. Böylece, Kastamonu'ya ulaşan ve devlet parasız yurduna yerleşen Turan Yazgan'ın dört yılını geçirecek olduğu Kastamonu hayatı başlamış oldu. Yazgan, Kastamonu Lisesinde başarılı bir öğrenciydi. Kastamonu Lisesi o dönemde Türkiye'nin en iyi liselerinden biriydi⁷. Parasız yatılı grubunun gidişinden sonra seviye daha da yükseldi. Türkiye'nin ses getiren okullarından biri haline geldi. Turan Yazgan da çok atak bir öğrenciydi. Lise yıllarında okuduğu kitaplar arasında **Bozkurtların Ölümü, Bozkurtların Dirilişi** gibi eserlerin olması, onun düşünce dünyasının o dönemlerde şekillenmiş olduğunu göstermektedir.⁸ Taşıdığı isim, fikir formasyonunun aileden geldiğini çağırırsa da aslında bu tamamen tesadüfî bir durumdur. Fikrî yapısının oluşumunda ilk tohumları atan kişi ilkokul öğretmenidir.⁹

2.1.2. Üniversite Yılları

Turan Yazgan, 1955 yılında, parasız yatılı olarak okuduğu Kastamonu Lisesi Fen Bölümünü pekiyi derece ile bitirdi. O dönemlerde kayıtsız şartsız mühendis olmak istiyordu. Makineye ilgisi vardı. Evlendikten sonra kendi çamaşır makinesini dahi kendi yaptı. Fakat İstanbul Teknik Üniversitesinin sınav günü saat sekiz civarında babası son nefesini verirken onun yanında olduğu için sınava gidemedi. Ertesi gün girdiği sınavda yedek oldu. Bundan on beş gün sonra ise İstanbul Üniversitesinin sınavları vardı. Yazgan, çok arzu etmesine rağmen İstanbul Teknik Üniversitesine giremedi ve ilk defa adımı arkadaşından duyduğu İktisat Fakültesinin

⁶ Zeynep Uluant; "Turan Yazgan Hoca İle Hasbihal", **Kubbealtı Akademi Mecmuası**, S. 4, Ekim 2004, s. 66–68.

⁷ 1883 yılında Kastamonu valiliğine atanan saygın ve ileri görüşlü bir devlet adamı olan Abdurrahman Paşa, Osmanlı İmparatorluğu'nu, içine düştüğü zor durumdan kurtarmanın ancak eğitim alanında yapılacak reformlarla mümkün olduğunu düşündü. Şehir merkezinde 1884 yılında Darulmuallimin ve Askeri Rüştiye gibi okulların hemen açılmasını sağladı. Bununla da yetinmedi, İstanbul dışında özellikle Anadolu'da idadî statüsünde henüz bir mektep yok iken Kastamonu'da idadî adıyla bir okulun açılmasına karar verdi. İlk binanın resimlerini çizdirip veya bugünkü adıyla projesini yaptırıp Maarif Nezaretinden müsaade istedi. Gerekli izin alındı ve Anadolu'da ilk idadînin temeli, resmî bir törenle, 2 Mayıs 1885 günü atıldı. Kastamonu Lisesi kuruluşundan günümüze kadar on bine yakın mezun verdi.

⁸ Zeynep Uluant, a.g.m., s. 69.

⁹ a.g.m., s. 70.

sınavlarına girdi ve sınavı birinci olarak kazandı. Bu açıdan İktisatçı olmayı yıllar sonra, “kısmet” olarak nitelendirdi.¹⁰ Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesini de dördüncü sırada burslu olarak kazandı ama ağabeyleri İstanbul’dan ayrılmasına izin vermediler. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinin birinci sınıfına, 1955 yılında başladı. Kısa süre Tophane Rıhtım inşaatında çalıştı. Daha sonra buradan ayrılıp ağabeylerinin muhasebe defterlerini tutmaya başladı. Bu işi yaklaşık yirmi beş sene sürdürdü. Başkalarının da muhasebe defterlerini tutarak askere gidene kadar bir miktar para kazandı. Fakülteyi 1959 yılında bitirdikten sonra askerlik görevini yaptı.¹¹ Askerlik görevinden sonra, İmar ve İskân Bakanlığı Bölge Planlama Daire Başkanlığı’nda “İktisadî Araştırmacı” ve “Bölge Planlayıcısı” unvanlarıyla beş yıl görev yaptı. Bölge Planlaması konusunda staj yapmak üzere 1963 yılında İtalya’ya gitti.

2.1.3. Üniversitede Çalışma Hayatı

Turan Yazgan, 1966 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesine asistan olarak girdi. **Şehirleşme Açısından Türkiye’de İşgücünün Demografik ve Sosyo - Ekonomik Bünyesi** adlı tezle ve pekiyi derece ile 1967 yılında doktorasını yaptı. Doktora tezinin danışmanı Sabahattin Zaim idi.¹² Bu tez çalışması bir yıl sonra İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisat ve İçtimaiyat Enstitüsü tarafından yayınlandı. Bu çalışmada Yazgan, ülkenin iş gücü bünyesini inceledi. Türkiye’de işgücünün demografik ve sosyo ekonomik bünyesi ile ilgili faktörlerden her birini ayrı bir başlık altında ele aldı. Her faktörü önce genel bir bakış açısıyla inceleyip ardından Türkiye’nin bu faktörler bakımından arz ettiği hususlara kısaca ve toplu

¹⁰ Ali İhsan Gülcü, “Orta Asya’ya Eğitim ve Kültür Hizmeti Taşıyan Adam: Prof. Dr. Turan Yazgan, Türk Dünyasının Vatandaşı,” **Türkiye**, 4 Ağustos 1993, s. 2.

¹¹ “Prof. Dr. Turan Yazgan’ın Özgeçmişi”, **Sosyal Siyaset Konferansları Prof. Dr. Turan Yazgan’a Armağan Özel Sayısı**, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yay., S. 49, İstanbul 2005, s. vii.

¹² Sabahattin Zaim, 1926 yılında Makedonya’nın İstip kasabasında doğdu. 1934 yılında İstanbul’a yerleşti. 1947 yılında Ankara Hukuk Fakültesini bitirdi. 1953 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesine asistan olarak akademik hayata başladı. 1993 yılına kadar İstanbul Üniversitesinde öğretim görevliliği ve bölüm başkanlığı yaptıktan sonra Sakarya Üniversitesi İktisadi İdarî Bilimler Fakültesinde çalıştı. 1998 yılında emekli oldu. 1953–1998 yılları arasında akademik hayatı esnasında ABD, Almanya, Suudi Arabistan’da misafir öğretim üyesi olarak çalıştı. YÖK üyeliğinde bulundu. Eserlerinden bazıları, **Çalışma Ekonomisi** (İstanbul İktisat Fakültesi Yayınları 1965), **Türkiye’nin Nüfus Meselesi**, (Boğaziçi Yayınları 1973), **Türk ve İslam Dünyasının Yeniden Yapılanması**, (Nil Yay., İzmir 1997).

olarak baktı.¹³ **Gelir Dağılımı Açısından Sosyal Güvenlik** konulu tezi ise 1971 yılında vererek doçent oldu.

Bütün kazancının o dönemin milliyetçi gençlerine verilmesi için, 1971 yılında, sendikalara eğitim verme görevini üstlenen “Kutyay” adlı Kut Yayıncılık Kuruluşunu kurdu. Üniversitede doçent iken Yazgan’ın zihnini 1970’li yıllardaki çatışmalarda fazlasıyla yıpranan milliyetçi gençlere sahip olmak sorunu meşgul etti. Bu arada kendisinin sosyal siyaset alanında birçok çalışması vardı. Sendikalara derslere gittiği için de geniş bir çevresi oldu.¹⁴ Günümüze kadar devam eden seminer verme işine böylece başlanmış olundu. Aynı zamanda bu kuruluş **Hergün** gazetesinin dörtte birini aldı.¹⁵ Necip Fazıl’ı, Osman Yüksel Serdengeçti’yi, **Hergün** gazetesinde yazmaya Yazgan ikna etti.¹⁶

Turan Yazgan, 1977 ve 1978 yıllarında Güneydoğu Anadolu Bölgesi Planı’nın Genel Koordinatörlüğü görevini yüklendi. Bölgede yapılan araştırmaların sonucunda ortaya çıkan yaklaşık beş bin sayfalık ve yedi ciltlik **Güneydoğu Anadolu Gelişme Planı’nı** Başbakanlık Tarım ve Toprak Reformu Müsteşarlığına sundu. Böylece Türkiye’nin ilk ve en kapsamlı bölge planı hazırlanmış oldu. İktisat Fakültesi Profesörlüğüne 1979 yılında yükseltildi. İstanbul Üniversitesi Senato Üyeliği, Üniversite Yönetim Kurulu Üyeliği ve İktisat Fakültesi Çalışma Ekonomisi Anabilim Dalı Başkanlığı görevlerinde bulundu. Aynı yıl, Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi’ni Kut Yayıncılığa bağlı olarak çıkarmaya başladı. Bu dergi, aynı zamanda dünyada ve Türkiye’de iki ayda bir Türk Dünyası ile ilgili araştırma yayınlayan, ortalama iki yüz elli sayfalık, o dönemin tek Türk dergisiydi.

¹³ Turan Yazgan, **Şehirleşme Açısından Türkiye’de İşgücünün Demografik ve Sosyo Ekonomik Būnyesi**, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakūltesi Yay., No; 1310, İstanbul 1968, s. 11.

¹⁴ Zeynep Uluant, “Turan Yazgan Hoca İle Hasbihal”, **Kubbealtı Akademi Mecmuası**, S. 4, Ekim 2004, s. 71.

¹⁵ Hergün gazetesi, Kasım 1947’den Mart 1980’e kadar yayın hayatında kalan M. Faruk Gūrtunca’nın sahibi ve başyazarı olduđu gūnlük, siyasī gazetedir. Gazetede Razi Yalkın, Rıza Ruşen, Ūmit Deniz, Mustafa Niyazi, Ahmet Arvasi, Taha Akyol, Necmettin Hacıeminođu, Enver Altaylı gibi isimler uzun sūre kōşe yazarlıđı yaptılar. Yayına başladıđı yıllarda gazete, daha çok dōnemin Tūrk ve dūnya ekonomik buhranı, Cumhuriyet Halk Partisi ile Demokrat Partinin mūcadeleleri, Amerikan politikacıları olan Truman ve Marshall’ın komūnizme karşı aldıkları tedbirler ve bu bağlamda dūnya ūlkelerine yaptıkları yardımlar, Yahudiler ile Arap devletlerinin mūcadeleleri konularına ađırlık verdi. Sovyet Rusya ile ilgili ve Onun aleyhinde olduđu fazla habere ve yoruma yer verildi. Dōnemin iē buhranları, komūnist- milliyetēi çatışmaları, haber ve yorumları gazete sayfalarından aktarıldı. 1970’lerden sonra Alparslan Tūrkēş’in de kōşe yazarlıđını yaptıđı gazete milliyetēi niteliktedir. Ayrıca ōzellikle Osmanlı tarihi ile ilgili konulara yer verildi. Tarihī romanlar kısa bōlūmler halinde aktarıldı.

¹⁶ Zeynep Uluant, a.g.m., s. 71.

Yazgan, 1995 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne bağlı olarak “Yeni Türk Cumhuriyetleri Sosyo- Ekonomik Yapısı” adı altında bir yüksek lisans programı açılmasını sağladı ve bu programın başkanı oldu. Adı geçen yüksek lisans programı 1999 yılında İstanbul Üniversitesi Rektörü Kemal Alemdaroğlu tarafından kapatıldı. Program bu süre zarfında yaklaşık üç yüz öğrenciye yüksek lisans ve Türk ülkeleri ile ilgili araştırma yapma imkânı sundu. Türk öğrenciler ile birlikte yabancı öğrencilerin de eğitim aldığı bu yüksek lisans programına olan istek oldukça fazlaydı ve kapatıldığı zaman iki yüzün üzerinde Türk ülkeleri ile ilgili tamamlanmış tez çalışması bulunuyordu.¹⁷

2.1.4. Turan Yazgan’ın Kişilik Özellikleri

Turan Yazgan’ın kişilik özelliklerinin iyi tahlil edilebilmesi ve onun daha iyi tanınabilmesi için onunla ilgili yazılan yazılarda ifade edilen düşüncelere bakılması gerekir. İstanbul Üniversitesinden öğrencisi Ahmet Yörük, 1970’li yıllardaki “eylemsiz doçent” olarak nitelendirdiği Yazgan’ın dikkat çekici özelliğinin biraz aykırılık olduğunu hatta asî düşünce ve davranışları ile kendine has bir cazibe merkezi oluşturduğunu düşünmektedir.¹⁸ Yazgan’ın akranlarından farklı bir görüntü sergilediğini, değişik tipte genç bir hoca olarak ilgi odağı olduğunu ifade etmektedir. Yazgan’ın bu farklılığının nedeni olarak olaylara alışılmışın dışında bakmasını ve olayları farklı açılardan değerlendirebilme gücünün varlığını işaret etmektedir.

Yine Ahmet Yörük, Yazgan’ın cazibesini oluşturan değişik unsurların olduğunu düşünmektedir. Bunların başında Türk ve dünya tarihine olan hâkimiyetinin, tarihî olayları tahlil edip günümüz olayları ile ilişkilendirmesinin, yalınlığının ve anlaşılabilirliğinin geldiğini ifade etmektedir. Ahmet Yörük’e göre, “Türklük ve vatan aşkı ile dolu olan bu eylem adamı, fikirlerini faaliyete geçirme

¹⁷ Prof. Dr. Turan Yazgan’ın öğrencisi Prof. Dr. Recep Seymen ile Mülakat, İstanbul: 5 Nisan 2007.

¹⁸ Ahmet Yörük, 1949’da Manisa Kula’da doğdu. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinden 1970 yılında mezun oldu. Aynı fakültenin “Umumî İktisat Teorisi Kürsüsü”ne asistan oldu. 1990 yılında doçent, 1996 yılında profesör oldu. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisat Bölümü öğretim üyeliği görevinden 31 Temmuz 1999 tarihinde emekli oldu. Halen Kadir Has Üniversitesinde öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır.

aşamasında huzursuz ve tedirgindir. Huzura ancak fikirlerini faaliyete geçirince kavuşmaktadır.”¹⁹

Yörük, Turan Yazgan’ın bazen “yeter artık” dedirtecek kadar dürüst olduğunu belirtmektedir. Bu yönünü şu olay ile örneklendirir: İstanbul Üniversitesinin döner sermayesinden, 1970’li yılların sonuna doğru İktisat Fakültesi öğretim üye ve yardımcılarına döner sermaye payları verilirdi. Bu ücretlere hak edilmemiş kazançlar olarak bakan ve bunların devlete geri ödenmesi için hukuk mücadelesi veren ve bu mücadeleyi kazanan Yazgan’ın gayreti sonucu fakülte mensupları maaşlarından aylar boyu geri ödeme yapmak zorunda kaldılar. Bu kesintilere Prof. Dr. Sabri Ülgener,²⁰ “Turan Keseneği” adını koydu.²¹

Ahmet Yörük, bunun dışında Yazgan’ın bir diğer önemli özelliğinin zor ve sıkıntılı durumlarda anî ve makul çözümler üretme yeteneği olduğunu ifade etmektedir. Anî gelişen olumsuzluklarda soğukkanlı oluşu, olaylara çabuk hâkimiyet kurması, uygun çözümler üretebilmesi, onun zora düşen arkadaşları tarafından ilk akla gelen isim olmasını sağlamaktadır.

Yazgan’ın, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinden öğrencisi ve asistanı olan Recep Seymen, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı konusunda Yazgan’ın oldukça özverili, fedakâr olduğunu belirtmektedir.²² Seymen, Vakfın malî açıdan sıkıntı yaşadığı dönemlerde Yazgan’ın İstanbul Üniversitesinden aldığı maaşını ve ek derslerini doğrudan Vakfın hesabına yatırdığını ve şahsî parasını da hiç düşünmeden Vakıf için harcadığını açıklamaktadır. Aslında Yazgan’ın çok para kazandığını ama

¹⁹ Ahmet Yörük, “Prof. Dr. Turan Yazgan ya da Çağdaş İsmail Gaspıralı Bey”, **Sosyal Siyaset Konferansları Prof. Dr. Turan Yazgan’a Armağan Özel Sayısı**, İstanbul 2005, s. 23.

²⁰ Sabri Ülgener: (1911–1983) İstanbul’da doğdu. İstanbul Hukuk Mektebini bitirdi. Bu okulun İktisat Kürsüsü asistanı oldu. 1936’da İktisat Fakültesi kurulunca bu fakülteye geçti. 1941’de doçent, 1951’de profesör oldu. İki kez fakülte dekanlığı yaptı. 1958–1959 yılları arasında Federal Almanya’daki Münih Üniversitesinde 1964–1965 yılları arasında ABD’deki Columbia Üniversitesinde konuk profesör olarak ders verdi. 1981’de emekliye ayrıldı. Keynesçi iktisat düşüncesini ve makro ekonomi öğrenimini Türkiye’de ilk kez sistemli hale getiren Ülgener, Max Weber’in Batı Avrupa’da kapitalizmin ruhunu Protestan ahlakının belirlediği görüşünden yola çıkarak bu yaklaşımı Osmanlı Türk toplumuna uyarlamaya çalıştı. Bu doğrultuda Türkiye’nin ekonomik geriliğinde, kuşaktan kuşağa aktarılan düşünce geriliğinin önemli bir rol oynadığını ileri sürerek Max Weber’in geliştirdiği yaklaşımın Türkiye’deki ilk temsilcisi oldu. Bazı eserleri, **İktisadî İnhitat Tarihimizin Ahlak ve Zihniyet Meseleleri** (1951), **Millî Gelir İstihdam ve İktisadî Büyüme** (1962), **Zihniyet ve Din** (1981), **Zihniyet, Aydınlar ve İzmler** (1983).

²¹ Ayr. İçin bkz; Yusuf Alper; “Turan Yazgan İle Üniversite ve Türkiye Üzerine Bir Sohbet”, **Sosyal Siyaset Konferansları, Prof. Dr. Turan Yazgan’a Armağan Özel Sayısı**, İstanbul 2005, s. 76.

²² Recep Seymen, Bayburt’ta, 1964 yılında doğdu. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesini ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini 1985 yılında bitirdi. Aynı yıl İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Çalışma Ekonomisi Bölümüne Turan Yazgan’ın asistanı olarak girdi. Halen aynı bölümde profesör unvanıyla çalışmaktadır.

şahsına ait kıymete değer mal ve mülkünün olmadığını belirten Seymen bunu şu olayla örneklendirir: 1979 yılında Güneydoğu Anadolu Gelişme Planı'nı Başbakanlık Tarım ve Toprak Reformu Müsteşarlığına teslim ettiğinde karşılığında aldığı, o dönem için büyük bir meblağ olan ücretin tamamını Milliyetçi Hareket Partisine bağış yaptı. Seymen, Yazgan'ın şahsî evinin dahi kardeşleri tarafından alındığını vurgulamaktadır.²³

Muhsin Kadioğlu, “kelimelere sığmaz” diye nitelendirdiği Yazgan'ın diğer ilim adamlarından farkının “eylem adamı” olmak olduğunu belirtmektedir.²⁴ Ona göre Yazgan, “iki binli yıllarda Türk birliği ülküsünü savunanların laf yerine iş yapmak için model almaları gereken canlı bir örnektir. Turan Yazgan, günümüzün İsmail Gaspıralı'sıdır.”²⁵

İstanbul Üniversitesinden öğretim üyesi arkadaşı Mustafa Erkal, Yazgan'ın yalnız eğitim ve öğretimle meşgul olan bir öğretim üyesi olmadığını belirtmektedir.²⁶ Aynı zamanda müessese kuran ve kurduğu müesseseyi yaşatan, çalışma gücü ve azmini hiç kaybetmediği gibi yanındakileri de araştırma yapmaya teşvik eden kurucu bir insan olduğunu ifade etmektedir. Ona göre Yazgan, Türkiye’de ve Türk Dünyasında en çok tanınan, düşündüğü gibi konuşan, samimi ve idealist bir Türk milliyetçisidir. Yazgan'ın aristokrat bir bilim adamı değil milletiyle yabancılaşmamış, halka tepeden bakmayan bir aydın olduğunu ifade etmektedir.²⁷

Başkurt Devlet Üniversitesinde öğretim üyesi olarak görev yapan Prof. Dr. Almas Şeyhulov, Yazgan'ın Türk Dünyasına yönelik gerçekleştirdiği faaliyetlerin ve hizmetlerin önemini belirttikten sonra Onun bu bakımdan kendinden önce gelen Türk

²³ Prof. Dr. Turan Yazgan'ın öğrencisi Prof. Dr. Recep Seymen ile Mülakat, İstanbul: 5 Nisan 20.

²⁴ Muhsin Kadioğlu: 1964 yılında Giresun’da doğdu. İstanbul Teknik Üniversitesi Denizcilik Fakültesi Deniz Ulaştırma İşletme Bölümünde görevli öğretim üyesidir. Kadioğlu, Uluslar arası Denizcilik Politikaları, Denizcilik Stratejileri, Denizcilikte CBS Kullanımı, Kurvaziyer Turizm, Türk Denizcilik Stratejileri konularında çalışmaktadır. Ayrıca Avrupa Birliği konusunda da çalışmalara sahiptir.

²⁵ Muhsin Kadioğlu, “Yeni Yüzyılın İsmail Gaspıralısı Prof. Dr. Turan Yazgan”, **Sosyal Siyaset Konferansları, Prof. Dr. Turan Yazgan’a Armağan Özel Sayısı**, İstanbul 2005, s. 64.

²⁶ Mustafa Erkal; 1944 yılında İstanbul’da doğdu. Orta öğrenimini Maarif Kolejinde, yüksek öğrenimini İktisadî ve İdarî Bilimler Yüksek Okulunda tamamladı. 1967 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisadiyat Enstitüsüne asistan olarak girdi. 1977 yılında “Orta Teknik Eğitim Sanayi İlişkileri” isimli tez ile doçent oldu. 1988 yılında profesör oldu. Halen İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisat Bölümü İktisat Sosyolojisi Anabilim Dalı başkanıdır.

²⁷ Mustafa Erkal, “Prof. Dr. Turan Yazgan Hocamız ve Bazı Anılar”, **Sosyal Siyaset Konferansları Prof. Dr. Turan Yazgan’a Armağan Özel Sayısı**, İstanbul 2005, s. 17.

milliyetçileri olan Sadri Maksudî, Zeki Velidî Togan, İsmail Gaspıralı gibi aydınların takipçisi olduğunu ifade etmektedir.²⁸

Rafael Muhammettin²⁹ Turan Yazgan'ı Türk ülkelerinde kültür, eğitim, bilim, iktisat ve sanat alanlarında faaliyetleri olan sevdalı bir Türkçü olarak tanıtmaktadır. Türk ülkelerine yönelik faaliyetlerinin oradaki Türkler tarafından çok iyi bilindiğini ve kişiliğine karşı büyük bir saygı duyulduğunu belirtmektedir. Ayrıca, katıldığı kurultay, konferans, seminer, görüşme ve toplantılarda dinleyicilere hitaben yaptığı konuşmalara dayanarak Yazgan'ın güçlü bir mantığa ve hitabet kabiliyetine sahip olduğunu ifade etmektedir.³⁰ Hitabet kabiliyeti ile ilgili olarak İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinden öğrencisi Ahmet M. Gökçen çeşitli panel, sempozyum, açikoturum veya konferanslarda Yazgan'ın dinleyicilerinde hayranlık yarattığını ve büyük alkış aldığını belirtmektedir. Özellikle Türkiye ile ilgili konuların izahını millî perspektifle yaptığını ve ülke çıkarları söz konusu olduğu zaman açıklamalarında daha açık, berrak ve net bir dil kullandığını ifade etmektedir.³¹

Ahmet M. Gökçen, Yazgan'ın çalışmalarında her zaman öncü ve yaratıcı olduğunu belirtmektedir. Bir olay olduğu veya bir konu gündeme geldiği zaman bundan bir sonuç çıkartmasını her zaman bildiğinin altını çizmektedir. Gökçen'e göre, Tarım ve Toprak Reformu Müsteşarlığı adına Güneydoğu Anadolu'daki beş ili (Gaziantep, Şanlıurfa, Mardin, Diyarbakır ve Adıyaman) kapsayan Bölge Planı yapılması söz konusu olduğu zaman Yazgan, ekip çalışma ve yaratıcılığının ne denli yüksek olduğunu ortaya koydu. Oldukça önemli ve yoğun bir mesai gerektiren bu işin organizasyonunu çok kısa bir zamanda gerçekleştirdi. Ayrıca başta bu illerin valileri olmak üzere çeşitli yöneticilerle çok kolay iletişime geçip gerekli bilgilere hızlı biçimde ulaştı. Gökçen, bu durumun Yazgan'ın sosyal ilişkilerdeki başarısından kaynaklandığını belirtmektedir.³²

²⁸ Almas Şeyhul, "Prof. Dr. Turan Yazgan Hocamız ve Bazı Anılar", **Sosyal Siyaset Konferansları Prof. Dr. Turan Yazgan'a Armağan Özel Sayısı**, İstanbul 2005, s. 45.

²⁹ Rafael Muhammettin, 1947 yılında Rusya'nın Sverdlovsk Bölgesinde doğdu. 1981- 1997 arası Tataristan Cumhuriyeti Bilimler Akademisi bünyesindeki İbrahim Galimcanov Dil, Edebiyat ve Tarih Araştırmaları Enstitüsünde çalışmış olup 1997 yılından itibaren aynı akademinin Tarih Enstitüsünde araştırmacı olarak çalışmaktadır. Ayr. bilgi için bkz, Rafael Muhammettin, **Türkçülüğün Doğuşu ve Gelişimi**, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yay., İstanbul 1998, s. 140.

³⁰ Rafael Muhammettin, **Türkçülüğün Doğuşu ve Gelişimi**, TDAV yay., İstanbul 2006, s. 140.

³¹ Ahmet M. Gökçen, "Hocamız, Dostumuz ve Ağabeyimiz Prof. Dr. Turan Yazgan", **Sosyal Siyaset Konferansları Prof. Dr. Turan Yazgan'a Armağan Özel Sayısı**, İstanbul 2005, s. 8.

³² a.g.m., s. 9.

2.1.5. Vakıf Çalışmaları

Turan Yazgan, 1980 yılında Türk Dünyası Araştırmaları Vakfını kurarak Kut Yayıncılığı bu Vakfa bağlı bir kuruluş haline getirdi. Yazgan'ın Türk Dünyası ile ilgili aktif çalışmaları Vakfı kurmasıyla başladı. Onun faaliyetlerini Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının faaliyetlerinden ayrı değerlendirmek mümkün değildir. Vakfın faaliyetleri, büyük ölçüde başkanının girişim ve düşüncelerine bağlıdır.³³

Sovyetler Birliği'ndeki rejim izin vermediği için 1980 yılından 1989 yılına kadar Vakfın Türk ülkelerine yönelik somut faaliyetleri gerçekleşemedi. Sovyetler Birliği'ndeki rejimin 1989 yılında çözülmeye başlamasıyla başta Azerbaycan olmak üzere Türk ülkeleri ile yakın ilişkilere girildi. Aynı yıl Yazgan, beraberinde bulunan yüz altmış dokuz kişiyle ilk defa Azerbaycan'a gitti. O dönem Azerbaycan'da Halk Cephesinin güçlü olduğu ama komünist iktidarın bulunduğu dönemdi.³⁴ Türkiye'den giden ekip Bakü'de çok büyük bir kalabalık tarafından karşılandı. Geziye katılan gazeteci-yazar Sevinç Çokum, heyecanın, sevincin, hüznün, gözyaşının hep birlikte hissedildiği bu buluşmayı tarihî bir an olarak ifade etti. Gezinin ilk değerlendirmelerini, "Alper Tungaları, Oğuzları, Manasları hatırlatan yüzleriyle Halk Cephesinin gençleri gelip bavullarımıza yapıştılar. Kılavuz olup önümüze düştüler... Hepsinin gözleri sevgiyle ışıklanmıştı..." şeklinde kaleme aldı.³⁵ Azerbaycan'ın siyasî açıdan karışık olduğu, Karabağ sorununun yaşandığı bu dönemde gezi ekibi Bakü'de kaldığı otelde zor günler yaşadı ve Rus polisi tarafından Bakü'den çıkarılmak istendi. Ekipteki kişiler çok istemelerine rağmen Azerbaycan Halk Cephesinin düzenlediği mitinge katılamadılar ve kaldıkları otel, miting alanının karşısında olduğu için Rus polisi tarafından Bakü'den uzaklaştırıldılar.³⁶ Ancak bir gün sonra Bakü'ye dönebildiler. Sovyetler Birliği döneminde katı bir baskı politikasının altında kalan Azerilerin Türk kültürünü ve İslam'a has ahlak anlayışını koruyabilmeleri Türkiye'den giden ekibi oldukça şaşırttı ve duygulandırdı. Azerilerin

³³ Rafael Muhammettin, **Türkçülüğün Doğuşu ve Gelişimi**, TDAV yay., İstanbul 2006, s. 140.

³⁴ Zeynep Uluant, "Turan Yazgan Hoca ile Hasbihal", **Kubbealtı Akademi Mecmuası**, S. 4, Ekim 2004, s. 71.

³⁵ Sevinç Çokum, "Tarihî Bir Yolculuk", **Türkiye**, 15 Aralık 1989, s. 15.

³⁶ Sevinç Çokum, "Ruslar Bizi Azerbaycan'dan Uzaklaştırmak İstedi.", **Türkiye**, 19 Aralık 1989, s. 15.

kendilerini Ermeniler karşısında yalnız hissettiklerini ve Türkiye ile daha sıkı, daha samimi ilişkiler kurmak istediklerini gördüler.³⁷

Yazgan, Azerbaycan'da birçok kuruluşu ziyaret etti ve birçok kuruluş ile temaslarda bulundu. Vakıf tarafından Bakü'de İzmir Caddesi üzerinde Türkiye ve Türk Dünyası ile ilgili elverdiğince yayın, kırtasiye ve kasetin satılabileceği, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı adına büyük bir Türk Dünyası Dükkânı açıldı. Yazgan, Azerbaycan Devlet Üniversitesinde bir nabız yoklaması yaptı, Azerbaycan'da eğitim kurumları açmaya karar verdi. Bunun için öncelikle burada pazar ekonomisine geçişi kolaylaştırmak için, hocalarını Türkiye'den getirterek bir İşletme Enstitüsü kurmayı kararlaştırdı.

Zamanını ve enerjisini Türk Dünyasının sorunları ile ilgilenerken harcayan ve elverdiğince Türkiye ile Türk ülkeleri arasında kültür köprüleri kurmak isteyen Yazgan'ın, Vakıftan belirli elemanlar eşliğinde yaptığı Azerbaycan seyahati sonrasında somut faaliyetler gerçekleştirildi. Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı önderliğinde Azerbaycan ile Türkiye arasında önemli kültürel ilişkiler kuruldu. Türkiye'nin çeşitli illerinde, 12–26 Ocak 1990 tarihlerinde “Büyük Azerbaycan Şenliği”, 1–15 Mayıs 1990'da Azerbaycan Devlet Drama Tiyatrosunun gösterileri, 28 Mayıs–3 Haziran 1990 tarihlerinde Kayseri'de düzenlenen Birinci Milletlerarası Büyük Azerbaycan Kongresi Türkiye'de Azerbaycan ile ilgili yapılan önemli faaliyetlerdir.

Yazgan, Azerbaycan şenlikleri ile ilgili, 10 Ocak 1990 tarihinde Türkiye gazetesine yaptığı açıklamada, “Azerbaycan şenlikleri ile yetmiş seneden beri ilişkileri kopmuş aynı milletin iki kardeş halkı, kültür faaliyetleri ile birbirini yakından tanıyacak ve çağımızda milletlerin ve devletlerin muhtaç olduğu karşılıklı dostluk ilişkilerine katkıda bulunacak” şeklinde ifade etti. Aynı görüşmede Yazgan, Azerbaycan şenlikleri kapsamında düzenlenmesi planlanan programları da açıkladı. Buna göre, Azerbaycan devlet ses ve saz gruplarının gösterilerinin, Ankara, İzmir, Kayseri ve İstanbul'da 26 Ocak 1990'a kadar yapılmasının planlandığını söyledi. Bunun dışında Azerbaycan mutfak kültürünü tanıtıcı faaliyetler ile Azerbaycan'ın iktisadî durumunun ele alınacağı konferansların yapılması kararlaştırıldı.³⁸ Ne var ki Azerbaycan şenlikleri devam ederken Azerbaycan'da karışıklıklar çıktı. Ermenistan,

³⁷ Sevinç Çokum, “Güzellikler Yurdu Azerbaycan”, **Türkiye**, 30 Aralık 1989, s. 15.

³⁸ Orhan Keleş, “Azerbaycan Şenlikleri”, **Türkiye**, 10 Ocak 1990, s. 7.

Azerbaycan'ın topraklarına saldırdı. Bunun üzerine Azerbaycan şenlikleri yarıda kaldı.

Yazgan, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının 1990 yılının Mayıs ayında gerçekleştirdiği önemli bir organizasyonu olan Azerbaycan Devlet Akademik Dram Tiyatrosunun Türkiye'ye davet edilmesi ile ilgili olarak Türkiye gazetesine açıklamalar yaptı. Türk tiyatrosunun çeşitli sıkıntılar içinde olduğunu ifade ettiği açıklamasında bunun nedeni olarak tiyatroların bir türlü seyirci toplayamamasını gösterdi. Seyircinin kendi kültür köklerine bağlı olmayan eserlere rağbet etmediğini belirtti. Bunun için Türk tiyatrosunun kan tazelemeye ihtiyacı olduğunu ve Azerbaycan'dan tiyatro ekibi ve oyunu getirttiğini ifade etti. Azerbaycan'da çok canlı bir tiyatro hayatının varlığına işaret eden Yazgan bu canlılığın sırlarını tespit etmek, Azerbaycan tiyatrolarını bizdeki tiyatrolar ile mukayese etmek, çıkmazlarımızdan bir an önce kurtulmak için oyunlardan iki tanesinin İstanbul ve Ankara'da Azerbaycan tiyatro sanatçıları tarafından sahnelenmeye başladığını açıkladı.³⁹ Sahnelenen eserler, İlyas Efendiyev'in "Bizim Garibe Taleyimiz" ve "Sevgililerin Cehennemde Vüsali" adlı yapıtlarıdır. "Bizim Garibe Taleyimiz", iki genç arasında geçen aşkın siyasî, toplumsal hayat ile çatışan taraflarını işlemektedir. Sahtekârlığın, ikiyüzlülüğün, adam kayırmanın, rüşvetçiliğin toplum hayatına neler kaybettirdiği anlatılmaktadır. "Sevgililerin Cehennemde Vüsali" nde ise 1937–1938 yıllarında Stalin'in uyguladığı baskı politikası altındaki insanların trajedisi anlatılmaktadır. Azerbaycan'da köklü bir tiyatro geçmişinin varlığına işaret eden yazar Beşir Ayvazov, bununla birlikte, yeni tiyatro anlayışları göz önüne alınırsa, bu iki tiyatro eserini oldukça eskimiş tiyatro olarak açıklamaktadır. Bunun nedenini Azerbaycan'ın yarım asırdır dış dünyaya kapalı oluşu ile ifade etmektedir.⁴⁰

Azerbaycan'da, 1990 yılının Mayıs ayının ortalarında, cumhurbaşkanı seçilen Ayaz Muttalibov, yayınladığı ilk kararnamede, Bolşeviklerin iktidarı ele geçirdiği günün değil, bağımsız Azerbaycan Cumhuriyeti'nin kuruluş yıldönümünü olan 28 Mayıs 1918'in millî bayram olarak kutlanacağını açıkladı.⁴¹ Azerbaycan'da bugün millî bayram olarak kutlanmaya başlanırken Türkiye'de Turan Yazgan, Erciyes Üniversitesi'nin katkıları ile Kayseri'de 28 Mayıs- 6 Haziran 1990 tarihleri arasında

³⁹ N. Yıldırım Gençosmanoğlu, "Azerbaycan Akademik Dram Tiyatrosu Türkiye'de", **Türkiye**, 4 Mayıs 1990, s. 11.

⁴⁰ Beşir Ayvazov, "Azerbaycan Türk Tiyatrosunun Düşündürdükleri, Geçmişle Hesaplaşan Tiyatro", **Tercüman**, 12 Mayıs 1990, s. 5.

⁴¹ M. Necati Özfatıra, "Azerbaycan'dan Haberler", **Türkiye**, 28 Mayıs 1990, s. 6.

gerçekleşecek olan Birinci Milletlerarası Azerbaycan Kongresini düzenlemeye başladı.⁴² Kongreye Azerbaycan, Türkiye, Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere ve Sovyetler Birliği'ndeki diğer Türk Cumhuriyetlerinden yüz yirmiye yakın bilim adamı katıldı. Kongreye katılan yaklaşık yüz yirmi bilim adamından ellisi Azerbaycan ile ilgili tebliğ sundu. Kongrenin ikinci günü Dağlık Karabağ Bölgesinin durumu ele alındı. Dağlık Karabağ Bölgesinin Ruslar tarafından plânlı bir şekilde gündemde tutulduğunun ve bu toprakların Ermenilere verilmek istendiğinin dile getirildiği bu oturumda ilk konuşmayı Azerbaycan Bilimler Akademisinin Başkanı Ziya Bünyatov yaptı. Bünyatov, Gorbaçov'dan destek bulan Ermenilerin almak istediği Karabağ'ın tarihî Türk yurdu olduğunu ifade etti.⁴³ Tarih ve edebiyat konuları ağırlıklı devam eden kongrenin üçüncü gününde Türk- Rus ilişkileri ele alındı. Azerbaycan'da Sovyet rejiminin etkisiyle dinî eğitimin çok eksik kaldığı vurgulandı. Ayrıca, Türk toplumunun Rusya'daki durumunun ele alındığı kongrede tarihî seyri içinde Rusya'ya karşı başkaldırının yeni olmadığı, 1964 yılı Ekim'inde de aynı şekilde direnmeler olduğu ifade edildi. Edebiyat alanındaki konuşmaların birçoğunda Azerbaycan halkının bağımsızlık mücadelesi üzerine yürüttüğü çabaların destanlaştığı belirtildi. Öte yandan Azerbaycan Yazarlar Birliği Başkanı Dr. Anar Rızayef, Kril alfabesinin bırakılacağını bu konudaki kararların kesin olduğunu belirtti. Ancak bu konuda aceleci olunmadığını zira Latin alfabesini öğretmeden Kril alfabesi bırakılırsa doğacak boşluğun edebiyat ve kültürde bunalıma sebep olacağını belirtti. Gelecek parlamento toplantısında bu kararın alınacağını ve uygulamaya konulacağını bildirdi.⁴⁴

Azerbaycan'dan Birinci Büyük Azerbaycan Kongresi için gelen uzmanlar yalnız tarihî ve edebî konuları görüşmediler. Azerbaycan'ın yapması gereken iktisadî ve ekonomik kalkınma hamlesinde Türkiye'nin ve Türk işadamlarının Azerbaycan'a destek olmasını temin etmeye çalıştılar. Bütün bunların olması için Türk iş adamları ve yetkilileri Azerbaycan'ı işgal eden Rus tanklarının ülkeden çıkmasını şart koştu. Azerbaycanlı iş adamlarının dahi Azerbaycan için ticarî amaçlı yatırımlar yapmaya pek cesaret edemedikleri ifade edildi.⁴⁵ Konferansın ilgi çeken noktalarından biri de

⁴² Dış Haberler Servisi, "Azerbaycan'da Bağımsızlık İlanı", **Milliyet**, 28 Mayıs 1990, s. 16.

⁴³ Selçuk Yurdağül, "Azerbaycan'ın Kalbi Kayseri'de Attı", **Türkiye**, 30 Mayıs 1990, s. 11.

⁴⁴ Selçuk Yurdağül, Salih Sarıdanışmend, "Dinimizi Yeniden Öğreneceğiz", **Türkiye**, 31 Mayıs 1990, s. 13.

⁴⁵ Ahmet Ali Arslan, "Rus Tankları Azerbaycan'dan Çıkmalı, Birinci Milletlerarası Azerbaycan Konferansından Notlar", 13 Haziran 1990, **Türkiye**, s. 7.

Azerbaycanlı Doç. Dr. Feridun Ağasıoğlu'nun hazırladığı Türk Dünyası ortak Latin alfabesi idi. Ağasıoğlu, Azerbaycan gibi diğer Türk Cumhuriyetlerinin de Türkiye ve batı ile bağlantı kurmak istediklerini belirtti. Azerbaycan'ın kullanacağı Latin alfabesinin taslağının hazırlandığını, yetkili organların tasdikine sunulduğunu ifade etti.⁴⁶

Yazgan, 1990'dan sonra da Sovyetler Birliği'nde dağılmanın eşiğine geldiği, komünizm sisteminin çöktüğü sıralarda bu durumdan faydalanıp her yıl Türk ülkelerine çeşitli seyahatler gerçekleştirdi. Bu dönemde Türk ülkelerine yönelik düzenlediği önemli bir seyahat de, 1990 yılının Eylül ayında Vakfın belirli üyelerinin da yer aldığı Özbekistan ve Azerbaycan'ı içine alan seyahattir. Bu seyahate yüz elli dört kişi katıldı. Programın başlangıcında Özbekistan'ın başkenti Taşkent'e bir günlük seminer ve iki günlük bir gezi düşünülürken, iç karışıklıklar nedeni ile Taşkent'e gidilmesi mümkün olmadı, bu gelişme üzerine seyahatin Özbekistan bölümü, Semerkant ve Buhara'da geçirildi. Özbekistan'da kalınan üç günden sonra da 1-6 Eylül 1990 tarihleri arasında Azerbaycan'a geçildi.⁴⁷ Özbekistan'dan dönerken gidilen Azerbaycan'da da bir dizi seminer faaliyeti yapıldı. Özbekistan ve Azerbaycan'a yapılan ve bundan sonra da devam ettirilen bu seyahatlerin amacı, Türk halkları arasında bir dostluk köprüsü kurmak çabasıydı.⁴⁸

Yazgan, yüz altmış sekiz kişilik bir grup ile 1992 yılının Haziran ayının sonunda Özbekistan, Kırgızistan, Türkmenistan ve Azerbaycan'ı ziyaret etti. Bu ziyaret sırasında Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı adına Semerkant, Taşkent, Bişkek, Aşkabat ve Bakü'de yeni liselerin kurulmasına karar verdi. Asıl mesleği eğitimcilik olan Yazgan, Türk Dünyasında arzuladığı millî uyanış şuurunun ancak eğitimle gerçekleşeceğini düşünmekteydi.

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının belirli elemanları ile birlikte 3 Temmuz 1993'te İdil- Ural ve Altay bölgesine yönelik gerçekleştirdiği seyahate ilim adamları, televizyon ekipleri, basın mensupları, iş adamları ve sendikalardan oluşan yetmiş katılımcı dâhil oldu. Grup, bu bölgelere giden ilk Türk heyetiydi.⁴⁹ İdil- Ural ve Altay bölgesini daha yakından tanıyan Yazgan'ın buralara gerçekleştirdiği

⁴⁶ Ahmet Ali Arslan, “ Birinci Milletlerarası Azerbaycan Konferansından Notlar”, 15 Haziran 1990, **Türkiye**, s. 7.

⁴⁷ Yusuf Alper, “Özbekistan ve Azerbaycan'da On Gün”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 47, Kasım 1990, s. 29.

⁴⁸ a.g.m., s. 30.

⁴⁹ Turan Yazgan, “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 81, Ağustos 1993, s. 2.

seyahatler, onun Türk Dünyasının içinde bulunduğu durum ile ilgili olan bilgisini ve kültürünü artırdı.

Yazgan ve ekibinin Çuvaşistan ile Tataristan'a bir ziyareti de 1994 yılının Ocak ayında oldu. Bu ziyaretin amacı, Çuvaşistan'ın asırlardır ilk defa bir Çuvaş Cumhurbaşkanı'na kavuşması dolayısıyla yapılan törene katılmaktı. Bu heyet, Çuvaş Cumhurbaşkanı olan Nikolav Federov'un ilk ziyaretçileriydi. Yazgan, bu ziyareti sırasında da zorla Hristiyanlaştırılan Çuvaşların Türk kültürünü olduğu gibi koruduğunu ve Türkiye Türklerine ilgi duyduklarını gördü.⁵⁰ Türk ülkelerini tanıdıkça, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı adına buralarda eğitim kurumları açmaya karar verdi.

Turan Yazgan, 1996 yılında, Vakfın eğitim, kültür ve sosyal faaliyetleri için kullandığı Süleymaniye Kültür Merkezinde "Derleniş Hareketi" adı ile birlik oluşturdu. Derleniş Hareketi'nin amacı, "bin iyi niyet yerine bir küçük iyi hareket" yapmaktı. Derleniş Hareketi küçük fakat iyi hareketler yapmak için kuruldu. İyi hareket, kanunlara, örf ve adetlere, kısaca millî değerlere aykırı olan her şeye karşı olma çerçevesi içinde tarif edildi. Örneğin, bu hareketin oluşmasıyla Türkçeyi katledenlere karşı değil, Türkçenin katledilmesine karşı bir savaş açılacaktı. Belirli bir gaye ile devlet malına zarar verenler hoş görülse de devlet malına zarar verme eylemi asla hoş görülmecekti.⁵¹ Bu hareket, 1996 yılında, Türk toplumunda gün geçtikçe etkinliği artan İngilizceyi eğitim dili olarak kabul etmek isteyenlere karşı bir tavır olarak ortaya çıktı. Derleniş Hareketi adlı birlik, günümüze kadar Türkçeyi ve millî değerleri korumayı kendine görev bildi ve bu yönde çalışmalar yürüttü.⁵²

Folklor ekibi ve sanayicilerden oluşan otuz yedi kişilik bir heyetle, 2002 yılının Ekim ayında, Almatı'ya giden Turan Yazgan, hiçbir sebep gösterilmeksizin Almatı havaalanından geri çevrildi. Ancak Zonguldak valiliği tarafından oluşturulan sanayici heyeti çeşitli temaslar yaparak iki şehir arasında gerçekleştirilmesi mümkün yatırım ve iş alanlarını tespit etti. Geri döndürülme olayı ise, Dışişleri Bakanlığı tarafından takibe alındı.⁵³ Yazgan'ın, Kazakistan'a girişi 2006 yılının Temmuz ayına

⁵⁰ Turan Yazgan, "Sevgili Okuyucular", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 86, Şubat 1994, s. 5–6.

⁵¹ Turan Yazgan, "Bugünden Tarihe, Dilde, Fikirde, İşte Derleniş Hareketi" **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 113, Mayıs 1996, s. 6.

⁵² Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi Editörü Dr. İlyas Topsakal İle Mülakat, İstanbul: 16 Mayıs 2007.

⁵³ "Faaliyetlerimiz", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 191, Kasım 2002, s. 7.

kadar yasaklandı. Bu tarihte, kendisine yasağın kaldırıldığına dair dilekçe ulaştı. Halen Turan Yazgan'ın Rusya Federasyonu'na ve Kırgızistan'a girişi yasaktır.⁵⁴

İstanbul Üniversitesindeki görevinden 2000 yılında istifa yoluyla emekli olan Turan Yazgan, enerjisini bütünüyle Vakfına ve Vakfının faaliyetlerine verdi. Artık asıl görevi Vakfı oldu. Yazgan,'ın bütün mesaisini harcadığı Vakfı aynı zamanda Türk Dünyasından gelen birçok misafirin Türkiye'de uğramadan gidemedikleri yerler arasına girdi. Yazgan, Vakıftaki zamanını, Türk ülkelerinden gelen temsilcilerle Vakfı arasında çeşitli işbirliği anlaşmaları yapmak, onları Türkiye'de ağırlamak, Türk ülkelerindeki okullarının ihtiyacını tespit etmek ve gidermeye çalışmak, Türk Cumhuriyetlerden gelenlere Türkiye Türkçesi kursları düzenlemek ve bunun dışında Türk Dünyası ile ilgili çalışmalar yapan Vakfını idare etmekle geçirmektedir.

Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Senatosu, oy birliği ile aldığı kararla Turan Yazgan'a 2002 yılının Mart ayında, fahrî doktora payesi verdi.⁵⁵ Yurtdışındaki üniversitelerden toplam yirmi akademik unvan alan Yazgan'ın bununla birlikte yirmi bir akademik unvanı bulunmaktadır. Aldığı başlıca akademik unvanları arasında Kazakistan Korkut Ata Üniversitesi Hürmetli Profesör Unvanı, Kazan Devlet Üniversitesi Fahrî Profesörlük, Kırgızistan Celalabat Kommersiye Enstitüsü Fahrî Profesörlük sayılabilir.⁵⁶ Turan Yazgan, Türkiye'de Aydınlar Ocağı ve Türk Ocağı'nın üyesidir. Uluslar arası hiçbir kuruluş ve derneğe üye değildir.⁵⁷

⁵⁴“Turan Yazgan ile Mülakat”, İstanbul: 13 Temmuz 2006.

⁵⁵ “Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 184, Nisan 2002, s. 7.

⁵⁶ Aldığı akademik unvanların tamamı EK 1'de Turan Yazgan'ın Yayın Listesi'nde verildi.

⁵⁷ “Turan Yazgan ile Mülakat”, İstanbul: 13 Temmuz 2006.

2.2. FİKİRLERİ

2.2.1. Fikirlerini Etkileyen Unsurlar

Lise yıllarında Türkçülüğün önde gelenlerinden Hüseyin Nihal Atsız'ın eserleriyle tanışması Yazgan'ın fikir dünyasını şekillendirdi.⁵⁸ Özellikle okulunda bulunan Orta Asya haritası önünde Türk ülkelerini işaret ederek çektiği resmi, onun yolunu lise yıllarında belirlediğini göstermektedir.⁵⁹ Türklüğe duyduğu sevginin ve güvenin Onun sayesinde arttığını, Türklük ile ilgili ideallerinin lise yıllarında perçinleştiğini ve dönülmez bir yola girdiğini ifade etmektedir. Yazgan'ın Türk Dünyası ile ilgili faaliyetlerinde Nihal Atsız'ın ideal ve fikirleri daima belirleyici oldu. Yazgan, “Türklük şuuru ile yaşayan gerçek bir Türkçü” şeklinde tanıttığı Nihal Atsız'ın gelecek nesillere mutlaka anlatılması gerektiğini belirtmektedir.⁶⁰

Yazgan'ın fikrî yaşamında Ziya Gökalp'in önemli bir yeri vardır.⁶¹ Gökalp, bir toplumdaki insan gücünü üç gruba ayırmakta, birinci grupta bulunan “Hak yoktur, vazife vardır.” diyenleri genel anlamıyla “ülkücü”

⁵⁸ Hüseyin Nihal Atsız; 1905'te İstanbul'da doğdu. İstanbul Sultanisinde orta öğrenimini tamamladıktan sonra İstanbul Darülfünunu Edebiyat Fakültesine yazıldı. 1930 yılında buradan mezun oldu. Anadolu'da çeşitli orta öğretim kurumlarında öğretmenlik yaptı. Orhun dergisini ve Atsız mecmuasını yayınladı. Dönemin sol düşüncesine karşı şiddetli bir fikir mücadelesine girişti. Tanrıdağı, Çınaraltı gibi dergilerde milliyetçi yazılar yazdı. H. Nihal Atsız 1975 yılında vefat etti.

⁵⁹ Zeynep Uluant, “Turan Yazgan Hoca İle Hasbıhal”, **Kubbealtı Akademi Mecmuası**, S.4, Ekim 2004, s. 67.

⁶⁰ Refet Köroğlu, Cengiz Yavan, **Türkçülerin Kaleminden Atsız**, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yay., İstanbul 2000, s. 1.

⁶¹ Ziya Gökalp; (1876–1924) Türk milliyetçiliğini sistemleştiren 19. yüzyılın en büyük Türk düşünürlerinden biridir. 1895 yılında İstanbul'da Baytar Mektebinde okumaya başlasa da II. Abdulhamit yönetimine karşı gizli örgütlerle ilişki kurduğundan tutuklandı. 1909'da memleketi Diyarbakır'a sürgün edildi. Burada, II. Meşrutiyet döneminde, İttihat ve Terakki Cemiyetinin Diyarbakır şubelerini kurdu. İttihat ve Terakki Cemiyetinin Selanik'te toplanan genel kurultayına Diyarbakır delegesi olarak katıldı. Selanik'te yoğun düşünce ve sanat çalışmaları ile çevresini etkiledi. 1913–1919 yılları arasında Darülfünunda İlmî İçtima Müderrisi oldu. Bu sırada Türk Yurdu, Halka Doğru, Türk Sözü, İslam Mecmuası, İktisat Mecmuası ve Millî Tettebular Mecmuası'nda çeşitli konularda yazılar yazdı. Türk ulusunun yükseltilmesi için tutulması gereken yolun ve uyulması gereken ilkelerin neler olduğunu Türkçülüğün Esasları adlı eserinde açıkladı. Türk toplum yapısını araştırırken çağdaşı Fransız toplum bilimcisi olan Durkheim'in etkisiyle toplumsal idealizm görüşünü benimseyerek “Birey yok, toplum var.” savını öne sürdü. Türkçülük görüşünü ilk kez ileri sürdüğü II. Meşrutiyet Döneminde Turancılık ülküsünü ortaya atmışsa da Cumhuriyet döneminde Misak-ı Milli sınırları içinde kurulan Türkiye Cumhuriyeti gerçekleştikten sonra imparatorluk hayalini bıraktı. Başlıca eserleri; Şaki İbrahim Destanı 1908, Kızıl Elma 1914, Yeni Hayat 1918, Altın Işık 1923, Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak 1918, Türkçülüğün Esasları 1923, Doğru Yol 1923.

olarak tanımlamaktadır. Yazgan da Türk gençlerinin Gökalp'in ülkücü olarak tanımladığı şekilde yetiştirilmesinin son derece önemli olduğunu belirtmektedir. Yazgan, Türk gençlerinden millete ve vatana hizmet uğrunda her türlü çabayı göstermelerini ve kendilerine Nihal Atsız'ı örnek almalarını istemektedir. Yazgan, Gökalp'in ikinci grup olarak adlandırdığı grubun ise "Hak vardır, vazife yoktur." diyen grup olduğunu ve bunların din ve devlet ile ilgili hiçbir çizgilerinin olmadığını, son derece arsız, namert ve haysiyetsiz olduklarını ifade etmektedir. Yazgan, Gökalp'e göre üçüncü grubun ise bu ikisinin arasında bir yer aldığını "Hak, vazifenin karşılığıdır." diyen grup olduğunu belirtmektedir. Bunların normal, sıradan vatandaş olduğunu, vazifelerini yapıp karşılıklarını aldıklarını, alamazlarsa mücadele ettiklerini; ama mücadelelerinin kanunlar ve töreler çerçevesinde olduğunu belirtmektedir. Yazgan, bir milletin içindeki mücadelenin birinci ve ikinci grup arasında olduğunu üçüncü grubun ise bu mücadelede galip gelen gruplara tâbi olduğunu ifade etmektedir. Bir milletin zaferler kazandığı, refahının arttığı, teknolojiye, sosyal ve kültürel alanda başarılar kazandığı dönemlerin birinci grup ile üçüncü grubun beraber olduğu dönemler olduğunu vurgulamaktadır.⁶²

Yazgan'ın Türkiye ve Türk Dünyası ile ilgili Vakfı aracılığı ile yaptığı bütün faaliyetlerinde İsmail Gaspıralı'nın "dilde, fikirde, işte birlik" idealinin derin etkisi vardır. Yazgan'ın uzun yıllardır mesaisini harcadığı bu ideal nedir? Bu ideali kısaca izah etmekte fayda vardır. Rusya Türklerinden millî şuurun uyanışında çok büyük rol oynayan Kırımlı İsmail Gaspıralı'nın ortaya attığı "dilde, fikirde, işte birlik" ideali günümüzde dahi Türkçüler tarafından benimsenmektedir.⁶³ Yazgan, bunun Türkiye'deki en önemli temsilcilerinden biridir. Türkiye'nin ve Türk Dünyasının içinde bulunduğu sıkıntılardan ancak İsmail Gaspıralı'nın "dilde, fikirde, işte birlik" prensibiyle kurtulacağını düşünmektedir. Dilde birlik demek, bütün Türk Dünyasının İstanbul Türkçesinde buluşması, ortak dilin Türkiye Türkçesi olması demektir.

⁶² Turan Yazgan, "Sevgili Okuyucular", *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S. 241, Ocak 2007, s. 2

⁶³ Gaspıralı, İsmail (1851–1914); Kırımlı Türkçü, reformcu. Kırım'ın Bahçesaray'a bağlı Avcıköy'de doğdu. 1963 yılında Akmesit Lisesine gönderildi. İki yıl sonra buradan ayrıldı. Varonej şehrindeki Askerî Lise'ye nakledildi. Daha sonra Moskova Askerî İdadisine gitti. Rusların Türk karşıtlığından beslenen Panslavizm politikasına tepki olarak buradan ayrıldı ve Zincirli Medresesine Rusça öğretmenliği görevine başladı. Bu medresede 1871 yılında Usulü Cedit akımını başlattı. 1871–1874 arası Paris'te kaldı. 1878'de Kırım'ın Bahçesaray Belediye Başkanlığına seçildi. 1881'den itibaren çok çeşitli küçük makaleler yayınladı. 1883 yılında o dönemin Türk basın hayatında en fazla dağıtılan ve en çok okunan gazetesi olan **Tercüman**'ı yayın hayatına soktu. Ayr. bilgi için bkz. Nadir Devlet, **İsmail Gaspıralı 1851- 1914**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara 1988.

Fikirde ve işte birlik ise Türk Dünyasının bütün doğal kaynaklarının Türkler tarafından, Türkler için kullanılması demektir. Gaspıralı yaşadığı dönemde dilde birliği sağlayıp fikirde birliği yaygınlaştırmış ise de ondan sonra Sovyetler Birliği'nin sıkı milletler politikası ve Türkiye'deki paralel politikalar yüzünden bu ideale ulaşamadı. Yirminci yüzyılın sonlarında Sovyetler Birliği'nin dağılması ve Türk Cumhuriyetlerinin ortaya çıkması yeniden “dilde, fikirde, işte birlik” idealinin canlanmasına yol açtı. Ne var ki Yazgan'a göre Türkiye, son on yılda Gaspıralı'nın hedeflerinden oldukça uzaklaştı, Türk Dünyasında alfabe birliğini, dil birliğini, fikir ve iş birliğini gerçekleştiremedi, karşısına çıkan fırsatları değerlendirmede. Bu yönde akılcı politikalar gerçekleştiremedi.⁶⁴

⁶⁴ Turan Yazgan, “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 173, Mayıs 2001, s. 2.

2.2.2. Eğitimle İlgili Fikirleri

2.2.2.1. Türkiye'nin Eğitim Sistemi İle İlgili Fikirleri

Türkiye’de sürekli tartışılan bir konu olan eğitimi, aynı zamanda birçok hatanın yapıldığı bir alan olarak tanımlamaktadır. Yazgan, Türkiye’de hükümetlerin, sosyal talep ile insan gücü ihtiyacı arasında sürekli sosyal talebi dikkate aldığını düşünmektedir. Bunun nedeni olarak sosyal talebin çok yüksek olduğunu, herkesin eğitim almak istediğini belirtmektedir. Mesleklerin en yükseğini hedefleyen insanların bu isteği ile insan gücü ihtiyaçlarının çatışma halinde olduğunu savunmaktadır. Türkiye’de ekonominin herkese yüksek eğitim verme gücünün olmadığını düşünen Yazgan, çocukları yine de yüksek eğitimde okutmak için önce kaliteden, sonra ekonominin ihtiyaçlarından vazgeçip ucuz eğitime kaymak gerektiğini belirtmektedir. Türkiye’de insan gücü ihtiyacının alt ve orta kademe olmasına rağmen sürekli yüksek kademe insan gücü yetiştirilmesinin yanlış olduğunu düşünmektedir. Bunun faturası olarak da alt ve orta kademe insan gücünün üniversiteye dahil edildiğini göstermektedir.

Yazgan, bu hatanın, ekonomiye büyük zarar verdiğini, bazı alanlardaki insan gücü açıklarının ise ekonominin gelişme hızını düşürdüğünü belirtmektedir. Eğitimin planlanırken mutlaka insan gücü ihtiyaçlarının esas alınması gerektiğini düşünmektedir.⁶⁵ İnsanların istekleri ile insan gücü ihtiyaçlarının dengeye oturması için birtakım yollar düşünülebilir. Bunlardan biri, insanların isteklerinin baskı altına alınmasıdır. Bu ya zorla, ya da “fedakâr nesiller yetiştirmek” ile gerçekleşir. Bu durum ise toplumun isteklerini kendi isteklerinden üstün tutan bireyler yetiştirmek ile olur. Yazgan, eğitimin millî olması gerektiğini, ancak millî bir eğitim ile fedakâr nesiller yetiştirileceğini düşünmektedir. Bunun en somut örneği olarak Japonya’yı görmektedir ve Japonya’nın bugünkü gelişmişliğinin nedenini milliyetçi nesiller yetiştirmesinde bulmaktadır.⁶⁶

⁶⁵ Turan Yazgan, “Bugünden Tarihe Eğitim Meselemiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 123, Mart 1997, s. 4.

⁶⁶ Thomas P. Rohlen, **Japonya’da Maneviyat Eğitimi**, Turan Yazgan (çev.), Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yay., İstanbul 1987, s. 11.

Türkiye’de eğitimle ilgili olarak yapılan ikinci hatanın, eğitimde çocuk sayısına bağlı olduğunu savunmaktadır. Bu durumun özellikle temel eğitimde karşımıza çıktığına işaret eden Yazgan, şehirlerde ilkokulların yetersiz kalışının sebebini, millî gelirden eğitime ayrılan payın gittikçe düşürülmesi ve köyden şehre göç olgusu ile açıklamaktadır. Millî gelirden eğitime ayrılan payın en düşük olduğu yıl ile en yüksek olduğu yıl arasında tam iki misli fark olduğunu vurgulamaktadır. Hükümetlerin ise, göç yoluyla oluşan nüfus artış hızını göstererek işin içinden çıktıklarını düşünen Yazgan, bunun sonucu olarak köylerde bulunan okulların çok az öğrenciye eğitim verirken şehirlerde durumun tam tersi olduğunu belirtmektedir. Doğal olarak bunun da köylerde öğrenci başına düşen temel eğitimin çok pahalı, şehirlerde ise çok ucuz olması sonucunu doğurduğunu ve bu hatanın temel eğitimde eşitsizliğe, köy- şehir arasında aşırı maliyet farkına sebep olduğunu düşünmektedir.⁶⁷

Türkiye’de eğitim sisteminde yapılan üçüncü hatanın, metot ile ilgili olduğunu belirtmektedir. Eğitimde ezberciliğin olması ve insan beyninin bir kayıt cihazı gibi kullanılması çeşitli olumsuzluklara yol açmaktadır. Ülkemizde her seviyedeki ve her daldaki okullarımızda bilgi esas alınmaktadır. Bu durumda öğretmenler salt bilgi vermekle görevli kişiler, öğrenciler ise verilen bilgileri kaydetmekle ve bunu sınavlarda ispat etmekle görevli kişilerdir. İnsan beyninin çözmeye, araştırmaya, bulmaya, incelemeye, tahlil ve sentez yapmaya dayalı kısmı ihmal edilip beyin sadece kayıt cihazına dönüşmektedir. Bu durum öğretmenlerin gereksizliği sonucunu ortaya çıkardığı gibi öğretmeni sadece bilgi veren bir araç haline indirmektedir. Artık günümüzde bilgi verme işinin basın yayın ve kitle iletişim araçları tarafından yerine getirildiğine dikkat çeken Yazgan, okulların daha farklı işlevleri olması gerektiğini belirtmektedir. Eğitimin asıl amacı, öğrenciyi düşünmeye, araştırmaya, tahlil ve sentez yapmaya yönlendirmektir ve eğitimin asıl hedefinin bu olması gerekir. Öğretmenin görevinin bilgiyi vermek değil, bilgiye ulaşma yollarını vermek olduğu açıktır. Günümüzde bilginin sadece insan beyninin yaratıcı kısmının geliştirilmesi için kullanılması gereken bir vasıta olması gerektiğini düşünmektedir.

Eğitim sistemi içinde ana dile büyük önem verilmesi gerektiğini düşünen Yazgan, her şeyden önce ana dilin çok iyi bir şekilde öğrenilmesinden sonra diğer dillerin bilinmesi gerektiğini düşünmektedir. “Bir yabancı dil bilen, iki insandır.”

⁶⁷ Turan Yazgan, “Bugünden Tarihe Eğitim Meselemiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 123, Mart 1997, s. 4.

ifadesinin de yanlış olduğunu düşünmektedir. Çünkü Türkiye dışındaki Türklerin hepsinin bir yabancı dili zorunlu olarak bilmelerine karşılık bu durum onları refaha ve hürriyete götürmemiştir. Bu duruma, Rusya Federasyonu’nu, İran’ı, Batı ve Doğu Türkistan’ı örnek olarak göstermektedir.⁶⁸

Sonuç olarak okulların bilgi verme yerleri, öğretmenlerin bilgi veren kişiler, öğrencilerin de bilgi kaydeden kişiler olmaktan çıkarılması gerekir. Böyle olmadığı takdirde eğitimde verimden söz edemeyeceğimiz gibi düşünen insan da yetiştiremeyeceğimizi belirtmektedir. Türkiye’de Millî Eğitim Bakanlığının temel eğitim konusunda son yıllardaki çalışmalarını takip edebildiği kadarıyla olumlu yönde bulan Yazgan, yapılan değişikliklerin öğrenciyi analiz etmeye, aramaya, bulmaya iten değişiklikler olduğunu ifade etmektedir. Fakat lise ve üniversitelerimizde fazla bir değişikliğin olmadığını, bu yüzden de ülkemizin eğitim açısından başarılı olmadığını düşünmektedir. Türkiye’de eğitimde bir diğer eksiklik hatta gün geçtikçe dikkat çeken eksiklik, millî olması gerekirken gittikçe hedeften uzaklaşan eğitim sistemidir.⁶⁹

⁶⁸ Turan Yazgan, “Bugünden Tarihe Eğitim Meselemiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 124, Nisan 1997, s. 4.

⁶⁹“Turan Yazgan ile Mülakat”, İstanbul:13 Temmuz 2006.

2.2.2.2. Türk Dünyasının Eğitim Sistemi İle İlgili Fikirleri

Turan Yazgan, Türk ülkelerinde Türkçe yapılan eğitime çok önem vermektedir. Bu, izinde yürüdüğü İsmail Gaspıralı'nın “dilde, fikirde, işte birlik” idealinin tek anahtarıdır. Türk ülkeleri arasında birliğin olmazsa olmaz şartının Türkçe eğitimden geçtiğine inanmaktadır.⁷⁰ Türkiye'nin Türk Dünyasında devlet ve özel sektör olarak yabancı dil ile eğitim yapmasının büyük bir hata olduğunu düşünmektedir. Bunu bir anlamda “pedagojik cinayet” olarak tanımlamaktadır. Yazgan'a göre Türkiye'de de işlenen bu hatanın Türk Dünyasına taşınması nesillerin affedemeyeceği bir suçtur. İngilizce öğretmekle, İngilizce bilim yapmanın birbirlerinden farklı şeyler olduğunun altını çizen Yazgan öğrencinin matematiği, fiziği, kimyayı, İngilizce olarak öğrenmesinin mantık gücünü zayıflattığını düşünmektedir.⁷¹

Türk ülkelerinde üniversite açmanın yanlış olduğunu belirten Yazgan, bunun nedeni olarak, Türk ülkelerinin birçoğunda yeterli kapasitede üniversite olduğunu belirtmektedir. Türk ülkelerindeki eksiklik, sistem değişikliğinden doğan girişimci insan tipidir. Bu girişimci insanı yetiştirmek için de işletme fakültelerine ve enstitülere ihtiyaç olduğunu belirten Yazgan, Türkiye'nin buralara gönderecek yeterli üniversite hocası kadrosu olmadığına dikkat çekmektedir. Bakü ve Celalabat'taki İşletme Fakültelerinin de Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı tarafından bu maksatla kurulduğunu ifade etmektedir.

Yazgan, Türk ülkelerinin eğitim bakımından önemli bir ihtiyacının da Türkiye Türkçesinin öğrenilmesi olduğunu düşünmektedir. Türkiye'nin Türk ülkelerine gönderecek yeterli sayıda Türk dili uzmanı olmadığını ısrarla belirtip bunun sağlanması için de Türkiye üniversitelerine en az beş bin kişilik bir kadronun verilmesi ve metot geliştirme çalışmalarının hemen başlaması gerekliliğini vurgulamaktadır.

Yazgan, Türk ülkelerinde var olan anaokullarında ve liselerde Türkiye'dekinden ortalama olarak çok daha iyi eğitim yapıldığını düşünmektedir. Buna örnek olarak Türk ülkelerinin birçoğunda sınıfların düşük mevcutlu olmasını

⁷⁰ Turan Yazgan, “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 140, Ağustos 1998, s. 2.

⁷¹ “Prof. Dr. Turan Yazgan ile Mülakat”, **Türk Edebiyatı**, S. 287, Eylül 1997, s. 16.

ve anaokullarında “r” sesinin telaffuzu için bile ayrı bölümlerin açılmış olmasını göstermektedir. Bu okullarla Türkiye’deki özel okulların bile yarışamayacağını ifade etmektedir.⁷²

Türk ülkelerinde yapılacak eğitimin kesinlikle parasız olması gerektiğini savunan Yazgan, eğitim aracılığı ile Türkiye içinde bir çeşit dilencilik yapmanın da anlamsız olduğunu düşünmektedir. Dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta da asgarî maliyetle verim alacak metotlar uygulanmasının gerekliliğidir. Örneğin yatırım harcamalarının yapılmamasını ve mevcut harcamaların da belli sınırları aşmaması gerektiğini söyleyerek, mahallî hükümetlerin okullarının da Türkiye Türkçesi ile eğitim yapan okullar haline çevrilmesinin gerekliliğini savunmaktadır. Eğitimin hangi seviyede olursa olsun mutlaka Türkiye’ye paralel olması ve mahallî kanunlara en ufak bir aykırılık taşımaması gerektiğini düşünmektedir.⁷³

2.2.3. Türk Dünyası İle İlgili Fikirleri

Turan Yazgan, günümüzün önemli Türkçülerindendir. Türkçülüğe ve Türk milletine daha çok hizmet edebilmek için kurduğu Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı aracılığı ile Türk Dünyasına yönelik olarak çeşitli faaliyetlerde bulunmaktadır. Bu Vakıf, Türkiye içinde olduğu kadar Türk Dünyasına dâhil çeşitli ülkelerde de tanınmaktadır.

Yazgan, Türk Dünyasının içinde bulunduğu durum ile ilgili manzaranın hiç iç açıcı olmadığını düşünmektedir. Türk Dünyasının soyulmaya ve sömürülmeye devam edeceği izlenimini uyandırdığını belirtip bu soygun ve sömürünün Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği tarafından çeşitli şekillerde pekiştirildiğini vurgulamaktadır.⁷⁴

Türk ülkelerine uygulanan soygun ve sömürünün son bulması için Türk Dünyasının sorunlarının, mutlaka 2025 yılına kadar çözülmesi gerektiğini düşünmektedir. Bu sorunların en başında Ermeniler tarafından Azerbaycan

⁷² Turan Yazgan, “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 121, Ocak 1997, s. 2.

⁷³ Turan Yazgan, “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 140, Ağustos 1998, s. 2.

⁷⁴ “Turan Yazgan ile Mülakat”, İstanbul: 13 Temmuz 2006.

topraklarının işgal edilmesini ve Türkiye ile Azerbaycan arasındaki bağlantının koparılmış olmasını görmektedir. Bu coğrafyaya Ermeniler, İran'ın desteği ile Kürtleri yerleştirmekte ve bu durum bölgeyi daha da karmaşık hale getirmektedir. Bu sorunun kökünden çözülmesi gerektiğini, Bakü ile Iğdır arasında Türklerin kontrolünde bir karayolu, bir demiryolu, bir petrol boru hattı ve bir doğalgaz boru hattı inşa edilmesi gerektiğini ve bu yolların Anadolu ile bütünleşirken hatların da Ceyhan'a uzanması gerektiğini düşünmektedir. Türk Dünyasının mutlu geleceğinin olmazsa olmaz şartı olarak bunu görmektedir. Bunun gerçekleştirilmesinin savaşı gerektirmeyebileceğini vurgulayan Yazgan, Ermenistan'ın da millî çıkarlarının bu yol ve hatlardan geçtiğini belirtmektedir. Bunun karşılığında Ermenistan'ın da Akdeniz'e ve Karadeniz'e açılacağını ifade etmektedir.⁷⁵

Yazgan, Kafkaslardan Kırım Türkleri gibi sürülmüş olup yurtlarına dönüş izni alan Karaçay, Balkar, Nogay Türklerinin daha iyi şartlarda yaşaması için Türkiye'nin üzerine düşen görevleri yapması gerektiğini belirtmektedir. Bu arada yurtlarına dönüş izni alamayan Gürcistan topraklarından sürülmüş olan Ahıska Türklerinin içinde bulunduğu zor durumu çözme sorumluluğunun da Türkiye'ye düştüğüne dikkati çekmektedir.⁷⁶ Yazgan, İran'da yaşayan Türklerin birtakım hukukî ve kültürel haklar elde eder, oylarıyla kendi kendilerini yönetirlerse, Kuzey Azerbaycan ile Güney Azerbaycan'ın birleşmesinin gündeme geleceğini savunmaktadır. Bunun için Türkiye Dışişleri Bakanlığının hazırlıklı olması gerektiğini belirtmektedir. Bunun dışında Yazgan, Türkiye'nin Doğu Türkistan sorununda ilgili davranmasının ve üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmesinin gerekliliğinin altını çizmektedir. Büyük devlet olma iddiasında olan Türkiye'nin mutlaka çözmesi gereken sorunları olarak bunları görmektedir.

Ayrıca, Rusya Federasyonu'nun Kafkaslar dışındaki bölgelerinde yaşayan Türklerin geleceklerinin de hiç iç açıcı olmadığına dikkati çekmektedir. Rusya Federasyonu'nda Türkler kendi ülkelerinde azınlıkta yaşadıkları için Federasyonun dağılması halinde Türklerin kurtulacağını düşünmenin bir yanılgı olacağını belirtmektedir. Federasyon dağılırsa muhtar cumhuriyetlerde şimdi Türklere

⁷⁵ Turan Yazgan, "Bugünden Tarihe, 2000–2025 Arasında Türk Dünyasının Meseleleri", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 157, Ocak 2000, s. 50.

⁷⁶ II. Dünya Savaşı sırasında topraklarından sürülen bu halklar için bkz; Nadir Devlet, **Çağdaş Türkîler**, (Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi), Çağ Yay., Ek cilt, İstanbul 1993, s. 387–391 ve Hayati Bice, **Kafkasya'dan Anadolu'ya Göçler**, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara 1991.

bırakılan siyasî, idarî makamların hepsinin demokratik olarak Rusların eline geçeceğini vurgulamaktadır. Bu bakımdan bu muhtar cumhuriyetlerin bağımsızlıklarından sonraki hallerinin hiç iyi görünmediğini belirtmektedir.

Turan Yazgan, Kıbrıs, Kırım ve Gököğuzlar ile ilgili herhangi bir durum tespitine gerek olmadığını zira Türkiye Dışışleri Bakanlığının bunlarla yakından ilgili olduğunu düşünmektedir. Balkan Türklerini incelerken Müslümanlar içindeki Türklerle Hristiyanlar içindeki Türklerin durumlarını ayırmak gerekir. Yazgan, Balkanlarda özellikle Kosova Prizren’de Türklerin Arnavutlaşması tehlikesi olduğunu vurgulamaktadır. Bu durumun yeni politikalar üretimini gerektirdiği üzerinde duran Yazgan, Hristiyanların içindeki yani Bulgaristan, Yunanistan, Romanya içindeki Türkler hakkında Türkiye Dışışleri Bakanlığının göçü durdurma politikasının desteklenmesi gerektiğini düşünmektedir. Müslümanlar içindeki Türklerin problemi deyince Irak’tan başlayarak Suriye, bütün Arap yarımadası ve Kuzey Afrika Türklerinin halinin hiç iyi olmadığını ifade etmektedir. Suriye Türklerinin hali ile ilgili Türkiye Cumhuriyeti’nin sahip olduğu bilginin çok az olduğunu ve Mısır’da, Arabistan’da, Kuzey Afrika’da Türk Kültür Merkezleri kurulabileceğini belirtmektedir.⁷⁷

Türkiye’nin Türk Dünyası ile ilgili olarak şu an içinde bulunduğu durumu, tam bir cinayet olarak niteleyen Yazgan, bu cinayette Türkiye ile birlikte Türk Dünyasının önde gelen bütün liderlerinin payı olduğunu düşünmektedir. Türk Dünyası ile alfabe birliği, fikir birliği ve iş birliği konularında ele alınır, somut, çok fazla bir ilerlemenin sağlanamadığını ve Türk Dünyası ile ilgili yeni politikaların geliştirilmesi gerekliliğini belirtmektedir. Sonuç olarak, Türkiye eğer büyük devlet olma iddiasını taşıyorsa, Türk Dünyası ile ilgili akılcı, ileriye dönük ve tutarlı politikalar üretmek zorundadır. Yukarıda sayılan sorunları gidermede aktif olmalı, üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmelidir.

⁷⁷ Turan Yazgan, “Bugünden Tarihe, 2000–2025 Arasında Türk Dünyasının Meseleleri”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 157, Ocak 2000, s. 51.

2.2.3.1. Türk Dünyasında Alfabenin Birliği İle İlgili Fikirleri

Yazgan, alfabe konusunun Türk ülkelerinin geleceği açısından çok önemli olduğuna inanmaktadır. Türk ülkeleri arasında birlik oluşturma yolunu alfabeden geçmektedir ve alfabenin ilim işi olmadığı, aksine teknik ve siyasî bir iş olduğunu düşünmektedir. İlmî alfabenin, sesleri ifade eden, bütün farklılıkları tespit eden alfabenin, transkripsiyon alfabeti olduğunu, bu alfabeti de ilim adamlarının kullandığını belirtmektedir.⁷⁸

Bunun yanı sıra alfabenin basit olması gerektiğini düşünen Yazgan’a göre, Türkçeye uymayan Arap alfabesi yüzünden bir hayli darbe yiyen Türkçenin gelişme seyri durmuştur. Türk dilinin Arapçanın tesirinde kaldığını, binlerce kelimenin de bu etkileşimde yok olup gittiğini ve sessiz harflere dayanan Arap alfabesinin, sesli harflerle heceleşip kelime kurulan Türkçeye uymadığını belirtmektedir. Bunun için Türkçeye en uygun alfabenin bugünkü Latin alfabesi olduğunu düşünmektedir.

Yazgan’a göre her ses için bir harf oluşturmak anlamsızdır, hatta mümkün değildir. Arapça ve Farsçadan alınan gırtlak sesleri mutlaka korunmak isteniyorsa bu sorun, harflerin altına konacak bir işaret ile çözümlenmelidir. Örneğin “hı” sesi için (h) nın altına bir işaret konulmalıdır. Bunun için ayrıca bir harf ortaya çıkarmanın anlamsız olduğuna değinen Yazgan, bununla birlikte birkaç harfin altına geçici olarak bir işaret konulabileceğini vurgulamaktadır.⁷⁹

Bugünkü Latin alfabesine harf ekleme olayına şiddetle karşı çıkıp Türk Cumhuriyetlerinde kabul edilen alfabelerin de saçmalıklarla dolu olduğunu düşünmektedir. Bunun temelinde Rusların, her cumhuriyet için ayrı bir alfabe kabul ettirip bu halkların birbirlerini anlamamasına yol açmak amacı olduğunu söylemektedir. Bilindiği gibi, Ruslar her Türk Cumhuriyeti için ayrı bir alfabe kabul ettirdi. Kazakçada bir sese denk gelen işaret, başka bir ülkede başka bir sese denk getirildi, böylece halkların birbirini anlamasının önüne geçildi. Türk halklarının birbirlerinin eserlerini okuması mümkün olmadı. Yazgan, bu durumun Ruslar tarafından yapılan kasıtlı bir bölme hareketi olduğunu düşünmektedir.

⁷⁸ Turan Yazgan, “Alfabe ve Dil Meselemiz”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S. 207, Mart 2004, s. 2.

⁷⁹ a.g.m., s. 49.

Türk Dünyasında alfabe birliğinin çok önemli olduğunu her fırsatta vurgulayan Yazgan için idealini taşıdığı İsmail Gaspıralı'nın “dilde, fikirde, işte birlik” prensibinin gerçekleşmesinin tek çözümü bu yoldur. Türkler, tek bir alfabeyle geçmezlerse istenilen manada dil, fikir, iş birliği gerçekleşmez ve tek bir millet haline gelmez.⁸⁰ Türk Dünyasının birliğinin dil ve alfabe birliğinden geçtiği görüşünü şu sözlerle ifade etmektedir:

“Türk kültürü kökünden koparılmadan geliştirilsin. Türk dili her yerde kayıtsız ve şartsız tek eğitim dili olarak şerefli yerini alsın ve Türkçe bütün Türk Dünyasının ortak edebî dili olarak gelişsin. Türkiye Türkçesinin alfabesi her dilin olduğu gibi Türkçenin de tek alfabesi olarak bütün Türkler arasında resmen kabul görsün. Çok gerekliyse yeni harf değil, bazı harflere işaretler koymaktan başka hiçbir değişikliğe gidilmesin. Çocuklarımız tarih şuuruna sahip olsun ve devlet, bayrak, vatan, din, dil gibi kutsal değerlerin şaşmaz ve yılmaz bekçisi olsun”⁸¹

Ortak dil olarak Türkiye Türkçesinin kastedilmediğini, her şivenin önemli olduğunu düşünen Yazgan, dilde zorlamanın asla olamayacağını ama alfabenin de zorlamadan hayata geçirilmesinin mümkün olmadığını savunmaktadır. Türk Cumhuriyetlerinin yöneticilerinin alfabe ile ilgili halletmek zorunda kaldıkları en önemli mesele Latin alfabesine geçmektir.

Bunun yanı sıra Türkiye’de basında ortaya çıkan Türkiye Türkçesine “w, q, ters e” harflerinin alınması konusundaki tartışmalara şiddetle karşı çıkan Yazgan, bunu Türkçenin katledilmesi olarak yorumlamaktadır. Bu alfabe ile Türkiye’de bu zamana kadar çok sayıda eser oluşturulduğunu, dolayısıyla günümüz alfabesinin oturduğunu düşünmektedir. Bunun için Türkiye Türkçesinin alfabesine tek bir harf bile eklemenin cinayet sayılacağını belirtmektedir.⁸²

⁸⁰ Turan Yazgan, “Alfabe ve Dil Meselemiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 207, Mart 2004, s. 49.

⁸¹ Muhsin Kadioğlu, “Yeni Yüzyılın İsmail Gaspıralısı Prof. Dr. Turan Yazgan”, **Sosyal Siyaset Konferansları**, İstanbul Üniversitesi Yay. No: 582, İstanbul 2005, s. 56.

⁸² a.g.m.

2.2.2.4. Devlet Kavramı İle İlgili Fikirleri

Yazgan'ın devlet kavramı ile ilgili fikirlerine bakıldığında her şeyden önce millî olmayı esas aldığı görülmektedir. Millî devlet anlayışının bilimle birlikte geliştirildiği takdirde Türkiye'yi içinde bulunduğu sorunlardan kurtaracağını düşünmektedir. Son iki yüz yıldır Türkiye'de yapılan yeniliklerin yeterince başarılı olmadığını savunmaktadır ve bunun temel nedeni olarak millî değerlerin benimsenmemiş olmasını görmektedir. Yazgan, "kendi millî değerlerini alaturka diyerek küçümseyen, teknikle kültürü birbirine karıştırarak uçak alır gibi davranış şekilleri ithal etmiş bir aydın kitlesini yetiştirmek bahtsızlığı ancak Türklere nasip olmuştur" şeklinde düşüncelerini açıklamaktadır. Yetiştirilecek olan nesillerin sağlam karakterli olması gerektiğini, yabancı ideolojilerin etkisi altında kalmayarak geleceğin Türkiye'sine gerçek aydın olarak damgasını vurmasını beklediğini belirtmektedir.⁸³

Devletin millet için olduğunu düşünen Yazgan, milletin örf ve adetlerine, sosyal ve iktisadî şartlarına aykırı kanunlarla yönetilmemesi gerektiğini ifade etmektedir ve Türkiye'deki durumun bu olduğunu savunmaktadır. Türkiye'de sürekli olarak Avrupa Birliği kanunlarına uyum sevdasının yaşandığını düşünen Yazgan, çıkarılacak olan uyum kanunlarının Türk milletinin kültürel ve iktisadî şartlarına uygun olmasının gerekliliğini vurgulamaktadır. Türk milletinin kültür unsurlarını ön plana alan eğitim kurumlarının kurulması gerektiğini veya eğitim kurumlarının bunları ön plana alan eğitim yapması gerektiğini düşünmektedir. Aksi halde milletiyle çatışmaya giren devletin bu çatışmayı asla kazanamayacağı düşüncesine sahiptir. Devletin kendi milletinin iktisadî şartlarına, sosyal bünyesine ve kültürel değerlerine uygun kanunlar yapması ve kurumlar kurması gerekliliğini belirtmektedir. Kendi eğitim kurumlarından kendi kültür unsurlarını kovmuş bir devlet, zavallı bir devlettir.

Yazgan, devletin millete karşı bir baba şefkati içinde olması gerekliliği üzerinde durmaktadır. Halkın içinde din, dil, etnik köken ve mezhep ayrımı yapmadan herkese eşit mesafede olmasının zorunlu olduğunu düşünmektedir. Devletten açları doyurması, çıplakları giydirmesi gerekliliği gibi önemli

⁸³ Turan Yazgan, **Görüşler**, Kutsun Yay., İstanbul 1977, s. 311.

sorumluluklar beklendiğini savunmaktadır. Baba devlet anlayışının özel teşebbüsün önünü sonuna kadar açan bir anlayış olduğunun altını çizmektedir. Devlet, ister kendisi isterse özel sektörü kullanarak hizmeti mutlaka millete ulaştırmalıdır. Özel sektörden hizmet almaya gücü yetmeyen kişinin de çaresine devlet bakmalı, hizmeti kendi sunmalıdır.⁸⁴

2.2.5. Avrupa Birliği İle İlgili Fikirleri

Yazgan, millî dil, millî ekonomi, millî kültür gibi kavramların birer safsatadan başka hiçbir mana taşımayacağı, ulusal devletlerin yıkılacağı şeklindeki görüşlerin dünyayı paylaşacak güçlerin dayatması ile hayata geçirildiğini düşünmektedir. Yazgan’a göre bu dayatmada Avrupa Birliği önemli bir rol oynar.⁸⁵

Avrupa Birliği’nin kendi çapında bir globalleşme gerçekleştirdiğini düşünen Yazgan, bu birliğin, küreselleşmeye karşı bir tavır olarak ortaya çıktığını savunmaktadır. Avrupalıların başka ülkelere hâkim olmak gayeleri ön plandadır ve bu hareket yakın zamanda Avrupa Birliği ile Amerika Birleşik Devletleri arasında bir ölçüde çatışmaya yol açacaktır.⁸⁶

Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne girmesine karşı değildir. Avrupa Birliği’ne girmeden önce Türkiye’nin önündeki tabloyu iyi okuması gerektiğini belirtmektedir. Bunun yanı sıra bunca yıldır Avrupa Birliği ile Türkiye arasında geçen “sözlülük” veya “nişanlılık” süresinin iyi bir tahlile tâbi tutulması gerektiğini düşünmektedir.

Avrupa Birliği’ne girmenin Türkiye’nin olmazsa olmaz şartları arasına sokulmasına ve bu konunun her türlü tartışmaya kapatılmasına karşıdır. Çünkü Avrupa Birliği’nin Türkiye’ye karşı tavrı kesin ve nettir. Birliğe girmeden yani nişanlılık devrinde akla, mantığa sığmaz istekler sıralayan Avrupa’nın, Türkiye Birliğe girerse Türkiye’yi bir “içgüveyi” gibi göreceğini savunmaktadır. Her ne kadar eşit bir üye olmak hukuken mümkün olsa da fiilen bu durum asla olmayacaktır. Türkiye küçük görülecek, Türkiye’nin onuruyla oynanacaktır.⁸⁷

⁸⁴ Yusuf Alper, “Turan Yazgan İle Üniversite ve Türkiye Üzerine Bir Sohbet”, **Sosyal Siyaset Konferansları, Prof. Dr. Turan Yazgan’a Armağan Özel Sayısı**, İstanbul 2005, s. 75.

⁸⁵ Turan Yazgan, “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 188, Ağustos 2002, s. 2.

⁸⁶ Turan Yazgan, “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 185, Mayıs 2002, s. 2.

⁸⁷ Turan Yazgan, “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S.183, Mart 2002, s. 2.

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girmeden Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin durumunu açıklığa kavuşturması gerekir. Türkiye'de hiçbir siyasî kuruluşun bu konuda taviz verme cesaretini gösteremeyeceğine göre bu sorunun nasıl çözülmesi gerektiğinin iyi tahlil edilmesi gerekir. Yazgan, Avrupa Birliği'nin Güney Kıbrıs'ı Birliğe almakla Güney Kıbrıs'ı tek ülke olarak tanımakla Türkiye'yi işgalci duruma düşürme planının gerçekleşeceğini düşünmektedir. Bu durumda Türkiye'nin Kıbrıs konusunda muhatabı Yunanistan yerine Avrupa Birliği olacaktır. Aynı şekilde Ege Denizi'nde de Avrupa Birliği ile pazarlık yapma durumunda kalacağımız şüphesizdir. Fakat Avrupa Birliği şimdiden Ege'de Yunanistan'ın haklarının büyük ölçüde ihlal edildiğini kabul ve ilan etmiştir. Bu durumda yapılacak pazarlığın bizi götüreceği sonuçların iyi hesap edilmesi gerektiğini düşünmektedir.⁸⁸

Yazgan, Avrupa Birliği'nin Türkiye içinde yeni azınlıklar yaratmakla kalmadığını, ayrıca bunlara “Uygun Düzeylerde Kültürel ve İdarî Özerklik” planladığını ifade etmektedir. Bunun Türkiye'yi tam bir parçalama tuzağı olduğunu ve Türkiye'de bu konunun açıklanması, tartışılması gerekliliğini belirtmektedir.

Sonuç olarak, Avrupa Birliğine girme çabası içinde olan Türkiye'nin karanlığa adım atmaması için önündeki tabloyu iyi okuyup öyle karar vermesi gerektiğini belirtmektedir. Avrupa Birliği Türkiye'nin olmazsa olmazları arasına sokulmamalıdır. Aksi halde Türkiye'nin vereceği çok önemli kayıplar olabilir.

2.2.6. Sosyal Güvenlik İle İlgili Fikirleri

Turan Yazgan, ülkemizde ilk ve en kapsamlı sosyal güvenlik çalışmalarını gerçekleştiren akademisyen olarak bilinir. Sosyal güvenliği, bir disiplin olarak, her bakımdan inceleyen, geniş bir sosyal güvenlik tarifi yapma düşüncesine sahiptir. Ona göre sosyal güvenlik, “hiçbir fert açıkta kalmaksızın toplumu oluşturan bütün fertleri koruma kapsamına alan, insanları ihtiyaçlarının esiri olmaktan kurtarmak için, onlara yaşadıkları toplum içinde insan haysiyetine yaraşır asgarî bir hayat standardı temin etmeyi garanti eden bir sistemdir.”⁸⁹

⁸⁸ Turan Yazgan, “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 188, Ağustos 2002, s. 2.

⁸⁹ Yusuf Alper, “Sosyal Güvenlik ve Turan Yazgan”, **Sosyal Siyaset Konferansları Prof. Dr. Turan Yazgan'a Armağan Özel Sayısı**, İstanbul Üniversitesi İktisat Fak. Yay., No: 582, İstanbul 2005, s. 100.

Yazgan, Türkiye’de sosyal güvenlik kavramının yanlış anlaşıldığı için anayasaya da yanlış geçirildiğini belirtmektedir. Bunun için Türkiye’de sosyal güvenlik kuruluşlarının olmasına karşılık sosyal güvenliğin olmadığı düşüncesine sahiptir. Sosyal güvenliğin bir insan hakkı ve bir devlet ödevi olduğunu belirten Yazgan, bu durumun tüm millî anayasalarda olduğu gibi Türk millî anayasasında da böyle olduğunu belirtmektedir. Anayasalarda kayıtlı olan sosyal güvenliğin bir insan hakkı oluşu ve bir devlet görevi oluşu hükmü fiilen Türkiye’de hiçbir şekilde gerçekleşmemiştir.⁹⁰

Yazgan, sosyal güvenliğin bir insan hakkıysa ve bu şekilde anayasaya geçirilmişse, insanların birbirinden ayırt edilemeyeceğini düşünmektedir. Milletinin gözünde bir baba olan Türk devleti, insanlar arasında hiçbir ayırım gözetmemesi gerekir. Oysa Türk Sosyal Güvenlik Sisteminin bir devlet görevi olarak yürütüldüğü halde önce memurları, sonra işçileri, yakın zamanlarda da bağımsız çalışanlarla ev kadınlarını, çok az sayıdaki yaşlı ve sakatları, en sonunda perde ve sahne sanatçılarını korumaya başladığını belirtmektedir. Bunun dışında kalan grupların, korunmaya muhtaç çocukların ve tarım işçilerinin tamamen bu güvenlikten mahrum bırakıldığını ifade etmektedir.

Yazgan, sosyal güvenliğin bir devlet görevi olunca ister istemez devletin malî gücü ölçüsünde gerçekleştirileceğini ama sosyal güvenlik hakkından faydalanmada tüm gruplara eşit davranılması gerektiğini düşünmektedir. Bugünkü haliyle Türk Sosyal Güvenlik Sistemi, Türkiye’nin ekonomik şartlarına ve genel olarak sosyal güvenlik mefhumuna uygun değildir. Şimdiki sosyal güvenlik sisteminin Türkiye’nin sosyal şartları ile bağdaşmadığını kabul etmek ve yeni bir sistem kurmak zorunluluğu vardır. Millî bir sosyal güvenlik sisteminin en kısa zamanda kurulması gerektiğini düşünmektedir. Millî sistem kesinlikle, devletin görevi olmalıdır. 1960’tan sonra olduğu gibi devlet içinde devlet yaratacak kuruluş asla olmamalıdır. Bir ülkede bir tek devlet olduğunu ifade eden Yargan, “otuz kafadan otuz ses çıkarsa devlet değil ancak karışıklığın çıkacağını” vurgulamaktadır. Devletin bir baba gibi vatandaşları arasında hiçbir ayırım gözetmeksizin herkese eşit davranması gerektiğini ifade etmektedir.⁹¹

⁹⁰ Turan Yazgan, “Mevcut Sosyal Güvenlik Sistemi Nedir? Millî Güvenlik Sistemi Ne Olmalıdır?”, **Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi**, S. 1, Ağustos 1979, s. 52.

⁹¹ a.g.m., s. 57.

Yazgan, Őimdiki bűtűn sosyal gűvenlik kuruluŐlarının kesinlikle yıkılması gerektiĐini savunmaktadır. Bu sosyal gűvenlik kurumlarında reformun yapılamayacaĐını, űnkű reformun iyi kurulup sonradan bozulan Őeyin dűzeltilmesi demek olduĐunu vurgulayan Yargan, Őimdiki sosyal gűvenlik kuruluŐlarının yanlış kurulduĐunu dűŐűnmektedir. Bu durumun Tűrk milletin in iktisadű ve sosyal Őartlarına uygun olmamasının yanında çıkarlarına da aykırı olduĐunu ifade etmektedir. Bu kuruluŐları yıkıp yepyeni bir sistem kurmanın gerekliliĐini belirtmektedir.

2.3.ESERLERİ

2.3.1. Kitapları

2.3.1.1. Kitaplarının Temel Özellikleri:

Turan Yazgan'ın kitaplarının ortak özelliği kendi mesleği ile ilgili akademik çalışmalar olmalarıdır. Daha çok, Türkiye'de sosyal güvenlik sistemi ve aksayan yönleri, sosyal sigortalar, Türkiye'de işgücünün demografik ve sosyo-ekonomik bünyesi gibi konular, akademik ve bilimsel bir bakış açısıyla ele alınmaktadır. Bunun dışında **Japonya'da Maneviyat Eğitimi** ve **İktisadî ve Malî Yönüyle Sosyal Güvenlik** adlı çeviri kitapları bulunmaktadır.

2.3.2. Makaleleri

2.3.2.1. Bilimsel Makaleleri

Daha çok, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınlarından çıkan bilimsel makaleleri yine kendi uzmanlık alanı ile ilgilidir. Bu makaleler de sosyal güvenlik, sosyal sigortalar konuları incelenip Türkiye'deki sosyal güvenlik sistemi ve sosyal sigortalar birçok yönleri ile ele alınmaktadır. Türkiye'de sosyal güvenlik çalışmalarını ilk başlatan kişi olarak bilinen Yazgan, makalelerinde ilk etapta, sosyal güvenliğe fizikî ve iktisadî tehlikeler ve müesseseler açısından yaklaşmaktadır. Sosyal güvenliği bir devlet görevi ve bir sistem olarak ele almaktadır. Türkiye'de sosyal güvenliğin tarihçesinin işlendiği makalelerinde ayrıca mevcut sosyal güvenlik kuruluşları mercek altına alınmaktadır. Bununla birlikte, Türk sosyal güvenliğinin kavramla ilgili, anayasa ile ilgili meseleleri incelenmektedir. Mevcut olan sosyal güvenlik kurumlarının yıkılarak millî bir sosyal güvenlik sisteminin kurulması fikri işlenmektedir.

2.3.2.2. Türkiye'nin Toplumsal Yapısı İle İlgili Makaleleri

Turan Yazgan'ın, Türkiye'nin toplumsal yapısı ile ilgili makaleleri, çeşitli yönleri ile Türkiye'deki vakıfları konu aldığı makaleleri, Türkiye'nin nüfus ve sosyo-ekonomik bazı özelliklerini konu aldığı makaleleri ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin eğitim, sağlık, işgücü durumunu ve gelişme hedeflerini konu aldığı makaleleridir. Ayrıca, şehirleşme açısından Türkiye'deki iş gücünün demografik ve sosyo-ekonomik problemlerini konu aldığı makaleleridir.

2.3.2.3. Türk Dünyası İle İlgili Makaleleri

Turan Yazgan'ın kaleme aldığı Türk Dünyası ile ilgili makaleleri; her zaman üzerinde ısrarla durduğu Türk Dünyasında alfabe birliğinin sağlanmasına yönelik makaleleri, Türk Dünyasının içinde bulunduğu sosyal, siyasî, kültürel ve ekonomik durumu tahlil eden makaleleridir. Türk Dünyası ile “dilde, fikirde, işte birliği” sağlamanın ilk koşulu olarak gördüğü alfabe birliği üzerinde ısrarla durmaktadır. Alfabe birliğini Türk Dünyasında oluşturulmak istenen millî birlik oluşumunun kapısı olarak görmektedir. Bu makalelerinde dünyada hiçbir dilin iki alfabesi olmadığını yalnız Türklerin çeşitli alfabelerinin olduğunu vurgulamaktadır. Türk tarihinin zengin ve müreffeh dönemlerinin ele alındığı yazılarında ise konuya iktisadî bir bakış açısı hâkimdir. Asıl uzmanlık alanı iktisat olan Yazgan, özellikle Osmanlı Devleti'nin iktisadî durumunu akıcı, net ve anlaşılır dil ile izah etmektedir. Ayrıca, bir zamanlar dünyanın kritik kaynaklarını kontrol altında tutan Türk Dünyasının, şimdiki manzarası bazı makalelerine konu olmaktadır. Türk Dünyasından M. Emin Resulzade, Elçibey gibi ünlü kişileri tanıttığı makaleleri de bulunmaktadır.

2.3.2.4. Popüler Makaleleri

Turan Yazgan'ın popüler makaleleri, daha çok Türk Dünyası Tarih Dergisi'nde yer alan, "Bugünden Tarihe" başlıklı, halka hitap eden, güncel konuları içeren yazılarıdır. Bu yazılarda genellikle, Türkiye'nin ve Türk Dünyasının içinde bulunduğu durum ele alınmaktadır. Ayrıca Yazgan, Türk Dünyası Tarih Dergisi'nin yayına başladığı 1987 yılı Ocak ayından günümüze kadar her ay derginin ilk sayfasında "Sevgili Okuyucular" başlıklı yazılar yazmaktadır. Bu makalelerde 1995 yılının Ocak ayına kadar derginin o ayki sayısı hakkında bilgiler verilip muhteva açıklanırken, bu tarihten itibaren bu yazılar Yazgan'ın güncel meseleleri işlediği, okuyucu ile bir nevi sohbet ettiği şekle büründü. Dergide "Faaliyetlerimiz" adlı yeni bir bölüm açılınca derginin aylık muhtevası ve Vakfın aylık faaliyetleri okuyucuya bu kısımda verilmeye başlandı. Yazgan, "Sevgili Okuyucular" başlıklı yazılarında da Türkiye'deki güncel konulara, sorunlara değinmektedir ve bu yazılarda genellikle millî şuurun yükseltilmesi çabası görülmektedir.

2.3.3. Başlıca Seminer, Konferans ve Tebliğleri

Yazgan'ın verdiği seminerlerin ilki, seminer verme amacıyla 1980 yılında Kutay'ı kurduğu tarihe kadar uzanmaktadır. Katıldığı seminer, konferans ve tebliğlerinde iktisat ve Türk Dünyası ağırlıklı konular vardır. Serbest piyasa ekonomisi, sosyal güvenlik reformu, sosyal sigortalar uygulaması, Türk çalışma hayatındaki değişim ve sorunlar gibi konuların yanı sıra Türk Dünyasını ilgilendiren konular da yer almaktadır. Osmanlı Devleti'nin iktisadî ve sosyal yapısı, Türkiye'de vakıfların içinde bulunduğu durum ele alınmaktadır. Sovyetler Birliği sonrası ortaya çıkan Türk Cumhuriyetlerinin problemlerine ağırlık verilmektedir. Türkiye'nin ve Türk Dünyasının resmi çizilmeye çalışılmaktadır. Türk ülkeleri arasında dil, fikir, iş birliğinin mutlaka sağlanması gerektiği, Türk Dünyasının ancak bu şekilde refaha ulaşabileceği vurgulanmaktadır. Hitabet yeteneği güçlü olan Yazgan, konuşmalarında millî bir şuur ve heyecan yaratmaya çalışmaktadır.

3. TÜRK DÜNYASI ARAŞTIRMALARI VAKFI

3.1. TÜRK DÜNYASI ARAŞTIRMALARI VAKFININ KURULUŞU

3.1.1. Vakfın Vizyonu ve Misyonu

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, 20 Temmuz 1980 tarihinde, Bakanlar Kurulunun 8/1307 sayılı kararı ile kamu yararına hizmet veren bir vakıf olarak tescil edildi. Prof. Dr. Turan Yazgan, Prof. Dr. Emin Bilgiç ve kısa bir süre sonra ayrılan iki üye tarafından kurulan Vakfa, kamu yararına hizmet verdiği için vergi muafiyeti tanındı.⁹² Kurulduğu tarihten bu yana da Prof. Dr. Turan Yazgan tarafından yönetilmektedir. Bugün Varol Dereli, Mustafa Birim, Tevfik Yamantürk, Şaban Karataş, Turan Yazgan ve Saadet Pınar Yıldırım yönetim kurulunu oluşturmaktadır.⁹³ Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının merkezi, İstanbul Büyükşehir Belediyesinin arkasında bulunan Ankaravî Mehmed Efendi Medresesi olarak bilinen tarihî binadadır. Yazgan'ın bu tarihî binaya Vakfı yerleştirmesi kolay olmadı. Vakıflar Genel Müdürlüğüne 1980 yılında müracaat edip burayı kiralamasına rağmen bu medrese, DİSK'in yatakhane olarak kullanıldığından bir

⁹²**Emin Bilgiç:** 1916 yılında Isparta'da doğdu. Ankara Dil Tarih Coğrafya Fakültesinde öğrenim görerek bu fakültenin ilk mezunlarından oldu. Sümeroloji, Assirioloji, Hititoloji, Arkeoloji tahsil etti. 1940'ta asistan oldu. 1943'te doktorasını tamamladı. 1949'da doçent oldu. 1955'te profesör ve kürsü başkanı oldu. 1983 yılında kendi isteği ile emekli olsa da talep üzerine 10 yıl daha sözleşmeli olarak çalıştı. **Milli Kültür Davamız** ve **Maarif Davamız** adlı yayınlanmış eserleri, çeşitli dillere çevrilen meslekî makaleleri bulunmaktadır. Ayrıca, 1954 yılından itibaren Türk Ocaklarının çeşitli kademelerinde görev aldı. 1973–1974 döneminde Türk Ocaklarında Genel Başkanlık görevini yaptı. Emin Bilgiç, 1996'da Ankara'da vefat etti.

⁹³**Şaban Karataş;** 1928'de Ereğli'de doğdu. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesini bitiren Karataş, 30 Temmuz - 1 Kasım 1953 tarihleri arasında Ziraat Bakanlığı Elazığ Mücadele Enstitüsü Asistanı olarak çalıştı. Karataş, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Zootečni Kürsüsünde 1955 ile 1966 yılları arasında görev yaptı. 1966 ile 1977 yılları arasında TRT Genel Müdürlüğü görevinde bulundu.

Mustafa Birim; 1 Mayıs 1953 yılında Konya'da doğdu. Yüksek öğrenimini, İstanbul Teknik Üniversitesi İşletme Fakültesinde gördü 1979 yılında kurduğu Plaş Plastik Şirketinin yönetim kurulu başkan yardımcısı ve hissedarındır. Halen aynı şirkette çalışmaktadır.

Tevfik Yamantürk: 1956 yılında Ankara'da doğdu. Yüksek öğrenimini, 1982 yılında ABD'de Natyonel Üniversitesinde işletme bölümünde okuyarak tamamladı. 1989 yılında Parsan Makine Sanayi Pazarlama Şirketini kurdu. Halen aynı şirkette yönetim kurulu başkanlığı yapmaktadır.

Saadet Pınar Yıldırım; 1960 yılında Kayseri'de doğdu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümünden 1986 yılında mezun oldu. 1978 yılında, stajyer olarak, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfında çalışmaya başladı. 1997 yılından bu yana ise Vakıfta genel müdür olarak görev yapmaktadır.

türlü Vakfı buraya taşıyamadı. Dönemin kaymakamı ve valisi soruna çözüm bulamayınca çareyi o dönemde şehirde bulunan Sıkıyönetim Komutanına gitmekte buldu. Bölge Komutanı medreseyi boşalttı ve anahtarı devletin tahsis yaptığı kişi olan Yazgan'a verdi.⁹⁴

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, yurt dışında, özellikle Türk ülkelerinde, her düzeyde eğitim veren eğitim öğretim kurumları ile çeşitli kültür merkezlerine sahiptir. Tamamen ücretsiz ve Türkiye Türkçesi ile eğitim yapan bu okullar ve kültür merkezleri, Vakfın bu ülkelerdeki birer temsilcisi durumundadır. Bu ülkelerden Türkiye'ye her yıl Vakfın davetiyle onlarca öğrenci, öğretmen, sanatçı, yazar, milletvekili misafir olarak gelmektedirler. Bunlardan birçoğu Vakfın önemli bir faaliyeti olan Türkiye Türkçesi yaz kursları programına katılıp Türkçeyi öğrenerek ülkelerine dönmektedirler. Vakıf, bu şekilde Türkiye ile bu ülkeler arasında tarihî bağlardan yola çıkarak kültür köprüleri oluşturmak amacını taşımaktadır. Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, aynı zamanda yurt içinde de kurs, sergi, seminer, konferans gibi çeşitli eğitim ve kültür faaliyetlerine imza atmaktadır. Nihâî hedef, Kırımlı aydın İsmail Gaspıralı'nın idealine ulaşmak, yani Türkiye ile Türk ülkeleri arasında “dilde, fikirde, işte birliği” oluşturmaktır. Vakfın yurt içi ve yurt dışında yaptığı bütün faaliyetler, bu ana gayeye giden yolda birer kilometre taşlarıdır.

3.1.2. Vakfın Merkezi ve Şubeleri

Ankaravî Mehmed Efendi Medresesi

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının merkez binasıdır. Vakıf, 1981 yılından bu yana bu binayı merkez olarak kullanmaktadır. Ankaravî Mehmed Efendi Medresesi, İstanbul'da Şehzadebaşı'nda, Büyükşehir Belediye Başkanlığının hemen arkasındadır. Medresenin 1686–1687 tarihlerinde Osmanlı şeyhülislamı olan Ankaralı Mehmed Efendi'nin vefatından sonra, vasiyeti üzerine Ankara'daki çeşitli vakıflarının geliriyle, İstanbul'da inşa edilmiş olduğu bilinmektedir.⁹⁵ Vakıf

⁹⁴ Ali İhsan Gülcü, “Orta Asya'ya Eğitim ve Kültür Hizmeti Taşıyan Adam: Prof. Dr. Turan Yazgan, Bir Dünya Vatandaşı,” **Türkiye**, 4 Ağustos 1993, s. 2.

⁹⁵ Atilla Çetin, “Ankaravî Mehmed Efendi Medresesi”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 38, Şubat 1990, s. 20.

tarafından genel merkez binası olarak kullanılan bu bina, Bakanlar Kurulunun 02.10.1980 tarih ve 1980/3 sayılı kararıyla Vakfa kira karşılığı tahsis edildi.

Süleymaniye Kültür Merkezi

Bakanlar Kurulunun 27.11.1986 gün ve 86/11323 sayılı kararı ile on yıllığına Vakfa tahsis edildi, 1995'te bu tahsis, kira karşılığına çevrildi. Türk yemeklerinin sunulduğu Türk lokantasının bulunduğu bu bina, aynı zamanda Vakfın kültür merkezi olarak üç yüz kişilik seminer ve konferans salonu ve dershaneleriyle hizmet vermektedir. Burada her hafta Süleymaniye Kürsüsü adı altında konferanslar düzenlenmekte, bu sayede binanın eğitim ve kültür amaçlı olarak hizmet etmesi sağlanmaktadır. Ayrıca, 2007 yılının başında Türkoloji Veri Tabanının kurulduğu bu merkezde ileride dünya çapında bir Türkoloji veri tabanı oluşturulması planlanmaktadır. Süleymaniye Kültür Merkezi'nde bulunan bölümler; Daruzziyafe, Seminer Salonu, Kutay Eğitim Merkezi, Türk Dünyasından Sesler Korosu Çalışma Merkezi'dir.

İkram Bahçesi

Daruzziyafe'nin bitişiğinde bulunan "İkram Bahçesi" 1991 yılından beri Süleymaniye Kültür Merkezine bağlı bir bölüm olarak faaliyetine devam etmektedir. Çay, kahve ve özel Türk şerbetlerinin sunulduğu, kısmen kapalı bölümü olan bahçe şeklindedir

Azerbaycan Dünyası Kitabevi

Azerbaycan Dünyası Kitabevi, 1990 yılında hizmete açıldı. İstanbul'un Fatih ilçesinde Vakıf İş Hanında faaliyet gösterdi. Vakıflar Genel Müdürlüğünden kiralandı. 2006 yılı itibari ile Vakfın gelir kaynaklarından biri olan Türk Telekom Bayiliği olarak kullanılmaktadır.

Tarabya Eğitim Merkezi

Vakfin Tarabya'daki binası, Turan Yazgan'ın kardeşi Hacı Cemal Yazgan tarafından yaptırılarak, Vakıflar Genel Müdürlüğüne Vakıf aracılığı ile bağışlandı. Binanın altındaki bölümün eğitim amaçlı kullanılması için Vakıflar Genel Müdürlüğünün 12.02.1991 tarihli kararı ve Bakanlar Kurulunun 25.03.1990 ve 90/333 sayılı emri ile bu bölüm, Vakfa kira karşılığı tahsis edildi.⁹⁶ Bu eğitim merkezi, 2006 yılı itibari ile bir anaokulu olarak hizmet vermektedir.

Şehzadebaşı Ahmet Yesevi Misafirhanesi

Şehzade Camii arkasında yer almaktadır. Vakıflar Genel Müdürlüğünden Türk Dünyası Araştırmaları Vakfına 24.06.1993 tarihinde kiralanan Şehzade Medresesi, ufak tefek tamirlerden sonra Ahmed Yesevi Misafirhanesi olarak düzenlendi. Bu misafirhanede Türk Dünyasının her bölgesinden getirilen öğretmen ve ilim adamlarına, binanın içinde bulunan Kaşgarlı Mahmud Dil Merkezinde yoğun Türkçe eğitim verilmekteydi. Bu kişiler, Türkiye Türkçesi öğretme vasfı kazandıktan sonra ülkelerine dönüp lise ve üniversitelerinde Türkçe öğretmenliği yapmaktaydılar. Yaklaşık altmış kişi kapasiteli, kursiyerlerin yeme, içme, yatma ihtiyaçlarını burada karşıladıkları misafirhaneydi. Dersler kısmen aynı yerde, kısmen de diğer binalardaki dershanelerde yürütülmekteydi. Ancak bina fizikî olarak yetersiz kaldığı için bu misafirhane kapatıldı. Bunun yanı sıra 2001'de meydana gelen ekonomik kriz Vakfin gelirlerini üçte iki oranında kaybetmesine sebep olduğundan burası Türk mutfak kültürüne hizmet eden bir merkez haline getirildi. Şehzade Mehmet Sofrası adı altında yaşatılmaya çalışılan bu bina, Türk kültürüne ve mutfak kültürüne hizmet vermeye çalışmaktadır.

⁹⁶ www.turan.org./2006 (Erişim Tarihi; 2 Ocak 2006)

3.2. TÜRK DÜNYASI ARAŞTIRMALARI VAKFININ FAALİYETLERİ

3.2.1. Eğitim Faaliyetleri

3.2.1.1. Türk Dünyasına Yönelik Eğitim Faaliyetlerinin Temel Özellikleri

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının, birçoğu Türk ülkesi olmakla birlikte, yurt dışında 1990'lı yıllardan beri yürüttüğü eğitim faaliyetlerinin bazı temel özellikleri vardır.

Vakıf, Türk ülkelerinde açtığı Türk Dünyası Liseleri konusunda iki ayrı metot uygulamaktadır. Birinci şekilde Türk Dünyası Bakü Atatürk Lisesinde olduğu gibi, bina dışında lise tamamı ile Vakfa aittir. Sadece okul müdürü devlet tarafından tayin edilmektedir. Türkiye'den Vakfın gönderdiği öğretmenlerin dışında o bölgeden seçilecek öğretmenleri belirlemek ve tayin etmek, eğitimin gerektirdiği her türlü hukukî ve diğer işlemleri yürütmek müdürün görevidir. Bu, oldukça pahalı bir yol olmasına rağmen kontrolü tamamen Vakfın eline bırakan bir yoldur. İkinci yol ise anlaşma yapılan herhangi bir mahallî lisede Türkiye'den müdür tayin etmekle beraber bu müdür okulun yalnızca Türkçe derslerinden sorumludur. Yeterli sayıda öğretmenle beraber çeşitli seviyelerde Türkçe öğretmeye başlanmaktadır. Bu yol ile öğrencilere Türkçe öğretilmektedir. Türkçe dışındaki dersler ile Vakfın müdürü ilgilenmez. Genel Türk Tarihi ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersleri de Vakfın öğretmenleri tarafından verilmektedir. Diğer dersler için okul Türkiye'den öğretmen isterse, Vakıf kendi imkânlarına göre, bunu da karşılamaya çalışmaktadır.

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının hiçbir Türk ülkesinde üniversitesi yoktur. Yerel üniversitelerin bünyesinde İşletme Fakülteleri ile Türk Dili ve Edebiyatı Bölümleri kurulmuştur. Bu kurumlar, her şeyden önce kuruldukları ülkelerin insan gücü açıklarını kapatmayı hedeflemektedirler. Türkiye'nin bu konudaki tecrübesinden yola çıkılarak, o ülkelerdeki sosyal talepten ziyade, ekonominin insan gücü açığı dikkate alınmaktadır. Sosyalist sistemden serbest piyasa sistemine 1990'lı yıllarda geçen Türk Cumhuriyetlerinde, bu konudaki açığı kapatmak için işletme ve iktisat ağırlıklı eğitim yapılmaktadır. Bu ülkelerdeki halkın

ısrarla İngilizce eğitim istemesine karşılık, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, eğitim dilini kayıtsız şartsız Türkçe yapıp Türkçeyi yaygınlaştırabilmek için her olanaktan faydalanmaya çalışmaktadır. Türkçeyi, Türk ülkeleri arasında Rusçanın yerine geçecek ortak dil haline getirmek temel amaçtır.

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının eğitim kurumlarının bir diğer ortak özelliği nerede ve hangi seviyede olursa olsun bütün bölge öğrencilerine ücretsiz olmasıdır. Yalnız Türkiye’den giden öğrencilerden sembolik de olsa belli bir ücret alınmaktadır. Yurt dışı eğitimi mümkün olduğu kadar Türkiye’deki eğitimle paralel hale getirilmeye çalışılmaktadır. Bu amaçla Vakfın bu ülkelerdeki fakülte ve bölümlerine Türkiye’de diploma denkliği getirildi. Vakfın, bu ülkelerdeki okullarının ders programları İstanbul Üniversitesinin ilgili bölümlerinin ders programlarıyla aynıdır. Bunun dışında Türkiye’den belli aralıklarla gönüllü öğretim görevlileri bu ülkelere gönderilmektedir.

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, başta Kırgızistan olmak üzere, eğitim kurumu açtığı her yerde okullarının adının başına “Türk Dünyası” ibaresini getirmektedir ve Türk Dünyası ülkelerinin her yerinden öğrenciler getirip bir arada okutmaya gayret etmektedir. Bu öğrenciler, bulundukları ülkelerdeki Vakfın Türk Dünyası Kültür Merkezleri tarafından seçilen başarılı fakat fakir veya yetim öğrencilerdir. Bu öğrenciler, Vakıf tarafından “parasız yatılı” olarak okutulmaktadır ve kendilerine burs sağlanmaktadır.⁹⁷

Bunların dışında, açmış olduğu eğitim kurumlarının bütün araç gereç ihtiyacını karşılayan Vakıf, öğrencilere ücretsiz olarak okul forması, spor kıyafeti ve malzemesi ile ders kitapları vermektedir. Vakfın eğitim faaliyetlerinin en temel özelliklerinden biri de en ucuza, en verimli eğitimi gerçekleştirmeyi amaç edinmesidir. Bunun için her seviyedeki eğitim kurumu çalışanına eşit ve düşük ücret verilmektedir. Türk ülkelerindeki Vakfın okullarına giden eğitimcilerin yaptıkları işin ulvî bir hizmet olduğu ve bunun maaşla karşılanamayacağı düşüncesi benimsenmektedir. Türkiye’nin devlet olarak Türk ülkelerinde çok pahalı ve verimi düşük eğitim yaptığını her fırsatta vurgulayan Yazgan, Türkiye’nin yurt dışı eğitimi konusunda yeni politikalar geliştirmesinin zorunlu olduğunu düşünmektedir.⁹⁸

⁹⁷Turan Yazgan, “Türkiye’nin Türk Dünyasındaki Eğitim Öğretim Faaliyetleri”, **Sosyoloji Konferansları, Otuz Birinci Kitap, Prof. Dr. Orhan Türkdoğan’a Armağan**, İstanbul 2005, s. 31.

⁹⁸ a.g.m., s. 35.

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, her yıl, Türk ülkelerindeki okullarında okuyup lisansını başarıyla bitiren, sınavla seçilen belli sayıdaki öğrenciyi Türkiye'ye yüksek lisans ve doktora eğitimi için getirtmektedir. Bu öğrencilerin Türkiye'deki çeşitli üniversitelerde eğitim almaları sağlanmaktadır. Vakfın bundaki amacı, bu ülkelerdeki kurumları için yerli öğretim elemanı kadrosu oluşturmaktır.

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı tarafından yurtdışına gönderilen öğretmen tablosu; Tablo 1'de, yüksek lisans ile doktora için Türkiye'ye gelen öğrenci tablosu; Tablo 2'de, Vakfın yurt dışı tüm okul ve kurum listesi de Tablo 3'te, yıllara göre, Vakfın kayıtlarından çıkarılıp verildi.

Tablo 1'de görüldüğü gibi, Türk ülkeleri için öğretmen görevlendirme faaliyeti 1992 yılında başladı. Aynı yıl Azerbaycan'a otuz, Tataristan'a on, Kazakistan'a sekiz olmak üzere toplam kırk sekiz öğretmen gönderildi. Bu öğretmenler Vakfın bu ülkelerdeki faaliyetlerinin temelini oluşturdular. Kazakistan'a her yıl, Azerbaycan'a ise 1997 yılı dışında her yıl öğretmen gönderildi. Bu durumun nedeni Vakfın bu ülkelerdeki faaliyetlerinin geniş olması, halktan gelen talebin fazla olması nedeniyle daha çok öğretmene gereksinimin olmasıdır. Vakıf, 1992-2005 yılları arasında dört yüz yetmiş yedi öğretmeni yurt dışı faaliyetleri için görevlendirdi.

Tablo 2'de görüldüğü gibi, ilk defa 1995 yılında Tataristan'dan on öğrenci yüksek lisans ve doktora eğitimi için Vakıf tarafından Türkiye'ye getirildi. Dikkati çeken nokta, 2002 yılında farklı Türk topluluklarından öğrencilerin getirilmiş olmasıdır. Türkiye'ye getirilen en fazla öğrenci grubu ise elli bir kişi ile 2000 yılına aittir. 1995- 2006 yılları arasında toplam yüz altmış iki öğrenci getirildi. Vakfın bu faaliyetinin nedeni, Türk ülkelerindeki Vakfa ait olan yüksek öğretim kuruluşları için gerekli olan öğretim üyesi kadrosunu mahallî ülkelerin öğrencilerinden oluşturmak, böylece Türkiye'den öğretim üyesi göndermenin getirdiği masraf ve zorluktan kurtulmaktır.

Vakfın yurt dışı okul ve kurum tablosuna (Tablo 3) bakıldığında kurulan ilk eğitim kurumunun Kazan Devlet Pedagoji Enstitüsünün bünyesinde 1991 yılında TDAV'ın okutman ve araç- gereç desteği ile açılan Türkçe bölümü olduğu görülmektedir. Bu bölüm TDAV'ın Türk ülkelerinde gerçekleştirdiği faaliyetlerin ilk somut meyvesidir. 1991- 2007 yılları arasında Türk ülkelerinde sayısı yirmi altıyı

bulan, çeşitli seviyelerde kurulan eğitim kurumlarından sekizi farklı zamanlarda kapatıldı. Ayrıca on  üç ayrı Türk ülkesinde bulunan Türk Dünyası Kültür Merkezinden yalnız Almatı Kültür Merkezi 1997 yılında kapatıldı. Bu merkezler, Türkiye Türkçesini bulundukları ülkenin hemen her bölgesine ulaştırmayı amaç edinmektedirler. Bulundukları ülkelerin halkının Türkiye Türkçesine olan talebini karşılayabilmek için, Türkiye’den gelen öğretmenler yetersiz kaldığından , Türkiye Türkçesi kursları düzenlemektedirler. Bu kursları başarı ile bitirip sertifikalarını alanlar, bulundukları ülkelerdeki okullarda ğretmen olarak görevlendirilirler. Vakfın tüm bu faaliyetleri, Türk Dünyasında mill uyanışı sağlayarak temel prensip olan dil,fikir, iş birliğini gerçekleştirme amacını taşımaktadır.

Tablo 1: Türk Ülkeleri İçin Görevlendirilen Öğretmen Tablosu

YIL	ÜLKE	ÖĞRETMEN SAYISI	TOPLAM
1992	Azerbaycan	30	48
	Tataristan	10	
	Kazakistan	8	
1993	Türkmenistan	2	28
	Azerbaycan	8	
	Tataristan	6	
	Kazakistan	11	
	Kırgızistan	1	
1994	Azerbaycan	1	6
	Kazakistan	1	
	Kırgızistan	4	
1996	Azerbaycan	22	59
	Kazakistan	30	
	Kırgızistan	7	
1997	Kazakistan	1	1
1998	Azerbaycan	7	23
	Tataristan	4	
	Çuvaşistan	1	
	Kazakistan	7	
	Kırgızistan	4	
1999	Azerbaycan	12	32
	Kazakistan	10	
	Kırgızistan	10	
2000	Azerbaycan	17	85
	Tataristan	37	
	Çuvaşistan	1	
	Kazakistan	12	
	Kırgızistan	18	
2001	Azerbaycan	19	59
	Tataristan	6	
	Kazakistan	19	
	Kırgızistan	15	
2002	Azerbaycan	5	38
	Tataristan	7	
	Kazakistan	12	
	Kırgızistan	14	
2003	Azerbaycan	5	36
	Tataristan	4	
	Kazakistan	11	
	Kırgızistan	16	

2004	Azerbaycan	7	57
	Tataristan	4	
	Kazakista	32	
	Kırgızistan	14	
2005	Azerbaycan	9	33
	Kazakistan	9	
	Kırgızistan	14	
	Bulgaristan	1	
TOPLAM			467

Kaynak: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Kayıtları, İstanbul 2006

Tablo 2: Türk Ülkelerinden Yüksek Lisans ve Doktora İçin Gelen Öğrenci Tablosu

YIL	ÜLKE	ÖĞRENCİ SAYISI	TOPLAM
1995	Tataristan	10	10
1996	Azerbaycan	13	23
	Çuvaşistan	10	
1997	Azerbaycan	12	12
2000	Azerbaycan	2	51
	Tataristan	12	
	Kazakistan	34	
	Kırgızistan	3	
2001	Azerbaycan	2	8
	Kırgızistan	6	
2002	Azerbaycan	2	19
	Çuvaşistan	1	
	Kırgızistan	2	
	Türkmenistan	2	
	Başkurdistan	1	
	Çulım	1	
	Bulgar	1	
	Tuva	1	
	Karaim	1	
	Kosova	1	
	Nogay	1	
	Balkar	1	
	Teleüt	1	
	Saka	1	
	Şor	1	
	Sibirya	1	
2003	Kırgızistan	5	5
2004	Azerbaycan	10	23
	Kazakistan	4	
	Kırgızistan	9	
2005	Azerbaycan	2	7
	Çuvaşistan	1	
	Kazakistan	3	
	Özbekistan	1	
	Kosova	1	
2006	Azerbaycan	1	4
	Kazakistan	2	
	Kırgızistan	1	
TOPLAM			162

Kaynak: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Kayıtları, İstanbul 2006

Tablo 3: Vakfın Yurt Dışı Okul ve Kurum Tablosu

SIRA	OKUL ADI	ÜLKE ADI	AÇILDIĞI TARİH	KAPANDIĞI TARİH
1	Bakü Türk Dünyası İşletme Fak. a) İşletme Bölümü b) Uluslar arası İlişkiler Bölümü	Azerbaycan/ Bakü	1992	DEVAM
2	Bakü Türk Dünyası Atatürk Lisesi	Azerbaycan/ Bakü	1992	DEVAM
3	Kazan 149.Tatar- Türk Lisesi	Tataristan/ Kazan	1996	DEVAM
4	Kazan Devlet Pedagoji Üniversitesi Türkçe Bölümü	Tataristan/ Kazan	1991	DEVAM
5	Kazan Devlet Gumaniter Enstitüsü Türkçe Bölümü	Tataristan/ Kazan	1992	DEVAM
6	Arça Pedagoji Koleji	Tataristan/ Arça	1995	2000
7	Çallı Umumî Eğitim Veren Lisesi No. 80 (Çallı Kızlar Lisesi)	Tataristan/ Çallı	1995	DEVAM
8	Çallı Tatar- Türk Lisesi No. 21	Tataristan/ Çallı	1996	DEVAM
9	Almatı Abay Devlet Üniversitesi a) Türk Dili ve Edeb. Bölümü b) Kazak Filoloji Fak. (Türkçe Bölümü) c) Tarih Bölümü (Türkçe Dersi) d) Basın Yayın Bölümü (Türkçe Dersi) e) Uluslar arası İlişkiler Bölümü (Türkçe Dersi) f) İktisadî ve İdarî Bilimler Fak. (Türkçe Dersi)	Kazakistan/ Almatı	1992	DEVAM
10	Kızılorda Korkut Ata Üniversitesi a) Türk Dünyası Türk Dili Bölümü b) Ekonomi Bölümü c) Arap Dili ve Edeb. Böl.(Türkçe Dersi)	Kazakistan/ Kızılorda	1992	DEVAM
11	Kızılorda Kazak- Türk Lisesi	Kazakistan/ Kızılorda	1992	DEVAM
12	Taldıkorgan Üniversitesi Türk Dili Bölümü	Kazakistan/ Taldıkorgan	1997	1998
13	Türk Dünyası Kentav Atatürk Lisesi	Kazakistan/ Kentav	1992	DEVAM
14	Aktav Kazak-Türk Lisesi	Kazakistan/ Aktav	1992	2000

15	Kırgızistan Celalabat İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi Türk Dünyası İşletme Fakültesi a) İşletme Bölümü b) İktisat Bölümü c) Türkoloji Bölümü	Kırgızistan/ Celalabat	1994	DEVAM
16	Sosyal Bilimler ve Pedagoji Fakültesi Türkçe Bölümü	Kırgızistan/ Celalabat	2006	DEVAM
17	Celalabat 13. Mektep	Kırgızistan	2002	DEVAM
18	Celalabat 15. Mektep	Kırgızistan	2002	DEVAM
19	Pazar Korgan Aliser Nevai Lisesi	Kırgızistan	2002	DEVAM
20	Pazar Korgan Kaparbek Lisesi	Kırgızistan	2002	DEVAM
21	Çuvaşistan Türk Çuvaş Sekreterlik Bilgisayar Lisesi	Çuvaşistan/ Çubuksarı	1995	2003
22	Bulgaristan İşletme Pazarlama ve Ticaret Koleji T. D. Sofya İşletme Fakültesi	Bulgaristan/ Sofya	2005	DEVAM
23	Dağıstan Devlet Üniversitesi Türk Dünyası Mohaçkale Dağıstan Türk Dili Bölümü	Dağıstan/ Mohaçkale	1997	2000
24	Özbekistan Devlet Üniversitesi, Türkçe Bölümü	Özbekistan/ Taşkent	1992	1997
25	Seyitpazar Seyidi Pedagoji Üniversitesi, Türkçe Bölümü	Türkmenistan/ Aşkabat	1993	1997
26	Mahdum Kul Üniv. Türk Dili Bölümü	Türkmenistan/ Aşkabat	1992	1997
	KÜLTÜR MERKEZLERİ	ÜLKE ADI	AÇILDIĞI TARİH	KAPANDIĞI TARİH
1	Kırcaali Türk Dünyası Ömer Lütfi Kültür Merkezi	Kırcaali/ Bulgaristan	2002	DEVAM
2	Gostivar Matukat Türk Dünyası Kültür Merkezi	Makedonya/ Gostivar	2000	DEVAM
3	Prizren Türk Dünyası Türk Öğretmenler Kültür Merkezi	Kosova/ Prizren	1993	DEVAM
4	Çallı Türk Dünyası Kültür Merkezi	Tataristan/ Çallı	1995	DEVAM
5	Kazan Türk Dünyası Kültür Merkezi	Tataristan/ Kazan	1994	DEVAM
6	Bakü Türk Dünyası Kültür Merkezi	Azerbaycan/ Bakü	1992	DEVAM
7	Almatı Türk Dünyası Kültür Merkezi	Kazakistan/ Almatı	1993	1997
8	Türk Dünyası Araştırma ve Kültür Merkezi	Kırgızistan/ Celalabat	2002	DEVAM

9	Korkut Ata Üniversitesi Türkçe Kurs Merkezi	Kırgızistan	2004	DEVAM
10	Çubuksarı Türk Halkları Dostluk Merkezi	Çuvaşistan/ Çubuksarı	1994	DEVAM
11	Türk Dünyası Komrat Kültür Merkezi	Komrat / Gagauzeli	2001	DEVAM
12	Türk Dünyası Abakan Kültür Merkezi	Abakan/ Hakas	2000	DEVAM
13	Kentav Türk Dünyası Kültür Merkezi	Kentav/ Kazakistan	1999	DEVAM

Kaynak: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Kayıtları, İstanbul 2006

3.2.1.1.1. Azerbaycan'daki Eğitim Faaliyetleri

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının Azerbaycan'daki eğitim faaliyetlerinin temelini 1990 yılının Kasım ayında Azerbaycan Bakanlar Kurulu Başkan Yardımcısı Rahim Hüseyinoğlu'nun eşiyle birlikte Vakfı ilk defa ziyaret etmesi oluşturdu. Bu ziyaret esnasında Azerbaycan Başbakanlığı ile Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı arasında iki antlaşma imzalandı. Bunlardan birisi Bakü'de on bir yıllık bir Türk Dünyası Mektebinin açılması, diğeri de yine Bakü'de İşletmecilik Yüksek Mektebinin açılması ile ilgili idi. Aynı tarihlerde Azerbaycan İdare Etme Enstitüsü Rektörü Rahim Rahimoğlu, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfını ziyarete geldi. Vakıf, Azerbaycan Cumhuriyeti ile yaptığı antlaşmaların sonucu olarak Bakü'de, İdare Etme Enstitüsü ile işbirliğine girerek Yüksek Sevk ve İdarecilik Mektebini 28 Mayıs 1991'de resmen faaliyete geçirmeyi kararlaştırdı.⁹⁹

Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulunun 4 Mayıs 1992 tarih ve 240 sayılı kararı ile Halk Tasarrufatını İdare Etme Enstitüsünde, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi modeline uygun olarak Türk Dünyası İşletme Fakültesi kuruldu. Fakültede dersleri Türkiye'den giden öğretim üyeleri vermektedir.¹⁰⁰ Fakültede Azerbaycanlı öğrencilerin yanı sıra Türkiye'den giden öğrenciler de okumaktadır. Bu fakültenin ders araç ve gereçlerinin temini, Türkiye'den giden öğretim üyelerinin maaşları, yol paraları, ev kiralari hatta Türk Dünyası İşletme Fakültesinde çalışan Azerbaycanlı öğretim üyelerine ilave maaş Vakıf tarafından ödenmektedir. Ayrıca Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, enstitü için Azerbaycanlı öğrencilerden öğretim üyesi kadrosu hazırlığını da yapmaktadır. Bunun için Türkiye'de hazırlık geçiren Azerbaycanlı öğrenciler, 1999 yılından itibaren aynı fakültede görev almaya başladılar.¹⁰¹ İlki Tataristanlı öğrenciler için 1995 yılında yapılan Türkiye'de yüksek lisans ve doktora eğitimi için sınavın ikincisi 1996 yılında Azerbaycan'da Türk Dünyası İşletme Fakültesinin mezunlarına yönelik yapıldı. Bundaki amaç, bu öğrencilerin ileride fakültenin aslî hocaları olmaları arzulandığından eğitimlerinin Türkiye'de yaptırılmak istenmesidir. Bunun için bu öğrencilerin eğitimlerinin Kütahya Dumlupınar Üniversitesi bünyesinde yaptırılmasına karar verildi.¹⁰² Türk

⁹⁹ Turan Yazgan, "Sevgili Okuyucular", *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S. 48, Aralık 1990, s. 2.

¹⁰⁰ "Faaliyetlerimiz", *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S. 148, Nisan 1999, s. 8.

¹⁰¹ a.g.m.

¹⁰² "Faaliyetlerimiz", *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S. 115, Temmuz 1996, s. 4.

Dünyası Araştırmaları Vakfının bu faaliyeti daha sonraki yıllarda diğer Türk Cumhuriyetlerini de kapsayacak şekilde genişletildi ve devam ettirildi.

Halk Tasarrufatını İdare Etme Enstitüsü nezdinde Bakü Türk Dünyası İşletme Fakültesi, kurulduğu yıldan itibaren her yıl merkezî sınavla öğrenci almaktadır. 1992 yılında, 100 öğrencinin seçimi Azerbaycan eğitim tarihinde ilk defa test usulüyle merkezî olarak yapıldı. Sınav sonuçları Türkiye’de bilgisayarda tespit edilip gönderildi. Ertesi yılda bütün Azerbaycan’da üniversiteler merkezî sınav ile öğrenci almaya başladılar.¹⁰³

Azerbaycan’ın Bakü, Kırgızistan’ın Celalabat şehirlerinde Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının açmış olduğu İşletme Fakültelerinin denkliği, YÖK tarafından 1996 yılında kabul edildi. Bu kararın alınmasında Türkiye’den gönderilen öğretim görevlisi veya öğretim üyeleriyle derslerin yürütülmesi, Türkiye’deki işletmecilik eğitime tam paralel bir programın uygulanması ve eğitimde uygulanmaya çalışılan ciddiyetin önemli rolü oldu.¹⁰⁴ Bundan böyle bu iki fakülteye aylık hatta on beş günlük sürelerle Türkiye’den öğretim üyesi gönderilme kararı alındı. Nitekim 1999 yılında, Yüksek Öğretim Kurulu Başkanı olan Kemal Gürüz, Vakfın Azerbaycan ve Kırgızistan’daki fakültelerinin denkliğini iptal etti. Bunun üzerine dönemin Cumhurbaşkanı olan Süleyman Demirel devreye girince bu fakültelerin iptal edilen denkliği geri verildi.¹⁰⁵

Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi bünyesinde eğitim öğretim faaliyetlerini sürdüren Türk Dünyası İşletme Fakültesi zaman zaman çeşitli sempozyumlar düzenlemektedir. Bunlardan ilki, 24–27 Mayıs 2004 tarihleri arasında “Dünyada Yeni Oluşumlar Açısından Türk Dünyası, Azerbaycan ve Türkiye” konulu sempozyumdur. Azerbaycan’da ilk defa bir fakülte tarafından düzenlenen bu sempozyuma yurt içi ve yurt dışından yaklaşık üç yüz civarında katılım gerçekleşti. Sempozyum açılışında konuşan Yazgan, Türk Dünyasının içinde bulunduğu problemlere değindikten sonra, Türk Dünyasının birliğine yönelik çok plânlı saldırıların olduğunu ve bu yönde politikaların yürütüldüğünü belirtti. Yazgan, bu sempozyumun bundan sonraki yıllarda da tekrarlanacağı sözünü vererek

¹⁰³ a.g.m.

¹⁰⁴ “Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 119, Kasım 1996, s. 4.

¹⁰⁵ Prof. Dr. Turan Yazgan’ın Öğrencisi Prof. Dr. Recep Seymen İle Mülakat, İstanbul: 5 Nisan 2007.

konuşmasını bitirdi. Sempozyum, 27 Mayıs 2004 tarihinde tamamlandı.¹⁰⁶

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının diğer Türk ülkelerindeki fakülte ve bölümlerine olduğu gibi Azerbaycan'daki Türk Dünyası İşletme Fakültesine de Türkiye'den Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi ile yerleştirilen belirli sayıda öğrenci gönderilmektedir.

Faaliyetine, 1992 yılının Eylül ayında geçen Bakü'deki Türk Dünyası Atatürk Lisesi, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının Türk ülkelerindeki bütün okullarında olduğu gibi Türkiye Türkçesiyle ücretsiz eğitim yapmaktadır. Bu lise, Vakıf için özel bir önem taşımaktadır. Bu okulun Türk ülkelerindeki diğer TDAV liselerinden farkı eğitim-öğretim işleyişinin, yönetiminin, bütün hukukî işlerinin tamamıyla Vakfın kontrolü altında olmasıdır. Diğer TDAV liselerinde ise Vakıf sınırlı bir yetkiye sahiptir.¹⁰⁷ Bu okul, ilkokul birinci sınıftan itibaren on bir yıllıktır. Öğretmenlerin bir kısmı, Türkiye'den Millî Eğitim Bakanlığından ücretsiz izinli olarak gönderilmektedir.¹⁰⁸ Vakfın diğer liselerinde olduğu gibi burada da diğer derslerin yanı sıra Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ile Genel Türk Tarihi dersleri okutulmaktadır. Bu okullarda okutulan ders kitapları ve yararlanılan eğitim araç gereçleri, Vakfın bazı okullarındaki öğrenci formları dahi Vakıf tarafından gönderilmektedir ve parasız olarak dağıtılmaktadır. Kayıtsız şartsız Türkiye Türkçesi ile ücretsiz eğitim yapan bu liselerin en önemli özelliği, dilde, fikirde, işte birlik ülküsünü temel edinmesidir.

¹⁰⁶ "Faaliyetlerimiz", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 211, Temmuz 2004, s. 4.

¹⁰⁷ TDAV Dış İlişkilerden Sorumlu Müdür Ayşe Yılmaz ile Mülakat, İstanbul, 20 Mayıs 2007.

¹⁰⁸ Turan Yazgan, "Sevgili Okuyucular", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 68, Ağustos 1992, s. 2.

3.2.1.1.2. Tataristan’da Eğitim Faaliyetleri

Üniversite niteliğine 1994 yılında sahip olan Kazan şehrindeki Kazan Devlet Pedagoji Enstitüsünde, 1991 yılında ek uzmanlık alanı olarak Türkiye Türkçesini seçen on altı öğrenci ile Türkiye Türkçesi derslerine başlandı. Bu bölümün okutman ve araç gereç ihtiyacı 2002 yılına kadar Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı tarafından karşılandı.

Tataristan Cumhurbaşkanı, 9 Ekim 1992’de ziyaret için Türkiye’ye geldi. Dönemin Türkiye Cumhurbaşkanı Turgut Özal ve Başbakanı Süleyman Demirel ile çeşitli konularda görüşmeler yaptı. Taraflar arasında yapılan görüşmeler ve imzalanan eğitim, kültür anlaşmaları sonrasında Tataristan’da Türkiye Türkçesi öğretimi yapılan kurumlar açılmaya başlandı. Bu kurumları; üniversiteler, liseler, Türk Dünyası Kültür Merkezleri oluşturdu.

Kazan Üniversitesi bünyesinde bulunan Doğu Dilleri Fakültesinde 1992 yılında, ek uzmanlık alanı olarak Türkiye Türkçesini öğrenmek isteyen on iki öğrenciden bir grup oluşturuldu. Türkiye’den de Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı tarafından bu fakülteye öğretmen gönderilmeye başlandı. Vakıf, 1998 yılına kadar Türkiye’den öğretmen göndererek bu fakültenin öğretmen ihtiyacına cevap vermeye çalıştı. Aynı şekilde 1992 yılından itibaren Alabuga Devlet Pedagoji Enstitüsünde, 1993 yılından itibaren Kazan Gumaniter Enstitüsünde ve Çallı Kama Teknik Üniversitesinde Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının desteği ile Türkçe seçmeli ders olarak okutuldu. Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının öğretmen desteği ile 1992-1994 yılları arasında Kazan Galimcan İbrahimov Lisesinde, 1992-1995 yılları arasında Kazan Tatar Lisesinde, 1992-1996 yılları arasında Kazan Tatar Müzik Lisesinde, 1997-2000 yılları arasında Arça Pedagoji Kolejinde Türkiye Türkçesi seçmeli ders şeklinde verildi.¹⁰⁹

¹⁰⁹ Erdal Şahin, “Sovyetler Birliği Sonrasında Tataristan’da Türkiye Türkçesi Öğretimi”, Basılmamış Bildiri, **Kazan Şehrinin 1000. Kuruluş Yılı Toplantısı, Tataristan Cumhuriyeti’nin Türkiye Cumhuriyeti’nde Yetkili Temsilciliği**, İstanbul, 28 Mayıs 2005.

Tataristan Millî Eğitim Bakan Yardımcısı, 1992 yılının Aralık ayının sonlarında, Vakfın davetlisi olarak Türkiye'ye geldi ve Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının Tataristan'daki kurumlarının ihtiyacı olan Türkçe kitapları teslim aldı. Tataristan Millî Eğitim Bakanı ve beraberindeki heyette aynı dönemde Vakfı ziyarete geldi. Vakıf tarafından kendilerine iki bin beş yüz adet alfabe ile dört yüzer adet çeşitli ders kitapları sunuldu.¹¹⁰ Vakfın yurt dışı bütün okullarının her türlü eğitim araç- gereci, 1991 yılından itibaren, Vakıf tarafından karşılanmaktadır ve ihtiyaç olunan yerlere gönderilmektedir. Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, Türk ülkelerine sürekli olarak alfabe göndermektedir. Örneğin, 1993 yılının Eylül ayının sonuna doğru Tataristan'a Vakıf tarafından elli bin alfabe ulaştırıldı. Tataristan Millî Eğitim Bakanlığının bu alfabeleri parasız olarak gerekli yerlere dağıtması kararlaştırıldı.¹¹¹

Türk ülkeleri içinde Tataristan'a özel bir önem veren Vakıf, Tataristan içinde de Çallı şehrine ayrı bir önem vermektedir. Malî güçlükler nedeniyle 1992 yılında gelişmeyi durdurmak zorunda kalan Vakıf, 1994'te yalnız Çallı'da Kız Lisesi açma kararı aldı ve Türk Dünyasının her yerinden gelen talepleri reddetti.¹¹² Çallı Kızlar Lisesi, 1995 yılında açıldı.¹¹³ Aynı yıl, Vakfın Çallı'daki öğretmenlerinin çalışmalarını Tataristan Millî Eğitim Bakanı V.Gaygulin takdir etti ve Vakfın öğretmenlerine teşekkür belgeleri verdi.¹¹⁴ Pedagoji Üniversitesi bünyesinde ve onun binasında öğretim yapan Tatar -Türk Lisesi, 1996 yılında, Pedagoji Üniversitesinden ayrılarak Tataristan Millî Eğitim Bakanlığına bağlandı. Böylece, "149. okul" adı ile anılan Kazan Tatar-Türk Lisesi (Kazan Türk Dünyası Lisesi), tamamen Vakfın anlaşmalı bir okulu oldu.¹¹⁵ Bu, Tataristan'da ilk defa başka bir ülkenin, Türkiye'nin sermaye ve öğretmen desteği ile kurulan ilk orta öğretim kurumu olma özelliğine sahip oldu. Vakıf, 1996 yılının Aralık ayında, Çallı'da, Çallı Türk Dünyası Lisesi adıyla yeni bir okul açtı. Vakfın bütün okullarında olduğu gibi Türkiye Türkçesi ile ücretsiz eğitim yapan lisenin öğretmen kadrosunun bir kısmı Türkiye'den gönderildi.¹¹⁶

¹¹⁰ Turan Yazgan, "Sevgili Okuyucular", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 73, Ocak 1993, s. 2.

¹¹¹ Turan Yazgan, "Sevgili Okuyucular", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 83, Kasım 1993, s. 2.

¹¹² Turan Yazgan, "Sevgili Okuyucular", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 93, Eylül 1994, s. 2.

¹¹³ Turan Yazgan, "Sevgili Okuyucular", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 105, Eylül 1995, s. 6.

¹¹⁴ a.g.m., s. 7.

¹¹⁵ "Faaliyetlerimiz", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 115, Temmuz 1996, s. 6.

¹¹⁶ "Faaliyetlerimiz", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 121, Ocak 1997, s. 5.

Rusya Federasyonu tarafından Vakfın öğretmenlerine 2006 yılında vize verilmediği için yalnız Tataristan'a değil Vakfın Rusya Federasyonu'ndaki hiçbir merkezine öğretmen gönderilemedi. Buradaki faaliyetler mahallî öğretmenler tarafından gerçekleştirilmektedir.¹¹⁷

3.2.1.1.3. Çuvaşistan'da Eğitim Faaliyetleri

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, Çuvaşistan ile ilgili eğitim faaliyetlerine 1994 yılının Şubat ayında başladı. Çuvaşistan'dan Türk Halkları Asamblesinin Yönetim Kurulu Üyesi ile Çubuksarı Kız Meslek Lisesi Müdürü ve Müdür Yardımcısı, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfını ziyaret için İstanbul'a gelip liselerde incelemeler yaptılar ve Vakıf, Çubuksarı Kız Meslek Lisesine yardımcı olma sözü verdi.¹¹⁸

Çuvaşistan'dan Devlet Üniversitesi Rektörü, Çuvaşistan Milletvekili ve aynı zamanda Karadeniz İşbirliği Parlamenterler Heyeti İktisat Grubu Başkanı Lev Kurakov, 1995 yılının Ağustos ayında, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfını ziyaret etti. Kurakov ile Vakıf arasında çeşitli işbirliği kararları alındı. Buna göre Vakfın, Çuvaşistan'a yirmi beş bin alfabe göndermesi ve Çuvaşistan Devlet Üniversitesinin Çuvaşistan'da Türkçe eğitim yapan kurumlara bunları dağıtması ile ilgili fikir birliğine varıldı.¹¹⁹ Ayrıca, aynı yıl ileriki aylarda, Çuvaşistan'ın matematik, fizik, kimya lise ders kitaplarını da Çuvaşistan Devlet Üniversitesinin Çuvaşça olarak hazırlayıp Vakfa teslim etmesi kararlaştırıldı. Vakıf da her birinden parasız olarak beş bin adet basmayı kabul etti.¹²⁰

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı tarafından 1995 yılının Eylül ayında, Çuvaşistan'da Bilgisayar Sekreterlik Okulu açıldı. Bu okul, açıldığı tarihten birkaç hafta sonra, Çuvaş Paşalık Üniversitesi Rektörünün kararıyla eğitim süresi üç yıla çıkarılarak yüksek okul haline getirildi ve bu okula Tercümanlık Bölümünün eklenmesi kararlaştırıldı. Aynı yıl, bu okula Selçuk Üniversitesinden bir asistan, müdür olarak gönderildi. Vakıf tarafından kendisiyle birlikte, daha önce gönderilen

¹¹⁷ "Faaliyetlerimiz", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 241, Ocak 2007, s. 7.

¹¹⁸ Turan Yazgan, "Sevgili Okuyucular", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 88, Mart 1994, s. 4.

¹¹⁹ Turan Yazgan, "Sevgili Okuyucular", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 105, Eylül 1995, s. 3.

¹²⁰ a.g.m.

makine ve teçhizata ilaveten sekiz bilgisayar ve otuz iki koli kitap gönderildi.¹²¹

Çubuksarı Bilgisayar Sekreterlik Yüksek Okulunda, alan derslerinin yanı sıra yoğun Türkiye Türkçesi dersleri de verilmektedir. Bu okul, Çuvaşistan Devlet Üniversitesine 1996'da bağlandı ve Çuvaşistan ile Türkiye arasındaki ilişkileri başlatmada okulun görev alması amaçlandı. Adı geçen okul, Türkçe bilen bilgisayar operatörleri, sekreterler ve Türkçe üzerine tercümanlar yetiştirme amacını taşıdı. Bu okulun, bilgisayar ve daktilo donanımı tamamen Vakıf tarafından karşılanmaktadır. Sekreterlik Okulu için uygulamaya konulan haftalık altı saatlik Türkçe dersi, açılan kurslarla takviye edilmektedir. Bu kurslar, öğretim yılı boyunca aralıksız olarak devam etmektedir.¹²²

Her yıl, Vakfın hem kültür merkezi hem de okulu için Kasım ayında Çuvaşistan'a gönderilen öğretmenler, 2000 yılının Kasım ayında Rusya Federasyonu'nun başlattığı vize problemi nedeniyle gönderilemedi. Bu nedenle Vakfın buradaki faaliyetleri yavaşladı ve Vakıf adına faaliyetleri mahallî öğretmenler gerçekleştirmeye başladı.¹²³

3.2.1.1.4. Kazakistan'da Eğitim Faaliyetleri

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, Kazakistan'daki eğitim faaliyetlerine 1991 yılında başladı. Aynı yıl, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı olarak ilk defa Almaata'ya Türk dili öğretmenleri gönderilmesi ve Temmuz- Ağustos aylarında Türkçe öğrenmek için buradan on beş öğrencinin Türkiye'ye getirilmesi kararlaştırıldı.¹²⁴ Bununla birlikte TDAV, Kazakistan'a ilk olarak 1992 yılında, sekiz öğretmen gönderdi ve aynı yıl, Türkiye Türkçesi yaz kursları için on öğrenciyi Türkiye'ye getirdi.

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, 25 Mayıs 1991'de yüzü aşkın kişi ile Azerbaycan, Tataristan ve Kazakistan'ı içine alan bölgeye bir gezi gerçekleştirdi. Bu gezi sırasında, Vakfın Kazakistan'da açmayı planladığı lise ve Türk Dünyası Dükkânları ile ilgili problemler halledildi. Kazakistan'ın Çimkent şehrinde açılması

¹²¹ "Faaliyetlerimiz", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 106, Ekim 1995, s. 2.

¹²² İsmail Taş, "Çuvaşistan'ın Çubuksarı Şehrinden Notlar", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 116, Ağustos 1996, s. 12.

¹²³ "Faaliyetlerimiz", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 168, Aralık 2000, s. 5.

¹²⁴ Turan Yazgan, "Sevgili Okuyucular", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 54, Haziran 1991, s. 2.

planlanan Türk Dünyası Dükkânı için yer ayarlandı ve bununla ilgili sorunlar çözüldü.¹²⁵ Bu dükkanların açılmak istenmesinin temel nedeni, Türk Dünyası ile ilgili her türlü kitap,dergi, kaset gibi yayın aracını Türk ülkelerinde yaygınlaştırmak ve Türk halklarının hizmetine sunmaktır.

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının okullarının başında Kazakistan'ın başkenti Almatı'da bulunan Abay Devlet Üniversitesi Kazak Dili ve Edebiyatı Fakültesinin bünyesindeki Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü gelmektedir. Bu bölüm, 1992 yılında açıldı ve 1995 yılında ilk mezunlarını verdi. Bu mezuniyet, Türk Cumhuriyetlerinde Türkiye Türkçesi ile öğrenim gören ve mezun olan ilk öğrenci grubu olması nedeniyle önem taşımaktadır.¹²⁶

Kazakistan Kentav'da Türk Dünyası Araştırmaları Vakfına ait Kentav Türk Dünyası Atatürk Lisesi, 1992 yılında eğitim- öğretime başladı.¹²⁷ Bu okulda görev yapan öğretmenler, okul derslerinin dışında mahallî öğretmenler için de yoğun Türkiye Türkçesi kursları vermektedirler. Bu öğretmenler ayrıca, 1995 yılında, Türk gençlerini birleştirmek, Türklerin tarihini, edebiyatını ve kültürünü tanıtmak amacıyla "Cas Türk - Genç Türk Derneği"ni Kazakistan Adalet Bakanlığının onayı ile resmen kurdular. Kırk kayıtlı üyesi bulunan Cas Türk Derneği, 1995 yılında ilk kurultayını yaptı. Hilâl içinde bozkurt amblemi ile Kentav'da varlıklarını göstererek 1996 yılında Çimkent ve Türkistan şehirlerinde şube açma çalışmalarına başlama kararı aldılar.¹²⁸ Ayrıca Aktav ve Kızılorda şehirlerinde de Vakıf tarafından 1992 yılında Kazak-Türk liseleri açıldı. Aktav- Türk Lisesi 2000 yılında kapatıldı.

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, Kazakistan'ın Kızılorda'da Korkut Ata Devlet Üniversitesi içindeki Doğu Dilleri Fakültesinde 1992 yılında Türk Dili Bölümünü açtı. Ayrıca Kızılorda Kazak-Türk Lisesi de bu üniversitenin bünyesindedir. Eğitim ve öğretime 1992 yılında başlayan bu okullardan ilk mezunlar, 1995–1996 yılında verildi. Türk Dili Bölümünden toplam yirmi yedi öğrenci, liseden ise otuz civarında öğrenci diploma aldı.¹²⁹

¹²⁵ Turan Yazgan , "Sevgili Okuyucular", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 55, Temmuz 1991, s. 2.

¹²⁶ Ümit Ateş, "Kazakistan'daki Faaliyetlerimiz", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 101, Mayıs 1995, s. 6.

¹²⁷ Kentav Şehri, Türkistan'ın yakınında bulunan Çarlık Rusya döneminde kurulan bir şehirdir. Kentav, Kazak Türkçesinde "maden dağı" anlamına gelir. Maden rezervleri bakımından önemlidir. SSCB döneminde uluslar arası bir ödül almış önemli bir şehirdir.

¹²⁸ "Kazakistan'daki Faaliyetlerimiz", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 104, Ağustos 1995, s. 8.

¹²⁹ İbrahim Kara, "Kazakistan'ın Kızılorda Şehrinden Notlar", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 116, Ağustos 1996, s. 13.

Kazakistan Gökçetav Üniversitesi Rektörü Kasımov Canad Yakup Said, 1996 yılının Şubat ayında, İstanbul’da Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı ile çeşitli temaslar yaptı. Vakıf ile rektör arasında bir anlaşma imzalandı. Bu anlaşmaya göre, Gökçetav Üniversitesi, asistan ve öğretim üyelerini Türkçe öğrenmek için Vakfa gönderecekti, Gökçetav Üniversitesinin çeşitli fakültelerinde Türkçe dersleri verilecekti ve bu dersler Vakfın göndereceği öğretmenlerle yürütölüp ileride İktisat Fakültesinin derslerinin tamamen Türkçe olmasına çalışılacaktı. Ayrıca karşılıklı seminerler düzenlenecekti. Gökçetav, Kuzey Kazakistan’da önemli bir Türk şehridir. Şimdiye kadar Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının bütün iktisadî ve kültürel faaliyetleri hep Güney Kazakistan’da yoğunlaştırılmıştı. Bu sebeple bu anlaşma Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının Kuzey Kazakistan’daki faaliyetleri açısından büyük bir adım oldu.¹³⁰

Kazakistan’ın Çin sınırına yakın bir yer olan Taldıkorgan’da bulunan Taldıkorgan Üniversitesinde 1997–1998 eğitim öğretim yılında Türk Dünyası Araştırmaları Vakfınca Türk Dili Bölümü açılmasına karar verildi.¹³¹ Aynı eğitim öğretim yılında açılan bu bölüm, bir yıl sonra kapatıldı. Kazakistan’daki Abay Üniversitesindeki Türk Dili Bölümü ise 1997 yılının Haziran ayında, bağımsız hale getirilerek tamamen Vakfa bağlandı.¹³²

Her yıl, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının diğer Türk ülkelerindeki okullarında olduğu gibi, Kazakistan’daki tüm okullarında da Türk Dili Haftası, Türkçe Haftası gibi çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir. Bu etkinlikler çerçevesinde gazete çıkarma, şiir okuma, koro halinde şarkı söyleme gibi faaliyetler gerçekleştirilmektedir.¹³³ Bu etkinliklerin genel amacı, dilde birliği sağlamak için bir basamak oluşturmaktır.

¹³⁰ “Faaliyetlerimiz”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S. 111, Mart 1996, s. 2.

¹³¹ “Faaliyetlerimiz”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S. 127, Temmuz 1997, s. 25.

¹³² a.g.m.

¹³³ “Faaliyetlerimiz”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S. 208, Nisan 2004, s. 5.

3.2.1.1.5. Kırgızistan’da Eğitim Faaliyetleri

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, Kırgızistan ile ilgili eğitim faaliyetlerinin ilkinin 1991 yılının Ağustos ayında gerçekleştirdi. Dönemin Kırgız İnsanî Yardım Vakfı ve Dış İşleri Bakanlığı Temsilcisi Dilde Bargızev, Vakfın misafiri olarak Türkiye’ye geldi. Kendisiyle Kırgızistan’da Devlet Üniversitesinde Türkçe Bölümü açılması, Türkçe öğretim yapacak Ticaret Lisesi kurulması ve Türkçe kursları yapılması için anlaşma imzalandı.¹³⁴

Kırgızistan’da, 1993 yılı Eylül ayında, Vakfın gerçekleştirdiği önemli bir hazırlık, bir yıl sonra açılan Türk Dünyası İşletme Fakültesi ile ilgiliydi. Bununla ilgili olarak Celalabat Eyalet Valiliği ile Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı arasında bir antlaşma imzalandı. Bu fakültenin Celalabat’ta faaliyete girmesi kararlaştırıldı.¹³⁵

Celalabat’taki Türk –Kırgız İşletme Fakültesinin dersleri 1994 yılının Kasım ayında başladı. Bu fakültede açıldığı yıl, bir hazırlık olmak üzere iki sınıf eğitim gördü. Fakültenin dekanlığını Doç. Dr. Berrak Kurtuluş üstlendi.¹³⁶ Kırgızistan’daki fakültenin dekanı, Türkçe öğretmenleri ve meslek dersi öğretmenleri, 1995 yılı Eylül ayı içinde görevlerine başladılar. Bu fakültenin de tüm giderleri Vakıf tarafından karşılanmaya başlandı. Bütün ders kitap ve araçları her öğrenciye parasız dağıtılması amacıyla öğretmenler ile birlikte gönderildi. Aynı yılın Ekim ayı başlarında bu fakültenin bazı ihtisas sahalarında eksik olan hocaları da gönderildi. Fakülte bünyesinde çevrenin öğretmen, ilim adamı, basın mensubu ve iş adamlarına da Türkçe öğretecek geniş kapasiteli bir kurs faaliyete geçti.¹³⁷

Celalabat Türk Dünyası İşletme Fakültesinin kuruluş amacı, Kırgızistan’ın pazar ekonomisine geçiş sürecinde ihtiyaç duyacağı ekonomistleri yetiştirmek ve dünya yüzündeki bütün ülkeler ile Kırgızistan arasında ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasî ilişkileri kuracak, yeni teknolojiyi kullanabilecek gençler yetiştirmek olarak benimsendi.¹³⁸

Türk Dünyası İşletme Fakültesi beş yıl süreli eğitim vermektedir. Bir yıl, öğrencilere Türkiye Türkçesi öğretilmektedir. Bir yıl sonunda Türkçeyi iyi seviyede

¹³⁴ Turan Yazgan, “Sevgili Okuyucular”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S. 57, Eylül 1991, s. 4.

¹³⁵ Turan Yazgan, “Sevgili Okuyucular”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S. 81, Eylül 1993, s. 2.

¹³⁶ Turan Yazgan, “Sevgili Okuyucular”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S. 96, Aralık 1994, s. 3.

¹³⁷ Turan Yazgan, “Sevgili Okuyucular”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S. 106, Ekim 1995, s. 3.

¹³⁸ Turan Yazgan, “Sevgili Okuyucular”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S. 109, Ocak 1996, s. 6.

öğrenen öğrencilere sertifika verilmektedir. Türkçeyi öğrendikten sonraki dört yıl ise öğrencilere İleri İşletme Fakülteleri Programı okutulmaktadır. Ekonomi, yönetim, maliye, bütçe, uluslar arası ilişkiler, muhasebe, bilgisayar, istatistik, matematik ve İngilizce dersleri programda yer alan derslerin bazılarıdır. Öğretim elemanlarının bazıları Türkiye’den gitmektedir. Matematik, bilgisayar, istatistik gibi dersleri de Kırgız öğretim görevlileri vermektedir. Ders kitapları da Türkiye’den gönderilmektedir. Her yıl on öğrenci pratik yapmak, Türkiye’nin güzelliklerini ve ekonomik potansiyelini görmek, ufuklarını genişletmek maksadıyla Türkiye’ye gönderilmektedir.

Celalabat Türk Dünyası İşletme Fakültesi, Vakfın diğer okulları gibi mahallî öğrenciler için ücretsiz eğitim yapmaktadır. Türkiye’den giden öğrencilerden ise bir miktar ücret alınmaktadır. Türkiye’den giden öğrenciler için geçerli olan fakültenin taksitleri Enstitünün diğer bölümlerine göre daha uygundur. Bunun sebebi Türk öğretim elemanlarının maaşlarının, yol paralarının Türk Dünyası Araştırmaları Vakfınca karşılanmakta oluşudur. Bu bakımdan bu fakülteyi tercih eden Türkiyeli öğrenciler daha az taksit ödemektedir.¹³⁹

Celalabat Kommersiya Enstitüsü Türk Dünyası İşletme Fakültesi, 2004 yılıyla birlikte, yayın organı olarak “Ülkümüz” adlı hakemli bir dergi çıkarmaya başladı. Yılda iki defa yayınlanması planlanan derginin bütün yüksek öğretim kurumunun öğretim üyelerine ve Türk Dünyasının her yerinde çalışan akademisyenlerin araştırmalarına açık olması kararlaştırıldı. 2005 yılından itibaren derginin yalnızca Türkçe olarak, her coğrafyanın kendi Türkçesiyle ve Latin alfabesiyle yayınlanması düşünüldü. Böyle yapılmasının nedeni, Türkçenin tek bir alfabede birleştirilmesi hedefidir.¹⁴⁰

Kırgızistan’da yerel basın, Türk Dünyası İşletme Fakültesinin faaliyetlerine geniş bir şekilde yer vermektedir. Buna, 2004 Ekim’inde Celalabat devlet televizyonunun fakültenin faaliyetlerini dört gün süreyle haber olarak vermesini örnek gösterebiliriz.¹⁴¹

Fakülte bünyesinde açılan Türkiye Türkçesi kurslarına yılda yaklaşık yüz seksen kişi devam etmektedir. Ayrıca fakülte, çevre köy okullarında da Türkiye

¹³⁹ a.g.m., s. 7.

¹⁴⁰ “Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 205, Ocak 2004, s. 8.

¹⁴¹ “Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 215, Kasım 2004, s. 4.

Türkçesi kurslarını sürdürmektedir. Fakültenin açtığı bütün kurslar ücretsiz olup İsmail Gaspıralı'nın "dilde, fikirde, işte birlik" vasiyetini yerine getirmeye yöneliktir. Bu ülkünün temelini oluşturan dilde birliğin sağlanmasını kendisine hedef kabul eden ve Türk ülkelerinde sadece Türkiye Türkçesi ile eğitim ve öğretimini sürdüren tek kurum olan Türk Dünyası İşletme Fakültesi, Türkiye Türkçesini yaygınlaştırmak için bir hayli gayret sarf etmektedir. Türkçe derslerine olan talebin 2005 yılında çok fazla olması sebebi ile Celalabat Devlet Üniversitesi bünyesinde ve Celalabat'ın en büyük ilçelerinden biri olan Pazarkurgan'daki iki lisede Türkçe dersleri verilmeye başlandı.¹⁴²

İlk defa 2004 yılında, Celalabat Türk Dünyası İşletme Fakültesinin çeşitli bölümleri için Afganistan'dan seçilen on öğrenci parasız yatılı olarak alındılar. Bu uygulama 2005 yılında da devam etti.¹⁴³

Kırgız Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı, 2005 yılında, Celalabat İşletme Fakültesinin bağlı olduğu Enstitünün hukukî statüsünü yükselterek bu enstitüyü "Akademi" unvanı ile yapılandırdı ve "Kommersiyalık Enstitüsü" olan adı "İktisat ve Girişimcilik Akademisi" olarak değiştirdi.¹⁴⁴

Vakfın Kırgızistan Celalabat İktisat ve Girişimcilik Akademisi, Türk Dünyası İşletme Fakültesi tarafından 2003 yılından beri her yıl düzenlenmekte olan, Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresinin beşincisinin Sakarya Üniversitesi ve Selçuk Üniversitesi işbirliğiyle, 11 – 13 Haziran 2007 tarihleri arasında, Celalabat şehrinde yapılması kararlaştırıldı. Türk Dünyasının geleceğinin tartışılmasının kararlaştırıldığı bu kongre için Türk Dünyasının her tarafından bilim adamları davet edildi.¹⁴⁵

Vakıf, Kırgızistan Eğitim Bakanlığı ile 2002 yılında yaptığı görüşme sonucunda, Celalabat 13. Mektebi, Celalabat 15. Mektebi, Pazarkurgan Aliser Nevai Lisesini, Pazarkurgan Kaparbek Lisesini Vakfın anlaşmalı okulları haline getirdi. Bu okullarda Türkçe, Genel Türk Tarihi, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersleri Vakfın öğretmenleri tarafından verilmeye başlandı ve yalnızca bu derslerden sorumlu olması koşulu ile Vakıf tarafından bir müdürün atanması kararlaştırıldı.

¹⁴² "Faaliyetlerimiz", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 219, Mart 2005, s. 5.

¹⁴³ "Faaliyetlerimiz", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 227, Kasım 2005, s. 5.

¹⁴⁴ "Faaliyetlerimiz", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 226, Ekim 2005, s. 6.

¹⁴⁵ www.turan.org/ 2006 (Erişim Tarihi: 20 Mayıs 2007)

Celalabat'ta, Kırgızistan Celalabat İktisat ve Girişimcilik Üniversitesinin teklifi ile TDAV, 2006 yılında Sosyal Bilimler ve Pedagoji Fakültesini kurdu. Kurulduğu yıl, Vakıf burada Türkçe bölümünü açtı. Tarih bölümünün ise açılması için gerekli olan resmî işlemler yapılmaktadır.¹⁴⁶

3.2.1.2. Yurt İçi Eğitim Faaliyetlerinin Temel Özellikleri

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının 1990'lı yıllarda yurt içi eğitim faaliyetleri arasında, Türk ülkelerinden gelen kursiyerlere, en az bir ay süreli olarak pazar ekonomisi, özelleştirme, bankacılık, sigortacılık gibi konularda verdiği eğitim gelmekteydi. Bu konularda eğitim verilmesinin amacı, serbest piyasa ekonomisine 1990'lı yıllarda geçen Türk ülkelerinin bu konudaki açıklarını gidermeye çalışmaktı. Vakfın bu tür eğitim faaliyeti artık azalmış durumdadır. İkinci tür yurt içi eğitim faaliyeti ise Türk ülkelerinden getirilen öğretmenlere Türkçe öğretmek şeklindedir. Öğretmenlere Türkçe öğretme faaliyeti Vakfın yurt dışındaki merkezlerinde ve eğitim kurumlarında da gerçekleştirilmektedir. Türkiye'de ise yatılı olarak ve on beş gün veya bir ay süreli kurslar şeklinde yapılmaktadır.¹⁴⁷

Ayrıca Vakıf, sahip olduğu Kut Yayıncılık vasıtasıyla, Türkiye'nin çeşitli illerinde çalışma hayatı, sosyal sigortalar gibi konularda seminerler vermektedir. Bu seminerler Vakfın aynı zamanda bir gelir kaynağı olduğu için "Vakfın Gelir Kaynakları" kısmında ayrıntılı olarak verildi.

¹⁴⁶ TDAV Dış İlişkilerden Sorumlu Müdür Ayşe Yılmaz İle Mülakat, İstanbul : 20 Mayıs 2007.

¹⁴⁷ TDAV, Resmî Faaliyet Raporu, İstanbul 1995.

3.2.1.2.1. Türkiye Türkçesi Yaz Kursları

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, yaz aylarında Vakfın Türk Cumhuriyetlerindeki okullarında okuyan öğrenciler ve bu okullarda çalışan mahallî öğretmenler için her yıl aşağı- yukarı on beş günlük Türkiye Türkçesi Pratik Uygulama Programı gerçekleştirmektedir. Bu kurslar, ilk defa 1987 yılının Ekim ayında Kaşgarlı Mahmut Dil Merkezinde başladı. Türkçe kursları, Türkçeyi hiç bilmeyen yabancılarla, Türkçenin çeşitli lehçelerini bilenlere hizmet vermeye yöneliktir. Öğrencilere günde iki saatlik kültür ve teorik dersler verilirken, geri kalan zamanda İstanbul'un tabii güzellikleri ve tarihî mekânları bir bir gezdirilmektedir. Sosyal ve kültürel etkinliklerden istifade ettirilmektedir. Türk Cumhuriyet ve Topluluklarından getirilen öğrenciler Türk Dünyası Tiyatro Günlerine götürülmektedir.¹⁴⁸

Tablo 4'de görüldüğü gibi, Türkiye Türkçesi yaz kursları için Türkiye'ye ilk defa farklı Türk ülkelerinden 1992 yılında, öğrenci ve öğretmenler getirildi. Aynı yıl, Tataristan yirmi sekiz kişi ile en fazla grubu gönderen ülke oldu. Kosova ise 1994 yılında elli altı kişi ile en fazla sayıdaki grubu gönderen ülke oldu. 1992-2006 yılları arasında toplam sekiz yüz öğrenci ve öğretmen grubu getirildi.

Türk Dünyasının Türkiye Türkçesinde buluşmasını arzu eden, konuşmalarında, yazılarında Gaspıralı'nın idealine giden ilk yolun "dilde birlik" olduğunu sürekli vurgulayan Yazgan için bu kurslar büyük önem taşımaktadır. Türkiye Türkçesi yaz kursları sayesinde Türkçelerini pratik olarak geliştiren Türk Dünyasının öğretmenleri gittikleri ülkelerde Türkiye Türkçesini öğretme düzeyine genel olarak ulaşmış olmaktadır. Ayrıca bu kurslar sayesinde Türkiye'nin tarihî, kültürel yapısı tanıtılmaktadır ve Türk halkları arasında kurulmak istenen dostluk köprüsünün oluşturulması amaçlanmaktadır.

¹⁴⁸ "Faaliyetlerimiz", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 211, Temmuz 2004, s. 8.

Tablo 4: Türkiye Türkçesi Yaz Kursları İçin Gelen Yabancı Öğrenci ve Öğretmen Tablosu

Ülke /Topluluk Adı	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Azerbaycan	11	-	2	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tataristan	28	-	27	48	10	10	-	-	10	20	17	17	25	12	10
Çuvaşistan	1	-	18	-	-	25	40	-	-	-	-	-	-	-	-
Kazakistan	2	-	10	16	-	15	17	-	13	11	17	-	15	-	-
Kırgızistan	2	-	5	11	-	-	-	10	-	-	-	-	4	-	36
Tuva	-	-	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Türkmenistan	4	-	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gagauz	4	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Başkurt	1	-	-	1	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Karaçaybalkar	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Özbek	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kosova	-	-	56	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hakasya	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kumuk	-	-	14	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ukrayna	-	-	-	25	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Makedonya	-	-	-	2	-	-	9	-	10	45	18	30	-	-	-
Kırım	-	40	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yakutistan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	29
Bulgaristan	-	-	-	-	-	-	12	-	-	20	-	-	-	12	-
Balkar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	-	-	-
Şor	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Altay	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Moldovya	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dağıstan	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Karaim	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TOPLAM	21	40	158	150	25	55	78	10	33	42	34	59	44	24	75

Kaynak: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Kayıtları, İstanbul 2006

3.2.2. Kültürel Faaliyetler

3.2.2.1. Türk Dünyasına Yönelik Kültürel Faaliyetlerin Temel Özellikleri

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının Türk ülkelerindeki kültürel faaliyetleri, Vakfın kurduğu Türk Dünyası Kültür Merkezleri vasıtasıyla gerçekleştirilmektedir. Türk Dünyası Kültür Merkezlerinin olmadığı Türk ülkelerinde ise bu faaliyetler, Vakfın çeşitli düzeylerde açtığı eğitim kurumları tarafından yapılmaktadır.

Türk Dünyası Kültür Merkezleri, Vakfın bu ülkelerde birer temsilciliği durumundadır. Bu merkezler tarafından bölge halkı için Türkiye Türkçesi kursları, saz ve folklor kursları gibi çok çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir. Ayrıca, Vakfın okullarında çalışan öğretmenler Kültür Merkezleri tarafından, örgün eğitim dışında da değerlendirilmektedir. Türk Dünyası Kültür Merkezlerinde çalışan öğretmenler mahallî bayramlar ve Türkiye'nin millî, dinî bayramlarında çeşitli törenler ve yarışma programları düzenlemektedirler. Bölgesel ve uluslar arası kabul gören gün ve haftalar kutlanmakta ve bu kutlamalar sayesinde bölgenin halkı ile sıcak ilişkiler kurulmaya çalışılmaktadır.¹⁴⁹ Ayrıca Vakfın çatısı altındaki örgün eğitim kurumları da halka yönelik çeşitli sempozyum, konferans, sergi, şölen gibi kültürel etkinlikler gerçekleştirmektedir.

Bunların yanı sıra Türk Dünyası Kültür Merkezleri her yıl Türkiye'de gerçekleştirilen Türkiye Türkçesi yaz kursları için Türkiye'ye gidecek olan öğrenci ve öğretmen gruplarını ayarlayıp Vakıf ile bu konuda iletişime girmektedirler. Ayrıca Vakfın okullarının her türlü ihtiyaçları yine kültür merkezleri tarafından tespit edilip giderilmektedir.

¹⁴⁹ TDAV, 2002 Resmî Faaliyet Raporu, Haz. İlyas Topsakal, İstanbul 2002, s. 5.

3.2.2.1.1. Azerbaycan’da Kültürel Faaliyetler

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, Azerbaycan’daki ilk kültürel faaliyetlerini 1990 yılının Ocak ayında gerçekleştirdi. Vakfa, o dönemin Azerbaycan yönetimi tarafından Bakû’de “Türk Dünyası” adı altında çalışacak bir dükkân tahsis edildi. Buna karşılık İstanbul Fatih’te de kaset - plak, dergi, kitap gibi her türlü sözlü ve yazılı yayının satılabileceği “Azerbaycan Dünyası” adıyla bir dükkân açılması kararlaştırıldı. Türk Dünyası Tarih Dergisi’nin, Vakfın diğer yayınları gibi Azerbaycan’da da satılmasına karar verildi.¹⁵⁰

Yazgan, Vakıftan belirli elemanlar ile 28 Ağustos 1990 tarihinde gittiği Bakû’de Azerbaycan Devlet Matbuat Komitesi ile bir anlaşma yaptı. Bundan hemen sonra, Bakû’deki Türk Dünyası Dükkânının açılışı yapıldı.¹⁵¹ Aynı yılın başında açılmasına karar verilen “Azerbaycan Dünyası” adlı dükkân 1990 yılının Eylül ayında Fatih’te faaliyete geçti. Eylülün ortasında da Bakû’de “Türk Dünyası Dükkânı” açıldı.¹⁵²

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, 1991 yılının Aralık ayında, Azerbaycan’dan yaklaşık elli kişilik bir sanatçı grubunu, özel bir uçakla Türkiye’ye getirtti. Bu sanatçıların Türkiye’de şölen gerçekleştirmesini sağladı. Geri dönüşlerinde ise, kendileriyle birlikte, Bakû, Almaata ve Alaboğa’da açılacak olan Türk Dünyası Kütüphaneleri için üç biner adet kitap gönderdi.¹⁵³

Vakıf, 1992 yılının Mart ayında, Azerbaycan Ressamlar İttifakı ile ortak bir Türkçe Öğretim Merkezi kurdu. Bu merkezin Korkut Ata Dil Merkezi adıyla faaliyet göstermesi kararlaştırıldı.¹⁵⁴ Teknik araç-gereci Türkiye’den gönderilen bu merkezin açılmasının temel amacı, İstanbul Türkçesi ile okuyup yazmak isteyen tüm aydınlarla hizmet vermektir.

Vakfın Bakû’de açtığı Türk Dünyası Kültür Merkezi, ilk defa, 1996 yılının

¹⁵⁰Turan Yazgan, “Azerbaycan’dan Selam”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S. 37, Ocak 1990, s. 39.

¹⁵¹ Turan Yazgan, “Sevgili Okuyucular”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S. 42, Eylül 1990, s. 2.

¹⁵² Turan Yazgan, “Sevgili Okuyucular”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S. 46, Ekim 1990, s. 2.

¹⁵³ Turan Yazgan, “Sevgili Okuyucular”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S. 60, Ocak 1992, s. 2.

¹⁵⁴Turan Yazgan, “Sevgili Okuyucular”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S. 63, Nisan 1992, s. 3.

Ocak ayının ilk haftasında, Bakü’ye çeşitli Türk bölgelerinden gelen öğrenciler için “Türk Dünyasının Dünü, Bugünü ve Geleceği” konulu bir konferans düzenledi. Aynı zamanda Bakü’de “Türk Dünyası Gençleri Federasyonu” kurulması kararlaştırıldı.¹⁵⁵ Bundan sonra da bu merkez, çeşitli konferanslar düzenlemeye devam etti. Bakü Türk Dünyası Kültür Merkezi, Türkiye ve Azerbaycan’ın dinî ve millî günlerinde anma toplantıları da yapmaktadır. Bununla ilgili olarak şöenler, sergiler, eğlence programları düzenlemektedir.

Bakü Türk Dünyası Atatürk Lisesinde de çeşitli kültürel faaliyetler düzenlenmektedir. Örneğin, 3–20 Aralık 1999 tarihleri arasında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ni Tanıtma Haftası düzenlendi. Sergiler, halk oyunları, seminerler, yarışmalar ve afişlerle KKTC tanıtıldı. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile ilgili kültürel faaliyetler daha sonraki yıllarda da devam etti. Aynı yıl, Vakfın katkılarıyla okulun kütüphanesi açıldı. Dört bin kitaptan oluşan bu lise kütüphanesinde hem okula hem de araştırmacılara hizmet sunulmaktadır.

3.2.2.1.2. Tataristan’da Kültürel Faaliyetler

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının Tataristan ile olan ilk kültürel ilişkileri, Vakfın Kazan’da 1991 yılının Temmuz ayında Türk Dünyası Kitap Mağazası açması ile başladı.¹⁵⁶ Ayrıca, 1994 yılının Ocak ayında Türk Dünyası Kültür Merkezi açıldı. Bununla birlikte, Kazan’da Yazarlar Birliği nezdinde Türk Dünyası Kütüphanesi açılması planlandı. Kazan’da kurulması planlanan kütüphane için Vakfın İstanbul’da bulunan merkezinden Kazan’a daktilo, çeşitli kitaplar, videokasetleri ve bir video gönderildi.¹⁵⁷

Türkiye Sağlık Sendikasının Tataristan’daki çeşitli kütüphanelere verilmesi için Kazan Türk Dünyası Merkezine, Temmuz 1994’te gönderdiği kitaplar Tataristan Millî Kütüphanesine, Pedagoji Enstitüsü Kütüphanesine, Fenler Akademisi Kütüphanesine, Türk Tatar Lisesi Kütüphanesine, Kazan Üniversitesi Kütüphanesine ve Tataristan Yazarlar Birliği Kütüphanesine teslim edildi. Bu kütüphanelerde Türk

¹⁵⁵ “Faaliyetlerimiz”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S. 110, Şubat 1996, s. 2.

¹⁵⁶ Turan Yazgan, “Sevgili Okuyucular”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S. 55, Temmuz 1991, s. 2.

¹⁵⁷ Turan Yazgan, “Sevgili Okuyucular”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S. 86, Şubat 1994, s. 6.

Kitapları Bölümleri açıldı.¹⁵⁸ Ayrıca, Çallı'da 1995 yılında Türk Dünyası Kültür Merkezi açıldı. Buralarda Türk dili kursları periyodik olarak verilmekte, kütüphaneden herkes faydalanabilmektedir.¹⁵⁹

Tataristan'dan 1995 yılında Türkiye'ye Vakfı ziyarete gelen Tataristan Millî Kütüphane Genel Müdürü ve Tataristan Milletvekili Razil İ. Valeev ile Vakıf arasında anlaşma yapıldı. Buna göre, Kazan Millî Kütüphanesinde bir Türk Dünyası Kitaplığı Bölümü açılmasına karar verildi.¹⁶⁰

Vakfın Türk Dünyası Kültür Merkezlerinde Türkçe kurslarının yanında çeşitli sosyal ve kültürel faaliyetler de yapılmaktadır. Bunlar millî günlerde tören yapma, millî kahramanları anma, Türkiye ile ilgili video gösterileri, sergiler düzenleme şeklindedir.¹⁶¹ Çallı'da, 1995 yılı Aralık ayında, Vakfın lisesi bünyesinde ilk defa Türk müziği kursu açıldı. Bu şubeye Türk müziği ile ilgili bütün çalgıların gönderilmesi kararlaştırıldı. Ders verecek öğretmenleri yetiştirmek üzere Türkiye'de de Türk müziği kursunun açılması planlandı. Müzik öğretmeni Nermin Gültek'in Türk müziği öğrenmek isteyen öğretmenlerle birlikte dönmek üzere temel dersleri vermek için Çallı'ya gitmesi kararlaştırıldı.¹⁶² Her yıl, Kazan ve Çallı Türk Dünyası Kültür Merkezlerinde halka yönelik Türkçe kursları devam etmektedir. Vakıf, 1996 yılında, Çallı ve Kazan'da ilk defa, din adamlarına yönelik bir Türkçe kursu başlattı. Aynı zamanda, Türkçe öğrenecek din adamlarını Türkiye'ye getirip burada pratik bakımdan yetiştirilmek amaçlanmaktadır.¹⁶³

Kazan ve Çallı'da Türk Dünyası Kültür Merkezleri tarafından her yıl "Türk Haftaları" düzenlenmektedir. Kazan'da 12-17 Mayıs'ı, Çallı'da 19-26 Mayıs'ı içine alan haftalar münasebetiyle "Türk El Sanatları Sergisi" açılmaktadır. Sergi için gerekli sanat eserleri Vakıf tarafından Kazan'a gönderilmektedir. Hafta boyunca Türk halk ve klasik Türk müziği konserleri düzenlenip Türkçe kitaplar sergisi açılmaktadır. Bu etkinlikler, Türkiye ve Türklük sevgisini artırmak ve yaymak

¹⁵⁸ Turan Yazgan, "Sevgili Okuyucular", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 92, Ağustos 1994, s. 2.

¹⁵⁹ "Faaliyetlerimiz", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 103, Temmuz 1995, s. 12.

¹⁶⁰ "Faaliyetlerimiz", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 107, Kasım 1995, s. 3.

¹⁶¹ a.g.m., s. 5.

¹⁶² Turan Yazgan, "Sevgili Okuyucular", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 109, Ocak 1996, s. 3.

¹⁶³ a.g.m., s. 5.

gayesi ile yapılmaktadır.¹⁶⁴

Vakfın Çallı'daki çeşitli sosyal faaliyetlerinin yanı sıra Çallı'da çalışan öğretmenler tarafından Türk Dünyası Kültür Merkezinde gönüllü olarak kurslar düzenlenmektedir. Bu kurslar, **Türkiye Türkçesi kursları, Kur'an Kursları** şeklindedir.¹⁶⁵ Aynı zamanda her yıl Vakıf tarafından, Çallı'da Türkçe Haftası kutlanmaktadır. Çallı Türk Dünyası Kültür Merkezi ve Çallı Türk Dünyası Lisesi tarafından bir hafta boyunca Türk kültürünü tanıtıcı çeşitli programlar yapılmaktadır. Vakfın diğer Türk ülkelerinde olduğu gibi Tataristan'da da yaptığı diğer bir faaliyet, mahallî bayramların yanı sıra Türkiye'nin millî bayramlarını kutlamaktır. 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı ve 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı şiir, tiyatro, koro, sergi gibi çeşitli etkinliklerle kutlanmaktadır.¹⁶⁶

Her yıl, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının okul ve merkezlerinin bulunduğu diğer Türk ülkelerinde olduğu gibi Tataristan'da da Türkçe Haftası kutlanmaktadır. Çallı ve Kazan Türk Dünyası Kültür Merkezleri ile Çallı ve Kazan'daki Türk Dünyası Liseleri tarafından bir hafta boyunca Türk kültürünü tanıtıcı çeşitli programlar yapılmaktadır.¹⁶⁷ Bunun dışında her yıl, Türk Dili Haftası etkinlikleri düzenlenmektedir. Türk Dili Haftası nedeniyle öğretmenler rehberliğinde öğrenciler tarafından duvar gazeteleri hazırlanmakta, Türkiye ve Türk Dünyasının yetiştirdiği ilim ve fikir adamlarının biyografi çalışmaları, Türkiye ve Türk Cumhuriyetleri'nin iktisadî, coğrafi ve beşerî yapıları, Osmanlı padişahlarının tanıtımı konularında öğrencilerin hazırladığı çalışmalar sergilenmektedir. Türk ve İslam medeniyetini tanıtan maketler hazırlanmaktadır.¹⁶⁸

¹⁶⁴ "Faaliyetlerimiz", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 126, Haziran 1997, s. 3.

¹⁶⁵ "Faaliyetlerimiz", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 127, Temmuz 1997, s. 34.

¹⁶⁶ a.g.m., s. 36.

¹⁶⁷ "Faaliyetlerimiz", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 127, Temmuz 1997, s. 36.

¹⁶⁸ "Faaliyetlerimiz", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 186, Haziran 2002, s. 3.

3.2.2.1.3. Çuvaşistan’da Kültürel Faaliyetler

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, Çuvaşistan ile ilgili ilk kültürel faaliyetlerini İstanbul’da gerçekleştirdi. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsünün, 1991 yılında hazırladığı, “Çağdaş Türk Alfabeleri” konulu sempozyuma Çuvaş Türklerini temsilen katılan Prof. Dr. İgor Nikolay, Vakıf ile bir protokol imzaladı. Böylece Çuvaşlar, ilk defa Temmuz 1992’de düzenlenecek olan Türk Dünyası Gençlik Kurultayına katılma hakkını elde ettiler.¹⁶⁹ Aynı zamanda, 1993 yılında Çubuksarı’da bir Türk Dünyası Merkezi açılmasına karar verildi.¹⁷⁰

Yazgan, 1994 yılının ilk ayında, Vakıf çalışanları ile Çuvaşistan ve Tataristan’a düzenlediği gezi sırasında Çubuksarı’da, “Türk Halkları Dostluk Merkezi” ni açtı.¹⁷¹ Merkez, diğer Türk Cumhuriyetlerinden ve Türkiye’den gelen ziyaretçilere hizmet verecek şekilde düzenlendi.¹⁷²

Çubuksarı’da, 20 Eylül 1995’te yapılacak Karadeniz İşbirliği Toplantısı’na Vakıf bir temsilci ile katılma kararı aldı. Bu arada Vakıf, Çuvaşistan Devlet Üniversitesi Rektörü Lev Kurakov’un İngilizce bir kitabını yayınladı. Vakfın yayınları arasında çıkan “Orientation for Revival” adlı kitap Çuvaşistan’a gönderildi. Çuvaşistan Devlet Üniversitesi, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfına ait İstanbul’da bulunan Kaşgarlı Mahmud Dil Merkezinde her üç ayda bir, üç asistanını Türkçe öğrenmek amacıyla Vakfa gönderme kararı aldı.¹⁷³

Çuvaşistan Cumhurbaşkanı Birinci Yardımcısı ve beraberindeki heyet, 2001 yılının Şubatında Vakfın misafiri oldu. Vakıf tarafından İstanbul’da müzeler, saraylar, çarşılar ve camiiler gezdirildi. Heyet, ayrıca İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğünü ve Pertevniyal Lisesini gezdi. Vakıf olarak heyete Çuvaşistan’da liselerde matematik, fizik, kimya derslerinin Çuvaş Türkçesiyle verilmeye başlandığı takdirde bu ders kitaplarını parasız olarak yeterli miktarda basıp kendilerine verileceği hususundaki eski taahhüt tekrarlandı. Ayrıca Çuvaşistan Cumhurbaşkanı Birinci Yardımcısı ve Çuvaş Cumhuriyeti Millî Eğitim Enstitüsü

¹⁶⁹ Turan Yazgan, “Sevgili Okuyucular”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S. 60, Temmuz 1991, s. 3.

¹⁷⁰ Turan Yazgan, “Sevgili Okuyucular”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S. 82, Ekim 1993, s. 2.

¹⁷¹ Turan Yazgan, “Sevgili Okuyucular”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S. 86, Şubat 1994, s. 5.

¹⁷² Mehmet Alkan, “Çuvaşistan Gezi Notları”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S. 93, Eylül 1994, s. 11.

¹⁷³ a.g.m.

Rektör Yardımcısı ile Çubuksarı'da Türk Dünyası Kültür Merkezi açılması konusunda anlaşmaya varıldı.¹⁷⁴

3.2.2.1.4. Kazakistan'da Kültürel Faaliyetler

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının Kazakistan ile ilgili ilk kültürel faaliyetleri 1991 yılına aittir. Bu faaliyetler, Kazakistan'da Türk Dünyası Araştırmaları Vakfına ait lise ve dükkânların açılması için Kazakistanlı yetkililer ile yapılan görüşmeler vasıtasıyla başladı.¹⁷⁵

Kazakistan Milletvekili Ömürzak Ozganbeyoğlu Kasım 1994'te, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfını ziyarete geldi. Aktav'dan Milletvekili seçilen Ömürzak Ozganbeyoğlu, Vakfa ait olan Aktav Lisesini açtıran eski Millî Eğitim Müdürü idi. Kendisi Aktav'da bir de Türk Merkezi açılmasını talep etti. Bunun için kendisiyle karşılıklı taahhütleri içeren bir protokol imzalandı. Kazakistan'ın Kentav şehrinde Vakfın öğretmenlerinin 1996 yılında kurduğu "Genç Türk- Cas Türk Derneği" çalışmalarını sürdürmektedir. Kentav şehrindeki bir caddeye "Atatürk Caddesi" adı verilmesi bu derneğin gayretiyle gerçekleşti.¹⁷⁶

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının öncülüğünde, 2003 yılının Ağustos ayında, Kazakistan'ın Kentav şehri ile Türkiye'nin Zonguldak şehrinin "Kardeş Şehir Anlaşması" imzalandı. Protokolü imzalamak için Kentav Valisi ve beraberindeki heyet önce İstanbul'da Vakfın misafiri oldu. Ardından da Zonguldak şehrinde "Kardeş Şehir Protokolü" imzaladılar. Daha sonra Vakıf Başkanı Turan Yazgan, Zonguldak Valisi ve emekli General Veli Küçük Paşa'dan oluşan bir heyet Kentav Valisinin resmi davetlisi olarak Kentav'da araştırma ve incelemelerde bulundular. Yine bu protokol çerçevesinde "Kentav Şehir Günü" nedeniyle Zonguldak'tan üst düzey bürokratlar, işadamları ve folklor ekibinden oluşan kırk kişilik bir heyet şehir kutlamalarına katıldılar. Şehir Günü nedeniyle Vakıf Başkanı Yazgan'a, Kentav Valiliği tarafından "Kentav şehrinin Hürmetli Azamati" unvanı verildi.¹⁷⁷

¹⁷⁴ "Faaliyetlerimiz", *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S. 171, Mart 2001, s. 6.

¹⁷⁵ Turan Yazgan, "Sevgili Okuyucular", *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S. 55, Temmuz 1991, s. 2.

¹⁷⁶ Metin Köse, "Kazakistan'daki Faaliyetlerimiz", *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S. 115, Temmuz 1996, s. 5.

¹⁷⁷ "Faaliyetlerimiz", *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S. 201, Eylül 2003, s. 57.

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının Kazakistan'daki kültürel faaliyetleri, Almatı ve Kentav şehirlerinde açılan Türk Dünyası Kültür Merkezleri tarafından sistemli bir şekilde yapılmaktadır. Bunun dışında Vakfın bu ülkedeki okullarında çalışan öğretmenler de ders dışında çok çeşitli kültürel faaliyetler gerçekleştirmektedirler. Bu faaliyetler, Kazakistan'ın ve Türkiye'nin dinî ve millî bayramlarını kutlama, halka yönelik çeşitli yarışmalar, sempozyumlar, seminer ve sergiler düzenleme, Türkiye Türkçesi kursları açma şeklindedir. Örneğin; 2001 yılında Kentav Türk Dünyası Lisesinin öğretmenlerinin dersler dışında yaptıkları koro ve folklor grubu faaliyetleri ile düzenledikleri Türkiye Türkçesi kursları, Kentav Valisinin dikkatini çektiği için bu okulun öğretmenleri bir kültür binası ile ödüllendirildi. Ayrıca Kentav Türk Dünyası Kültür Merkezi de yaptığı çalışmalar sonucu bir bina ile ödüllendirildi.¹⁷⁸

3.2.2.1.5. Kırgızistan'da Kültürel Faaliyetler

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının Kırgızistan'daki kültürel faaliyetlerinin temelini 1991 yılının Ağustos ayında Kırgız İnsanî Yardım Vakfı ve Dış İşleri Bakanlığı Temsilcisi Dilde Bargızev'in Vakfı ziyareti oluşturdu. Kendisiyle Kırgızistan'daki Devlet Üniversitesinde Türkçe bölümü açılması, Türkçe eğitim yapacak ticaret lisesi kurulması ve Türkçe kursları yapılması için anlaşma imzalandı.¹⁷⁹

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının Türkçe kurslarında Türkçeyi öğrenen ve kütüphanelerde araştırmalar yapan Kırgızistanlı genç tarihçiler Mayıs 1996'da, diplomalarını alarak ülkelerine döndüler. Kırgızistan'da "Genç Tarihçiler" adlı bir dernek çatısı altında toplandılar. Türkçe kursunun her devresine, bu dernekten tarihçilerin Türkçe öğrenmek için mutlaka katılmaları kararlaştırıldı. Bunun için kursun Ekim devresine altı Kırgızistanlı genç tarihçi katıldı.¹⁸⁰

Türk Dünyasının çeşitli problemleri ile ilgili araştırmalar yapmak, bu konuda her türlü yayın yapmak ve yaptırmak, Türk Devletleri arasında sağlam temellere dayalı dostluk ve işbirliğinin kurulmasına yardımcı olmak amacıyla 2002 yılının

¹⁷⁸ TDAV, 2001 Resmî Faaliyet Raporu, Haz. İlyas Topsakal, İstanbul 2001.

¹⁷⁹ Turan Yazgan, "Sevgili Okuyucular", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 57, Eylül 1991, s. 4.

¹⁸⁰ Turan Yazgan, "Sevgili Okuyucular", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 113, Mayıs 1996, s. 4.

Aralık ayında İşletme Fakültesinin bünyesinde Türk Dünyası Araştırma ve Kültür Merkezi kuruldu. Celalabat Türk Dünyası İşletme Fakültesinin Dekanı Mehmet Yüce, Merkez Müdürlüğüne atandı.¹⁸¹

Kommersiyalılık Enstitüsü Türk Dünyası İşletme Fakültesinin girişimleriyle ve Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünün katkılarıyla hazırlanan Üçüncü Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu 7–9 Haziran 2005 tarihleri arasında gerçekleşti. Oldukça uzun süren bir hazırlık döneminden sonra Kırgızistan'ın Celalabat şehrinde yapılan sempozyuma başta Türkiye olmak üzere Orta Asya ve Kafkaslarda bulunan üniversitelerden yüz elliden fazla bilim adamı başvuruda bulundu. Türkiye'den de yetmiş civarında misafirin katıldığı sempozyumun ilk oturumu 7 Haziran 2005'te gerçekleşti. Toplam altı oturumdan oluşan sempozyum 9 Haziran 2005 tarihinde sona erdi.¹⁸² Bu sempozyumun özelliği Kırgızistan'da bir fakültenin gerçekleştirdiği ilk uluslararası sempozyum olmasıydı.

Celalabat'ta İşletme Fakültesi tarafından, 2005 yılında, Türkiye Türkçesi kurs ve derslerine olan ilgi dikkate alınarak, bu kursların daha sağlıklı bir şekilde yürütülmesi amacıyla, fakültenin bünyesinde Türkiye Türkçesi Öğretim Merkezi açıldı. Merkezin bünyesinde yirmi beş bilgisayar kapasiteli bir dil laboratuvarı kuruldu. Bundan böyle hem Türkiye Türkçesi hazırlık sınıflarının hem de kursiyerlerin bilgisayar destekli Türkiye Türkçesi dersleri alabilmeleri sağlandı.¹⁸³

¹⁸¹ "Faaliyetlerimiz", *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S. 193, Ocak 2003, s. 60.

¹⁸² "Faaliyetlerimiz", *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S. 223, Temmuz 2005, s. 8.

¹⁸³ "Faaliyetlerimiz", *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S. 226, Ekim 2005, s. 7.

3.2.2.1.6. Gagauz Özerk Cumhuriyeti'nde Kültürel Faaliyetler

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının, Moldovya Cumhuriyeti'ne bağlı Gagauz Özerk Cumhuriyeti ile ilgili ilk kültürel faaliyeti Vakfın düzenlediği Türkiye Türkçesi yaz kursları ile ilgilidir. Vakfın İstanbul'da her yaz düzenlediği Türkiye Türkçesi yaz kursları için, Gagauz Özerk Cumhuriyeti'nden İstanbul'a ilk kez 1992 yılında dört, 1995 yılında beş kişi geldi. Vakfın hemen hemen her yıl düzenlediği Türk Dünyası Çocuk Şölenleri için ise 1998 yılından itibaren öğrenci grupları gelmektedir.

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, Gagauz Özerk Cumhuriyeti'nin Komrat şehrinde 2001 yılının Şubat ayında Türk Dünyası Kültür Merkezini açtı. Başta Turan Yazgan ve gazeteci Aslan Bulut olmak üzere Vakıftan belirli kişilerin oluşturduğu heyet, açılış töreniyle birlikte Gagauz Devlet Üniversitesinin kuruluşunun onuncu yıldönümü kutlamalarına da katıldı. Bu kutlama töreninde bir konuşma yapan Yazgan “pahalı dostlar” diye nitelendirdiği topluluğun niçin pahalı olduklarını, kavuşmak için çekilen manevi ızdırabın büyüklüğü ile açıkladı.¹⁸⁴ Bu törene Türkiye üniversitelerinden on dört rektör ve yardımcısı katıldı.¹⁸⁵

3.2.2.1.7. Makedonya'da Kültürel Faaliyetler

Makedonya'dan, 1995- 2003 yılları arasında hemen her yıl, Türkiye Türkçesi yaz kursları için, Vakıf tarafından davet edilen öğrenci ve öğretmen grupları Türkiye'ye geldi. 1998 yılından itibaren ise hemen her yıl, Türk Dünyası Çocuk Şölenleri için gruplar geldi.

Makedonya'nın Gostivar şehrinde “Matukat” adındaki Makedonya Türk Kadınlar Teşkilatı ile birlikte Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, 2000 yılının Ağustos ayında ortak bir kültür merkezi açtı. Kültür merkezinin başında gönüllü olarak “Matukat” başkanı Sıdika Ağa bulunmaktadır. Bu merkeze TİKA maddi destek verme kararı aldı. Merkezin her türlü büro teçhizatı, eğitim malzemesi ve kirası ise, Vakıf tarafından karşılanmaktadır. Yoğun olarak Türkiye Türkçesi

¹⁸⁴“Faaliyetlerimiz”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S. 171, Mart 2001, s. 8.

¹⁸⁵ a.g.m.

kurslarının uygulandığı merkezde öncelikle hiçbir şekilde Türkçe bilmeyen Makedonların “Torbeşler” dedikleri Kırçova Türk çocukları eğitime alındı.¹⁸⁶

3.2.2.1.8. Bulgaristan’da Kültürel Faaliyetler

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının Bulgaristan ile ilgili ilk kültürel faaliyetleri 2001 yılındadır. Bulgaristan- Kırcaali “Ömer Lütfi Kültür Derneği” ile Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı arasında Şubat 2001’de bir protokol imzalandı. Buna göre, “Türk Dünyası Kırcaali Kültür Merkezi” adı altında bir merkez kurulması, Vakıf tarafından kültür ve eğitim faaliyetlerinde kullanılmak üzere ders araç ve gereçleri gönderilmesi, öğretmen temin edilmesi, Türkiye Türkçesi ve bilgisayar kursları verilmesi ve çeşitli sempozyum ile şöenler için karşılıklı olarak gruplar gönderilmesine dair kararlar alındı.¹⁸⁷ Bu merkez, ancak 2002 yılının Mayıs ayında faaliyete geçti.¹⁸⁸ Bulgaristan Milletvekili Ahmet Hüseyin, Hak ve Özgürlükler Hareketi Türkiye Temsilcisi Enver Hatipoğlu ile birlikte, 2003 yılının Mart ayında, Vakfı ziyaret etti. Bulgaristan ile ilgili dernek temsilcilerinin de hazır bulunduğu bu ziyarette Bulgaristan’da ki siyasî durum hakkında fikir alış verişinde bulunuldu.¹⁸⁹

Vakfın düzenlediği Türk Dünyası Çocuk Şöenleri için Bulgaristan’dan İstanbul’a 1997 yılından itibaren hemen hemen her yıl, öğrenci grupları gelmektedir. Vakfın aracılığı ile 2002 yılında Bulgaristan’dan bir kişi, yüksek lisans için Türkiye’ye getirildi.

Bulgaristan’ın Sofya’da 2005 yılında, eğitim dilinin Türkçe olduğu İşletme Fakültesi kuruldu ve aynı yıl hazırlık sınıfı eğitime başladı. Bu fakültenin, Vakfın Azerbaycan ve Kırgızistan’daki işletme fakültelerinin statüsünde olması kararlaştırıldı.¹⁹⁰

¹⁸⁶ “Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 165, Eylül 2000, s. 4.

¹⁸⁷ “Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 171, Mart 2001, s. 6.

¹⁸⁸ “Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 186, Haziran 2002, s. 9.

¹⁸⁹ “Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 196, Nisan 2003, s. 58.

¹⁹⁰ “Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 225, Eylül 2005, s. 3.

3.2.2.1.9. Hakasya’da Kültürel Faaliyetler

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının Hakasya ile ilgili ilk kültürel faaliyeti Vakfın düzenlediği Türkiye Türkçesi yaz kursları için 1994 yılında Hakasya’dan dört kişilik bir grubun gelmesi ile başladı.

Hakas Dil Edebiyat ve Tarih Bilimleri Araştırma Enstitüsü ile Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı arasında 2000 yılının Aralık ayında imzalanan anlaşma gereği, Hakasya’da Türk Dünyası Kültür Merkezi adı altında bir merkez açma kararı alındı. Bu anlaşmayı imzalamak için Enstitü müdiresi Vakfın misafiri oldu. Burada da diğer merkezlerde olduğu gibi yoğun olarak Türk dili kurslarının düzenlenmesi, mastır ve doktora için Türkiye’ye gelecek öğrencilere bu imkânın Vakıf tarafından sağlanması ve Türkiye’de Türk dili pratik kurslarının düzenlenmesi, böylelikle Hakasya ile kültür alış verişinde bulunulması kararlaştırıldı.¹⁹¹

Bunun dışında Hakasya, Vakfın düzenlediği Türk Dünyası Çocuk Şölenleri için 1999 – 2003 yılları arası her yıl Türkiye’ye gruplar halinde öğrenci gönderdi.

3.2.2.1.10. Kosova’da Kültürel Faaliyetler

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının Kosova Cumhuriyeti ile ilgili ilk kültürel faaliyeti 1993 yılına aittir. Adı geçen yılda Kosova’nın Prizren ilinde Türk Dünyası Türk Öğretmenler Kültür Merkezi açıldı. Kosova’dan 1994 yılında, Türkiye Türkçesi yaz kursları için elli altı kişi Türkiye’ye getirildi. 1998 yılından itibaren hemen hemen her yıl Türk Dünyası Çocuk Şölenleri için öğrenci grupları getirilmektedir. Kosova Türk Dünyası Kültür Merkezi tarafından, 2000 yılının Aralık ayında, Kosova genelinde Atatürk’ü farklı yönleriyle ele alarak onun ilkelerini, kişiliğini, eserlerini tanıtmak amacıyla Türkçe, Boşnakça, Arnavutça kompozisyon ve resim yarışması düzenlendi, dereceye girenlere hediyeler sunuldu ve katılanlara teşekkür belgesi verildi.¹⁹²

¹⁹¹ “Faaliyetlerimiz”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S. 169, Ocak 2001, s. 3.

¹⁹² a.g.m., s. 5.

Türkiye'ye Vakıf aracılığı ile 2002 ve 2005 yıllarında, yüksek lisans ve doktora yapmak için birer kişi getirildi.

3.2.2.1.11. Türk Dünyası Sünnet Şölenleri

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının Türk Dünyası ülkelerinde gerçekleştirdiği önemli bir kültürel faaliyet de sünnet şölenleridir. Bu şölenlerin ilki Tataristan'ın Nurlat şehrinde 1996 yılının Haziran ayında yapıldı.

Nurlat, Tataristan'ın güneybatı yönünde Kazan'a, Çallı'ya, Ulyansk'a hemen hemen eşit uzaklıkta olan yaklaşık kırk bin kişilik küçük bir şehirdir. Şehrin çoğunluğunu Mişer Tatarları oluşturmaktadır. Tatarların yanı sıra Çuvaşlar ve Ruslar da yaşamaktadır. Şehrin ekonomisi tamamen petrol üzerine kuruludur. Nurlat, Tataristan'ın Elmet Bölgesi'nden sonra ikinci büyük petrol üretim merkezidir. Mişer Tatarları geleneklerine sıkı sıkıya bağlı, şiveleri Türkçeye en yakın olan Tatar grubudur.¹⁹³

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının düzenlediği bu ilk sünnet şölenine Türkiye'den Yazgan başta olmak üzere Türk Dünyası Araştırmaları Vakfından bir heyet ve kalabalık bir topluluk katıldı. Nurlat şehrinde sünnet olacak çeşitli yaşlardaki on altı çocuğa sünnet giysileri de yine Vakıf tarafından verildi. Giysiler giyildikten sonra Türkiye'de olduğu gibi süslenmiş otomobiller ile hep birlikte şehrin valisi ziyarete gidildi. Ardından valinin eşliğinde konvoy, uzun otomobil kuyruklarıyla beraber, Nurlat'ın en büyük camiine gitti. Mevlit ve duaların okunduğu bu sünnet törenini Tataristan'ın iki önemli televizyon kuruluşu tarafından yayınlandı.

Mevlit törenleri bittikten sonra kabile tekrar otomobillerle yola dizilerek Nurlat şehrinin ana caddelerini de gezerek sünnet törenlerinin yapılacağı salona geldi. Müzikli, danslı geçen bu şöleninde şehrin valisi, millî eğitim müdürü ve Turan Yazgan birer konuşma yaptılar ve bu arada çocuklar da sünnet edildi. Yazgan, Vakıf adına, sünnet edilen çocuklara hediyelerini taktı. Böylece sünnet şöleni tamamlanmış

¹⁹³ Zeki Şahan, "Tataristan'da İlk Sünnet Düğünü", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 116, Ağustos 1996, s. 6.

oldu. Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, Tataristan tarihinde ilk defa böyle bir organizasyonu başarıyla gerçekleştirdi.¹⁹⁴

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının düzenlediği ikinci sünnet töreni Başkurdistan'ın İsterlitamak ilinin Işınbay ilçesinde 6 Ağustos 1997'de gerçekleşti. Törene, Türkiye'den yine Yazgan, Vakıftan belirli elemanlar, akademisyen, din görevlisi, medya mensubu, iş adamları gibi kişilerden oluşan kalabalık bir heyet katıldı. Sünnet töreninde Başkurdistan'dan İsterlitamak ilinin belediye başkan yardımcısı, bilim adamları, medya mensupları, TRT'den bir ekip, sünnet olmak için gelen elli çocuk ve bunların aileleri vardı. Sünnet töreni için gerekli olan her şeyin Vakıf tarafından karşılandığı törende Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Başkanı Turan Yazgan, konuşmasını tarihî ve kültürel bir zemine oturttu. Konuşmasında Türklüğün, düşmanları tarafından bölünmeye uğratıldığını, şimdi ise Türklüğün eline tarihî bir fırsatın geçtiğini, Türklerin birleşmesi halinde hiçbir kuvvetin tekrar bölmeye güçlerinin yetmeyeceğini, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının amacının Türklüğe hizmet olduğunu, Türklerin ancak bir oldukları şuuruna ulaşarak kendilerini ezdirmeyeceklerini belirtti.

Yazgan konuşmasının devamında Türklerin yalnız dil ortaklığı ile kardeş olmadığını bunun yanı sıra aralarında kültürel ortaklıkların da bulunduğunu ve sünnet törenlerinin bu anlamda çok önemli olduğunu ifade etti. Örf ve adetlerin yerine getirilmesinin bir milletin bireylerini birbirine yaklaştırdığını bunun için bu tür değerlerin unutulmaması gerektiğini ekledi. Yapılan konuşmaların ardından okunan mevlid-i şerifi dinleyen çocuklar daha sonra sünnet edildi. Böylece Vakıf, Türk ülkelerine yönelik gerçekleştirdiği bu ikinci sünnet faaliyetini de başarıyla tamamlamış oldu.¹⁹⁵

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının daha sonraki yıllarda Türk Dünyası ülkelerinde sünnet töreni kutlayamamasının nedeni, Yazgan'a Rusya Federasyonu'na giriş yasağı getirilmesidir. Halen Rusya Federasyonu'na ve Kırgızistan'a girişi yasaktır. Yazgan, kutlanan bu iki sünnet töreninin amacına hizmet ettiğini zira bu

¹⁹⁴ Yaşar Kalafat, "İsterlitemek/Başkurteli'nde Sünnet Toyu", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 129, Eylül 1997, s. 7.

¹⁹⁵ a.g.m., s. 8.

lkelerde de sünnet töreninin Türkiye’deki gibi bir toya dntgn ve bu açıdan ortak Türk kültürünün bu ülkelerde de yaatıldığını düşünmektedir.¹⁹⁶

3.2.2.2. Yurt İçi Kültürel Faaliyetlerin Temel zellikleri

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, yurt içinde de çok çeşitli kültürel faaliyetler gerçekleştirmektedir. Bu faaliyetlerin en başında, sosyal siyaset ve Türk Dünyası sahalarında çeşitli seminerlerin ve konferansların yapılması gelmektedir. Bu açıdan Süleymaniye Kültür Merkezinin nemi büyüktür. Alanında uzman kişiler tarafından her hafta sonu Türkiye ve Türk Dünyası ile ilgili konferanslar verilmektedir. Bu merkezde ayrıca, Türkiye içinden ve Türk ülkelerinden gelen ressamıar tarafından resim sergileri düzenlenmektedir.

İlk müzik grubunu 1981 yılında kuran Vakıf, 1987 yılında Türk Dünyası Sesler Grubunu oluşturdu ve yurt içi, yurt dışında çeşitli konserler vermeye başladı. Bununla birlikte Vakıf, Prof. Dr. Nevzat Atlığ yönetimindeki Kültür Bakanlığı Devlet Klasik Türk Müziği Korosunun seslendirdiği kaset setleri ile klasik Türk müziği nota yayınıını ilk defa oluşturdu.¹⁹⁷ Bu açıdan Vakıf, Türk kültürüne büyük hizmet etti.¹⁹⁸

Vakıf, ayrıca ülke içinde, ilk kez Türk Dünyası ile ilgili çeşitli lenler ve kurultaylar gerçekleştiren kurulu olma zellikeine sahiptir. Bu açıdan 1995 yılından itibaren her yıl düzenlenen Türk Dünyası ocuk leninin önemi büyüktür. Ayrıca 1990–1997 yılları arasında düzenlenen Türk Halkları Asamblesi de Vakfın önemli kültürel faaliyetlerindendir.

¹⁹⁶ “Turan Yazgan ile Mülakat”, İstanbul: 13 Temmuz 2006.

¹⁹⁷ Nevzat Atlığ, 1925 yılında Denizli Sarayköy’de doğdu. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesini bitirip röntgen teşhisi ihtisası yaptı. 1954–1958 yılları arası İstanbul Radyosu Mdrlgne 1963 yılında Klasik Koro’nun efliğine getirildi. 1969 yılında MEB Türk Musikisi Komisyonuna başkan seçildi. 1976 yılında Kültür Bakanlığı Klasik Türk Müziği Korosu efliğine getirildi. 1981 yılında Klasik Türk Müziği dalında başarı dln aldı. Türkiye Mill Kültür Vakfınca 1983 yılında Türk Kültürüne Hizmet dl’ne layık görüldü. 1985 yılında profesör, 1987 yılında devlet sanatçısı unvanını aldı. 1999 yılında Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Büyük dl’ne layık görüldü. Türk Musikisi Vakfının kurucuları arasında yer alarak bir dönem yönetim kurulu başkan vekilliği görevini yaptı.

¹⁹⁸ Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı 1995 yılı Faaliyet Raporu, İstanbul 1995.

Vakfın gerçekleştirdiği yurt içi kültürel faaliyetler, Türk ülkelerine yönelik gerçekleştirdiği faaliyetler ile paraleldir. Bütün faaliyetlerinde Türkçenin, Türkiye'nin ve Türklüğün yüceltilmesi, millî şuurun yükseltilmesi ve toplumu millî benlik konusunda daha duyarlı olmaya çalışmak etkilidir.

3.2.2.2. 1. Türk Halkları Asamblesi

Türk Halkları Asamblesi, ilk defa 1989 yılında, Kazakistanlı yazar ve düşünür Olcas Süleyman ile onun yardımcısı Almas Estekoğlu tarafından ortaya atılan bir fikir sonucu oluştu.¹⁹⁹ Bu fikir, o dönemde Rusya'nın her tarafında başlayan bağımsızlık isteklerinin, ortak hareket haline gelebilmesi amacıyla ortaya atıldı. Bu amaçla bu kişiler, o günlerde ortaya çıkan muhalif liderlere bir çağrı yaptılar. Muhalif liderlere, Moskova'da 1990 yazında bir toplantı düzenleneceğini söylediler ve onlardan bu toplantıya katılmalarını istediler. Toplantıya çeşitli Türk ülkelerinden aydınlar katıldı. Türk halkları dışından da katılanlar olduğu için hareketin adı **Doğu Halkları I. Kongresi** olarak ilan edildi.²⁰⁰ Kongreye Kazakistan, Özbekistan, Azerbaycan, Tataristan, Başkurdistan, Kırım, Kumuk, Balkar, Saka Türkleri katılarak çoğunluğu teşkil ettiler. Kongrede birinci amaç olarak doğu halklarının dili ve kültürünün korunması ve geliştirilmesi, siyasî alanda işbirliği yapılması kabul edildi. Ayrıca, Başkanlık Konseyi kuruldu.²⁰¹

Doğu Halkları Asamblesinin ikincisi 1991 yılı Nisan ayında Kazan'da yapıldı. Birinci Kurultaya katılan, Türk olmayan halklar bu kurultaya katılmadılar. Bu yüzden kurultay sadece Türk halklarının katıldığı bir toplantıya dönüştü. Kurultay başkanlığına verilen bir önerge ile Asamblenin adı "Türk Halkları Asamblesi" olarak

¹⁹⁹ Olcas Süleymanov, 1936'da Kazak Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin başkenti Almatı'da doğdu. Sırasıyla Kazak Devlet Üniversitesi Jeoloji Bölümü ve Moskova Edebiyat Enstitüsünde öğrenim gördü. Türk Tarihi çalışmalarını konu edinen Az i ya eseri gerekçesiz bir şekilde Moskova İlimler Akademisi tarafından reddedildi. 1990 yılında Kazakistan'da Anti Nükleer Semey-Nevada Hareketi'ni kurdu. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği Yüksek Sovyet Üyeliği, Sovyetler Birliği Halk Temsilciliği, Kazakistan Yazarlar Birliği Genel Sekreterliği, Asya- Afrika Yazarlar Birliği Komite Başkanlığı, Anti Nükleer Semey-Nevada Hareketi Başkanlığı, Türk Halkları Birliği kurucu üyeliği görevlerinde bulundu. Halen Kazakistan'ın İtalya Elçisi olarak Roma'da bulunmaktadır. Yayınlanmış eserlerinden bazıları şunlardır; **Seherin Güzel Vakti, Parisli Bir Kızdır Gece, Maymun Yılı, Kil Kitabı, Az i ya, Yazının Dili.**

²⁰⁰ "Türk Halkları Asamblesi Dördüncü Kurultayı", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 129, Eylül 1997, s. 8.

²⁰¹ a.g.m., s. 7.

değiştirildi. Başkanlık Konseyi kaldırılarak yerine başkanlık sistemi getirildi. Bu kurultaya hemen hepsi millî olan kırk iki Türk teşkilatı katıldı. Bu kurultayda tüzük ve program oylanarak kabul edildi. Teşkilat başkanlığına Tataristan'dan Rafael Muhammeddin seçildi.

Asamblenin üçüncü kurultayı, 1993 yılının Eylül ayında Çuvaşistan'ın başkenti Çubuksarı'da gerçekleştirildi. Yeni üyelerin katılımıyla yapılan kurultay büyük tartışmalarla geçti. Yapılanları yetersiz görenler, Asamblenin daha aktif olabilmesi için yeni teklifler getirdiler. Tüm Türk halklarının temsilcilerinin katıldığı bu toplantı sonucunda Çuvaşistan'dan Vyeçeslav Timofey yapılan seçimleri kazanarak Asamble Genel Başkanı oldu. Eski başkan Tataristan'dan Rafael Muhammettinov ile birlikte Çuvaşistan'dan bir başkan yardımcısı da yeni yönetimde yer aldı. Asamblenin merkezi Çubuksarı'ya getirildi.²⁰² Bu kurultayda Tataristan, Başkurdistan, Azerbaycan, Kazakistan, Türkmenistan, Kırgızistan, Özbekistan, Sakaeli, (Yakutistan), Sibirya, Hakasya, Tuvaeli, Altay, Karaçayeli, Balkareli, Kumukeli, Gagauzeli, Kırım ve Kıbrıs'tan gelen iki yüz yirmi katılımcı Türk halklarının temsilcileri olarak bulundular. Bu kurultayda Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı ile birlikte Türk Ocağı Genel Merkezi de temsil edildi. Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı vasıtasıyla yapılan davet üzerine Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti de temsilci gönderdi.²⁰³

Asamble başkanlığına seçilen Viyeceslav Timofey dört yıl bu görevi sürdürdü. Dört yıl içinde teşkilatlanma işlerine ağırlık veren Asamble, bölgesel çalışmalarına ise Türk halklarının çıkarları doğrultusunda kararlar alarak yön vermeye çalıştı. Bu arada 1995 yılında yapılması gereken Asamble Genel Kurulu çeşitli sebeplerle iki yıl ertelendi. Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının girişimleri sonucu Mart 1995'te, İstanbul'da "Asamble Kurultayı Hazırlık Çalışması" yapıldı. Çeşitli sebepler yüzünden burada alınan kararlar hayata geçirilemedi ve bu yüzden Asamble Genel Kurulu 1997 yılına kadar sarktı.

Türk Halkları Asamblesinin Dördüncü Kurultayının yapılabilmesi için Turan Yazgan, İzmir Büyükşehir Belediyesi ile ortak çalışma kararı aldı. Altı aya yaklaşan bir çalışma ile Türk Halkları Asamblesi Dördüncü Kurultayı üyeleri 26–28 Ağustos

²⁰² a.g.m., s. 8.

²⁰³ Turan Yazgan, "Sevgili Okuyucular", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 82, Ekim 1993, s. 2.

1997 tarihleri arasında İzmir’de toplandı.²⁰⁴ Dönemin Devlet Bakanı Ahat Andican otuz altı ülkeden temsilcinin katıldığı toplantının açılışında yaptığı konuşmasında Sovyetler Birliği’nin dağılmasından sonra ortaya çıkan Türk Cumhuriyetleri ile Türkiye’nin bir bölge ülkesi ve bir kıta ülkesi olarak öne çıktığını belirtti. 21. yüzyılın Türk Dünyasının bağımsızlığına ve liderliğine şahit olacağını ifade eden Andican “Önümüzde büyük bir Türk Dünyası var. Bu büyüklüğün farkında olmalıyız. Avrupa treninin son vagonu olacağımıza son vagona yetişmeye çalışan bir ülke olacağımıza önümüzde bir trenin lokomotifi olma şansımız var. Bu şans iyi değerlendirmeliyiz. Çok kısa zamanda kaybedilen yılların kazanılması gerekir” dedi. Andican ayrıca Ahıska Türklerini Türkiye’ye ve Gürcistan’a yerleştirmek için çalışma başlattıklarını belirtti. Doğru Yol Partisi Genel Başkanı Tansu Çiller ise Orta Asya’daki Türk okullarının bu ülkelerle Türkiye arasında kültür köprüsü olduğunu hatırlatarak bu okullara destek verilmesi gerektiğini vurguladı.²⁰⁵ Çiller, bu toplantının Türkler arasındaki dayanışmanın bir göstergesi olduğunu belirtti. Sovyetler Birliğinin dağılmasıyla beş Türk Cumhuriyeti’nin daha doğduğunu hatırlatan Çiller “Yaşadığımız olay beş devlet, beş bayrak değil büyük bir kültür ve tarihin yeniden ayağa kalkmasıdır. Türk Dünyası bu sonuçla barışık olan herkesle barışıktır. Egemenlik hakkına saygı ve hukukî eşitlik istiyoruz” dedi. Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Devlet Bahçeli ise, Türk Cumhuriyetlerinin yeraltı ve yer üstü kaynaklarına değinerek “Bu, Türklüğün ve Türklerin çıkarları için kullanılmalı. Bunun için ilk şart; siyasî mekanizma kurulmalı. Bu temelleri, Türkiye Cumhuriyeti kurmalı. Bunu başarırса Türkiye, Doğu Türklüğüne karşı kendisini affettirir. Türk Cumhuriyetleri ile ciddî ekonomik işbirliği sağlanmalı” dedi.²⁰⁶

Yazgan ise konuşmasında Türk Halkları Asamblesinin dünya coğrafyasında dağınık olarak yaşayan bütün Türklerin kendi aralarında kurdukları sivil teşkilatların bir araya gelmesiyle oluştuğunu ifade etti ve Asamblenin Türk Dünyasını ve Türk halklarını temsil bakımından, temsil yeteneği en yüksek kuruluş olduğu üzerinde durdu. Türk Halkları Asamblesi Dördüncü Kurultayında Yazgan, Türk Halkları Asamblesine üye olan sivil teşkilatların üç ayak üstüne oturduğunu ifade etti. Bu ayakların birincisinin Türkçülük ayağı olduğunu belirtti. Dünyada Türklerin, en fazla

²⁰⁴ “Türk Halkları Asamblesi Dördüncü Kurultayı”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 129, Eylül 1997, s. 9.

²⁰⁵ “Türk Dünyası İzmir’de Buluştu”, **Zaman**, 27 Ağustos 1997, s. 1.

²⁰⁶ Haber Merkezi, “Dilde, Fikirde, İşte Birlik”, **Türkiye**, 27 Ağustos 1997, s. 12.

soyulan ve sömürülen bir soy durumunda olduğunu savundu. Özellikle Sovyetler Birliği döneminde yüz milyondan fazla Türk'ün yok edildiğini belirten Yazgan, 1917'de otuz milyon Türk'ün olduğunun istatistik olarak tespit edildiğini, aradan geçen zamanda nüfusun artması gerekirken tam tersi, 1989 istatistiklerine göre Sovyetler Birliği'nde yaşayan Türk nüfusunun sadece elli milyon civarında olduğunu ifade etti. Turan Yazgan, bunun nedenini Sovyetler Birliği'nin Türklere karşı uyguladığı şiddet, zorbalık ve asimilasyon olarak açıkladı. Türk soyunun yalnız Rus ırkçılığına maruz kalmadığını bunun dışında Arap ırkçılığının da yoğun baskısına maruz bırakıldığını ifade etti. Türklerin Anadolu'dan çok daha önceleri yerleştiği coğrafya olan Kuzey Afrika'da özellikle Mısır'da Arap ırkçılığının yoğun baskısı olduğunu belirtti. Yazgan, Türk soyuna en büyük diğer baskının Fars ırkçılığından geldiğini çünkü otuz milyon Türk'ün yaşadığı İran topraklarında Türklerin kendi dilleriyle hiçbir siyasî, iktisadî veya kültürel hareket yapma imkânına sahip olmadıklarını açıkladı. Bir diğer ırkçı davranış olarak, Doğu Türkistan Türk nüfusu üzerinde sürmekte olan baskıya işaret etti.

Yazgan, Türk Halkları Asamblesi Dördüncü Kurultayında yaptığı bu konuşmasında Türk ırkının yalnız diğer ırkların şiddetli baskısına maruz kalmadığını bunun yanı sıra dünyada atom denemelerine maruz bırakılmış iki ırktan biri olduğunu ifade etti. Bu ırklardan bir diğerinin ise Kızılderililer olduğunu belirten Yazgan, Kazakistan ve Doğu Türkistan'da yaşayan Türklerin atom denemelerine maruz bırakılmaları sebebi ile çeşitli sağlık sorunları ile karşılaştıklarını söyledi.

Yazgan, aynı kurultayda yaptığı konuşmada Türk halkının yaşadığı zulmün bu kadarla bitmediğini bunun dışında da iktisadî olarak dünyada en fazla soyulan ırkın Türkler olduğunu savundu. Buna örnek olarak, Kazakistan'ın bütün petrolünü iki yüz elli iki milyon rubleye verip bunun yüzde yedisini sekiz yüz yetmiş iki milyon rubleye geri aldığını belirtti. Bunun dışında Türklerin adlarının değiştirildiğini ama Sovyetler Birliği içindeki Ermenilerin adlarına kimsenin dokunmadığını söyledi. Ermenilerin kendi soyadlarına kendi eklerini verdiklerini belirten Yazgan, dünyada yalnız Türk soyunun kendi adının önüne, sonuna Rusça ek getirmeye mahkûm bırakıldığını ifade etti.²⁰⁷

²⁰⁷Turan Yazgan, "Türk Dünyası Birinci İzmir İktisat Kongresi ve Türk Halkları Asamblesi Dördüncü Kurultayı Açılış Konuşması", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 130, Ekim 1997, s. 14.

Yazgan, Türk Halkları Asamblesi üye teşkilatların dayandığı ikinci prensip olarak demokrasiyi ele aldı. Türklerin de diğer milletler gibi kendi kendilerini idare etmek istediklerini ve hiçbir devlete bağlı olmak istemediklerini belirtti. Türklerin İran’da, Rusya’da, Çin’de kendi ana dilleri ile eğitim almak istediklerini söyledi. Bu günlerde milyonlarca Türk’ün kendi ana dillerinin dışında eğitim almaya mahkûm bırakıldığını, Türklerin bundan kurtulmak istediklerini ama bu yoğun baskının gittikçe Türk nüfusunu kendi dilinden ve dininden uzaklaştırdığını ifade etti.

Turan Yazgan, Türk Halkları Asamblesine üye teşkilatların dayandığı üçüncü prensibin, serbest piyasa ekonomisi olduğunu belirtti. Komünist sistemden en kötü etkilenen halkın Türkler olduğunu, Türklerin, hem Balkanlarda, hem Çin’de, hem Sovyetler Birliği’nde hem de Doğu Türkistan’da komünizmin ağır baskısına maruz bırakılıp varlıklarını kaybettiğini, yeraltı ve yer üstü kaynaklarını tamamıyla kendi dışındaki halklar için kullanırmak zorunda kaldığını ifade etti. Onun için Asambleyi oluşturan teşkilatların üçüncü prensiplerinin serbest piyasa ekonomisi taraftarı olmak olduğunun altını çizdi.

Yazgan, bu konuşmasında Türk Halkları Asamblesi Teşkilatının temel gayesinin insan hakları mücadelesi yapmak olduğunu vurguladı. Türk halklarının meselesinin insan haklarından mahrum olma meselesi olduğunu belirtti. İnsan haklarından mahrumiyetin başında dil meselesi geldiğini bunun için Türk Halkları Asamblesinin, İsmail Gaspıralı’nın ortaya koyduğu prensibi kendisine baş prensip kabul ettiğini ifade etti. Bu prensibin “dilde, fikirde, işte birlik” prensibi olduğunu açıkladı. Türk halklarının dilde birlik istediğini, bunun da birinci şartının alfabe birliğinden geçtiğini düşünen Yazgan, alfabe ile zorla bölünen Türklerin otuz çeşit Kril alfabesi yerine otuz çeşit Latin alfabesi yaratmak gibi vahim bir hata içinde olduklarını vurguladı.

Türk Halkları Asamblesinin en azından fikir olarak çok kısa bir gelecekte, dünyanın her yerinde iktidar olacağını belirten Yazgan, Türk Halkları Asamblesinin çözeceği ilk sorunun alfabe problemi olduğunu zira dünyada Türkçeden başka hiçbir dilin iki alfabesi olmadığını ifade etti. Sadece Türklerin otuz kadar alfabesinin olduğunu ve bir an önce alfabede birlik sağlamamız gerektiğini söyledi. Tek alfabe

ile okunup yazıldığı zaman Yakutistan'da, Almaata'da, Bişkek'te, Doğu Türkistan'da, Makedonya'da basılan kitapların İstanbul'da da okunacağını altını çizdi. Yazgan'ın düşünce dünyasına göre dil birliği, fikir birliğinin tabii sebebidir. Dil birliği için alfabe birliği yetmez. Türkiye Türkçesine olan öğrenme talebine Türkiye Cumhuriyeti cevap vermek zorundadır. Bunu sağlamanın yolu olarak derhal Türkiye Cumhuriyeti'nin Türkiye'deki üniversitelere en az on bin Türk Dili öğretmen kadrosu vermesi gerekmektedir. Bunların da bir iki yıl içinde Türk illerine yayılıp Türkçe öğretmeye başlamaları sağlanmalıdır. Yazgan, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının bu konu ile ilgili elinden gelen her şeyi yaptığını ama Vakfın bu konuda yetersiz kaldığını ifade etti.

Yazgan, Türk Halkları Asamblesine göre işte birliğin Türk coğrafyasında Türklere ait olan iktisadî kaynakların tamamının Türkler tarafından Türkler için, Türklerle beraber kullanılması anlamına geldiğini belirtti. Bu durumun hiçbir zaman bir tüccarın Azerbaycan'daki derileri soyup karşılığında pılı pırtı satması anlamına gelmeyeceğini ifade etti ve bunu diğer milletlerin de yaptığını ekledi. Yazgan'a göre, dilde, fikirde, işte birlik prensibi Türk Halkları Asamblesi fikrinin iktidar olmasıyla mümkündür. Bunun içinde herkesin bu mücadelenin içinde olması gerekmektedir.²⁰⁸

Açılış tarihi olan 26 Ağustos 1997'den sonra çok sıkı çalışmalar başladı. Türk Halkları Asamblesi Genel Başkanı Viyeçeslav Timofey dört yılın değerlendirmesi şeklinde bir rapor sundu.²⁰⁹ Daha sonra söz alan temsilciler de bildirimlerini sundular. Tüm temsilciler bölgesel dertlerini dile getirirken Türk Dünyasının dağınıklığından duydukları üzüntüyü de vurgulamadan geçemediler. Asamblenin daha aktif bir şekilde çalışabilmesi için yapılan tekliflerden sonra seçimlere geçildi. Başkanlığa üç kişi aday oldu. Teşkilatların tercihi ile Kırım temsilcilerinden Dr. Hilmi Ömer, Asamble Genel Başkanlığına seçildi. Başkan yardımcıları için bölgesel denge gözetildi. Her kesimin görüşleri dikkate alınarak başkana yardımcı olması için bölgeler, Batı Avrupa, Kafkasya, İdil – Ural, Türkistan ve Sibiryâ olarak belirlendi. Bölgelere göre yapılan seçimler sonucunda Batı Avrupa Bölgesi Başkan Yardımcılığına Makedonya Türk Demokratik Genel Başkanı Erdoğan Saraç; İdil - Ural Bölgesi Başkan Yardımcılığına Tataristan İttifak Partisi Genel Başkanı Fevziye

²⁰⁸ Turan Yazgan, "Türk Dünyası Birinci İzmir İktisat Kongresi ve Türk Halkları Asamblesi Dördüncü Kurultayı Açılış Konuşması", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 130, Ekim 1997, s. 16.

²⁰⁹ "Türk Halkları Asamblesi Dördüncü Kurultayı", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 129, Eylül 1997, s. 9.

Bayramkızı seçildi. Türkistan Bölgesi Başkan Yardımcılığına Kırgızistan Milletvekili Mamayusuf Omurzakbek, Kafkasya Bölgesi Başkan Yardımcılığına Karaçay Vakfı Genel Başkanı Hasan Halköç; Sibiryâ Bölgesi Başkan Yardımcılığına Şor Aksakallılar Konseyi Başkanı Mihail Tudis seçildiler.²¹⁰

Başkanlığa Kırım'dan Hilmi Ömer'in seçildiği Türk Halkları Asamblesi Toplantısına kırk bir bildiri sunuldu. Bu bildiriler, bölgesel sorunları gündeme getirse de hemen hepsinde üç tane ortak sorun vardı. Bunlardan birincisi Asamblenin daimî bir merkezinin olması, ikincisi Asamblenin bir yayın organının olması, üçüncüsü ise haberleşmenin sürekli sağlanması ihtiyacıydı. Bu üç sorun, temel sorunlar olarak Asamble Genel Kurulunda konuşuldu ama ortak bir karara varılamadı. Zaman darlığından, ortaya konulan bu meseleler sadece karar olarak alınmakla yetinildi. Alınan kararların hayata geçirilmesi de Asamble Yönetim Kuruluna bırakıldı.²¹¹

Türk Halkları Asamblesi, Bağımsız Cumhuriyetlerde, yarı Bağımsız Cumhuriyetlerde ve azınlık olarak Türk halklarının yaşadığı bölgelerde oluşturulan millî, demokratik dernek, cemiyet, vakıf ve siyasî partilerin üye olduğu bir teşkilat şeklindedir. 1997 tarihindeki toplantıda Asamblenin belli bir merkezinin olması gerekliliği ortaya konuldu ama Asambleye üye olan cemiyet, vakıf ve siyasî partilerin büyük çoğunluğu, içinde yaşadıkları rejime genelde muhalif olan kuruluşlar olduğundan bunun da yer meselesi için bir tehlike oluşturduğu düşünüldü. Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti dışındaki ülkelerde demokratik ortam yeterli olmadığı için Asamblenin daimî merkezinin bu iki ülkeden biri olması gerektiği yönünde konuşmalar yapılsa da belli bir karara ulaşılamadı.

Asamblenin daimî merkezinden sonra, daimî bir yayın organının gerekliliği tartışıldı ama yapılacak yayının dili sorun oluşturdu. Asambleye üye olan Türk halklarının bir kısmının Rusça, bir kısmının Türkçe konuşması ortak bir dil sorununu ortaya çıkardı. Bunun için yayın organı yalnızca Türkçe veya yalnızca Rusça olamazdı. Bu yüzden çıkarılacak dergi veya gazetenin Türkçe ve Rusça çıkarılmasının en iyi yol olabileceği tartışıldı ama bu konuda da kesin bir karara varılamadı.

²¹⁰ a.g.m., s. 10.

²¹¹ Hüseyin Adıgüzel, "Türk Halkları Asamblesi Dördüncü Kurultayından Notlar", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 131, Kasım 1997, s. 5.

Asamblede ortak bir sorun olarak belirtilen ama çözüme ulaşmayan konulardan biri de haberleşmenin daimî sağlanması ihtiyacıydı. Asamblede, günümüzde Türk halkları arasındaki en ciddî sorunun iletişim kuramamak olduğu ve bu konuda ciddî sıkıntıların bulunduğu tespit edildi. Bunun da nedeninin finansal sorunlar olduğu konuşuldu.²¹²

Asamblenin yöneticilerinin seçilmesi ve görev dağılımının yapılması, uzun çalışmaların sonucunda gerçekleştirildi. Türk Halkları Asamblesi, Türk Dünyası ile ilgili sorunları içeren bir sonuç bildirisi yayınladı.²¹³ Bu bildirgede çeşitli kararlar yer aldı. Bunlar arasında, Türk Dünyasının bütününü kapsayacak şekilde doğal kaynakların dökümünün çıkarılması, doğal kaynakların batı pazarlarına sevki sağlanırken öncelikle Türk halklarının ihtiyaçlarının dikkate alınması, boru nakil hatlarının mümkün olduğu kadar Türk toplulukları ve devletleri üzerinden geçirilmesi gibi kararlar yer aldı. Ayrıca, ticarî, malî, bankacılık, borsa ve sigortacılık konularında Türk ülkelerine destek olmak amacıyla çeşitli kararlar alındı.²¹⁴ Sonuç bildirgesinde ifade edilen kararların uygulamaya sokulmasıyla Türk Dünyasının atağa kalkması ve 21. yüzyıla damgasını vurması amaçlandı. Kırk bir Türkçü karakterli teşkilatın katıldığı Türk Halkları Asamblesi Dördüncü Kurultayı, 28 Ağustos 1997 tarihinde kapanış konuşması ile son buldu.²¹⁵

Türk Halkları Asamblesinin bir sonraki kurultayının durağı Kırım'dı. Fakat finansal sorunlardan dolayı Kırım'da kurultay gerçekleşemedi. Türk Halkları Asamblesi Kurultayının son kez gerçekleştiği tarih 1997 yılı oldu.²¹⁶

²¹² a.g.m.

²¹³ "Türk Halkları Asamblesi Dördüncü Kurultayı", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 129, Eylül 1997, s. 11.

²¹⁴ Erdal Şen, "Türk Dünyası Atağa Kalkıyor", **Zaman**, 30 Ağustos 1997, s. 6.

²¹⁵ "Türk Halkları Asamblesi Dördüncü Kurultayı", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 129, Eylül 1997, s. 11.

²¹⁶ "Turan Yazgan ile Mülakat", İstanbul: 13 Temmuz 2006.

3.2.2.2.2. Türk Dünyası Çocuk Şölenleri

Turan Yazgan ve Vakıftan belirli elemanlar 1993 yılı Haziran'ında Tataristan ve Çuvaşistan'a bir gezi düzenledi. Bu gezide, gerek Tataristan gerekse Çuvaşistan'daki çocukların TRT'nin hazırladığı 23 Nisan Ulusal Egemenlik Çocuk Bayramı şölenine davet edilmedikleri öğrenildi. Uganda'dan, Güney Afrika'dan, Vietnam'dan, Kambaçyo'dan çocuklar 23 Nisan Çocuk Şölenine davet edilirken Tatar, Başkurt, Çuvaş, Kırım, Kerkük, Doğu Türkistan, Hakas, Tuva, Saka çocukları, bu ülkelerin Birleşmiş Milletler Teşkilatına üye olmadıkları gerekçesiyle davet edilmemişlerdi. O yıl Vakıf, Çuvaşistan ve Tataristan Türklerinin çocuklarını Türkiye'ye davet etti. Bu grupların İstanbul, Ankara ve Kırıkkale'de gösteriler yapmalarını sağladı.²¹⁷ Aynı şekilde 1994 yılında da Tataristan ve Çuvaşistan'dan kırk beş kişilik öğrenci grubu, Vakıf aracılığı ile Türkiye'ye getirildi. Bu grupların da Türkiye'nin çeşitli şehirlerinde gösteriler yapması sağlandı.

Vakfın 1995 yılının Haziran ayında birincisini düzenlediği Türk Dünyası Çocuk Şölenine katılmak için Azerbaycan, Tataristan, Çuvaşistan, Yakutistan ve Kazakistan'dan doksan altı çocuk geldi. Vakfın büyük faaliyeti olan, 1-15 Haziran 1995 tarihleri arasında düzenlenen Türk Dünyası Çocuk Şöleni başarıyla gerçekleştirildi. Şölen 1996 yılında biraz daha genişletildi ve Tatar, Çuvaş, Kazak, Azerbaycan, Makedonya grupları şölene katıldı.²¹⁸

Şölene katılmak isteği 1997 yılında oldukça yüksek olunca, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü ile işbirliği yaptı. Tataristan; Çallı ve Kazan şehirlerinin şölene elli yedi kişilik bir ekip göndermesiyle, en kalabalık grubu gönderen ülke oldu. Çuvaşistan, Başkurdistan, Azerbaycan, Kırgızistan, Kazakistan, Türkmenistan, Makedonya, Yugoslavya Türkleri, Bulgaristan Türkleri, Kırım, Kerkük Türkleri, Doğu Türkistan Türkleri, Bulgaristan, Kırım, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Gürcistan Borçalı Türkleri, Türkiye'de yaşayan Kazak Türkleri, Balkarya olmak üzere on yedi ülke ve halktan yirmi bir grup toplam iki yüz altmış dokuz kişi şölene katıldı. Bunların iki yüz yirmi üçü çocuk, kırk altısı ise öğretmen ve yöneticiydi. Başkurdistan, 12 Mayıs 1997'den itibaren gelmeye başlayan gruplara en son katılan ülke oldu. Bu grupları Vakfın,

²¹⁷ "Faaliyetlerimiz", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 127, Temmuz 1997, s. 28.

²¹⁸ a.g.m.

İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü ile yaptığı anlaşma gereği, daha önce belirlenen İstanbul'daki çeşitli lise ve ilköğretim okulları velileri misafir ettiler. Öğretmen ve yöneticiler ise çeşitli sivil toplum örgütlerinin tesislerinde misafir oldular.

Şölen, 16 Mayıs 1997'de, Galatasaray Lisesi önünden Taksim Atatürk Anıtı'na kadar gerçekleşen “Şölen Yürüyüşü” ile başladı. Alfabetik sıraya göre millî giysileri içinde yürüyüşe katılan çocuklar, çevre halkının büyük sevgi gösterisi ve alkışları arasında Taksim Atatürk Anıtı'na kadar yürüdüler. Taksim Atatürk Anıtı'nın çevresini saran çocuklar, grup halinde İstiklâl Marşı'nı söylediler. Türk bayrağının göndere çekilip çelenklerin konulmasıyla ilk gün programı sona ermiş oldu.²¹⁹ İnönü Stadı'nda, 19 Mayıs 1997 tarihinde toplu halde törenleri takip eden çocuklar, daha sonra eğlence merkezi Tatilya'ya götürüldü.

Gösteri günü, 23 Mayıs 1997 tarihiydi. Sabahın erken saatlerinde çocuklardan oluşan ekipler, Vakıf tarafından Abdi İpekçi Spor Salonuna getirildi. Gösteri, ekiplerin alfabetik sıraya göre salona girmeleri ile başladı. On bin kişinin hep birlikte okuduğu İstiklâl Marşı'nın ardından Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Genel Başkanı Turan Yazgan, kısa bir konuşma ile şölenin mana, önem ve amacını belirtti. Törenin müzik ve halk oyunları bölümü Azerbaycan ekibinin sahneye çıkması ile başladı. Onu, sırasıyla Balkar çocuklarının gösterileri, daha sonra Kırgız, Kazak, Özbek, Tatar, Türkmen, Makedonya, Bulgaristan, Çuvaş, Başkurt, Yugoslavya, Kırım, Kıbrıs çocuklarının gösterileri izledi.²²⁰ Böylece şölen sona erdi.

Ekipler, 24 Mayıs 1997'den itibaren yavaş yavaş ülkelerine dönmeye başladılar. Önce Yugoslavya Türkleri ve Makedonya Türkleri, ardından Bulgaristan ve Kuzey Kıbrıs Türkleri uğurlandı.

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının geleneksel hale getirdiği Türk Dünyası Çocuk Şöleninin dördüncüsü 1–10 Haziran 1998 tarihleri arasında gerçekleştirildi. İlk gruplar, İstanbul'a 28 Mayıs 1998'den itibaren gelmeye başladılar. Havaalanında bir ekip tarafından karşılanan gruplar, her yıl olduğu gibi önceden belirlenen okul velilerine teslim edildi. Hakasya, Sakaeli, Tuva, Altay, Sibiryâ Tatarları Türk çocukları, şölene malî idarelerinden izin alamadıkları için katılamadılar. Türk Dünyasının çeşitli bölgelerinden gelen yüzlerce öğrencinin ve öğretmenin katıldığı

²¹⁹ “Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 127, Temmuz 1997, s. 28.

²²⁰ a.g.m., s. 29.

şölenin halk dansları, 8 Haziran 1998 tarihinde Abdi İpekçi Spor Salonunda on bin Türk öğrencinin katılımıyla yapıldı.

Şölene Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan (2 grup), Türkmenistan, Başkurdistan, Çuvaşistan, Tataristan (4 grup), Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Kırım, Bulgaristan, Makedonya, Kosova, Gagauz (2 grup), Kumuk, Nogay, Doğu Türkistan, Batı Trakya, Kerkük Türkleri ve Batı Avrupa Türkleri olmak üzere yirmi dört grup iki yüz kırk sekiz öğrenci ve kırk altı öğretmen katıldı.²²¹

Gruplar, 5 Haziran 1998 tarihinde Taksim Atatürk Anıtı önüne kadar yürüyerek geldiler. Burada yapılan saygı duruşundan sonra hep bir ağızdan söylenen İstiklal Marşı'nın ardından anıta çelenkler konuldu ve gruplar toplu halde geldikleri Gülhane tesislerinde prova yerine geçen halka açık bir gösteri yaptılar.

Abdi İpekçi Spor Salonunda gösteri 8 Haziran 1998 tarihinde başladı. Dönemin Devlet Bakanı, yine dönemin Valisi ve İl Millî Eğitim Müdürünün katılımlarıyla başlayan Türk Dünyası Dördüncü Çocuk Şöleni, üç saati bulan dans ve gösterilerden sonra sona erdi.²²² Çocuklar gruplar halinde ülkelerine gönderildi. Yine hayli yorucu geçen şölen faaliyetinden geriye Türk Dünyasının çocuklarının kucaklaşmasını, gelecekte dilde, fikirde, işte birliğin göstergesi hatta teminatı sayan Vakıf çalışanlarına güzel ümitler kaldı.

Vakfın her yıl aksatmadan düzenlediği çocuk şöleninin beşincisi 1999 yılının Haziran ayında İstanbul Valisi ile İl Millî Eğitim Müdürünün katkıları ile gerçekleşti. Şölen 7–14 Haziran 1999 tarihleri arasında olmasına rağmen 3 Haziran 1999'dan itibaren gruplar gelmeye başladılar. Öğrenci grupları, her yıl olduğu gibi, İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından tespit edilen ev sahibi okullarda gönüllü ailelere teslim edildi. Şölene öğrencilerin refakatçisi olarak her gruptan en az iki öğretmen olmak üzere toplam yetmiş dört öğretmen katıldı.²²³ Otuz yedi Türk devlet ve topluluğundan yaklaşık dört yüz elli çocuğun geleneksel kıyafetleri ile katıldığı yürüyüş Galatasaray Lisesi önünde başladı. Yol boyunca folklor gösterileri yapan, zaman zaman 10. Yıl Marşı eşliğinde yürüyen çocuklar geldikleri ülkelerin bayraklarını taşıdılar. Şeref misafiri olan Kırım Millî Meclisi Başkanı Mustafa Cemil

²²¹“Türk Dünyası Dördüncü Çocuk Şöleni”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 139, Temmuz 1998, s. 32.

²²² a.g.m., s. 33.

²²³ “Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 151, Temmuz 1999, s. 7.

Kırımoğlu bir konuşma yaptı.²²⁴ Organizasyonun gerçekleşmesinde biraz önce değinildiği gibi İstanbul Valiliğinin, İl Millî Eğitim Müdürlüğünün ve İlçe Belediyelerinin önemszenmeyecek ölçüde katkısı oldu.²²⁵

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, 2000 yılının Haziran ayında, geleneksel hale getirdiği şölenin altıncısını kutladı. Bu şölene Altay, Başkurt, Çuvaş, Gagauz, Teleüt, Şor, Hakas, Tuva, Altay, Tümen, Yakut Türklerinden ve Azerbaycan, Kazakistan ile KKTC Türklerinden gruplar katıldı. Bu şölen de İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü ile ortaklaşa kutlandı. Yazgan, şölenle ilgili olarak, Türk Dünyasının çocuklarının birbirlerini daha iyi tanıyacağını, tanımanın ötesinde bir kucaklaşma olacağını belirtti. Türk Dünyasında çocuklar arasında kurulacak bu dostluğun, Türk Dünyasının geleceği açısından, uzun vadeli ve ulvî bir politika olarak algılanması gerektiğini ifade etti.²²⁶

Vakfın geleneksel olarak düzenlemekte olduğu Türk Dünyası Çocuk Şöleninin yedincisi dönemin Başbakan Yardımcısı'nın ve İstanbul Valiliğinin desteği ile 7-14 Haziran 2001 tarihleri arasında gerçekleşti. Altay, Afganistan Türkleri, Ahıska Türkleri, Azerbaycan, Balkar, Başkurdistan, Batı Trakya Türkleri, Bulgaristan Türkleri, Çulım Türkleri, Çuvaşistan, Doğu Türkistan Kazak ve Uygur Türkleri, Gökoğuz (Gagauz), Hakaseli, Kazakistan, Kerkük, KKTC, Kırgızistan, Kırım, Kosova, Kumuk Türkleri, Makedonya, Nogay Türkleri, Saka Türkleri, Şor Türkleri, Tataristan, Teleut Türkleri, Tümen, Tuva, Türkmenistan ve Türkiye'den otuz sekiz çocuk grubu katıldı. 28 Mayıs 2001 tarihinden itibaren gelen gruplar, her yıl olduğu gibi İstanbul'daki çeşitli Millî Eğitim Müdürlüklerinin tespit ettiği elli yedi okulun müdürlerine teslim edildi. Bu çocuk gruplarının daha önceden seçilmiş ailelerin yanına yerleştirilmesi sağlandı. Grupların başında refakatçi olarak gelen yetmiş öğretmeni Vakıf başkanı Turan Yazgan, Vakıf merkezinde kabul etti. Şölenin

²²⁴ Mustafa Cemil Kırımoğlu; 1943 yılında Kırım'ın Bozköy'de doğdu. Arkadaşları ile birlikte 1961 yılında Kırım Tatar Milli Gençlik Teşkilatını kurdu. Bu yıldan itibaren Kırım Tatarlarının ülkelerine dönüşü için yaptığı mücadele nedeniyle yedi defa mahkûm edildi. Toplam on beş yılını cezaevi ve çalışma kamplarında geçirdi. 1974 yılındaki üçüncü mahkûmiyetinde 1 yıl müddetle Sibiry'a ağır şartlı çalışma kampına sürgün cezasına çarptırıldı. Cezanın bitimine üç gün kala hakkında yeni bir dava açıldı. 1986 yılında Reykjavik şehrinde yapılan ilk Gorbaçov-Reagan zirvesinden sonra aralarında Kırımoğlu'nun da bulunduğu cezaevindeki dünyaca ünlü beş insan hakları savunucusu şartlı olarak serbest bırakıldı. 1987 yılında Moskova'da Kırım Tatar gösterilerini organize etti. 1991 yılında Kırım Tatarlarını temsile yetkili en üst organ olan Kırım Tatar Milli Meclisi'nin başkanlığına seçildi. 1988 yılında milletlerarası Nansen Ödülü'ne layık görüldü. Bkz, M. Abdulcemil Kırımoğlu, **Kırım Tatar Millî Kurtuluş Hareketinin Kısa Tarihi**, Çev. Hakan Kırımlı, Kırım Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği Genel Merkezi Yay., Ankara 2004.

²²⁵ "Türk Dünyası Çocukları El Ele", **Zaman**, 10 Haziran 1999, s. 2.

²²⁶ Turan Yazgan, "Sevgili Okuyucular", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 162, Haziran 2000, s. 2.

açılışı 4 Haziran 2001 günü yapıldı.²²⁷ Dönemin çeşitli devlet görevlilerinin yer aldığı açılışın akşamı Harbiye Cemil Topuzlu Açıık Hava Tiyatrosunda şölenin takdim gösterisi yapıldı. Dönemin bir Devlet Bakanı, yine dönemin Valisi, Vali Yardımcıları, İl Müdürleri ve kalabalık bir seyirci topluluğunun katıldığı tören, saygı duruşu ve İstiklâl Marşı'nı müteakip Vakfın bir yönetim kurulu üyesi tarafından günün anlamını ifade eden konuşması ile devam etti.²²⁸

Geleneksel şölen yürüyüşü, 5 Haziran 2001 tarihinde, Söğütlüçeşme, Altıyol Kadıköy İskele Meydanı arasında yapıldı. Misafir çocuklar, millî bayrakları altında millî giysileriyle yürüyüş gerçekleştirdiler. Halkın büyük ilgi gösterdiği yürüyüş bir belediyenin çocuk bandosunun çaldığı millî marşlar eşliğinde gerçekleştirdi. Kadıköy Meydanı'nda Atatürk Anıtı'na çelenk koyma merasiminde bir konuşma yapan Türk Dünyasından Sorumlu İstanbul Vali Yardımcısı, Türk Dünyasının geleceği olan çocukların İstanbul'da böyle bir organizasyonla kaynaşmalarından büyük gurur duyduğunu ifade ederek çocuklara gelecekte kendilerinden Türklük adına beklenenlerin bilincinde olmaları gerektiğine işaret etti. Konuşmanın ardından Kadıköy İskelesi'nde gösteriye başlayan gruplar halkın büyük ilgi ve desteği ile karşılaştılar.²²⁹

Gösteri, 7 Haziran 2001 tarihinde Dolmabahçe Stadı'nda gerçekleşti. Yemyeşil sahada millî bayrakları ve giyimleri ile yerlerini alan otuz sekiz Türk grubunun temsilcileri olan çocukları Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Başkanı Yazgan “Solmayan renkleri ile gerçek bir Türk halısı”na benzetti. Törene, dönemin Ulaştırma Bakanı başta olmak üzere İstanbul Valisi, İstanbul'un üst seviyeli birçok yöneticisi ve kırk bin civarında halk ve çocuktan oluşan büyük bir seyirci topluluğu katıldı. Saygı duruşu ve İstiklal Marşı'nın okunmasının ardından Turan Yazgan, bir konuşma yaptı. Yazgan, bu şölen sayesinde çocukların dünyanın neresinde yaşarsa yaşasınlar Türk olduklarını ve daima kardeş olarak birbirleri ile kucaklaşma, haberleşme, dayanışma mecburiyetinde olduklarını idrak ettiklerini ifade etti. Konuşmasında yemyeşil stadı, millî giysileri içinde dolduran Türk çocuklarının solmaz renklerden oluşan gerçek bir Türk halısına benzediğini ifade etti. Yazgan, solmaz renklerden oluşan Türk milletinin de Türk halısı gibi asırlardır çok

²²⁷ “Türk Dünyası İle İlgili Çalışmalarımız”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 175, Temmuz 2001, s. 3.

²²⁸ a.g.m., s. 4.

²²⁹ a.g.m., s. 5.

parçalandığını, bölük bölük edildiğini ama renklerinin asla solmadığını belirtti. Bu renklerin başında Türk dilinin geldiğini, istiklâl ve hürriyet aşkının geldiğini, ırkçılıktan uzak olmanın geldiğini belirtti. Yeryüzünde tek ırkçı olmayan milletin Türk milleti olduğunu söyledi. Bu halının bu renklerle yeniden dokunacağını ama atkılarının dilde, fikirde, işte birlik olacağını ifade etti. Bu atkılarla, bu renklerle dokunacak yeni Türk halısının yirmi birinci asra mutlaka damgasını vuracağını belirtti.²³⁰

Yazgan'ın ardından dönemin Ulaştırma Bakanı da bir konuşma yaptı. Konuşmasında Balkanlardan Yakutistan'a kadar olan bölgeden, otuz sekiz ayrı noktadan katılan yetmiş öğretmen ve dört yüzden fazla Türk çocuğunun Türkiye'ye gelip Türk Dünyası Şölenine katılmalarına vesile olan Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Başkanı Turan Yazgan'ın aynı zamanda kendi hocası da olduğunu ifade etti. Kendini Vakfın amacına adanmış Yazgan gibi başka insanların da olması gerektiğini söyledi. Dünya coğrafyasında nüfusu iki yüz milyonu aşan Türk milletinin tek millet olduğunu, dili ile kültürü ile geleneği, sevgisi, örf ve âdeti ile masalı, destanı, oyunu ile bizi biz yapan kimlik değerlerimizi Türkiye'de çocukların doya doya yaşadığını belirtti. Çocuklara ileride ne olursa olsun dilde, fikirde, işte birlik prensibinden vazgeçmemeleri ve çok çalışmaları gerektiğinden bahsetti.

Şölen meşalesinin yakılmasının ardından Türk Dünyasının otuz sekiz ayrı noktasından gelen Türk çocuklarının katıldığı resmî geçit töreni yapıldı. Bayraklarının gölgesinde şeref tribünlerini ve seyircileri selamlayan gruplar, bir çocuk bandosu ve Türk Dünyası Birlik Türküsü eşliğinde stadyumun çevresini yürüdüler. Ayakta alkışlanan resmigeçidin ardından gruplar bir bir gösterilerini sundular. Gösterilerin sona ermesi ile Türk Dünyası Yedinci Çocuk Şöleni de son buldu ve çeşitli Türk ülkelerinden gelen gruplar ülkelerine gönderildi.²³¹

Vakfın 1995 yılından beri her yıl düzenlediği Türk Dünyası Çocuk Şöleninin sekizincisi, 25 Mayıs – 15 Haziran 2002 tarihleri arasında dönemin Başbakan Yardımcısı ve yine dönemin Türk Dünyasından Sorumlu Devlet Bakanı'nın maddî ve manevî destekleri ve İstanbul Valiliğinin sıkı el birliği ile gerçekleştirildi. Şölene Türkiye dışından otuz altı grup, Türkiye içinden ise beş grup olmak üzere toplam kırk bir grup katıldı.

²³⁰ Turan Yazgan, "Sevgili Okuyucular", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 175, Temmuz 2001, s. 2.

²³¹ "Faaliyetlerimiz", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 175, Temmuz 2001, s. 6.

Şölen için gelen gruplar, daha öncekilerde olduğu gibi yine Millî Eğitim Müdürlüğünün görevlendirdiği okullara teslim edildi ve okul müdürleri tarafından önceden tespit edilen velilere teslim edilerek ailelerin yanına yerleştirilmeleri sağlandı. Grupların başında gelen görevli öğretmenler ve grup liderleri ise otellere yerleştirildi. Şölen 3 Haziran 2002’de Kadıköy’de grupların toplanmasıyla başladı ve Kadıköy İskelesi Atatürk Anıtı’na kadar yürüyüş gerçekleştirildi. Yürüyüşe katılan gruplar, Millî Eğitim Müdürlüğünce tayin edilen bando eşliğinde, millî bayrakları ve millî kıyafetleri ile donanmış olarak güzergâh üzerinde ilginç bir manzara oluşturdular. Kadıköy İskelesi’nde Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Başkanı Turan Yazgan ve Vali Yardımcısı, Atatürk büstüne çelenk koydu. İstiklal Marşı okundu, çocuklar gösterilerini yaptılar, millî oyunlar oynadılar.²³²

Bütün gruplar 4 Haziran 2002 tarihinde Dolmabahçe İnönü Stadyumu’nda toplanmaya başladılar. Turan Yazgan ve dönemin Devlet Bakanını temsilen Hüseyin Dağlı birer konuşma yaptılar. Kadıköy İskele Meydanı’nda gösteri yapmayan öğrenci grupları, İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından gruplara dâhil edilen Türkiye birincisi folklor grubu ve Geyve’den getirilen folklor grubu birer birer gösterilerini yaptılar.

Şölene katılan misafir gruplar, 25 Mayıs ile 15 Haziran 2002 tarihleri arasında misafir edildikleri okullarında birer gösteri yaptılar. Bu arada Vakıf tarafından düzenlenen program gereği öğrenciler, İstanbul’un turistik yerlerini, çarşılarını, pazarlarını, camilerini, müzelerini ve saraylarını gezdiler.

Sonuç olarak Sekizinci Türk Dünyası Çocuk Şöleni, Türk Dünyasının her yerine dağılmış yüzlerce aileyi Türkiye’deki ailelerle tanıştırma imkânı verdi. Bunun yanı sıra Türk Dünyası çocukları ülkelerini, millî bayraklarını, millî kıyafetlerini gazete, televizyon aracılığı ile dünyaya tanıtmaya imkânına sahip oldular. Ayrıca TRT canlı yayın yaparak Türk Dünyasında Sekizinci Çocuk Şöleninin takip edilmesini sağladı. Gruplara verilen şölen kasetleri ile şölenin her grubun ülkesinde mahallî televizyonlarca da gösterilmesi imkânı yaratıldı. Stadyumda dev ekranda Atatürk’ün resmi, birlikte ilgili sözleri, İsmail Gaspıralı’nın resmi, birlikte ilgili sözleri ve Türk coğrafyasının haritasını göstermek suretiyle tüm dünya seyircilerinin yanında misafir çocukların da şölenin maksadını ve ruhunu kavramış olmaları amaçlandı.²³³

²³² “Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 187, Temmuz 2002, s. 7.

²³³ a.g.m., s. 8.

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı tarafından, 20 Mayıs - 15 Haziran 2003 tarihleri arasında, Vakfın Türk Dünyasının geleceği açısından uzun vadeli bir politika olarak gördüğü Türk Dünyası Çocuk Şölenlerinin dokuzuncusu gerçekleştirildi. Şölene Saka Türklerinden Balkanlara kadar bütün Türk Dünyasının çocuklarının fiilen katılımı amaçlandı. Bunun için tören öncesinde sıkı çalışılarak otuz grubun katılımı kesinleşti.

Türk Dünyasından Sorumlu Devlet Bakanı ve İstanbul Valiliğinin himayesinde 14 Mayıs 2003'te toplanan İl Müdürlüğü yetkilileri de imkânlar ölçüsünde şölene katkıda bulunmayı kararlaştırdılar. Özellikle İl Millî Eğitim Müdürlüğünün, konuk öğrencileri ilköğretim okullarında veli destekli ağırlanması başta olmak üzere her konuda katkıları fazla oldu.²³⁴

Otuz grubun temsil edildiği şölenin grupları, 2003 yılında, 28 Mayıs tarihinden itibaren gelmeye başladılar. Kaldıkları süre içinde İstanbul'un müzeleri, sarayları, camileri başta olmak üzere tarihî mekânları, çarşı pazarları, doğal güzellikleri gezdirildi.

Şölen; yürüyüş, gösteriler ve kır gezisi olmak üzere üç bölümden oluştu. Bu etkinlikler ve diğer faaliyetler şölen komitesi tarafından bütün ve parça parça programlanarak uygulandı. Kadıköy Söğütluçeşme'deki bir ilköğretim okulunda 2 Haziran 2003'te toplanan yaklaşık bin kişiden oluşan yürüyüş koluyla, ilköğretim okulu bandosu eşliğinde Kadıköy Meydanı'ndaki Atatürk Anıtı'na yürüyüş gerçekleştirildi. Yürüyüşe İstanbul Vali Yardımcısı, İstanbul İl Millî Eğitim Müdürü ve Müdür Yardımcısı, Vakıf Başkanı Turan Yazgan başta olmak üzere Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının elemanları ve çok sayıda sivil halk katıldı. Kadıköy İskele Meydanı'ndaki Atatürk Anıtı önündeki meydana toplanan çocuklar, Anıt'a çelenk koyup İstiklâl Marşı'nı okudular. Yazgan'ın konuşmasının ardından değişik Türk coğrafyalarından gelen ekipler halk oyunu gösterileri sundular.

Beşiktaş İnönü Stadyumu'nda, 4 Haziran 2003 tarihinde binlerce çocuk bir araya gelerek töreni kutladılar.²³⁵ Yazgan, İstanbul Valisi ve dönemin Kültür ve Turizm Bakanı, birer açılış konuşması yaptılar. Grupların ülkelerine dönüşleri 6-12 Haziran arasında gerçekleştirildi.

²³⁴ Metin Köse, "Dokuzuncu Türk Dünyası Çocuk Şöleni", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 199, Temmuz 2003, s. 31.

²³⁵ a.g.m., s. 34.

Vakfın geleneksel olarak düzenlediği Türk Dünyası Çocuk Şölenlerinin onuncusu, 27 Mayıs- 8 Haziran 2004 tarihleri arasında gerçekleştirildi. Türk Dünyasına mensup ülkelerden kırk bir grup, seksen konuk öğretmen ve dört yüz civarında konuk öğrenci, Türkiye’de ki birebir ev sahibi çocuklar ve aileleri ile stadyumu dolduran on binlerce kişi ile şölen kutlandı.

Konuk çocuklar ağırlandıkları ilköğretim okulları ve ailelerin düzenledikleri eğlenceler ve geziler dışında üç ana faaliyette bulundular. Bunlardan birincisi, 31 Mayıs 2004’te, Kadıköy ilçesinin Söğütlüçeşme – Altıyol İskele Meydanı Atatürk Anıtı güzergâhındaki şölen yürüyüşü idi. İkinci faaliyet, 2 Haziran 2004 tarihinde Beşiktaş İnönü Stadyumu’nda gerçekleştirildi. Azerbaycan, Özbekistan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkiye, Türkmenistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin, Tataristan, Başkurdistan, Çuvaşistan, Hakaseli, Altay, Yakutistan, Kırım, Gagauz, Balkar Özerk Türk Cumhuriyeti’nin, Kumuk, Terekeme, Karaçay, Batı Trakya, İran, Irak, Bulgaristan, Kosova, Makedonya, Batı Sibirya, Romanya, Karaim (Hazar Türkleri), Afganistan, Doğu Türkistan, Suriye Türk topluluklarının çocukları şölene katıldı. Bu çocuklar, protokolden verilen ileri komutuyla yürüyerek ilginç görüntüler sergilediler. Daha sonra millî halk oyunları gösterileri yer aldı. Türkiye’den bir-iki sanatçının verdiği konserle şölenin stadyumda ki kısmı bitmiş oldu.²³⁶ Şölen TRT’den yayınlandı.

Onuncusu 2004 yılında düzenlenen Türk Dünyası Çocuk Şöleninin üçüncü etkinliği olarak bir ilk gerçekleştirildi. Bu etkinlik, Türk Dünyası Çocukları Ses Yarışması idi. 3 Haziran 2004 tarihi akşam yapılan ve katılımı isteğe bağlı olan bu yarışmaya kırk bir grubun on sekizinden temsilci katıldı. Ön elemelerde Afganistan, Balkar, Bulgaristan, Dağıstan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Şor, Yakut Türkleri ve Sibir Tatarları elenip kalan on grup finalde yarışmaya hak kazandı. Finalde yarışan on grup içinden birinciliği Altay Bölgesinden yarışmaya katılan yarışmacı aldı. Yarışma TRT-İNT kanalı tarafından canlı olarak yayınlandı. Dereceye girenler ve giremeyenler sıralamaya göre değeri değişen altınla ödüllendirildiler. Yarışma sonunda bir kapanış konuşması yapan Yazgan, Vakıf adına Vakfa hizmeti geçen birkaç kişiye hizmet şiltlerini takdim etti. Şölenin gerçekleşmesinde Devlet Bakanı, Kültür ve Turizm Bakanı, TİKA, tüm kurumlarıyla İstanbul Valiliği, özellikle

²³⁶ “Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 211, Temmuz 2004, s. 7

İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İTO, Esnaf ve Sanatkârlar Odası Derneğinin katkıları oldu.²³⁷

Türk Dünyası Çocuk Şölenlerinin on birincisinin hazırlıkları 2005 yılının Ocak ayından itibaren başladı. Şölenin yoğunluğu 22 Mayıs–10 Haziran 2005 tarihleri arasındaydı. İlk gelen grup, 22 Mayıs 2005 tarihinde Kazak Türklerinin oluşturduğu grup iken son gelen grup 29 Mayıs 2005 tarihinde Kosova Türklerinin oluşturduğu gruptu. Şölene otuz beşi Türkiye dışından, onu Türkiye içinden olmak üzere toplam kırk beş çocuk grubu katıldı. Bunlar sırasıyla Türkiye dışından; Kazakistan Kızılorda Türk Dünyası Korkut Ata Lisesi, Kazakistan Kentav Türk Dünyası Atatürk Lisesi; Kırgızistan Bışkek Ak Bermet, Şattık, Caşkıyal, Nasiyat, Bayçiçek Grupları; Dağıstan-Kumuk, Nogay; Özbekistan Nastarin; Balkarya Balkar, Nogay, Karaçay, Karaim Grupları; Tataristan Kazan, Miras, Kazan Kızları Grupları; Tataristan Çallı Türk Dünyası 80. Tatar Türk Kızlar Lisesi ‘Gönül Güneşi’ Grubu; Azerbaycan Türk Dünyası Bakü Atatürk Lisesi; Başkurdistan, Teleüt, Makedonya Raptişte, Rostuş Grupları; Bulgaristan Rodop, Kırcaali, Rusçuk Grupları; Altay, Saha Eli (Yakutistan) , Kırım, Gagauz Eli; Türkiye içinden Doğu Türkistan Türkleri, Ahıska Türkleri, Batı Trakya Türkleri, Irak Türkleri, Suriye Bayırbusak Türkleri, Afganistan Türkleri ve İstanbul içinden belli okulların halk oyunları ekipleri katıldı. Şölene her yıl katılan Türkmenistan 2005 yılında son anda bilinmeyen bir nedenle vazgeçtiğini açıkladı.²³⁸

Şölen, geleneksel şölen yürüyüşü, şölen gösterisi ve ilki 2004 yılında yapılan Türk Dünyası Çocukları Ses Yarışması olmak üzere üç ana etkinlikte gerçekleştirildi. Kadıköy Söğütluçeşme- Altıyol- İskele Meydanı güzergâhında, 30 Mayıs 2005 tarihinde, yukarıda isimleri geçen öğrenci topluluklarının katılımıyla yürüyen Türk çocuklarının eşliğinde birçok isim sayılabilir; İstanbul Vali Yardımcısı, Millî Eğitim Müdür Yardımcısı, Turan Yazgan başta olmak üzere kamu ve özel kurum yetkililerinin başı çektiği şölen yürüyüşü, bir lise bando takımının temposu ve Türk Dünyasının değişik yerlerinden getirilen millî sazların nağmeleri, Kadıköy halkının da katılımı ve tezahüratıyla Atatürk Anıtı’na kadar devam etti. Atatürk Anıtı’na

²³⁷ a.g.m., s. 8.

²³⁸ Metin Köse, “On Birinci Türk Dünyası Çocuk Şöleni”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 223 Temmuz 2005, s. 25–26.

çelenk koyup saygı duruşunda bulunan çocuklar, Turan Yazgan'ın konuşmasının ardından değişik Türk yörelerinin halk oyunlarından oluşan bir gösteri sundular.²³⁹

Atatürk Kültür Merkezinde 31 Mayıs 2005 tarihinde İkinci Türk Dünyası Çocukları Ses Yarışması yapıldı. Türk Dünyası Çocukları Ses Yarışmasına toplam on altı çocuk katıldı. Yarışmaya katılan çocuklar, jüri tarafından Türk Dünyası Süleymaniye Kültür Merkezinde ön elemeye tâbi tutuldular. Ön eleme sonucunda Altay, Tataristan-Kazan, Azerbaycan, Kırgızistan- Nastarin, Kazakistan- Kentav, Kırgızistan- Bişkek, Makedonya-Raptıştah, Özbekistan-Taşkent, Yakutistan-Maya, Tataristan-Kazan, Şor, Teleüt ve Tataristan- Kazan temsilcileri finalde yarışma hakkı elde ettiler. TRT- TÜRK ve TRT -İNT daha sonra yayınlanmak üzere On Birinci Türk Dünyası Ses Yarışmasının paket program olarak çekimini yaptı. Finale kalan on iki yarışmacı, şarkılarını canlı olarak seslendirdi ve jürinin kararını beklemeye başladı. Yarışmanın birinciliği Kırgızistan'ın Nastarin şehrinden yarışmaya katılan yarışmacı aldı.²⁴⁰

On Birinci Türk Dünyası Çocuk Şöleni büyük gösterisi, 1 Haziran 2005'te Ali Sami Yen Stadyumu'nda gerçekleştirildi. Törene, İstanbul Valisi, Maliye Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı, Vali Yardımcıları, Millî Eğitim Müdür Yardımcısı ve Turan Yazgan başta olmak üzere yoğun bir protokol katılımı oldu. Törende Türk çocuklarının sahada çiçek demeti, halkalar motifi ve Türk Dünyası yazısı oluşturmaları sunumunun eşliğinde Yazgan açılış konuşmasını, Vali ise günün anlamı ile ilgili konuşmasını yaptı. Sonra Türk marşları eşliğinde kırk beş grup geçit resmi yaptı. Arkasından ses yarışmasında ve şölen yürüyüşünde gösteri yapmayan on dokuz çocuk grubu, halk oyunları gösterilerini sundu.

Konuklar, gösteriler dışında kalan zamanlarını İstanbul'da camileri, medreseleri, millî saraylar başta olmak üzere tarihî yerleri, doğal güzellikleri gezip görerek ve alışveriş yaparak değerlendirdiler.²⁴¹

Konuk grupların dönüşleri 3 Haziran'dan 9 Haziran'a kadar devam etti. Vakfa bağlı Daruzziyafe'de, 9 Haziran 2005 tarihinde, şölene destek olan İstanbul il protokolüne, okul müdürlerine, Vakfın öğretmenlerine, sivil toplum kuruluşu temsilcilerine bir teşekkür yemeği verildi ve teşekkürnameler sunuldu. Bu bağlamda

²³⁹ a.g.m., s. 27.

²⁴⁰ Metin Köse, "On Birinci Türk Dünyası Çocuk Şöleni", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 223, Temmuz 2005, s. 28.

²⁴¹ a.g.m., s. 34.

maddî- manevî desteği esirgemeyen Devlet Bakanı Mehmet Aydın'a, Maliye Bakanı Müsteşar Yardımcısına, İstanbul Valisine, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanına, Vali Yardımcıları, Emniyet Müdürüne, İl Millî Eğitim Müdürüne ve katılan diğer tüm kamu ve sivil toplum kuruluşlarının başkanlarına teşekkürnameleri sunuldu.²⁴²

Türk Dünyası Çocuk Şöleninin on ikincisi 2006 yılında yapıldı. Şölene Azerbaycan, İran, Irak, Suriye, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Batı Trakya, Makedonya, Kosova, Bulgaristan Türkleri, Gagauz, Kırım, Karay, Dağıstan, Kumuk, Balkar, Karaçay Türkleri, Çuvaş, Tatar Türkleri, Kazak, Kırgız, Özbek, Türkmen Türkleri, Doğu Türkistan Türkleri, Tuva Türkleri, Saka Türkleri katıldı.²⁴³

Gruplar, 27 Mayıs 2006 tarihinden itibaren gelmeye başladılar ve bu gelişler 4 Haziran 2006 tarihine kadar devam etti. Konuk çocuklar, Vakfın elemanları tarafından karşılanıp her yıl olduğu gibi Türkiye'deki ailelerin yanına yerleştirildi. Kadıköy Söğütluçeşme'den İskele Meydanı'ndaki Atatürk Anıtı'na kadar, 5 Haziran 2006'da yürüyüş gerçekleştirildi. İstanbul Valisi, 6 Haziran 2006'da, Yazgan'ın da içinde bulunduğu konuk öğretmen ve öğrencilerden oluşan topluluğu kabul etti. Ali Sami Yen Stadyumu'nda, 7 Haziran 2006 tarihinde, şölenin büyük gösterisi yapıldı. Gösteriye otuz ikisi Türkiye dışından, dokuzu Türkiye'den olmak üzere toplam kırk bir grup katıldı.²⁴⁴ Türk büyüklerine saygı duruşu yapılması ve İstiklâl Marşı'nın okunmasının ardından Türk çocukları, patlayan volkan gösterisi ile dilde birlik yazısını yazarken Vakıf Başkanı Yazgan ve İstanbul Vali Yardımcısı, şölenin anlam ve önemini belirten birer konuşma yaptılar. Şölen yürüyüşünün ardından halk oyunları bölümünde, yirmi beş grup gösterilerini sundular.

Şölenin ana etkinliklerinden biri de 2006 yılında üçüncüsü yapılan Türk Dünyası Çocukları Ses Yarışması'ydı. Yapılan elemelerden sonra finale kalanlar arasında 9 Haziran 2006'da bir yarışma yapıldı. Sonuçta Yakutistan'dan gelen öğrenci birinci oldu. Vakıf, yarışmaya katılanların hepsini ödüllendirdi. Şölen için yurtdışından gelenlerin ülkelerine dönüşleri 8 Haziran 2006'da başladı. İlk dönen grup Kazakistan iken son dönen grup 13 Haziran 2006'da Çuvaşistan oldu.

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, şölende emeği geçen İstanbul Valiliğinin çeşitli birimlerine teşekkürname sundu. Bu noktada, İstanbul İl Millî Eğitim

²⁴² a.g.m., s.36.

²⁴³ Metin Köse, "On İkinci Türk Dünyası Çocuk Şöleni," **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 235, Temmuz 2006, s. 7.

²⁴⁴ a.g.m.

Müdürlüğü, Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü, İl Emniyet Müdürlüğü, Büyükşehir Belediyesi, İl Sağlık Müdürlüğü ve Galatasaray Spor Kulübü şölen boyunca Türk Dünyası Araştırmaları Vakfına çeşitli şekillerde destek bulundular.

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, 1995 yılından bu zamana kadar 2000 yılı dışında aralıksız her yıl düzenlediği Türk Dünyası Çocuk Şölenlerinin sekizinde Türkiye Cumhuriyeti Tanıtma Fonundan yüzde yirmi beş ile yüzde yetmiş beş arasında değişen oranlarda destek aldı.²⁴⁵

Tablo 5’de görüldüğü gibi, Vakfın düzenlediği Türk Dünyası Çocuk Şölenleri 1994 yılında Tataristan ve Çuvaşistan’dan toplam kırk beş kişilik grubun gelmesi ile başladı. Daha sonraki yıllar, şölene katılan ülke ve grup sayısı arttı. 2006 yılında birçok Türk ülkesi ve bölgesinden gelen katılımcıların toplam sayısı beş yüz yirmi sekiz idi. 1994-2006 yılları arası üç bin altı yüz on sekiz kişi şölen için Türkiye’ye gelmiş oldu.

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının 1995’ten beri hemen hemen her yıl bu faaliyeti düzenlemesinin temel nedeni, Türk Dünyasına mensup halklar arasında kaynaşmayı sağlamaktır. Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, büyük bir ideal olarak gördüğü dilde, fikirde, işte birliği sağlamanın anahtarının Türk çocuklarını Türklük şuuru ile donatmak olduğunu düşünmektedir. Vakfın düşüncesine göre Türkiye’nin ve Türk Dünyasının içinde bulunduğu bölünmüşlük, parçalanmışlık, soygun ve sömürü Türklük şuuru ile yetişmesi gereken bir neslin varlığını zorunlu hale getirmektedir. Her zaman günlük politikaların dışında kalıp uzun vadeli politikaları hedef edindiğini iddia eden Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı için Türk Dünyası Çocuk Şölenleri vasıtalarından biridir.

Ayrıca, Türk Dünyasının ortak millî ve manevî değerlerini ayakta tutabilmek, unutulmuş bazı adetleri tekrar yaşatabilmek amacıyla Türk Dünyasında ilk olarak çeşitli şölenler düzenleyen Vakıf, Türk Halkları Spor Şölenini ise ilk defa 1996 yılında Çubuksarı’da gerçekleştirdi ama daha sonraki yıllarda bu şölenin devamı yapılmadı.

²⁴⁵ “Turan Yazgan ile Mülakat”, İstanbul: 13 Temmuz 2006.

Tablo 5: Türk Dünyası Çocuk Şölenleri İçin, Yıllara Göre, Gelen Gruplar

TÜRK DÜNYASI ÇOCUK ŞÖLENLERİ ÜLKELER / TOPLULUKLAR VE YILLARA GÖRE													
Ülke/Topluluk Adı	94	95	96	97	98	99	00	01	02	03	04	05	06
Azerbaycan	-	15	-	11	14	16	20	11	7	10	14	16	20
Tataristan	30	30	30	57	62	40	23	40	15	7	37	53	36
Çuvaşistan	15	13	15	12	12	12	13	10	11	-	6	-	20
Kazakistan	-	26	-	10	12	14	32	33	29	32	25	31	31
Kırgızistan	-	-	-	10	12	9	11	12	11	8	13	68	49
Tuva	-	-	-	-	-	12	12	12	-	-	-	-	19
Yakutistan	-	12	12	10	-	21	12	12	18	-	44	17	18
Makedonya	-	-	-	10	14	12	24	30	15	45	60	36	19
Yugoslavya Türkleri	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Türkmenistan	-	-	10	11	20	12	8	11	10	10	6	-	18
Başkurdistan	-	-	-	11	7	12	13	10	12	-	6	-	-
Kırım	-	-	10	10	14	12	13	12	13	-	11	11	17
KKTC	-	-	-	10	3	10	14	10	11	14	14	-	20
Bulgaristan	-	-	-	11	12	11	12	19	12	22	13	44	45
Kosova	-	-	-	13	13	13	14	30	17	23	24	9	20
Gagauz	-	-	-	-	21	14	22	11	11	-	11	10	16
Kumuk	-	-	-	-	26	6	-	11	8	-	12	-	-
Nogay	-	-	-	-	3	-	14	11	11	-	20	9	-
D.Türkistan	-	-	-	10	-	10	-	6	-	15	6	11	17
B.Trakya	-	-	-	10	4	16	-	8	-	20	8	10	10
Kerkük	-	-	-	12	12	-	13	-	-	-	-	-	-
Altay	-	-	-	-	-	9	13	8	-	-	15	15	15
Ahıska	-	-	-	-	-	12	-	12	12	8	10	11	18
Çulım	-	-	-	-	-	-	-	10	-	-	-	-	-
Hakasya	-	-	-	-	-	7	13	11	11	-	8	-	-
Teleüt	-	-	-	-	-	-	10	6	-	-	-	12	19
Tümen	-	-	-	-	-	-	12	-	11	-	12	-	-
Karaim Türk.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	9	9
Suriye	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	8	10	-
Irak Türkleri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15	-	11	18
Balkarya	-	-	-	11	-	28	-	13	11	10	27	9	55
Dağıstan	-	-	-	-	20	-	13	4	19	23	-	16	14
Romanya	-	-	-	-	-	12	15	-	22	-	10	-	-
Şor	-	-	-	-	9	-	10	10	11	-	9	-	19
Batı Avrupa	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Gürcistan	-	-	-	8	-	-	-	6	-	-	-	-	-
AfganTürkleri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	-	13	10
Karaçay Türk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	-
Türkiye	-	-	-	24	-	-	-	10	-	50	-	10	-
Almanya	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TOPLAM	45	96	77	301	267	320	356	450	298	335	440	450	547

Kaynak: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Kayıtları, İstanbul 2006

3.2.2.2.2. Türk Dünyası Resim Sergileri

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, ilk resim sergisini, 1988 yılının Haziran ayında gerçekleştirdi. Bu tarihte, Süleymaniye Kültür Merkezinde Mimar Sinan'ın eserlerinin fotoğraflarından oluşan bir sergi açıldı.²⁴⁶

Vakıf, her ay iki veya üç defa, Türk ülkelerinde sahip olduğu Türk Dünyası Kültür Merkezleri işbirliği ile Süleymaniye Kültür Merkezinde çeşitli resim sergileri düzenlemektedir. Bunun ilk örneği, 1-7 Aralık 1997 tarihleri arasında aynı merkezde Tataristan Çallı Türk Dünyası Kültür Merkezi ile Çallı Ressamlar Birliğinin ortaklaşa düzenlediği resim sergisidir. Açılışını eski bir devlet bakanının yapmış olduğu sergiye yedi ressam toplam altmış eserle katıldı. Misafirler, televizyon ve radyo programları çekimlerine katıldı, tarihî yerleri gezdiler.²⁴⁷

Türk Ülkelerindeki ressamlarla ortak resim sergilerinin yapılmasının amacı, Türkiye ile Türk Dünyası ülkeleri arasında bir köprü oluşturmak ve halklar arasında bir yakınlık oluşturmaya çalışmaktır. Buna bir örnek olarak, Vakfın sık sık düzenlediği İdil-Ural Ressamları Resim Sergisi verilebilir. Vakfın bir sanat faaliyeti olan İdil-Ural Ressamları Resim Sergisi, 25 Haziran - 2 Temmuz 1998 arasında ilk defa Ankara'da bir sanat galerisinde açıldı. Tataristan, Çuvaşistan, ve Başkurdistan'dan ressamların katıldığı sergi, Temmuz ayına kadar açık kaldı.²⁴⁸

Vakfın düzenlediği veya düzenlenmesine destek olduğu resim sergileri, yalnız Orta Asya Türk Cumhuriyet ve Türk Topluluklarına ait sanatçıların eserlerinden oluşmaz. Bulgaristanlı ünlü bir ressam, 2005 yılının Mart ayında, Vakfın desteği ile Kadıköy Halk Eğitim Merkezinde bir sergi açtı. Bunun dışında zaman zaman Moğolistanlı ressamlar da Vakfın desteği ile resim sergileri düzenlemektedirler.²⁴⁹ Bu durum, Vakfın sanat faaliyetlerine verdiği önemin bir göstergesi sayılmaktadır.

²⁴⁶ Turan Yazgan , “ Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 19, Temmuz 1988, s. 2.

²⁴⁷ “Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 133, Ocak 1998, s. 4.

²⁴⁸ “Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 139, Temmuz 1998, s. 5.

²⁴⁹ “Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 220, Nisan 2005, s. 9.

3.2.2.2.4. Düzenlenen Kurultaylar

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı tarafından, Türk Dünyasında ulaşılmak istenen millî birliğe bir vasıta olması beklenen faaliyetlerden biri olan Türk Gençlik Günleri Kutlamalarının ilki, 1991 yılında yapıldı. Bu faaliyet, Türk Dünyasının çeşitli merkezlerinden seksen gencin ülkeye getirilmesi ile gerçekleştirildi. Daha sonraki yıllarda Kazan ve Kırım'da da aynı gençlik günleri kutlandı.²⁵⁰ Yapılan bu Gençlik Günleri Kutlamaları daha sonra kurultaya dönüştü. Türk Dünyası Gençlik Kurultayının ilki Temmuz 1992'de düzenlendi. Vakfın 1994 yılı Kasım ayında başlayan Türkçe kurs dönemi bu kurultay üyelerine ayrıldı. Bundaki amaç, Gençlik Kurultayı da olmak üzere her türlü kurultayın Türkiye Türkçesi ile yapılmasını sağlamaktır. Bunun için kurultay üyeleri Türkiye Türkçesi kurslarından geçirildiler.²⁵¹ Türk Dünyası Gençlik Kurultayına üye olan gençler 9-16 Eylül 1999 arasında Çuvaşistan'da bir araya geldiler.

İstanbul'da 13- 20 Kasım 2005 tarihleri arasında, kırk bir Türk devlet ve topluluğundan temsilcinin katıldığı, Türk Dünyası Gençlik Günleri ve Kurultaylarının on ikincisi gerçekleşti. Başbakanlık Tanıtma Fonu ile Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi tarafından desteklenen, Türk Ocağının koordinatörlüğünde Dünya Türk Gençleri Birliği tarafından düzenlenen ve Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının da toplanmasında bir hayli katkısı olan Kurultayda Türk Dünyası Genç İletişimciler Birliği kuruldu ve başkanlığına Kerkük Türklerinden Şemsettin Küzeci getirildi. Bu kurultayda Dünya Türk Gençleri Birliğinin başkanlığı ve yürütme kurulu başkanlığı seçildi. Kurultayı düzenleyen Dünya Türk Gençler Birliğinin uluslararası dernek statüsü kazanması için BM ve UNESCO nezdinde girişimde bulunulması kararlaştırıldı.

Kurultayda Türk Dünyası ile ilgili çeşitli konular görüşüldü. Bunlardan bazıları şunlardır; Rusya Federasyonu'na bağlı olan ve sayıları gittikçe azalan Şorlar, Teleütler, Altaylar, Hakaslar gibi Türk halklarının durumu ile ilgilenmek için başta Türkiye olmak üzere Türk Cumhuriyetleri göreve davet edildi. Siyaset Komisyonunun raporunda Rusya'daki Müslümanlara yönelik baskılar kınandı. Kabartay- Balkar Cumhuriyeti'nde meydana gelen terör olaylarından dolayı Balkar

²⁵⁰ Turan Yazgan, "Sevgili Okuyucular", *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S. 97, Ocak 1995, s. 2.

²⁵¹ Turan Yazgan, "Sevgili Okuyucular", *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S. 96, Aralık 1994, s. 3.

halkının desteklenmesi istendi. Nogay bozkırının 1957’de Dağıstan Cumhuriyeti’ne dâhil edilmesinden dolayı, sınırları belli olmadığı için asimilasyonla karşı karşıya kalan Nogaylara özerklik verilmesi istendi. 1944 sürgününden sonra vatanlarına dönmeye devam eden ve hâlâ pek çok hak ve hürriyetleri tanınmayan Kırım Tatar Türkleri için Ukrayna ve Birleşmiş Milletler göreve davet edildi. Kazakistan Devlet Başkanı Nursultan Nazarbayev’in önerdiği Orta Asya Türk Birliğine tam destek kararı alındı. Kerkük ve Telafer’deki işgal ve etnik temizlik protesto edildi. Türkmenlere destek verildi. Türkiye’ye Turgut Özal döneminde göç eden Bulgaristan Türklerine bir an önce vatandaşlık verilmesi istendi. Kültür Bakanlığı Türk Dünyası Müzik Topluluğunun koordine ettiği, müzik ziyafeti verdiği şölende her Türk halkının kültüründen, kıyafetinden örnekler sunuldu.²⁵² Kurultaydan sonra, İstanbul ve Bursa’da geziler yapan Türk Dünyası gençleri bir yıl sonraki kurultayın Makedonya’da yapılmasını kararlaştırarak ülkelerine dönmek üzere İstanbul’dan ayrıldılar.

Türk Devlet ve Toplulukları Kardeşlik, Dostluk ve İşbirliği Vakfı tarafından ilki 1993 yılının Mart ayında Antalya’da düzenlenen Türk Devlet ve Toplulukları Kardeşlik, Dostluk ve İşbirliği Kurultayı Alparslan Türkeş’in başkanlığında gerçekleşti. Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı ise, düzenleme kurulunun talimatıyla, Balkanlardan, Kırım, Gagauz Türklerinden ve çeşitli Türk topluluklarından katılımcıların getirilmesini sağladı. Antalya’da nevruzu kutlayan kurultay üyeleri bir takım kararlar aldılar. Turan Yazgan’a göre, bu kurultayın tek hatası, dil âlimlerinin alfabe ile ilgili olarak aldığı otuz dört harflik çerçeve alfabe kararıydı.²⁵³

Vakıf ayrıca, Aksakallar Kurultayını gerçekleştirdi. Bu kurultay ilk kez, 22–30 Eylül 1999 tarihleri arasında Antalya’da yapıldı. Aksakal, 50–55 yaşın üstünde Türkçü ve bilge kişi anlamına gelmektedir. Kurultayın katılımcıları Azerbaycan’dan, Kazakistan’dan, Kırgızistan’dan, Tataristan’dan ve Türkiye’den Türkçü karakterli kişilerdi. Bu kurultayda Türk Dünyasının sorunları ile ilgili çeşitli kararlar alındı ve çözüm yolları arandı.²⁵⁴

Vakıf, Türk Dünyası Kadınlar Birliğini oluşturma kararını ilk kez Azerbaycan’da Kasım 1998’de aldı. Azerbaycan Kadınlar Birliği yöneticileri, Vakfın

²⁵² Arslan Bulut, “On İkinci Türk Dünyası Gençlik Günleri ve Kurultayı”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 228, Aralık 2005, s. 34.

²⁵³ Turan Yazgan, “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 76, Nisan 1993, s. 2.

²⁵⁴ Erk Yurtsever, “Aksakallar Kurultayı”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 155, Kasım 1999, s. 10.

Azerbaycan'daki eğitim kurumlarının mezuniyet töreninde Vakıf üyeleri ile böyle bir karara vardılar.²⁵⁵ Vakfın ilk defa Mayıs 1999'da İstanbul'da düzenlediği Türk Dünyası Kadınlar Kurultayına dönemin İstanbul Vali Muavini, Belediye Başkanı, pek çok asker ve sivil devlet görevlisi davetli katıldı. Törenin açılış konuşmalarından sonra Türk Cumhuriyet ve Topluluklarının hemen hepsini temsil etmek üzere, ülkeye getirilen seksen beş delege sahneye çıkarıldı. Bu kurultaya katılan kadın delegeler otuz beş ayrı Türk Topluluğunu temsil etmekteydi. Açılış merasiminden sonra Kurultay delegeleri, Vali, Vakıf Başkanı ve Vakfın üyeleri tarafından Atatürk Anıtı'na çelenk konuldu ve İstiklâl Marşı okundu. Süleymaniye Kültür Merkezinde öğle yemeği yenildikten sonra kurultayın iki buçuk gün sürecek olan çalışmaları başladı. Delegeler ayrıca çok çeşitli ziyafetlere ve gezilere katıldılar. Bu anlamda Vakıf, İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü, İstanbul Valiliği ve İstanbul Büyükşehir Belediyesinden bir hayli destek aldı.²⁵⁶ Bu kurultaydan sonra belli periyotla kadın kurultayları tekrarlanmaktadır. Bu kurultayda alınan kararlar, başta Birleşmiş Milletler olmak üzere ilgili her milletler arası ve millî kuruluşa iletilmektedir.²⁵⁷

Vakıf, Sosyologlar Kurultayını da düzenledi. Bu kurultayın ilki, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı tarafından Aralık 2005'te Kocaeli'nde yapıldı. Türk Cumhuriyetleri'nden yaklaşık seksen delege katıldı. “Küreselleşme ve Millî Devlet” konuları üzerine yapılan kurultayda Yazgan, Türkiye'nin Türk Dünyası ile ilgili kaybettiğini iddia ettiği on beş yılı değerlendiren ve sosyologların birleştirici rollerini açıklayan uzun bir konuşma yaptı.²⁵⁸

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, Türk Dünyasında birçok alanda ilk defa kurultay düzenleme unvanına sahiptir. Bununla birlikte Vakfın bütçesi bütün bu kurultay masraflarını her yıl karşılayamaya yetmediği için, Vakıf bu kurultayların hemen hepsini başka kuruluşlara devretti. Böyle yapılmasındaki bir diğer amaç, Türk Dünyası konusu ile ilgili çalışmaların daha geniş kesim tarafından yapılmasını, takip edilmesini ve desteklenmesini sağlamaktır.

²⁵⁵ “Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 143, Kasım 1998, s. 6.

²⁵⁶ “Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 150, Haziran 1999, s. 6.

²⁵⁷ Muhsin Kadioğlu, “Yeni Yüzyılın İsmail Gaspiralis Prof. Dr. Turan Yazgan”, **Sosyal Siyaset Konferansları, Prof. Dr. Turan Yazgan'a Armağan Özel Sayısı**, İstanbul 2005, s. 62.

²⁵⁸ “Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 229, Ocak 2006, s. 7.

3.2.2.2.5. Nevruz Kutlamaları

Nevruz, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı tarafından ilk kez 1990 yılında kutlandı ve daha sonraki yıllarda da nevrüz kutlamaları aralıksız devam etti. Vakfın 1991 yılındaki nevrüz töreni faaliyeti için Türk Dünyasından Sesler Grubu ve Kılıç Kalkan Ekibi ilk defa Azerbaycan, Kazakistan ve Kırgızistan'a gönderildi. Vakfın 1991 yılında gönderdiği bu ekip, Kırgızistan'da yüz elli bin kişi tarafından izlendi. Yazgan, bu Türk ülkelerinde Vakıf olarak yapılan ilk nevrüz töreni ile ilgili "İlk defa Türkiye ile Türk Dünyası arasında müzik birliğinden doğan gönül bağı oluşmuştur" şeklinde açıklama yaptı. Daha sonraki yıllarda Türkiye Cumhuriyeti Devleti de nevrüzü resmî olarak kutlamaya başladı.

Nevruz törenlerini hem ülke içinde hem de Türk ülkelerinde her yıl kutlayan Vakıf, İstanbul'da yapılan kutlamaların bazılarını zaman zaman çeşitli belediyeler ile işbirliğine girerek gerçekleştirmektedir. 1998 yılının Mart ayında Vakfın çatısı altında toplanan "Türk Dünyası Gençlik Hareketi" adını alan gençlerden oluşan teşkilat, Eminönü Belediye Başkanlığı Eminönü Vakfı işbirliği ile nevrüzü Sultanahmet Meydanı'nda kutladı. Kutlamada Kültür Bakanlığı Mehter Takımı da bir konser sundu. Törene Batı Trakya, Doğu Türkistan, Kazakistan, Kırgızistan, Azerbaycan, Hoyder, Candaş halk oyunları ekiplerinin gösterileri de yer aldı. Yiyecek ikramından sonra yakılan büyük nevrüz ateşinin üstünden atlanarak tören sona erdirildi.²⁵⁹

Vakfın düzenlediği 2007 yılı nevrüz kutlamalarında konuşan Yazgan, nevrüzün gerçek adının Ergenekon olduğunu, Türk tarihinde Ergenekon'dan çıkışın çok önemli bir yer işgal ettiğini ifade etti. Ergenekon'dan çıkışın geleneklerimizde köklü bir yer tutmasının asıl önemli olan tarafının milletimize içinde bulunduğu şartlar ne olursa olsun daima bir yol bulma gücünü hatırlatması olduğunu belirtti.²⁶⁰

Vakfın okullarının ve merkezlerinin bulunduğu Kazakistan, Kırgızistan, Azerbaycan, Tataristan, Çuvaşistan ve Dağıstan'da nevrüz her yıl bayram havası içinde kutlanmaktadır. Nermin Gültek yönetimindeki Türk Dünyasından Sesler Grubu, her yıl, Türk ülkelerinde, nevrüz bayramında çeşitli konserler vermektedir.

²⁵⁹ "Faaliyetlerimiz", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 136, Nisan 1998, s. 6.

²⁶⁰ Turan Yazgan, "Sevgili Okuyucular", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 244, Nisan 2007, s. 2.

3.2.2.2.12. Süleymaniye Kürsüsü Konuşmaları

Vakfın yurt içi kültürel faaliyetleri içinde Süleymaniye Kültür Merkezinin önemi son derece büyüktür. Bu merkezde ilk konferans, Nisan 1989’da Prof. Dr. Faruk Sümer tarafından verildi. Halka açık olan konferansın konusu “Türkiye’nin Doğu’su”ydü.²⁶¹ Süleymaniye Kültür Merkezindeki konuşmaların ikincisi, 1989 yılının Mayıs ayında Prof. Dr. Ahad Andican tarafından yapıldı. “Afganistan ve Türkler” başlıklı bu konuşma daha sonra Türk Dünyası Tarih Dergisi’nde yayımlandı.²⁶²

Süleymaniye Kültür Merkezi yalnız Vakfın düzenlediği faaliyetler için değil Vakfın dostu olan bütün dernek ve kuruluşların da faaliyetlerine ücretsiz olarak sahne olmaktadır. Batı Trakya Türkleri, Balkan Türkleri, Irak Türkmenleri ve Doğu Türkistan ile ilgili kuruluşlar da zaman zaman çeşitli programlar düzenlemektedirler. Vakıf, bu programların gerektirdiği bütün hizmetleri ücretsiz yerine getirmektedir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Dairesi Başkanlığı da kültür etkinliklerini Süleymaniye Kültür Merkezinde yapmaktadır.²⁶³

Bu merkez kurulduğu günden bu güne kadar kültür hizmetlerine aralıksız devam etmektedir. Süleymaniye Kültür Merkezinde, 27 Ocak 2001’de, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı tarafından Türkoloji alanında önemli sayılabilen bir konferans gerçekleştirildi. Konferansın konuşmacısı Türkoloji alanında özellikle Erken Türk Yazıtlarının okunması çalışmalarında tecrübe sahibi olan, aslen Orta Türkistanlı Türkolog Kazım Mirşan’dı.²⁶⁴ Konferansa başta Yazgan olmak üzere Prof. Dr. Orhan Türkdoğan, Prof. Dr. Oktay Sinanoğlu, Prof. Dr. Rahim Rahimoğlu, Namık Kemal Zeybek gibi isimler katıldı. Yazgan açılış konuşmasında Kazım Mirşan’ın çok büyük

²⁶¹ Turan Yazgan, “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 27, Mart 1989, s. 2.

²⁶² Turan Yazgan, “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 30, Haziran 1989, s. 2.

²⁶³ “Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 147, Mart 1999, s. 6.

²⁶⁴ Kazım Mirşan, 1919 yılında Doğu Türkistan’ın Kulca kentinde doğdu. 1932’de öğrenimine İstanbul’da devam etti. Almanya’da Berlin Üniversitesinde ve İstanbul Teknik Üniversitesinde İnşaat Yüksek Mühendisliği okudu. Almanca, Rusça, İngilizce ve Türk lehçeleri (Tatarca, Özbekçe, Başkurtça, Tatarca, Kaşgarlıkça (yani Uygurca), Kazakça, Kırgızca, Azerice, Türkiye Türkçesi ile kendi ana lehçesi olan, Tümenlikçe) dışında Yunanca, Latince, İtalyancayı meslek araştırmalarına yarayacak kadar bilen Mirşan, Türk tarihi ile ilgili yeni tezler ortaya atarak çeşitli tartışmalara yol açtı. Etrüsk Yazısını dünyada ilk defa okuyan Mirşan, Orhon-Selene Yazıtları üzerinde de incelemelerde bulundu. Atlantis olarak bilinen mitolojik uygarlığa ilişkin yeni iddialar ortaya attı. Bunun yanında Türk tarihiyle ilgili tartışma yaratacak yeni teoriler öne sürdü.

saygıyı hak ettiğinin altını çizerek Batılı bilginlerce bugüne kadar taraflı olarak incelenen Türklük bilimi çalışmalarının Kazım Mirşan gibi Türk bilginlerce incelenmesinin, Türklük biliminin geleceğine daha bir ümitle bakılmasını sağladığını söyledi. Bunun yanı sıra Vakıf olarak Kazım Mirşan’a her türlü desteği vereceklerini ekledi.²⁶⁵

Vakıf, 2002 yılının Ekim ayında, iki haftada bir yapılacak olan “Saka Türklerinden Meluncanlara” adlı konferanslar dizisini başlattı. Bu dizinin ilk konferansı “Irak Türklerinin Statü Problemleri” konulu idi. Konferans Nef’i Demirci tarafından verildi. Konferansın açılış konuşmasını yapan Yazgan, iki yüz elli milyonluk insan topluluğunu oluşturan Türklerin bazı yerlerde hür cumhuriyet olarak, bazı yerlerde muhtar cumhuriyet olarak bazı yerlerde ise insan haklarından mahrum olarak yaşadığını ifade etti. Yeryüzünde beş yüz milyon insanın Türkçe konuştuğunu ve anladığını belirten Yazgan, Türklerin aslında dünya politikasında çok önemli bir potansiyele sahip bir milletin evlatları olarak dünya politikası konusunda çok şey yapmaları gerektiği üzerinde durdu. Atatürk’ün sağlığında çözmeye çalıştığı Musul ve Kerkük meselesinin onun ölümünden sonra plan ve programdan tamamen çıkarıldığını ifade etti.²⁶⁶

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının daha önce iki haftada bir düzenlediği “Saka Türklerinden Meluncanlara” adlı konferanslar dizisi, 2002 yılının Aralık ayından itibaren her hafta düzenli olarak, Süleymaniye Kültür Merkezi’nde, Cumartesi günleri düzenlenmeye başlandı.²⁶⁷

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının bir gelenek haline getirdiği ve her hafta düzenlediği bu konferansların genel olarak konuları, Türkiye’nin ve Türk Dünyasının içinde bulunduğu durum, Türklerin tarihi, kültürü, edebiyatı üzerinedir. Bu konferanslarda millî şuurun yükseltilmesi amaçlanmaktadır. Genel olarak konularının uzmanları tarafından verilen bu konferanslar bu bakımdan büyük önem taşımaktadır.

²⁶⁵ “Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 171, Mart 2001, s. 4.

²⁶⁶ “Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 191, Kasım 2002, s. 7.

²⁶⁷ “Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 193, Ocak 2003, s. 61.

3.2.2.2.7. Müzik Faaliyeti

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, müzik grubunu 1981 yılında kurdu. Psikolog Dr. Rahmi Oruç Güvenç, bu grubu 1986 yılına kadar yönetti. Bu müzik grubu, 1986–1987 yılı arası Bünyamin Aksungur tarafından çalıştırıldı. Vakıf, 1987 yılında, ilk defa Kırgızistan, Kazakistan, Doğu Türkistan, Özbekistan, Tataristan gibi Türk ülkelerinden derlenmiş tarihî ve otantik müzikle Anadolu halk müziğini ve klasik Türk müziğini, dinî ve askerî Türk müziğini bir bütün olarak ele almayı planladı.²⁶⁸ Bunun için Vakfın bünyesinde Türk Dünyası Müzik Grubu kuruldu. Nermin Gültek tarafından 1987 yılından itibaren yönetilen bu grup, Türkiye'nin birçok şehri ile birçok Türk ülkesinde günümüze kadar uzanan çeşitli konser verme faaliyetine başladı.

Vakıf, 1988 yılının Mayıs ayında ilk defa klasik Türk müziği plâk ve kasetlerini hazırladı. Altı plaktan ve aynı plakların kasetlerinden oluşan setler satışa sunuldu. XV- XIX. asır arası klasik Türk müziğini bestekârlar ve makamlar itibariyle temsil eden bu eser, devlet sanatçısı Prof. Dr. Nevzat Atlığ yönetiminde Devlet Klasik Türk Müziği Korusu tarafından seslendirildi ve müziğin notalar yanında ses olarak da Vakfın oluşturduğu arşive geçmesini sağladı. Bu plak ve kasetler dört dilden açıklamalar içermektedir. Nevzat Atlığ yönetimindeki Devlet Klasik Türk Musikisi Korusu, Süleymaniye Kültür Merkezinde ilk defa 1988 yılında iki konser verdi. Nevzat Atlığ, kendisiyle yapılan bir söyleşide, çalışmalarının amacının Türk müziğinin yozlaşmasını önlemek ve Türk musikisinin sanat haysiyetini korumak olduğunu belirtmektedir. Atlığ, bu alanda çok fazla mücadeleler verdiğini eklemektedir.²⁶⁹

Süleymaniye Kültür Merkezinde Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının müzik topluluğu tarafından ilk defa Mart 1989 yılında “Türk Dünyasından Sesler Konseri” verildi. Vakfın müzik topluluğu, 1989 yılının Ağustos ayında, Belçika’da düzenlenen bir şenliğe katıldı. Türk Dünyasından çeşitli şarkıların yer aldığı dört konser yapıldı ve konser Belçika’da birkaç gazetede yer aldı.²⁷⁰ Türk Dünyasından Sesler Korusu

²⁶⁸ Turan Yazgan, “Sevgili Okuyucular”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S. 10, Ekim 1987, s. 2.

²⁶⁹ Ali İhsan Gülcü, “Devlet Klasik Türk Müziği Korusu Kurucusu ve Şefi Dr. Nevzat Atlığ, Musikiyle Yorulup Hekimlikle Dinleniyor”, *Türkiye*, 5 Ağustos 1993, s. 2.

²⁷⁰ Turan Yazgan, “Sevgili Okuyucular”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S. 33, Eylül 1989, s. 2.

ilk kez 1990 yılının Mart ayında, Kıbrıs'a gitti ve burada konser verdi.²⁷¹ Vakıf, 1990 yılının Kasım ayında, klasik Türk müziğinden dört, Türk Dünyası müziğinden de iki kaset çıkardı.²⁷²

Nermin Gültek tarafından Vakfın Türk ülkelerindeki okullarında “Türk Dünyası Korosu” oluşturulmaktadır. Oluşturulan bu korolar tarafından çeşitli mahallî ve millî bayramlar ile törenler ve şenliklerde konserler verilmektedir.

3.2.2.2.14. Vakfın Çıkardığı Yayınlar

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, Vakıf senedinde yazılı olan amaçlarına ulaşabilmek için her türlü yayın imkânından faydalanmaktadır. Vakfın çıkardığı yayınlar iki gruba ayrılır:

3.2.2.2.14.1. Yazılı Yayınlar

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının yazılı yayınlarını, süreli yayınlar, kitaplar, broşür ve takvimler oluşturmaktadır.

3.2.2.2.14.1.1. Süreli Yayınlar

3.2.2.2.14.1.1.1. Türk Dünyası Tarih Dergisi

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının 15 Ocak 1987 yılından beri aralıksız her ay çıkardığı süreli yayındır. Bu derginin çıkarılmasındaki asıl amaç, halkın tarih okuma zevkini tatmin etmek ve genç-yaşlı, esnaf- sanatkar, kadın- erkek bütün Türk okurlarına hitap etmektir. Turan Yazgan, derginin ilk sayısındaki “Çıkarken” adlı yazısında, bu derginin daima sadık kalacağı yayın ilkesini “Gerçeğin emrinde olmak” şeklinde açıkladı. Derginin sadece Türk Dünyası Tarihi ile ilgili olacağını, doğrudan

²⁷¹ Turan Yazgan, “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 39, Mart 1990, s. 2.

²⁷² Turan Yazgan, “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 47, Kasım 1990, s. 2.

ya da dolaylı Türk Dünyasını ilgilendirmeyen hiçbir yazının yer almayacağını belirtti. Aynı yazıda Yazgan, derginin fikri ve vicdanı hür bir dergi olduğunu ve Türk Dünyası ile ilgili araştırmalar yapmak için kurulmuş Vakfın bir yayın organı olduğunu bildirdi. Yazgan, derginin resmî-özel hiçbir kuruluş ve kimseden hiçbir yardım almadan, dolayısıyla hiçbir kuruluş ve şahsın güdümüne girmeden sadece Vakfın kuruluş ve gayesine uygun olarak yayın yapacağını altını çizdi. Bu gayenin de Türk Dünyasını tanımak, bu sahada çalışanları teşvik etmek, kendimizi yabancılar yerine kendimiz tarafından yapılacak araştırmalarla öğrenmek olduğunu ve buna yardımcı olmak olduğunu ifade etti. Derginin sadece bu gayenin peşinde olduğunu vurguladı.

Derginin ikinci sayısında sayfa düzeni düzeltildi, her sayfa iki renge çıkarıldı, renkli formanın baskı kalitesi yükseltildi, imlâ hataları asgariye indirildi, konu çeşitlendirildi. Derginin ilk sayılarından itibaren yazar kadrosu içinde, Gülçin Çandarlıoğlu, Mim Kemal Öke, Amiran Kurtkan Bilgiseven, Faruk Sümer, Yılmaz Öztuna, Zekeriya Kitapçı gibi bilim adamları yer almaya başladı. Dergi, ilk kez 1987 yılının Haziran ayında, MEB, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu tarafından birinci sayısı incelenerek, eğitim ve öğretim açısından uygun bulunarak öğrencilere tavsiye edildi.²⁷³

Dergide, 1988 yılının Ocak ayında “Türk Basınında Bu Ay” adlı yeni bir sayfa açıldı. Yeni Gün gazetesinden, 1920 yılının her ayına ait seçmeler yapılarak sunuldu. Bu sayfanın ileride başka gazeteler ve başka yılları da içine alarak geliştirilmesi düşünüldü. Dergi, 1988 yılının Şubat ayından itibaren, Celali isyanlarını sosyolojik açıdan ele alan bir incelemeye yer vermekle sosyoloji boyutunu da kazanmış oldu.²⁷⁴ Bundan sonra ise başta Orhan Türkdöğen olmak üzere birçok sosyologun kaleme aldığı Türkiye’nin sosyolojik yapısı ile ilgili makaleler yayınlandı. İlk defa 1988 yılının Mart ayında tercüme niteliğindeki bir yazıya yer verildi. Bulgaristan’da gerçekleşen Türk Dünyası Araştırmaları dergisinin yedinci sayısında üzerine eğildiği “insanlık dışı hadiseler” ile ilgili bir Alman dergisinde çıkan yazı aynen nakledildi.²⁷⁵ İlk defa Mart 1988’de, iktisat tarihi ve sosyal siyaset tarihi ile ilgili yayınlanmış belgelere dayanarak yapılmış bir inceleme yer aldı.

²⁷³ Turan Yazgan, “Sevgili Okuyucularımız”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 6, Haziran 1987, s. 2.

²⁷⁴ Turan Yazgan, “Sevgili Okuyucularımız”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 14, Şubat 1988, s. 2.

²⁷⁵ Turan Yazgan, “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 15, Mart 1988, s. 2.

Derginin her sayısının ilk sayfasında Vakıf Başkanı Yazgan'ın "Sevgili Okuyucular" başlıklı bir sayfalık yazıları bulunmaktadır. Bu yazılarda Yazgan, Türkiye ve Türk Dünyasının sorunlarına değinmektedir ve millî şuurun yükseltilmesinin amaçlandığı bu yazılarda ayrıca derginin o ayki sayısının muhtevası hakkında da bilgiler verilmektedir. Ayrıca 1995 yılının Ocak ayından itibaren her ay "Faaliyetlerimiz" adı altında yayınlanan yazılarda ise Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının o ay gerçekleştirdiği yurtiçi ve yurtdışı bütün önemli faaliyetleri duyurulmaktadır. Bu bakımdan bu dergi Vakfın tanıtımını yapma ve faaliyetlerini halka duyurma gibi bir sorumluluğu da üstlenmektedir. Bunun dışında 1998 yılından bugüne derginin her sayısında "Tarihten Haberler" başlığı altında makaleler bulunmaktadır. Bu makalelerin konusu, Kırım'ın Bahçesaray şehrinde yayınlanan Tercüman gazetesinde (1883- 1918) çıkan haberlerdir. Her ay ortalama üç sayfa verilen haberler, herhangi bir değişikliğe uğramadan olduğu gibi yayınlanmaktadır.

Dergi, 2007 yılının Mayıs ayında 245. sayıya ulaştı. Her ay 64 sayfa çıkan, 2002 yılında hakemli yayın olma niteliğini kazanan derginin yayın ve hakem kurulunu Prof. Dr. Turan Yazgan dan başka Prof. Dr. Orhan Türkdoğan, Prof. Dr. Mustafa Erkal, Prof. Dr. Gülçin Çandarlıoğlu, Prof. Dr. Nejdett Öztürk, Prof. Dr. İlhan Şahin, Prof. Dr. Feridun Emecen, Prof. Dr. Mertol Tulum, Prof. Dr. Ahmet Kala, Prof. Dr. Salih Aynural oluşturmaktadır.

3.2.2.2.14.1.1.2. Bilim ve Toplum Dergisi

İlk sayısı 1998 yılının Nisan ayında çıkan derginin yine ilk sayısının ikinci baskısı 1999 yılında yapıldı. Derginin 1999 yılında, ayrıca ikinci sayısı çıktı. Üçüncü ve son sayısı 2001 yılına aittir. İlk sayısında “Enformasyon, Bilgi Toplumu” dosyasını ele alan dergi, ikinci sayısında “Sanal Dünya İnternet” dosyasını inceledi. Son sayısında ise “Eğitim ve İş Hayatındaki Dönüşümler” konu edildi. Birinci ve ikinci sayılarda yayın yönetmenliğini Veysel Bozkurt’un yaptığı derginin üçüncü sayısında yayın yönetmeni Mehmet Zencirkıran’dır. Yayın kurulundaki isimler; Cem Bağdatlı, Yasemin Alptekin Oğuzertem,ERCÜMENT ÖZER, Melek Tüz, Aytekin Yılmaz’dır. Hakemsiz bir dergidir.

3.2.2.2.14.1.1.3. Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi

Vakfın iki ayda bir yayınladığı dergi, yayın hayatına ilk kez Ağustos 1979’da başladı ve günümüze kadar aralıksız yayınlandı. 2007 yılının Nisan ayında yüz altmış yedinci sayıyı ve beş yüzer sayfalık sekseninci cildi buldu. Derginin çıkmasının ana nedeni, Türk Dünyasını ilgilendiren tarihî, kültürel, iktisadî, edebî ve her konuda yapılan çalışmalara katkı sağlamaktır. Derginin ilk sayısında “Çıkarken” adlı yazıda Yazgan, Türk basın hayatında yüzlerce derginin arkasında malî bir kaynak olmadığı için ancak bir iki sayı çıkabildiğine değindi. Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi’nin de bu gerçeğin bilincinde olsa da ilim hizmeti için yola çıktığının altını çizdi. Derginin unutulmaya yüz tutan Türk kültür ve medeniyet eserlerinin, ediplerinin, Türk, İslam ve dünya medeniyetine katkıda bulunan din ve ilim adamlarının, konularının yetkili uzmanları sayesinde inceleneceğini belirtti.

Dergi, 1979 yılında Türk Dünyası ile ilgili araştırma yayınlayan, ortalama iki yüz elli sayfalık, dönemin tek dergisiydi. Ayrıca hakemli, akademik bir yayın olma niteliğine sahiptir.

3.2.2.2.14.1.1.4. Türk Musikisi Klasikleri

Yayın hayatına 1987 yılının Mart ayında başlayan derginin iki ayda bir yayınlanması kararlaştırılsa da fasiküller halinde çıkan derginin düzeninde kronolojik bir sıra takip edilmedi. Toplam yirmi fasikül çıkarıldıktan sonra bir süre yayınına ara verilen dergiye, Ocak 2003'te, yirmi birinci fasikülden itibaren devam edildi. İlk yirmi fasikülün tükendiği dikkate alınarak bu fasiküller de bilgisayarla yeniden yazılarak aynı aralıklarla yayınlanmasına başlandı. Fasiküllerin düzeninde eskiden olduğu gibi kronolojik bir sıranın takip edilmemesine, bestekâr ve makamlara bağlı kalınmamasına karar verildi. Böylece Türk Müziği Klasikleri Dergisi TDAV'ın ve Bakırköy Musiki Vakfının desteği ile Prof. Dr. Nevzat Atlığ – Fatih Salgar yönetiminde, basımlar gerek görüldükçe yani talep olduğu müddetçe basılmaktadır. Derginin Danışma Kurulu; Yılmaz Öztuna, Muazzam Sepetçioğlu, Ender Ergün, Fatih Salgar'dır. Nota Yazarı; Erol Ünal'dır.

3.2.2.2.8.1.1.5. Sosyal Siyaset Dergisi

Kutyay Eğitim Yayın Araştırma Merkezi adına aylık çıkarılan dergi, yayın hayatına 1992 yılının Ocak ayında başladı. Derginin yayınlanma nedeni, ilk sayısında Yazgan tarafından açıklandı. Yazgan, Sosyal Siyaset dergisinin, Türk milletinin “refahtan vazgeçmeden huzur arayışına, huzurdan vazgeçmeden refah arayışına” yardımcı olacağını belirtti. Derginin bu gayenin vasıtaları olan her kuruluşu açık olacağını ifade etti. İşçi ve işverenin bu dergide fikrî çalışma yapabileceğini, akademisyenlerin bu dergide fikir üretebileceğini, taraflara ve hükümete yardımcı olabileceğini belirtti.²⁷⁶ Türk çalışma hayatının çeşitli sorunlarına değinen dergi, bu konuda farklı çözüm yolları için uzmanların makalelerine yer verdi. Dergi genel olarak Türkiye’de sosyal güvenlik konusunu ve Türk sosyal güvenliğinin meselelerini inceledi. Toplam on iki sayı yayınlandı ve her sayısında Yazgan’ın o ayki sayının muhtevasını anlattığı “Sevgili Okuyucular” bölümüne yer verildi. Etam Matbaacılığa bağlı olarak çıkarılan derginin yayın kurulu içinde Prof. Dr. Fevzi Demir, Prof. Dr. Toker Dereli, Prof. Dr. Sait Dilik, Prof. Dr. Nusret Ekin,

²⁷⁶ Turan Yazgan, “Sevgili Okuyucular”, **Sosyal Siyaset Dergisi**, S. 1, Ocak 1992, s. 1.

Prof. Dr. Metin Kutsal, Prof. Dr. Kamil Turan bulunmaktadır. Her sayısı 64 sayfa olan derginin Genel Yayın Yönetmeni Gürbüz Ersan, Yazı İşleri Müdürü Recep Taşdelen'dir.

3.2.2.2.14.1.2. Kitaplar

Vakfın bugüne kadar çıkardığı kitapların listesi Ek 2 de verildi. Yayınlanan kitapların tamamına yakını Türk Dünyasını doğrudan ilgilendiren konuları içermektedir.

3.2.2.2.14.1.3. Broşürler

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı gerek yurt içi gerek yurt dışı faaliyetleri ile ilgili çok çeşitli broşürler yayınlamaktadır. Özellikle çeşitli Türk ülkelerinde Vakfın açtığı okullar, kültür merkezleri ile ilgili broşürler yayınlanmaktadır. Bunun yanı sıra her yıl düzenlenen Türk Dünyası Çocuk Şölenlerinin tanıtımı için yayınlanan broşürler ise Millî Eğitim Müdürlüğü başta olmak üzere çeşitli kurumlara dağıtılmaktadır.

3.2.2.2.14.1.4. Takvimler

İlk defa 1993 yılında, Türk Dünyasını Türkiye Türklerine tanıtmak amacıyla Türk Dünyası Takvimi çıkarıldı. Türk Dünyasına mensup bütün Türk halkları bu takvimde yer aldı. Bu takvim, Azerbaycan, Türkmen, Tatar, Özbek, Kazak ve Kırgız Türkçeleri ile Kiril alfabesinde ve Türkiye Türkçesinde Latin alfabesiyle yayınlanarak tüm Türk Dünyasına dağıtıldı.

Vakıf tarafından düzenlenen Türk Dünyasına yönelik resim yarışmalarında dereceye giren resimlerden oluşan bir takvim de 1997 Takvimi olarak çıkarıldı. Ayrıca Türk Dünyası ressamlarının Vakıf aracılığı ile açmış oldukları resim sergilerinde bulunan resimlerden de yeni bir takvim oluşturuldu.

Her sayfasında üç Osmanlı padişahı olacak şekilde 12 sayfalık “Osmanlı Padişahları Takvimi”, 2000 yılında yayınlandı. Her sayfanın arkasında o sayfada bulunan padişahların biyografileri de bulunmaktadır.²⁷⁷ Aynı yıl “Türk Dünyasının Nehirleri ve Gölleri Takvimi” yayınlandı. Bu takvimde kullanılan resimler, Vakfın resim arşivinden elde edilen resimlerdir.²⁷⁸

3.2.2.2.14.2. Sesli ve Görüntülü Yayınlar

3.2.2.2.14.2.1. Kasetler

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, klasik Türk musikisini sesli yayın haline getirme projesini, devlet sanatçısı, Prof. Dr. Nevzat Atlığ ile işbirliği yaparak gerçekleştirdi. Klasik Türk musikisi eserleri Prof. Dr. Nevzat Atlığ’ın şefliğinde Devlet Klasik Türk Müziği Korusu tarafından seslendirilerek kasete alındı. Kasetler ilk olarak, altılı takım halinde 1991 yılının Şubat ayında, dörtlü takım halinde ise 1992 yılında tamamlandı. Aynı yıl, “Türk Dünyasından Sesler” isimli Vakıf korusu, Şef Nermin Gültek yönetiminde tüm Türk Dünyasının müziklerini içine alan ikili kaset takımını müzikseverlerin istifadesine sundu.

3.2.2.2.14.2.2. Sinema Filmleri

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, tarihî şahsiyetlerin hayatını konu alan serî filmler yapmak için 1992 yılında, Kültür Bakanlığına teklif sundu. Fakat Kültür Bakanlığı sunulan bu teklifi kabul etmedi. Ancak Vakıf, düşüncesinden geri dönmedi ve kendi imkânları ile Azerbaycan Yaddaş Film Stüdyosu ve yönetmen Zaur Muharrem ile anlaşma yaptı. Bu anlaşma sonucunda ilk olarak, Azerbaycan Cumhuriyeti’nin kurucusu ve ilk Cumhurbaşkanı olan Mehmet Emin Resulzade’nin, daha sonra da İsmail Gaspıralı’nın hayatlarını konu alan filmler çekildi.²⁷⁹

²⁷⁷ TDAV, 2000 Resmî Faaliyet Raporu, İstanbul 2000.

²⁷⁸ TDAV, 2000 Resmî Faaliyet Raporu, İstanbul 2000.

²⁷⁹ Turan Yazgan, “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 65, Haziran 1992, s. 4.

3.2.2.2.14.2.3. Video Filmleri

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, yaptığı tüm faaliyetleri, gezileri, konferansları, seminer ve sempozyumları, vakfın elemanları tarafından gezilen ülkelerdeki tarihî, turistik, kültürel değerleri videoya alarak bir arşiv elde etti. Bu videolar, Türkiye’de yapılan konferans, seminer ve sempozyumlarda eğitim malzemeleri olarak kullanılmaktadır.

3.3. TÜRK DÜNYASI ARAŞTIRMALARI VAKFININ GELİR KAYNAKLARI

3.3.1. Yayın Satışı ve Kutay Seminerleri

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, devletten herhangi bir parasal destek almamaktadır. Yalnızca, Vakfın her yıl düzenlediği Türk Dünyası Çocuk Şölenleri için Başbakanlık Tanıtma Fonu yüzde yirmi beş ile yüzde yetmiş beş arasında değişen oranda destek sağlamaktadır. Kazancını kendi iktisadî kuruluşları sayesinde oluşturan Vakfın en önemli gelirleri olarak kendi yayınladığı kitapların, dergilerin satışları, Vakfa bağlı iktisadî bir kuruluş olan Kutay'ın düzenlediği seminerler ve Daruzziyafe sayılmaktadır.

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, iki ayda bir yayınladığı ilmî bir yayın organı olan Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi ile Türk Dünyası Tarih Dergisi'nin satışından önemli ölçüde kazanç sağlamaktadır. Popüler nitelikte olan Türk Dünyası Tarih Dergisi daha geniş bir alana hitap etmektedir. Vakıf, 1980'den bu yana yayınladığı iki yüzün üzerindeki kitabın birçoğunun satışını yapmaktadır.

Vakfa her zaman büyük oranda malî destek olan, aslında Vakıftan bile önce kurulup Vakfın kurulmasıyla onun çatısı altına giren Kut Yayıncılık Kuruluşunun bu anlamda Vakıf açısından önemi büyüktür. Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı tarafından Kutay başlığı altında ve sosyal siyaset sahasında Türkiye'nin ve Türk ülkelerinin farklı yerlerinde çeşitli seminerler gerçekleştirilmektedir. Yazgan başta Türkiye olmak üzere Türk devlet ve topluluklarında sosyal güvenlikte çağdaş normların yakalanması için hemen her yıl seminerler düzenlemektedir. Türkiye'de çalışan ve çalışmayan tüm nüfusun önemli bir sorunu olan sosyal güvenlik konusu bu seminerlerde incelenmektedir. Bu seminerlerde işçi ve işveren ilişkileri, sosyal sigortalar, vergi adaleti gibi konularda da yeni yaklaşımlar tartışılmaktadır.²⁸⁰

²⁸⁰ Muhsin Kadioğlu, “Yeni Yüzyılın İsmail Gaspıralısı Prof. Dr. Turan Yazgan”, **Sosyal Siyaset Konferansları Prof. Dr. Turan Yazgan'a Armağan Özel Sayısı**, İstanbul 2005, s. 62.

3.3.2. Reklâm Gelirleri ve Diğer Gelirler

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının reklâm gelirleri daha çok, düzenli olarak yayınladığı Türk Dünyası Tarih Dergisi'nden sağlanmaktadır. Vakfın 1987 yılının Ocak ayında yayına başlattığı Türk Dünyası Tarih Dergisi'nin aynı yılın Mart sayısında, dergiye ilk kez reklâm alındı. “Deniz Nakliyatı Turkish Cargo Lines Şirketi” derginin en son sayfasına tam sayfa reklâm verdi. Aynı yıl derginin Nisan ve Aralık ayları arasındaki tüm aylarda, sayılarının sonunda Ziraat Bankasının tam sayfa reklâmı bulunmaktadır.

Türk Hava Yolları, 1988 ve 1989 yıllarında Türk Dünyası Tarih Dergisi'ne on iki sayıda, tam sayfa, arka kapak reklâmı ile en fazla reklâm veren kuruluş oldu. Bunu, dörder reklâm veren Ziraat Bankası ile Vakıflar Bankası izledi. Bu yıllarda, bunların dışında İş Bankası, Etibank ve Şekerbank birer reklâm verdiler. Banka reklâmlarını, çeşitli havayolları şirketleri ve ticarî kuruluşların reklâmları takip etti.

Vakıfbank, 1990 yılında dört reklâm ile en fazla reklâmı veren kuruluş oldu. Bunun dışında İş Bankası ve Etibankın da birer reklâmı bulunmaktadır. Derginin reklâm konusunda, 1990 yılında, bankalardan ziyade ticarî kuruluşlara kaydığı görülmektedir. Bu kuruluşları çeşitli havayolu şirketleri ile petrol ve plastik yapımı gibi şirketler oluşturmaktadır. Bu şirketlerin hemen hepsi eşit sayıda reklâm verdiler. Aynı bankalar ve aynı ticarî kuruluşlardan 1991 yılında da reklâm alan dergi, 1992 yılıyla birlikte aldığı reklâmları azaltmaya başladı. Aynı yılın ortasında hiçbir şirketten ve bankadan herhangi bir reklâm almadı. Derginin yalnız arka kapağı için 1993 yılında Türk Hava Yolları ve petrol şirketleri ağırlıklı reklâmlar alınmaya başlandı.

Türk Dünyası Tarih Dergisi'nin Mayıs 2007'ye kadar olan bütün sayıları alınan reklâmlar yönüyle de teker teker tarandı. Toplam iki yüz otuz sekiz sayının incelenmesi sonucu en fazla reklâm veren bankanın Vakıflar Bankası ve Ziraat Bankası olduğu görüldü. Bankalar dışındaki kuruluşlar içinde ise en fazla reklâm Parsan Makine Parçaları Sanayii Anonim Şirketinin verdiği bunu, merkezi Antalya'da bulunan Mirage Park Resortun ve Türk Petrolleri Şirketinin takip ettiği görüldü. Bu şirketlerin dışında bir şirketin reklâm konusunda ağırlığı

bulunmamaktadır. Ayrıca Vakıf, iki ayda bir yayınladığı Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi'ne çok nadir olmakla birlikte aynı şirketlerden reklâm almaktadır.

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının reklâm dışındaki gelirleri arasında Şehzadebaşı'ndaki lokanta sayılabilir. Şehzadebaşı Ahmet Yesevi Misafirhanesi olarak 1993 yılından 2001 yılına kadar hizmet veren bu merkez, 2001 yılındaki malî kriz yüzünden Vakıf önemli ölçüde gelir kaybedince, Türk mutfak kültürüne hizmet eden bir lokanta haline getirildi. Bunun dışında, Darüzziyafenin bitişiğinde bulunan "İkram Bahçesi" 1991 yılından beri Süleymaniye Kültür Merkezine bağlı bir bölüm olarak faaliyete devam etmektedir. Çay, kahve ve özel Türk şerbetlerinin sunulduğu, kısmen kapalı bölümü olan bahçe şeklindeki bu merkez de Vakfa az da olsa ekonomik bir katkı sağlamaktadır.

Bunun dışında Vakfın önemli bir gelir kaynağı da Daruzziyafe'dir. Süleymaniye Kültür Merkezinde yer alan, 1987 yılında Bakanlar Kurulu kararı ile Türk Dünyası Araştırmaları Vakfına on yıl için tahsis edilen Darüzziyafe, 1989 yılının Nisan ayında Vakıf tarafından yeniden düzenlendi ve Vakfın ziyafet yeri görevini üstlendi. Bu tahsis, 1995 yılında kira karşılığına çevrildi. Bu ziyafet salonu, 1991 yılının Eylül ayında yeni baştan düzenlendi. Bu merkezde bir de Türk Yemeği Eğitim Merkezi kurulmasına karar verildi. Bu merkezin Turizm Bakanlığı ile çok sıkı bir işbirliği yaparak öğrenci yetiştirmesi planlandı. Türk sofrada adetleri ve yemek türleri yanında bu merkezin çalışması gereken önemli bir işin de Türkçe kelimeleri korumak olduğu bildirildi.²⁸¹ Türkçeye karşı son derece hassas olan Yazgan ve Vakfının mutfak ile ilgili terimlerin de yabancılaşması karşısında böyle davranması son derece açıktır. Bu ziyafet yeri her maksatla verilen ziyafetler, düzenlenen nişan, düğün, sohbet, kutlama gibi tören ve şöenler için bütün halka açıktır. Türk yemeklerinin yapıldığı, alkollü içkinin bulunmadığı ve Türk müziğinin çalındığı bu mekân günümüzde de işlevini sürdürmektedir.

Kendi kurduğu ve işlettiği iktisadî kuruluşlar sayesinde ekonomik olarak ayakta kalan Vakfın bir diğer kuruluşu İstanbul'un Fatih ve Gaziosmanpaşa semtlerinde açılan Türk Telekom ve Avea Bayilikleridir.²⁸²

²⁸¹ Turan Yazgan, "Sevgili Okuyucular", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 58, Ekim 1991, s. 2.

²⁸² TDAV, 2006 Resmî Faaliyet Raporu, Haz. İlyas Topsakal, İstanbul 2006.

SONUÇ

Günümüzün önemli milliyetçilerinden biri olan Turan Yazgan, resmî nüfus kaydına göre, 1938 yılında Eğridir’de doğdu. Orta öğrenimini devlet parasız yatılı olarak Kastamonu Lisesinde gördü ve 1955 yılında buradan mezun olarak İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesine yazıldı. Fakülteyi 1959 yılında bitirdikten sonra askerlik görevini yaptı. Askerlik görevinden sonra, İmar ve İskân Bakanlığı Bölge Planlama Daire Başkanlığında beş yıl görev yaptı. Yazgan, 1966 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesine asistan olarak girdi. **Şehirleşme Açısından Türkiye’de İşgücünün Demografik ve Sosyo Ekonomik Bünyesi** adlı tez ile 1967 yılında doktorasını yaptı. **Gelir Dağılımı Açısından Sosyal Güvenlik** konulu tez ile ise 1971 yılında doçent oldu. Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yapılan araştırmaların sonucunda ortaya çıkan **Güneydoğu Anadolu Gelişme Planı**’nı Başbakanlık Tarım ve Toprak Müsteşarlığına sunması sonucu 1979 yılında profesörlüğe yükseltildi. İstanbul Üniversitesindeki görevinden 2000 yılında istifa yoluyla emekli olarak ayrıldı.

Yazgan, lise yıllarından itibaren Türklüğe karşı derin bir sevgi besledi. Bu dönemde başta Nihal Atsız olmak üzere Türkçülüğün önde gelenlerinin eserleri ile tanıştı. Kırımlı aydın İsmail Gaspıralı’nın idealine bağlı kalarak “dilde, fikirde, işte birliği” gerçekleştirmek için durmadan gayret gösterdi ve hayatını bu ideale vakfetti. Yazgan, Türkiye’nin Türk Dünyası ile birlikte bir soygun ve sömürünün içinde olduğunu, bu soygun ve sömürden ancak millî bir eğitim yoluyla kurtulmanın mümkün olduğunu düşünmektedir. Ona göre, toplumun çıkarlarını kendi çıkarlarından üstün tutan milliyetçi nesiller yetiştirildiği takdirde Türkiye ve Türk Dünyası içinde bulunan karanlık tablodan kurtulabilir. Yazgan, Türk Dünyasında alfabe birliğinin önemini her zaman vurgulamaktadır. Gaspıralı’nın idealinin gerçekleşmesinin tek çözüm yolu budur. Türklerin tek bir alfabeye geçmedikleri takdirde istenilen manada dil, fikir ve iş birliğinin gerçekleşemeyeceğini savunmaktadır.

Yazgan’ın kitapları, uzmanlık alanı olan iktisat, sosyal güvenlik, sosyal sigortalar konuları ile ilgilidir. Makaleleri ise uzmanlık alanı ile ilgili, Türkiye’nin

toplumsal yapısı ile ilgili ve Türk Dünyası ile ilgili çalışmaları içermektedir. Ayrıca, birçok seminer, konferans ve tebliğde Türk Dünyası ile ilgili bildiriler sunmaktadır.

Turan Yazgan'ın faaliyetlerini 1980'de kurduğu Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının faaliyetlerinden ayırmak imkânsızdır. Vakfı kurduktan sonra tüm faaliyetlerini Vakıf aracılığı ile yapmaktadır. Vakıf, yurt içi ve yurt dışına yönelik çeşitli eğitim, kültür ve siyasî faaliyetler gerçekleştirmektedir.

Yazgan, daha Sovyetler Birliği dağılmadan, 1989 yılında Azerbaycan ile başladığı Türk ülkeleri gezilerini, 1990'lı yıllardan sonra artırarak devam ettirdi. Azerbaycan, İdil-Ural bölgesi ve gittiği Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinde Vakfını ve Türkiye'yi tanıtmaya gayretleri içine girdi. Buralarda çeşitli eğitim, kültür faaliyetleri ile siyasî faaliyetlerde bulundu. Gittiği Türk ülkelerinde Türk Dünyası Kültür Merkezleri kurarak buralardaki kültür faaliyetlerini daha sistemli hale getirmeye çalıştı. Yine bu ülkelerde “Türk Dünyası Liseleri” açtı. Aynı şekilde, bu ülkelerin sosyalizmden çıkmış olmaları nedeniyle pazar ekonomisine, serbest piyasa ekonomisine geçişlerini kolaylaştırmak için tüm Türk ülkeleri öğrencilerinin kabul edildiği İşletme Fakültelerini Azerbaycan ve Kırgızistan'da kurdu. Bunun dışında çeşitli Türk ülkelerinde Türk Dili Bölümleri açtı. Bu liseler, fakülteler ve bölümlerin ortak özelliği, Türkiye Türkçesi ile ücretsiz eğitim yapmalarıdır. Çünkü Vakfın Türk okullarının bütün masrafları, hocalarının maaşları da dâhil olmak üzere Vakıf tarafından karşılanmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin devlet ve özel sektör olarak Türk Cumhuriyetlerinde İngilizce ve Rusça eğitim yapmasını bir intihar olarak niteleyen, şiddetle eleştiren Yazgan'ın temel hedefi, Türk Dünyasında Türkiye Türkçesini ortak dil yapmaktır. Bunun için Türk ülkelerindeki okullar ve merkezler, yerli halka yönelik çeşitli Türk Dili kursları düzenlemektedir. Rusya Federasyonuna girişi yasaklanıncaya kadar, Tataristan ve Başkurdistan'da Türk Dünyası Sünnet Şölenleri düzenledi ve bu ülkelerde millî uyanışı gerçekleştirmek adına çeşitli konferanslara katıldı. Ayrıca Vakıf, Türk Dünyasında birçok “ilk” faaliyeti gerçekleştirme özelliğine sahiptir. Bunlar arasında ilk defa Türk Dünyası terimini kullanma ve yerleştirme, Türk ülkelerinde Türkçe eğitimi başlatma, ilk defa Türkiye'den toplu olarak Türk ülkelerine ulaşma gibi etkinlikler sayılmaktadır. Ayrıca, ilk defa Türk Dünyası sünnet şölenleri düzenleme, Türk Dünyasına yönelik çocuk ve gençlik şölenleri

tertip etme, Türk Halkları Asamblesini toplama, Türk Dünyası tiyatrosunu Türkiye’de ilk sahneletme gibi birçok alanda önemli faaliyetler gösterilebilir.

İstanbul Aksaray’da Ankaravî Mehmet Efendi Medresesinde merkezi bulunan Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, Türkiye ile Türk ülkeleri arasında bir aracı, Türk ülkelerinin Türkiye’deki bir nevi temsilciliği konumundadır. Türkiye Cumhuriyeti’nin Türk ülkeleri ile hiçbir işbirliğinin olmadığı dönemler olan 1990’lı yıllardan beri Türk Dünyasına yönelik birçok ilk faaliyeti gerçekleştiren Vakıf, yurt içine yönelik de çeşitli eğitim ve kültür faaliyetleri düzenlemektedir. Bu faaliyetlerin asıl yapıldığı yer, Süleymaniye Kültür Merkezidir. Her hafta, Süleymaniye Kürsüsü Konferansları düzenleyen Vakıf, Türkiye ve Türk Dünyasına yönelik güncel sorunları çeşitli uzmanlar eşliğinde masaya yatırmaktadır. Aynı merkezde, Türk Dünyası Resim Sergileri düzenlenmekte, Türk ülkelerinden gelen çeşitli ressamlar, burada eserlerini sergilemektedirler. Bunun dışında Türk Dünyasından Sesler Korosu çalışmalarını burada gerçekleştirmektedir. Ayrıca, Türk Dünyası Sinema Günlerinin de yapıldığı merkezde Türk Dünyası ülkelerine ait çeşitli filmler izlenebilmektedir.

Vakıf, yayın hayatında da kendini göstermektedir. Türkiye ve Türk Dünyası ile ilgili iki yüzün üzerinde eser yayınlayıp Türk kültürüne önemli ölçüde hizmette bulunmaktadır. İktisadî olarak kendi başına ayakta durmaya çalışmakta, kazancını yayınları, seminerleri, Telekom bayilikleri, lokantaları oluşturmaktadır. Bütün bu çalışmalar, hayatını Türk Dünyasının birliğine, dirliğine vakfeden ve bir ömrü bu yolda geçiren Turan Yazgan’ın eseridir.

BİBLİYOGRAFYA

Kitaplar

Bice, Hayati; **Kafkasya'dan Anadolu'ya Göçler**, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara 1999.

Cebeci, Dilaver; **Men Kazanga Baramen (Tataristan Seyahati Notları)**, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yay., İstanbul 2000.

Devlet, Nadir; **Rusya Türklerinin Millî Mücadele Tarihi (1905–1917)**, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara 1999.

Devlet, Nadir; **İsmail Gaspıralı 1851- 1914**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara 1988.

Devlet, Nadir; **Çağdaş Türkîler**, (Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi), Çağ Yay., Ek Cilt, İstanbul 1993.

Kırımoğlu, M. Abdulcemil; **Kırım Tatar Millî Kurtuluş Hareketinin Kısa Tarihi**, Çev. Hakan Kırımlı, Kırım Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği Genel Merkezi Yay. No: 6, Ankara 2004.

Muhammetdin, Rafael; **Türkçülüğün Doğuşu ve Gelişimi**, TDAV Yay., İstanbul 2006.

Pala, İskender; **Üstatlar Konuşuyor**, I. Basım. Türk Edebiyatı Vakfı Yay. , İstanbul 2002.

Körüklü, Refet; Yavan, Cengiz; **Türkçülerin Kaleminden Atsız**, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yay., İstanbul 2000.

Thomas, P. Rohlen; **Japonya’da Maneviyat Eğitimi**, Turan Yazgan (çev.), Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yay., İstanbul 1987.

Yazgan, Turan; **Görüşler**, Kutsun Yayınevi, İstanbul 1977.

Makaleler

Adıgüzel, Hüseyin; “Türk Halkları Asamblesi Dördüncü Kurultayından Notlar”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 131, Kasım 1997, s. 5.

Alkan, Mehmet; “Çuvaşistan Gezi Notları”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 93, Eylül 1994, s. 11.

Alper, Yusuf; “Özbekistan ve Azerbaycan’da On Gün”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 47, Kasım 1990, s. 29.

Alper, Yusuf; “Turan Yazgan İle Üniversite ve Türkiye Üzerine Bir Sohbet”, **Sosyal Siyaset Konferansları, Prof. Dr. Turan Yazgan’a Armağan Özel Sayısı**, İstanbul 2005, s. 75.

Alper, Yusuf; “Sosyal Güvenlik ve Turan Yazgan”, **Sosyal Siyaset Konferansları Prof. Dr. Turan Yazgan’a Armağan Özel Sayısı**, İstanbul Üniversitesi İktisat Fak. Yay. No:582, İstanbul 2005.

Ateş, Ümit; “Kazakistan’daki Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S.101, Mayıs 1995, s. 6.

Bulut, Arslan; “On İkinci Türk Dünyası Gençlik Günleri ve Kurultayı”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 228, Aralık 2005, s. 34.

Çetin, Atilla; “Ankaravî Mehmed Efendi Medresesi”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S.38, Şubat 1990, s. 20.

Erk Yurtsever, “Aksakallar Kurultayı”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 155, Kasım 1999, s. 10.

“Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 103, Temmuz 1995, s.12.

“Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 104, Ağustos 1995, s. 3.

“Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 105, Eylül 1995, s. 3.

“Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 106, Ekim 1995, s. 2.

“Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 107, Kasım 1995, s. 3.

“Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 110, Şubat 1996, s. 2.

“Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 111, Mart 1996, s. 2.

“Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 115, Temmuz 1995, s. 4.

“Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 116, Ağustos 1996, s. 10

“Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 119, Kasım 1996, s. 4

“Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 121, Ocak 1997, s.5.

“Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 126, Haziran 1997, s.3.

“Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 127, Temmuz 1997, s. 36.

“Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 133, Ocak 1998, s. 4.

“Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 136, Nisan 1998, s. 8.

“Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 139, Temmuz 1998, s. 5.

“Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 143, Kasım 1998, s.6.

“Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S.147, Mart 1999, s. 6.

“Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 148, Nisan 1999, s. 8.

“Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 150, Haziran 1999, s. 6.

“Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 151, Temmuz 1999, s. 7.

- “Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 165, Eylül 2000, s. 4.
- “Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 168, Aralık 2000, s. 5.
- “Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 169, Ocak 2001, s. 3.
- “Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 171, Mart 2001, s. 6.
- “Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 175, Temmuz 2001, s. 6.
- “Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 181, Ocak 2002, s.7.
- “Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 184, Nisan 2002, s. 7.
- “Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 186, Haziran 2002, s. 3.
- “Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 187, Temmuz 2002, s. 7
- “Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 191, Kasım 2002, s. 7.
- “Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 193, Ocak 2003, s. 60.
- “Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 196, Nisan 2003, s. 58.
- “Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 201, Eylül 2003, s. 57.

“Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 205, Ocak 2004, s. 8.

“Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 208, Nisan 2004, s. 5.

“Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 211, Temmuz 2004, s. 4.

“Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 215, Kasım 2004, s. 4.

“Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 219, Mart 2005, s. 5.

“Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 220, Nisan 2005, s. 9.

“Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 223, Temmuz 2005, s. 8.

“Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 225, Eylül 2005, s. 3.

“Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 226, Ekim 2005, s. 6.

“Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 227, Kasım 2005, s. 5.

“Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 229, Ocak 2006, s. 7.

Kadıoğlu, Muhsin; “Yeni Yüzyılın İsmail Gaspıralısı Prof. Dr. Turan Yazgan”, **Sosyal Siyaset Konferansları, Prof. Dr.Turan Yazgan’a Armağan Özel Sayısı**, İstanbul 2005, s. 62.

Kalafat, Yaşar ;“İsterlitemek/Başkurteli’nde Sünnet Toyu”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 129, Eylül 1997, s. 7.

Kara, İbrahim; “Kazakistan’ın Kızılorda Şehrinden Notlar”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 116, Ağustos 1996, s. 13.

Kazakistan’daki Faaliyetlerimiz, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 104, Ağustos 1995, s. 8.

Köse, Metin; “Kazakistan’daki Faaliyetlerimiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 115, Temmuz 1996, s. 5.

Köse, Metin; “Dokuzuncu Türk Dünyası Çocuk Şöleni”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 199, Temmuz 2003, s. 31.

Köse, Metin; “On Birinci Türk Dünyası Çocuk Şöleni” , **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 223, Temmuz 2005, s. 28.

Köse, Metin; “On ikinci Türk Dünyası Çocuk Şöleni,” **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 235, Temmuz 2006, s. 7.

“Prof. Dr. Turan Yazgan ile Mülakat”, **Türk Edebiyatı**, S. 287, Eylül 1997, s.11–16.

Taş, İsmail; “Çuvaşistan’ın Çubuksarı Şehrinden Notlar”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 116, Ağustos 1996, s. 12.

Şahan, Zeki; “Tataristan’da İlk Sünnet Düğünü”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 116, Ağustos 1996, s. 6.

“Türk Dünyası İle İlgili Çalışmalarımız”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 175, Temmuz 2001, s. 3.

“Türk Dünyası ile ilgili Çalışmalar”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 125, Mayıs 1997, s. 2.

“Türk Halkları Asamblesi Dördüncü Kurultayı”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 129, Eylül 1997, s. 8.

Uluant, Zeynep; “Turan Yazgan Hoca İle Hasbıhal”, **Kubbealtı Akademi Mecmuası**, Yıl 33, S. 4., Ekim 2004, s. 66–76.

Yazgan, Turan, **Şehirleşme Açısından Türkiye’de İşgücünün Demografik ve Sosyo Ekonomik Bünyesi**, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yay. No: 1310, İstanbul 1968.

Yazgan, Turan; “Mevcut Sosyal Güvenlik Sistemi Nedir? Millî Güvenlik Sistemi Ne Olmalıdır?”, **Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi**, S. 1, Ağustos 1979, s. 52.

Yazgan, Turan; “Türkiye’nin Türk Dünyasındaki Eğitim Öğretim Faaliyetleri”, **Sosyoloji Konferansları, Otuz Birinci Kitap, Prof. Dr. Orhan Türkdoğan’a Armağan**, İstanbul 2005, s. 13–35.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 10, Ekim 1987, s. 2.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 19, Temmuz 1988, s. 2.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 27, Mart 1989, s. 2.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 30, Haziran 1989, s. 2.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 33, Eylül 1989, s. 2.

Yazgan, Turan; “Azerbaycan’dan Selam”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 37, Ocak 1990, s. 39.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 39, Mart 1990, s. 2.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 41, Mayıs 1990, s. 2.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 42, Eylül 1990, s. 2.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 46, Ekim 1990, s. 2.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 47, Kasım 1990, s. 2.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 48, Aralık 1990, s. 2.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 51, Mart 1991, s. 2.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 54, Haziran 1991, s. 2.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 55, Temmuz 1991, s. 2.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 57, Eylül 1991, s. 4.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 58, Ekim 1991, s. 2.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 60, Ocak 1992, s. 2.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Sosyal Siyaset Dergisi**, S. 1, Ocak 1992, s. 1.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 62, Mart 1992, s. 3.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 63, Nisan 1992, s. 3.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 68, Ağustos 1992, s. 2.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 71, Kasım 1992, s. 2.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 73, Ocak 1993, s. 2.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 75, Mart 1993, s. 3.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 76, Nisan 1993, s. 2.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 80, Ağustos 1993, s. 2.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S.81, Eylül 1993, s.2.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 82, Ekim 1993, s. 2.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 86, Şubat 1994, s. 5.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 88, Mart 1994, s. 4.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 91, Temmuz 1994, s. 3.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 92, Ağustos 1994, s. 2.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 93, Eylül 1994, s. 2.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 96, Aralık 1994, s. 3

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 97, Ocak 1995, s. 2.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 98, Şubat 1995, s. 5.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 104, Ağustos 1995, s. 3.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 105, Eylül 1995, s. 7.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 106, Ekim 1995, s. 2.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 109, Ocak 1996, s. 3.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 113, Mayıs 1996, s. 4.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 121, Ocak 1997, s. 2.

Yazgan, Turan; “Bugünden Tarihe Eğitim Meselemiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 123, Mart 1997, s. 4.

Yazgan, Turan; “Bugünden Tarihe Eğitim Meselemiz”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 124, Nisan 1997, s. 4.

Yazgan, Turan; “Türk Dünyası Birinci İzmir İktisat Kongresi ve Türk Halkları Asamblesi Dördüncü Kurultayı Açılış Konuşması”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 130, Ekim 1997, s. 14.

“Türk Dünyası Dördüncü Çocuk Şöleni”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 139, Temmuz 1998, s. 32.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 140, Ağustos 1998, s. 2.

Yazgan, Turan; “Bugünden Tarihe, 2000–2025 Arasında Türk Dünyasının Meseleleri”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 157, Ocak 2000, s. 50.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 173, Mayıs 2001, s. 2.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 175, Temmuz 2001, s. 2.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 183, Mart 2002, s. 2.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 185, Mayıs 2002, s. 2.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 188, Ağustos 2002, s. 2.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 202, Ekim 2003, s. 2.

Yazgan, Turan; “Alfabe ve Dil Meselemiz” , **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 207, Mart 2004, s. 49.

Yazgan, Turan; “Sevgili Okuyucular”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 208, Nisan 2004, s. 12.

Kişisel Görüşmeler

Turan Yazgan ile Mülakat, İstanbul: 13 Temmuz 2006.

Prof. Dr. Turan Yazgan'ın Öğrencisi Prof. Dr. Recep Seymen İle Mülakat, İstanbul: 5 Nisan 2007.

Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi Editörü Dr. İlyas Topsakal İle Mülakat, İstanbul: 16 Mayıs 2007.

TDAV Dış İlişkilerden Sorumlu Müdür Ayşe Yılmaz İle Mülakat, İstanbul: 20 Mayıs 2007.

Gazeteler

Arslan, Ahmet Ali; “Rus Tankları Azerbaycan’dan Çıkmalı, Birinci Milletlerarası Azerbaycan Konferansından Notlar”, 13 Haziran 1990, **Türkiye**, s. 7.

Arslan, Ahmet Ali; “Birinci Milletlerarası Azerbaycan Konferansından Notlar”, 15 Haziran 1990, **Türkiye**, s. 7.

Ayvazoğlu, Beşir; “Azerbaycan Türk Tiyatrosunun Düşündürdükleri, Geçmişiyile Hesaplaşan Tiyatro”, **Tercüman**, 12 Mayıs 1990, s. 5.

Çokum, Sevinç; “Tarihî Bir Yolculuk”, **Türkiye**, 15 Aralık 1989, s. 15.

Çokum, Sevinç; “Ruslar Bizi Azerbaycan’dan Uzaklaştırmak İstedi.”, **Türkiye**, 19 Aralık 1989, s. 15.

Çokum, Sevinç; “Güzellikler Yurdu Azerbaycan”, **Türkiye**, 30 Aralık 1989, s. 15.

Dış Haberler Servisi, “Azerbaycan’da Bağımsızlık İlanı”, **Milliyet**, 28 Mayıs 1990, s. 16.

Gençosmanoğlu, N. Yıldırım; “ Azerbaycan Akademik Dram Tiyatrosu Türkiye’de”, **Türkiye**, 4 Mayıs 1990, s. 11.

Gülcü, Ali İhsan ; “Orta Asya’ya Eğitim ve Kültür Hizmeti Taşıyan Adam: Prof. Dr. Turan Yazgan, Bir Dünya Vatandaşı,” **Türkiye**, 4 Ağustos 1993, s. 2.

Gülcü, Ali İhsan; “Devlet Klasik Türk Müziği Korosu Kurucusu ve Şefi Dr. Nevzat Atlığ, Musikiyle Yorulup Hekimlikle Dinleniyor”, **Türkiye**, 5 Ağustos 1993, s.2.

Haber Merkezi, “Dilde, Fikirde, İşte Birlik”, **Türkiye**, 27 Ağustos 1997, s. 12.

Keleş, Orhan; “ Azerbaycan Şenlikleri, **Türkiye**, 10 Ocak 1990, s. 7.

“Türk Dünyası İzmir’de Buluştu”, **Zaman**, 27 Ağustos 1997, s. 1.

“Türk Dünyası Çocukları El Ele”, **Zaman**, 10 Haziran 1999, s. 2.

Özfatura, M. Necati; “Azerbaycan’dan Haberler”, **Türkiye**, 28 Mayıs 1990, s. 6.

Şen, Erdal; “Türk Dünyası Atağa Kalkıyor”, **Zaman**, 30 Ağustos 1997, s. 6.

Yurdagül, Selçuk; “Azerbaycan’ın Kalbi Kayseri’de Attı”, **Türkiye**, 30 Mayıs 1990, s. 11.

Yurdagül, Selçuk ve Sarıdanışmend, Salih; “Dinimizi Yeniden Öğreneceğiz”, **Türkiye**, 31 Mayıs 1990, s. 13.

Raporlar

TDAY, 1995 Resmî Faaliyet Raporu, İstanbul 1995.

TDAY, 2000 Resmî Faaliyet Raporu, İstanbul 2000.

TDAY, 2001 Resmî Faaliyet Raporu, Haz. İlyas Topsakal, İstanbul 2001.

TDAY, 2002 Resmî Faaliyet Raporu, Haz. İlyas Topsakal, İstanbul 2002.

TDAY, 2003 Resmî Faaliyet Raporu, Haz. İlyas Topsakal, İstanbul 2003.

TDAY, 2004 Resmî Faaliyet Raporu, Haz. İlyas Topsakal, İstanbul 2004.

TDAY, 2005 Resmî Faaliyet Raporu, Haz. İlyas Topsakal, İstanbul 2005.

TDAY, 2006 Resmî Faaliyet Raporu, Haz. İlyas Topsakal, İstanbul 2006.

İnternet

www.turan.org./ 2006 (Erişim Tarihi; Mayıs 2007)

www.turan.org./2006 (Erişim Tarihi; 2 Ocak 2006)

Basılmamış Bildiri

şahin, Erdal; Kazan şehrinin 1000. Kuruluş Yılı Toplantısı, Tataristan Cumhuriyetinin Tırkiye Cumhuriyetinde Yetkili Temsilciliği, İstanbul, 28 Mayıs 2005.

EKLER

EK 1: Turan Yazgan'ın Yayın Listesi

EK 2: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının Yayın Listesi

EK 3: Kutay Seminerleri Listesi

EK 4: Süleymaniye Kürsüsü Konferansları Listesi

EK 5: Turan Yazgan ile Röportaj

EK 6: Fotoğraflar

EK 1: PROF. DR. TURAN YAZGAN'IN YAYIN LİSTESİ

I- KİTAPLAR

1- **Şehirleşme Açısından Türkiye'de İşgücünün Demografik ve Sosyo Ekonomik Bünyesi**, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yay., İstanbul 1968.

2- **Türkiye'de Sosyal Güvenlik Sistemi**, İktisadî Araştırmalar Vakfı Yayını, İstanbul 1969.

3- J. Henry Richardson (Çeviri), **İktisadî ve Malî Yönüyle Sosyal Güvenlik**, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yay., İstanbul 1970.

4- **Sosyal Sigorta**, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yay., İstanbul 1977.

5- **Gelir Dağılımı Açısından Sosyal Güvenlik**, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yay., İstanbul 1975.

6- **Ücret**, Kutsun Yayınevi, İstanbul 1976.

7- Orhan Tuna, Nusret Ekin, Turan Yazgan; **Türkiye'den F. Almanya'ya İşgücü Akımı ve Meseleleri, "I. Rapor Türkiye ve Federal Almanya'nın Emek, Arz ve Talebi İtibariyle Tetkiki"**, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yay., İstanbul 1996.

8- Orhan Tuna, Nusret Ekin, Turan Yazgan; **Türkiye'den F. Almanya'ya İşgücü Akımı ve Meseleleri, "II. Rapor İşgücü Akımı ile İlgili Müesseseler ve Meseleleri"** İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yay., İstanbul 1996.

9- **Güneydoğu Anadolu Bölgesi Gelişme Planı, "Eğitim"**, Ayrı Basım, İstanbul 1978, s. 3460–3872.

10- **Güneydoğu Anadolu Bölgesi Gelişme Planı, "Sağlık"** Ayrı Basım, İstanbul 1978, s. 3305–3950.

11- **Güneydoğu Anadolu Bölgesi Gelişme Planı, "İşgücü"** Ayrı Basım, İstanbul 1978, s. 3875–3950.

12- **Türkiye’de Sendikal Hareketler (Kısa Tarihçe)**, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yay., İstanbul 1982.

13- **Sosyal Güvenlik**, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yay., İstanbul 1992.

14- **Japonya'da Maneviyat Eğitimi**, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yay., İstanbul 1987.

15- **Görüşler**, Kutsun Yayınları, İstanbul 2002.

16- **İktisatçılara Sosyal Güvenlik Ders Notları**, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yay., İstanbul 1992.

17- **Sosyal Güvenlik Açısından Zekât**, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara 1995.

18- **Sosyal Güvenlik Açısından Zekât**, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yay., İstanbul 1987.

19- **Zekât**, Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara 1996.

20-Yeni Dönemde İşçi - İşveren İlişkileri Yönünden Yeni Politikalar ve Aktüel Meseleler, Faruk Sümer, İmren Aykut, Turan Yazgan, Kutay Yay., Bolu 1984.

21) Millî Duyguların İktisattaki ve Çalışma Hayatındaki Yeri ve Önemi, Ayrı Basım, İstanbul 1985.

II- BAŞLICA MAKALELER

1- "Dış Ülkelerdeki İşçilerimizle İlgili Malî Meseleler", **Sosyal Siyaset Konferansları**, C. XVIII, s. 24.

2- "Sosyal Sigortaların Gelirin Yeniden Dağılımı Fonksiyonu", **İktisat Fakültesi Mecmuası**, C. XXVI, S. 1-4, s. 16.

3- "Türkiye'de İşsizlik Sigortasının Kurulması İle İlgili Meseleler", **Sosyal Siyaset Konferansları**, C. XX, s. 151-167.

4- "İstanbul Belediyesinin Sevk ve İdare Meseleleri", **İktisat Fakültesi Mecmuası**, C. XXVII, s. 287-303.

5- Vladimir Naleskievvicz (Çeviri), "Sovyet Rusya'da Sosyal Sigortaların Finansmanı ve Kapsamı", **Sosyal Siyaset Konferansları**, C. XIX, s. 299-322.

6- John Burks (Çeviri), "Dört Batı Avrupa Ülkesinde Sosyal Güvenlik Yoluyla Gelirin Yeniden Dağılımının Bazı Yönleri" **İktisat Fakültesi Mecmuası**, C. XXV, S. 4, s. 232-260.

7- "Sosyal Güvenlik Kavramı", **Sosyal Siyaset Konferansları**, 24. Kitap, s.191–207.

8- "Türk Sosyal Güvenlik Sisteminin Yeniden Gelir Dağılımına Etkisi" **İstanbul Üniversitesi Maliye Enstitüsü Konferansları**, 23. Seri, s. 75–98.

9- "Mevcut Sosyal Güvenlik Sistemi Nedir? Millî Sosyal Güvenlik Sistemi Ne Olmalıdır?" **Türk Dünyası Araştırmaları**, S. 1, s. 51–62.

10- "Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Sağlık Hizmetlerinin Bugünkü Durumu ve Gelişme Hedefleri", **Türk Dünyası Araştırmaları**, S. 3, s. 1–32.

11- "Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Eğitim Durumu ve Gelişme Hedefleri", **Türk Dünyası Araştırmaları**, S. 4, s. 104–162.

12- "Güneydoğu Anadolu Bölgesinin İşgücü Durumu ve Gelişme Hedefleri", **Türk Dünyası Araştırmaları**, S. 5, s. 99–122.

13- "Sosyal Güvenlik Açısından Zekât", **Türk Dünyası Araştırmaları**, S. 6, s.131–160.

14- "Türk Sosyal Güvenlik Sistemi ve Meseleleri", **Türk Dünyası Araştırmaları**, S. 14, s. 5–111.

15- "Türkiye'nin Demografik ve Sosyo- Ekonomik Bazı Özellikleri", **Türk Dünyası Araştırmaları**, S.19, s. 154–198.

16- "Türkiye'de Sendikal Hareketler (Kısa Tarihçe)", **Türk Dünyası Araştırmaları**, S. 20, s. 104.

17 -"Millî Duyguların İktisattaki ve Çalışma Hayatındaki Yeri ve Önemi", **Türk Dünyası Araştırmaları**, S. 35, s. 69–79.

18-"Sosyal Siyaset Açısından Vakıflar", **Türk Dünyası Araştırmaları**, S. 48, s. 143–150.

19- "Kitap Tanıtma: 438 Numaralı Muhasebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri (937/1530), Bolu, Kastamonu, Kengri ve Koca-ili Livaları", **Türk Dünyası Araştırmaları**, S. 94, s. 227–229.

20- "Faruk Sümer Hocamız", **Türk Dünyası Araştırmaları**, S. 100, s. 11–13.

21- "Kitap Tanıtma: Bahtiyar Vahapzade, Grup Düşünceleri", **Türk Dünyası Araştırmaları**, S. 101, s. 239.

22-"İktisat ve Siyaset Tarihi Ücretle İlgili Birkaç Belge", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 15, s. 28–32.

23-"Tarih Tekerrür Ediyor", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 27, s. 13.

24-"Tarih Tekerrür Ediyor", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 28, s. 4.

25-"Tarih Tekerrür Ediyor", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 29, s. 18.

26-“Liberalizm ve Sanayimiz, Tarih Tekerrür Ediyor", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 30, s. 22.

27- “Tehcir”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 31, s. 20.

28-"Seriye Sicilleri", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 34, s. 17.

29-"Petrol", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 36, s. 42.

30-"Azerbaycan'dan Selam", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 37, s. 39–41.

31-"İktisadî ve Sosyal Açıdan Ahilik Müessesesi I", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 62, s. 11–15.

32 - "İktisadî ve Sosyal Açıdan Ahilik Müessesesi II", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 63, s. 8–9.

33-"Bayrak Şahsiyet M. Emin Resulzade", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 42, s. 3–4.

34-"Türk Dünyasında Alfabe", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 47, s. 6.

35-"Türkiye Dışında Türklüğün Alperenleri", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S.50, s. 41.

36-"Bugünden Tarihe", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 76, s. 8–9.

37-"Bugünden Tarihe", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 77, s. 8–9.

38-"Bugünden Tarihe", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 78, s. 8–9.

39-"Bugünden Tarihe", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 79, s. 8–9.

40-"Bugünden Tarihe", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 81, s. 7.

41-"Bugünden Tarihe", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 82, s. 8–9.

42-"Bugünden Tarihe, Üçüncü Türk Dünyası Konferansı Kurultayı Kararı", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 85, s. 6.

43-"Bugünden Tarihe, Çuvaşistan", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 86, s. 7.

44-"Bugünden Tarihe, İslamî Değerlerin Geleceği", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 109, s. 8–9.

45-"Bugünden Tarihe, Azerbaycan: Türk Dünyasının Anahtarı", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 111, s.4.

46- "Türk ve Türkiyeli Tartışmaları", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 111, s. 11–15.

47-"Elçibey Hakkın Rahmetine Kavuştu. Bütün Türk Dünyasına Başsağlığı Diliyoruz", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 165, s. 3.

- 48-"Prof. Dr. Emin Bilgiç", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 169, s. 17–18.
- 49-"Ahmet Kabaklı", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 173, s. 36–37.
- 50-"Alfabe ve Dil Meselemiz", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 207, s. 2.
- 51-"Osmanlı Niçin Haşmetli İdi?", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 152, s. 7–8.
- 52- "Bugünden Tarihe 2000–2025 Arasında Türk Dünyası’nın Meseleleri", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 157, s. 50–51.
- 53-"İslâmî Değerlerin Geleceği, (Ankara’da Düzenlenen Aynı Başlıklı Seminerin Açılış Konuşması)", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 109, s. 6.
- 54- "Osmanlı Kimliği", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 110, s. 6.
- 55-"Bugünden Tarihe, Dilde, Fikirde, İşte Derleniş Hareketi", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 113, s. 6–7.
- 56-"Bugünden Tarihe, Eğitim Meselemiz", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 123, s. 4.
- 57-"Bugünden Tarihe, Eğitim Meselemiz", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 124, s. 6.
- 58-"Bugünden Tarihe, Eğitim Meselemiz", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 125, s. 20.

59-“Türk Dünyası Birinci İzmir İktisat Kongresi ve Türk Halkları Asamblesi Dördüncü Kurultayı Açılış Konuşması”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S. 130, s. 14–16.

60-“Türk Halkları Asamblesi”, **Yeni Türkiye**, Türk Dünyası Özel Sayısı, S. 15, s. 971.

61-“Bugünden Tarihe, Açık Toplum ve Özel Eğitim”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, Ekim 1998, S. 142, s. 36–37.

Prof. Dr. Turan Yazgan, başkanı bulunduğu Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının aylık olarak yayınladığı Tarih Kültür Dergisi’nde birinci sayıdan itibaren “Sevgili Okuyucular” başlığıyla makaleler yazmaktadır. Bu makalelerin içeriğini Türk Dünyasının güncel ve genel meseleleri oluşturmaktadır. Ayrıca bu makaleler, ülkemizin ve Türk devletlerinin gelecekte varlıklarını zenginlik içinde sürdürebilmeleri için öneriler ortaya koymaktadır. Bu makaleleri teker teker bibliyografyaya eklemenin fizikî açıdan zorluk çıkaracağı düşünüldü. Prof. Dr. Turan Yazgan'ın başyazı olarak kaleme aldığı bu makalelerin toplamı iki yüz kırk beş adettir.

III-AKADEMİK MÜKÂFATLARDAN BAZILARI

1- Azerbaycan Millî Yaradışlık Akademisi Fahrî Akademik Seçilmişlik Beratı, Bakû 1991.

2-Kazakistan Korkut Ata Üniversitesi Hürmetli Profesör Unvanı, 17 Aralık 1997.

3- Tataristan Fenler Akademisi, Dil Edebî ve Tarih Enstitüsü "Şerefli Âlim Unvanı", 1994.

4- Tataristan Millî Eğitim Bakanlığı, Şükran Beratı, 22 Mayıs 1995.

5-Rusya Federasyonu, Çuvaşistan Üniversitesi "Fahrî Akademik Profesör Unvanı", 19 Eylül 1995.

6-Genel Kurmay Başkanlığı Harp Akademileri Komutanlığı, Takdir Belgesi.

7-Kazan Devlet Üniversitesi, Fahrî Profesörlük, 1996.

8-Almatı, Abay Üniversitesi, Fahrî Profesörlük, 1998.

9-Kiev, Ukrayna Devlet Üniversitesi, Fahrî Profesörlük, 1997.

10-Kırgızistan, Celalabat Kommersiye Enstitüsü, Fahrî Profesörlük.

11- Bakû, Azərbaycan Bakanlar Kabineti Nezdinde Halk Tasarrufatını İdare Etme Enstitüsü, Fahrî Profesörlük.

12-Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Şükran Belgesi.

13-Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Fahrî Doktora Ödülü.

14- Kazakistan Kentav Şehir Valiliği Tarafından Verilen "Kurmetti Azamat" Payesi.

15- Kazakistan Çimkent Üniversitesinde Fahrî Profesörlük verildi ve Yazgan adına "Prof. Dr. Turan Yazgan Ekonomi ve Ticaret Enstitüsü" kuruldu.

EK 2: TÜRK DÜNYASI ARAŞTIRMALARI VAKFININ YAYIN LİSTESİ

SIRA	KİTABIN YAZARI	KİTABIN ADI	YAY. TARİH
1	Dr. Halil Ersoylu	Türk Dünyasının Düşünce, Dil ve Edebiyatındaki Bazı Kuşlar	1980
2	Prof. Dr. Orhan Türkdoğan	Atatürk'te Millî Devlet Anlayışı	1981
3	Dr. Hüseyin Özdeğer	XVI. Yüzyıl Tahrir Defterlerine Göre Gaziantep'in Siyasal ve Ekonomik Durumu	1982
4	Prof. Dr. Turan Yazgan	Türkiye'de Sendikal Hareketler	1982
5	Doç Dr. Mehmet Saray	Doğumunun 65. Yılında Dr. Baymirza Hayit ve Eserleri	1983
6	Dr. Nedim Tuna	Altay Dilleri Teorisi	1983
7	Necdet Sevinç	Gaziantep'te Yer Adları ve Türk Boyları, Türk Aşiretleri	1983
8	Prof. Dr. Faruk Sümer	Türklerde Atıcılık ve Binicilik	1983
9	Doç Dr. Mehmet Saray	Atatürk İlkeleri ve Dayandığı Tarihî Temeller	1983
10	H. Oraltay, N. Yüce, S. Pınar	Kazak Türkçesi Sözlüğü	1984
11	Doç. Dr. Cevdet Küçük	Osmanlı Diplomasisinde Ermeni Meselesinin Ortaya Çıkışı (1878–1897)	1984
12	Prof. Dr. Faruk Sümer	Eski Türklerde Şehircilik	1984
13	Turan Yazgan	Millî Duyguların İktisattaki ve Çalışma Hayatındaki Yeri ve önemi (Ayrı Basım)	1985
14	Prof. Dr. A. Mecit Doğru	Yukarı Kür Boylarının Yer Adları Üzerinde Bir Araştırma	1985
15	Atilla Çetin	İkinci Meşrutiyet Döneminde Arşivlerimize Ait Belgeler	1985
16	Prof. Dr. Orhan Türkdoğan	Max Weber	1985
17	N. Asım Uslu	Türkçede Yalnız Göze Ait Deyimler ve Atasözleri	1985
18	Prof. Dr. A. Kurtkan Bilgiseven	Millî Eğitim Stratejimiz Nasıl Olmalıdır?	1986
19	Faruk Sümer	Ahlat Şehri ve Ahlatşahlar	1986
20	Dr. Hayri Başbuğ	Aşiretlerimizde At Kültürü	1986
21	TDAV	Sosyal Siyasetimizde Yeni Boyutlar	1986
22	Prof. Dr. Zekeriya Kitapçı	Hz. Peygamberin Hadislerinde Türkler	1986
23	Prof. Dr. Sacid Adalı	Daha İyi Hizmet Görme Açısından Katılmalı Yönetim	1986
24	Prof. Dr. Faruk Sümer	Yabanlu Pazarı	1986
25	Doç. Dr. Cevdet Küçük	Osmanlı Diplomasisinde Ermeni Meselesinin Ortaya Çıkışı	1986

26	TDAV	Sendikal Meseleler	1986
27	TDAV	Sosyal Siyasetimizde Yeni Boyutlar	1986
28	Sabahat Emir	Kompozisyon Yazma Sanatı (YÖK tavsiyeli)	1986
29	Prof. Dr. Mehmet Eröz	Atatürk, Milliyetçilik, Doğu Anadolu	1987
30	Prof. Dr. A. Kurtkan Bilgiseven	Eğitim Sosyolojisi	1987
31	Robert Savy (Çev. Dr. Yusuf Alper)	Tarım ve Kırsal Kesimde Sosyal Güvenlik	1987
32	Prof. Dr. Zekeriya Kitapçı	Ortadoğu'da Türk Askeri Varlığının İlk Zuhuru	1987
33	Gülbüz Ersan	Türkiye'de Sosyal Güvenlik Uygulamaları	1987
34	Safa Öcal	Devlet Kuran Kahramanlar	1987
35	Prof. Dr. A. Kurtkan Bilgiseven	Yugoslavya'da Türk Kültürü	1987
36	Ergun Göze	Soruşturma	1987
37	Ergun Göze	Peygamberimiz ve Dört Halifesinden Örnekler	1987
38	Prof. Dr. T. Yazgan	Sosyal Güvenlik Açısından Zekât	1987
39	T. R. Kohler (Çev. Turan Yazgan)	Japonya'da Maneviyat Eğitimi	1987
40	Zeynelabidin Makas	Türk Millî Kültüründe Nevruz	1987
41	Necdet Sevinç	Eski Türklerde Kadın ve Aile	1987
42	Dr. Hayri Başbuğ	Yezidilik İnancı	1987
43	Prof. Dr. Zeynep Kerman (Çev.)	Rusların Yaptığı Mezalim	1987
44	Prof. Dr. Orhan Türkdoğan	Değişme- Kültür ve Sosyal Çözülme	1988
45	Muhittin Nalbantoğlu (Derleyen)	100 Milli Piyes	1988
46	Halil Açıkgöz	İlmî Araştırma Yazılarında Uyulacak Esaslar	1988
47	Ali Haydar Bayat	Hekim, Devlet Adamı Keçecizade Mehmet Fuat Paşa'nın Nesirleri, Şiirleri, Nükteleri ve Hakkında Yazılan Şiirler	1988
48	Ergun Aybars	Yakın Tarihimizde Anadolu Ayaklanmaları	1988
49	Prof. Dr. Ali Haydar Bayat	Keçecizade Mehmet Fuat Paşa	1988
50	Sadi Bayram	Kaynaklara Göre Güneydoğu Anadolu'da Proto Türk İzleri	1988
51	TDAV	Şeriyye Sicilleri(1)	1988
52	Doç Dr. Eyüp Aktepe	İşletmecilik Bilgileri	1988
53	Prof. Dr. Zekeriya Kitapçı	Türkistan'da İlk Müslüman Türk Hükümdarları	1988
54	Hans Barth (Çev. Selçuk Ünlü)	Türk Savun Kendini	1988
55	Doç. Dr. Abdulkadir Donuk	Eski Türk Devletlerinde İdarî-Askerî Unvan ve Terimler	1988

56	Gülbüz Ersan	1475 Sayılı İş ve 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanununa Göre İşverenlerin Mükellefiyetleri ve Muhalefet Halinde Uygulanan Cezaî Müeyyideler	1989
57	Prof. Dr. Faruk Sümer	Eshabül Kehf (Yedi Uyurlar)	1989
58	İbrahim Kamil	Bulgaristan'daki Türklerin Statüleri	1989
59	Ortak Eser	Şeriyeye Sicilleri (2)	1989
60	Halil Açıkgöz	Oğuzeli Azerbaycan	1989
61	Prof. Dr. Zekeriya Kitapçı	Hz. Peygamberin Hadislerinde Türk Varlığı	1989
62	Prof. Dr. Tuncer Gülensoy	Orhun'dan Anadolu'ya Türk Damgaları	1989
63	İbrahim Ateş	Mimar Sinan Vakfı	1990
64	Şükrü Kaya Seferoğlu	Millî Mücadele Yıllarında Kürt- Türk- Ermeni İlişkileri	1990
65	Cemal Kutay	Millî Mücadelede Balıkesir	1990
66	Azize Caferzade	Anamın Masalları	1990
67	Prof. Dr. Abdulkadir Donuk	Türk Hükümdarı	1990
68	H. Achmed Schmied	Ali Aziz Efendi Aus Kreta	1990
69	Bahtiyar Vahapzade	Aus Karabağ Die Melodie	1990
70	Hüseyin Adıgüzel	Deyim Hazine	1990
71	Halil Açıkgöz	Türkistan İllerinde Özbekistan	1990
72	Bahtiyar Vahapzade	Musikim Karabağ'dır	1990
73	Ahmed Schmiede	Ali Aziz Efendi: Varidat	1990
74	Ahmed Schmiede	Osmanlı ve Prusya Kaynaklarına Göre Giritli Ali Aziz Efendi'nin Berlin Sefareti	1990
75	Doç. Mim Kemal Öke	Musul Meselesi Kronolojisi (1918-1926)	1991
76	Prof. Dr. Hans Kohl (Çev. A. Oktay Güner)	Panslavizm ve Rus Milliyetçiliği	1991
77	Prof. Dr. Zekeriya Kitapçı	Şağab Hatun	1991
78	Prof. Dr. Mim Kemal Öke	Musul- Kerkük Meselesi	1991
79	Mehmet Emin Resulzade	Nizami	1991
80	Erol Mütercimler, Mim Kemal Öke	Ertuğrul Firkateyni Faciası ve Türk Japon İlişkisinin Başlangıcı	1991
81	Prof. Dr. Mim Kemal Öke	Achronology of the Mosul Question (1918- 1926)	1991
82	Prof. Dr. A. Kurtkan Bilgiseven	Türkiye'de Millî Birliği Bozan Ayrılık (Alevi-Sünni Ayrılığı)	1991
83	Prof. Dr. A. Kurtkan Bilgiseven	Prof. Dr. Mehmet Eröz'e Göre Etnik ve Dinî Bölücülük	1991
84	Prof. Dr. Mehmet Eröz	Yörükler	1991
85	H.Açıkgöz, İ. Akış, A. Parlatici, H.	Türk Dünyası İçin Alfabe	1992

	Adıgüzel		
86	Halil Açıkgöz	Türk Dünyası Edebiyatı	1991
87	Prof. Dr. Orhan Türkdoğan	Üniversitelerimizin Durumu Meseleleri ve Geleceği Hakkında	1991
88	Doç. Dr. Saime İnal Savi	Bir Kürt Ağzı Üzerinde Osmanlıca-Türkçe Denemesi	1992
89	Prof. Dr. Mehmet Eröz	Türkiye’de Alevilik ve Bektaşilik	1992
90	Mehemmed Soyman (Çev. Züleyha Türgan)	Dinî Bilgiler	1992
91	A. Fischer Galatı (Çev. Neval Öke)	Türk Cihadı ve Alman Protestanlığı	1992
92	Prof. Dr. Mehmet Eröz	Eski Türk Dini ve Alevilik Bektaşilik	1992
93	M. Mirzeyev, E.Kuliyev	Düz Yüz Yanıltmaç (Azeri Tekerlemeleri)	1992
94	Prof. Dr. Ali Haydar Bayat	Azerbaycan’ın Yiğit Evladı “Alibey Hüseyinzade”	1992
95	Seyfi Şirin	Cennet Atları	1992
96	Prof. Dr. Faruk Sümer	Çepniler	1992
97	Olcas Süleyman	Aziya	1992
98	Azeri?	Tekerlemeler (100 Yanıltmaç)	1992
99	Doç Dr. Timur Kocaoğlu ve heyet	Türk Dünyası Konuşma Kılavuzu	1992
100		Hüseyinzade Ali Bey	1992
101	Samed Alizade (Yay. Haz. Prof. Dr. Ali Haydar Bayat)	Oğuzname	1992
102	TDAV	Bosna - Hersek	1992
103	Şükrü Kaya Seferoğlu	Kültür Birliğine Yönelik Dış Yayınlar Dair	1992
104	Prof. Dr. Turan Yazgan	İktisatçılar İçin Ders Notları	1992
105	Veysel Atasoy	Türkiye’de Mahallî İdarelerin Yapısı ve Yeniden Düzenlenmesi	1992
106	Sinan Oğan	Türk Ortak Pazar Ülkeleri -Azerbaycan Ekonomisi-	1992
107	Necdet Okumuş	Pir Muhammed Bahaddin Erzincani Makametül Arifin ve Maarifü’s Salihin	1992
108	B. H. Sumner (Çev. E. B. Özbilen)	Büyük Petro ve Osmanlı İmparatorluğu	1993
109	Rolf. Tophoven (Çev. Eşref Bengi Özbilen)	Günümüzde Gerilla ve Terörizm, Şiddet Yoluyla Politika	1993
110	TDAV	Mühimme Defteri	1993
111	İsmail Mızı Ulu (Çev. Prof. Dr. S. Eliyarlı, Doç Dr. M. Abdulla)	Merkezi Gağgaz’ın Etnik Tarihinin Köklerine Doğru	1993
112	TDAV	Urallardan Altaylara- Altaylardan Urallara Türk Toplulukları	1993
113	Enver Konukçu	Kara ve Akkoyunluların Yurdunda	1993
114	Renad Muhammedi (Çev. M. Öner)	Sırat Köprüsü Sultan Galiyev	1993

115	Veysel Atasoy	Türkiye’de Kamu İktisadî Teşekkülleri ve Özelleştirme Sorunu	1993
117	Doç. Dr. Atilla Çetin	Kavalalı Mehmet Ali Paşa’nın Mısır Valiliği – Osmanlı Belgelerine Göre-	1993
118		Azerbaycan	1993
119	Mehmet Emin Resulzade	Kafkasya Türkleri	1993
120	Erk Yurtsever	Asya’daki Türkçe Yer Adları Derlemesi – TAMGA-	1993
121	Mehmet Emin Resulzade	İran Türkleri	1993
122	Anton Kolendiç, (Çev. E. Bengi Özbilen)	Stalin’in Ölümünden Beriya’nın İdamına Kadar Kremlin’de İktidar Mücadelesi.	1993
123	Prof. Dr. Sami Güven	“Endüstriyel İşçi Kooperatifleri” Kuramı ve Sosyal Politikası	1994
124	Doç. Dr. Y. Alper, İ. Tatlıoğlu	XXI. Yüzyıla Doğru Sosyal Güvenlik	1994
125	Dr. A. Osman Taşlıca	Sanayi İşletmelerinde Nakit Yönetimi	1994
126	Dr. Yaşar Kalafat	Makedonya Türkleri Arasında Yaşayan Halk İnançları	1994
127	Rosa Nepesova	İngilizce Konuşmayı Öğrenin	1994
128	H. Adıgüzel	Türk Dünyası Okulları İçin Dilbilgisi Kitabı	1994
129	İ. Şahin, F. Emecan	Ahkâm Defteri	1994
130	Doç. Dr. Mehmet Şeker	Başşehir Tunus’taki Türkçe Kitabeler	1994
131	Mehmet M. Tulum	Özbekistan Türkçesi- Türkiye Türkçesi sözlük	1994
132	Erk Yurtsever	Asya’daki Türkçe Coğrafi Adlar Derlemesi: Tamga	1994
133	Yrd. Doç. Dr. Bedrettin Aytaç	Arap Lehçelerindeki Türkçe Kelimeler	1994
134	Prof. Dr. Zekeriya Kitapçı	Türkistan	1994
135	Prof. Dr. Sami Güven	Endüstriyel İşçi Kooperatifleri	1994
136	Doç. Dr. Yusuf Alper, Doç. Dr. İsmail Tatlı	21. Yüzyıla Doğru Sosyal Güvenlik	1994
137	Prof. Dr. Zekeriya Kitapçı	Ahmet Yesevi Yılı Armağanı “Orta Asya’nın Büyük İslam Kültür ve Medeniyetindeki Yeri”	1995
138	Gülbüz Ersan	506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu Açısından İşverenlerin Sorumlulukları ve Cezai Müeyyideler	1995
139	Orhan Türkdoğan	Niçin Milletleşme	1995
140	Lev. P. Kurakov	Orientations For Revial	1995
141	Orhan Türkdoğan	Güneydoğu Kimliği	1995
142	A. H. Halikov	Rus Tanınan 500 Bulgar- Tatar Türk Asıllı Sülale	1995
143	Doç. Dr. A. Yuvalı, Yard. Doç. Dr.M. Beşir. Aşar	Prof. Dr. Bahaddin Ögel	1995

		Hayatı ve Hatıraları	
144	Prof. Dr. Gabil Aliyev	Kısmî Türevli Diferansiyel Denklemler	1995
145	Prof. Dr. Gabil Aliyev	Polimer ve Kompozisyon Materyallerin Dirençleri, Fiziko-Kimyasal Özelliklerinin Değişimi Dikkate Alınarak İncelenmesi	1995
146	Esmâ Civeci	Habeş ve Yavruları	1995
147	Esmâ Civeci	Kumruların Gidişi	1995
148	Esmâ Civeci	Uç Uç Böceklerinin Dansı Bitmeyecek	1995
149	Esmâ Civeci	Işık Teyze Uçurtma Uçuruyor	1995
150	Esmâ Civeci	Turgut'un Kirpisi	1995
151	Esmâ Civeci	Adil Amca Koca Balığı Kediye Nasıl Kaptırdı?	1995
152	Ali Ahmetbeyoğlu	Grek Seyyahı Priskos'a göre A.Hunları	1995
153	Dr. Yaşar Kalafat	Güney Türkistan'dan Türkiye'ye Meseleler ve T.Kültür Kimliği	1995
154	Dr. Yaşar Kalafat	Özbekistan- Anadolu Karşılaştırmalı Türk Halk İnançları	1996
155	Gyula Nemeth (Çev. A. Güzel)	Vidin Türkleri	1996
156	Ali Sırtlı	Doğu Karadeniz Türklüğü ve Karadeniz Fıkraları	1996
157	Erkal Etçioğlu	Bütçe Dışı Finans Tekniği	1996
158	Nihat Çetinkaya	İğdir Tarihi	1996
159	H.Mehmed-İ. Emiraslan, H. Necefoğlu, A. Mürsel	Nahışların Yaddaşı	1996
160	Mustafa Şokay- Mariya Şokay	Mustafa Şokay ve Mariya Şokay Estetikleri	1997
161	Sabir Rüstemhanlı	Bu Yurd Mene Tanış Gelir	1997
162	Prof. Dr. M. Ercan Artan	Dokular	1997
163	Dr. Yaşar Kalafat	Vatan- İran- Turan Hattı ve Caferi Türklerinde Halk İnançları	1997
164	Mertol Tulum	Elvan Çelebinin “Menakıbul Kudsiyyeye” Adlı Eserinin İkinci Baskısı Münasebetiyle	1997
165	R. Körüklü	Türkiye Hoyratları	1997
167	Yrd. Doç. Dr. Emrullah İşler	Türkçede Anlam Kaymasına Uğrayan Kelime ve Kelime Grupları	1997
168	M. Esat Bozkurt, Recep Peker, Y. Kemal Tengirşenk, Haz. Oktay Aslanapa	1933 Yılında İstanbul Üniversitesinde Başlayan İlk İnkılâp Tarihi Ders Notları	1997
169	Erk Yurtsever	Türkçe Adlar Derlemesi	1997
170	Doç. Dr. Necdet Öztürk	Haniwaldanus Anonimine Göre Sultan Bayezidi Veli (1481–1512)	1997
171	Erkal Etçioğlu	Yap- İşlet – Devret Modeli ve Türkiye	1997

		Uygulamasının Analizi	
172	Dr. Tarıman Canikoğlu	Akşehir’de Sıra Yarenleri	1998
173	Yrd. Doç. Dr. Ayhan Gençler	Sosyal Politika Açısından İş Hukuku (Bireysel İş İlişkileri)	1998
174	Muzaffer Özdağ	Türk Aleviliğinin Yükselişi	1998
175	R. Muhammettin	Türkçülüğün Doğuşu ve Gelişimi	1998
176	Veysel Bozkurt	Bilgi ve Toplum I	1998
177	Murat Adçı (Çev. Mithat Erdem, Tevfik Aliyev)	Kıpçak Çölünün Yavşanı	1998
178	Prof. Dr. Zekeriya Kitapçı	Türkistan Millî Tarih ve Kültür Davamızın Temel Meseleleri	1998
179	Fahrettin Kırzioğlu	Tarihçe-i Gazavati Dağıstan	1998
180	Prof. Dr. Neriman Güngöray	Geve/Tülü ve Benzeri Dokumalar	1998
181	Prof. Dr. Faruk Sümer	Oğuzlar	1999
182	Prof. Dr. Faruk Sümer	Türk Devletleri Tarihinde Şahıs Adları I	1999
183	Prof. Dr. Faruk Sümer	Türk Devletleri Tarihinde Şahıs Adları II	1999
184	Hasan Oraltay	Elim Oy Lap Ökten Ömür	1999
185	Doç Dr. Berrak Kurtuluş	ABD’ye Türk Göçü: Göç Süreci ve Özellikleri	1999
186	Z. Gatiatullina, H. Adıgüzel, D. Salahova	Deyimler Sözlüğü	1999
187	Prof. Dr. Faruk Sümer	Şahıs Adları II	1999
188	Prof. Dr. Hüseyin Memişoğlu	Balkanlarda Pomak Türkleri	1999
189	Prof. Dr. Ali Osman Özcan	Öğretmenliğin İç Yüzü - Davranışlar	1999
190	Veysel Bozkurt	Bilgi ve Toplum II	1999
191	Oğuz Şaban Duman	Doğu- Batı Meselesi ve Sultan Galiyev	1999
192	Ethel G. Stewart (Çev. E. Bengi Özbilen)	Cengiz Han’dan Amerika’ya Kaçan Türkler	2000
193	Ethel G. Stewart(Çev. E. Bengi Özbilen)	M.S. 1233’de Dene ve Na Dene Kızılderililerinin Göçü	2000
194	R. Körüklü, C. Yavan	Türkçülerin Kaleminden Atsız	2000
195	Dr. Baymirza Hayit	Sovyetler Birliği’nde Türklüğün ve İslam’ın Bazı Meseleleri	2000
196	Dilaver Cebeci	Men Kazanga Baramen, Tataristan Seyahati Notları	2000
197	Burhan Ulutan	Farabi ve Eserleri	2000
198	A. Efeoğlu, A. Demirhan, Ö. Öncel	Geçmişten Günümüze Türk Dış Hekimliği	2000
199	Prof. Dr. Ali Haydar Bayat	Türk Kültüründe Üçlü Sözler	2000
200	Prof. Dr. Ali Haydar Bayat	Türk Kültüründe Lokman Hekim	2000
201	Prof. Dr. M. Fahrettin Kırzioğlu	Tarihçe-i Gazavati Dağıstan’ın Bölümleri	2000

202	Burhan Ulutan	İbni Sina Felsefesi	2000
203	Prof. Dr. Zekeriya Kitapçı	Arapların Türkistan'a Girişi	2000
204	Prof. Dr. Neriman Görgünay Kırzioğlu	Düğümlü Halının Öncüsü Geve	2000
205	Wolfarm Eberhard	T'o-pa Vesa't-o Devletlerinin Harici Münasebetleri	2000
206	Prof. Dr. Necdet Öztürk	Anonim Osmanlı Kroniği	2000
207	Sabri Tata	Pehlivanoğulları Birinci Kitap, İlk Göz Ağrısı	2000
208	Gülbüz Ersan	150 Soruda Sosyal Güvenlik	2000
209	Mustafa Özden	II. Meşrutiyetin İlanı Öncesi ve Sonrası	2000
210	Ravile İdiller	Harbin'den İstanbul'a ve Eskişehir'de Beş Yıl	2000
211	Mehmet Zencirkıran	Bilgi ve Toplum	2001
212	Mahmut Yıldırım	Büyük Kar	2001
213	Prof. Dr. Bahattin Ögel	Türk Kültürünün Gelişme Çağları	2001
214	Burhanettin Ulutan	Dinmeyen Hasret	2001
215	Ahmet Orhan	Cumhuriyet Döneminde Öğretmen Örgütlenmesi ve Hukukî Dayanakları	2001
216	Olcas Süleyman	Yazının Dili	2001
217	TDAV	2000 Sonbaharında Türk Sosyal Siyasetinin Güncel Problemleri	2001
218	Burhanettin Ulutan	Dinmeyen Hasret	2001
219	TDAV	Kutyay Eğitim, Yayın ve Araştırma Merkezi Seminerleri (Sosyal Siyaset Seminerleri)	2001
220	Dilaver Cebeci	Divan Şiirinde Kadın	2001
221	Muhtar Şahanov	Uygarlığın Yanılgısı	2002
222	Yusuf Alper (Hazırlayan)	Bireysel Emeklilik (Kutyay Sosyal Siyaset Seminerleri)	2002
223	Achmed Schmiede	Erzvater Korkut's Buch (Alm.)	2002
224	Doç. Dr. Metin Özkul	Çalışma Sosyolojisi	2002
225	Prof. Dr. Gülçin Çandarlıoğlu	İslam Tarihi Türk ve Kültürü	2003
226	Prof. Dr. Gülçin Çandarlıoğlu	Tarih Metodu	2003
227	Orhan Erdenen	Lale Devri Yansımaları	2003
228	Necati Ayvaz	Topal Hayriye	2003
229	Prof. Dr. Gülçin Çandarlıoğlu	İslam Öncesi Türk Tarihi ve Kültürü	2003
230	Sabri Arıkan	Kırgız- Kazaklarla İlgili Yirminci Yüzyıl Başlarından Haberler	2004
231	Sabri Arıkan	Tarihî Soru, Girit Meselesi denen Siyasî Oyunun Son Perdesi Nasıl Oynandı? Nasıl kapandı? Kıbrıs'ınki Nasıl Kapanacak?	2004

232	Turgay Tüfekçioğlu	Türkiye ve Şeytan Üçgeni	2004
233	Doç. Dr. R. Cümşütoğlu Mehmedov, Dr. R. Kale	Uçan Tüy Top- Badminton	2004
234	Yard. Doç. Dr. Ömer Özkan	Gemi Sicili Hukuku	2004
235	Kazım Mirşan	Erken Türklerin Skandinavya Yazıtları	2004
236	Prof. Dr. Gülçin Çandarlıoğlu	Uygur Devletleri Tarihi ve Kültürü	2004
237	Doç. Dr. Recep Duymaz	Üç Tarzı Siyaset ve Düşünce Akımları	2004
238	Prof. Dr. Gülçin Çandarlıoğlu	Sarı Uygurlar ve Kansu Bölgesi Kabileleri	2004
239	Fevzi Altuğ	Dikenli İlişkiler, (Kırımlı Bir Öğretmenin Anıları ve Şiirleri)	2005
240	K. Yurdakul Aren, A. Yüksel, H.Bilecik	Türkçe Öğreniyorum	2005
241	Vahit Türk	Ali Şir Nevayi Nazmül Cevahir (Hz. Ali'nin Hikmetleri)	2006
242	Dr. Mustafa Hergüner	İzmir İktisat Kongresi İçin İstanbul'da Yapılan Çalışmalar	2006
243	Nizamettin Onk	Kafkasya'dan Anadolu'ya Iğdır Tarihi	2006
244	Prof. Dr. Arslan Terzioğlu	Yerli ve Yabancı Kaynaklar Işığında Ermeni Tehciri Sorunu	2006
245	Sabri Arıkan (Hazırlayan)	Kendi Kaleminden İsmail Bey Gaspıralı'nın İdealleri, İşleri, Tavsiyeleri ve Haberleri	2006
246	Dr. Erdal Şahin	Altın Çüs – Hakas Destanı	2007

EK 3: KUTYAY SEMİNERLERİNDEN BAZILARININ LİSTESİ

SIRA	KONU	YERİ	TARİH
1	Hastane İşletmeciliği	İstanbul	Haziran 1990
2	Serbest Piyasa Ekonomisi	Bursa	Aralık 1991
3	Sosyal Siyaset	Kahire	Şubat 1992
4	Ekonomi, İşçi, İşveren	Kıbrıs	Şubat 1993
5	Ekonomi, İşçi, İşveren	Kırım	Mayıs 1993
6	Özelleştirme, Yönetimde Yeni Metotlar	Abant	Aralık 1993
7	Bilgi Çağı Eşiğinde Türk Çalışma Hayatının Geleceği	Antalya-Sorgun	Şubat 1998
8	506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu Uygulaması	İstanbul	Aralık 1998
9	1475 Sayılı İş Kanunu Uygulaması	İstanbul	Ocak 1999
10	Sosyal Güvenlik Reformu-Sosyal Sigortalar Uygulaması	Kıbrıs	5–8 Kasım 1999
11	Sosyal Sigortalar Uygulaması	İstanbul	14–15Ekim 1999
12	Türkiye’de İşsizlik Sigortası	Abant	Şubat 2000
13	XXI. Asrın Başlarında Türk Endüstri İlişkilerinde Gerekli Gelişmeler	Antalya	4–7 Mayıs 2000
14	2000 sonbaharında Türk Sosyal Siyasetinin Güncel Problemleri	Antalya	28 Eyl- 1 Ek 2000
15	Avrupa Birliğine Giriş Sürecinde Rekabet Hukukumuz ve Kurumlarımız	Antalya	Kasım 2000
16	Son Ekonomik Kriz ve Türk Çalışma Hayatına Etkileri	Abant	Ocak 2001
17	Bireysel Emeklilik Sistemi, Sosyal Güvenlik Sistemi İçindeki Yeri	Afyon	Nisan 2002
18	Çalışma Hayatında Değişim ve Türk Çalışma Mevzuatı	Ankara	Ocak 2003
19	Toplu İş Hukukunda Yeni Düzenlemeler	Antalya	Aralık 2004

Kaynak: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Kayıtları, İstanbul 2006

EK 4: SÜLEYMANİYE KÜRSÜSÜ KONFERANSLARININ LİSTESİ

SIRA NO	KONUŞMACININ ADI	KONU	KONFERANS TARİHİ
1	Prof. Dr. Faruk Sümer	Türkiye'nin Doğuşu	Nisan 1989
2	Doç Dr. Ahad Andican	Afganistan ve Türkler	Mayıs 1989
3	Prof. Dr. Kemal Eraslan ve M.Tahralı	Türk İslam Şuurunun Mimarı Hoca Ahmet Yesevi	Ocak 1993
4	Köksal Toptan	Türk Dünyasında Eğitim Meseleleri ve Acil Tedbirler	Mayıs 1993
5	İsa Yusuf Alptekin	Türk Dünyası	Mayıs 1993
6	Sevgi Erenol	Heybeliada Ruhban Okulu ve Fener Rum Patrikhanesi	Şubat 1998
7	M.N. Sepetçioğlu	Bilge Kağan'dan Atatürk'e gelen sır	Kasım 1998
8	Güçlün Çandarlıoğlu	Türk Dünyasından Esintiler ve Tarihi İpek Yolu Slâyt Gösterisi	Kasım 1998
9	Kemal Çapraz	Türk Tarihinde Bozkurt (Slâyt gösterisi)	Kasım 1998
10	Altemur Kılıç	Türkiye Cumhuriyeti'nin 75 Yılı ve Geleceği	Kasım 1998
11	Orhan Türkdoğan	Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun Sosyo- Kültürel Kalkınması	Aralık 1998
12	Dilaver Cebeci, Ayhan İnal	Şiir Üzerine Bir Sohbet ve Nihal Atsız	Aralık 1998
13	Bakır Çağlar, Zafer Karatay, Savaş Avcı, Ahmet Türköz	Türk Dünyasında İnsan Hakları	Aralık 1998
14	Erkmen Mütevellioğlu	Atatürk ve Türk Milliyetçiliği	Aralık 1998
15	Abdolvahap Kara	Kazakistan'da 1986 Almatı Olaylarının Sebep ve Neticeleri	Aralık 1998
16	Prof. Dr. Nevzat Atlığ	Türk Kültüründe Müziğin Yeri	Şubat 1999
17	Prof. Dr. Musa Tosun	Alkol ve Madde Bağımlılığı	Şubat 1999
18	Prof. Dr. M. Erkal	Biz Türklerde Hoşgörü	Şubat 1999
19	İst. Büyükşehir Bel	Osmanlı Türk Müziği	Şubat 1999
20	İst. Büyükşehir Bel	Çanakkale Üzerine Söyleşi	Şubat 1999
21	İst. Büyükşehir Bel	Türk Dünyası Sinemasından Moabit Defteri	Şubat 1999
22	İst. Büyükşehir Bel	İstanbul'dan Üsküp'e Sinan Eserleri	Şubat 1999
23	İst. Büyükşehir Bel	Özbekistan ve Tataristan Belgeselleri	Şubat 1999
24	İst. Büyükşehir Bel	Türkiye'de Kültür Yayıncılığı	Şubat 1999
25	İst. Büyükşehir Bel	İnsan ve Müzik	Şubat 1999
26	İst. Büyükşehir Bel	Ortadoğu'da Yeni Güç Merkezi, Almanya	Şubat 1999
27	İst. Büyükşehir Bel	Dünyada ve Türkiye'de Modern Şiir	Şubat 1999
28	İst. Büyükşehir Bel	Dış Politikanın Oluşumu ve Siyasi Partiler	Şubat 1999
29	Prof. Dr. A. Donuk	Bugünkü Sistem ve Yetiştirdikleri İnsan Tipleri	Mart 1999
30	Ahmet Akgündüz	Bilinmeyen Osmanlı	Mart 1999

31	Prof. Dr. M. Erkal	Doğu Türkistan Gerçeği ve Kendi Kaderini Tayin Hakkı	Mart 1999
32	Necati Güroğlu	Kızılderililer Tüm Kültürleriyle Türk'tür	Nisan 1999
33	Kadir Boy	Yeni Vergi Düzenlemeleri	Aralık 1999
34	Aydınlar Ocağı	Üniversiteler	Şubat 2000
35	Prof. Dr. Osman Altuğ	Kayıtdışı Ekonomi	Şubat 2000
36	TDAV	Elçibey	Nisan 2000
37	Abbas Abdullah Hacaloğlu, Celal İçten, Prof. Dr. Nadir Devlet	İsmail Gaspıralı'yı Anma Toplantısı	Haziran 2000
38	Prof. Dr. Zekeriya Beyaz	Gerçek İslam, Güler Yüzlü İslam	Haziran 2000
39	TDAV, İstanbul Valiliği	20 Ocak 1990 Bakü Katliamı	Ocak 2001
40	Kazım Mirşan	Türkoloji Çalışmaları	Ocak 2001
41	Turan Yazgan, Nejat Birinci, Ahmet Özdemir, İbrahim Metin	Bayrak Şairi Arif Nihat Asya'yı Anma Merasimi	Ocak 2001
42	Prof. Dr. Turan Yazgan,	Doğu Türkistan Cumhuriyeti'nin 56. Yıldönümü Anma Merasimi	Ocak 2001
43	Prof. Dr. Nejdett Öztürk, Prof. Dr. Süleyman Beyoğlu, Doç. Dr. Ali Karaca, Doç. Dr. Ergünöz Akçora	İlmin Işığında Ermeni Meselesi	Şubat 2001
44	TDAV	Nevruz	Mart 2001
45	Prof. Dr. Orhan Türkdoğan	II. Binyılın Başında Ziya Gökalp ve Türkçülüğün Esasları	Mayıs 2001
46	Prof. Dr. Emine Gürsoy Naskali, Prof. Dr. Gülçin Çandarlıoğlu, Prof. Dr. Nadir Devlet	Süyümbike'yi Anma Merasimi	Eylül 2001
47	Turan Yazgan	Pişaveri ve Yirmi Bir Azer Hareketi	Aralık 2001
48	TDAV	Ahmet Kabaklı'yı Anma Merasimi	Şubat 2002
49	Em. Gen. Veli Küçük, Ayhan İnal	Nazım Hikmet	Şubat 2002
50	Prof. Dr. Turan Yazgan, Prof. Dr. Salih Aynural, Prof. Dr. Mustafa Erkal	Türk Dünyasının Kültürel Sorunları	Şubat 2002
51	TDAV	Nevruz	Mart 2002
52	Kazım Mirşan	Türk Takvimi ve Orhun Yazıtları	Nisan 2002
53	Nefi Demirci	Irak Türklerinin Statü Problemleri	Ekim 2002
54	Yakan Cumalıoğlu	Kıbrıs Üstüne Oynanan Oyunlar	Kasım 2002

55	Em. Gen. Rıza Bekin	Doğu Türkistan'ın Bugünkü Sorunları	Aralık 2002
56	Kemal Çapraz	Sürgün'de Yeşeren Vatan Kırım	Ocak 2003
57	Erdoğan Saraç	Makedonya Türklerinin Meseleleri	Ocak 2003
58	Bünyamin Aksungur	Türk Dünyasında Müzik Birliği	Şubat 2003
59	Dr.Güntay Cevanşir	Güney Azerbaycan Millî Hareketine Analitik Bir Bakış	Şubat 2003
60	M. Asıf Yoldaş	Afganistan Türklerinin Dünü, Bugünü, Yarını	Şubat 2003
61	Dr. Güntay Cevanşir	Kuzey Azerbaycan Türkleri ve Hocalı Katliamı	Mart 2003
62	TDAV	Nevruz	Mart 2003
63	Bünyamin Aksungur	Kerkük Türkleri	Mart 2003
64	Mehmet Şandır	Suriye Türklerinin Meseleleri	Mart 2003
65	Işık sadık Ahmet	Batı Trakya Türklüğünün Son Durumu	Nisan 2003
66	Bünyamin Aksungur	Kırım Türküleri	Nisan 2003
67	Erdal Şahin, Leysen Şahin	Tataristan Türklerinin Meseleleri	Nisan 2003
68	M. Erkal, N.Birinci, S.Öner	Türkçeye Saygı	Nisan 2003
69	Mehmet Türker	Dünden Bugüne Bulgaristan Türkleri ve Meseleleri	Mayıs 2003
70	Ebrar Akıncı	Tsengel Tuvaları	Aralık 2003
71	Kadir Boy	2004 Bütçesinin Getirdikleri ve Ekonomimizdeki Son Gelişmeler	Ocak 2004
72	Haluk Berkmen	Türk Kültürünün Tarihî Temelleri	Ocak 2004
73	Dr. Nefi Demirci	Türkmen Liderlerinin Yirmi Dördüncü Şahadet Yılı ve Kerkük – Musul Meselesi	Ocak 2004
74	Veli Küçük	Tarihî Gelişimi İçinde Doğu Meselemiz	Şubat 2004
75	Dilde Sarbagışeva	Bağımsız Kırgızistan'daki Gelişmeler	Şubat 2004
76	Prof. Dr. Nevzat Atlığ	Türk Müziği Eğitimi ve Küçük Bir Konser	Mart 2004
77	İlber Ortaylı	Türk Dünyası	Mart 2004
78	Deniz Yiğit, Çağrı Tolga	Türkçe	Mart 2004
79	Prof. Dr. Ümit Özdağ	Ortadoğu ve Avrasya'da Yeniden Yapılanmanın Türkiye'ye Etkileri	Nisan 2004
80	Latif Çelik	Almanya'da Türk İzleri	Nisan 2004
81	Adalet Yavuzer	Fotoğraflarla Arnavutluk'ta Türk İzleri	Nisan 2004
82	Oktay Aslanapa	Türk Sanatı	Nisan 2004
83	Sevgi Erenol, A.Rıza Bayran, U. Yıldırım	Türkiye'de ve Türk Dünyasında Yoğunlaşan Misyonerlik Hareketleri	Mayıs 2004
84	Prof. Dr. A. Donuk, Sami Yavrucuk	Türkçüler Günü	Mayıs 2004
85	Dr. Adnan Ertem	Türkiye'de Vakıflar ve Meseleleri	Mayıs 2004
86	Prof. Dr. Mahir Nakip, Aytunç Altındal	Irak Türklerinin Bağımsızlık ve İnsan Hakları Mücadelesi	Mayıs 2004

87	Prof. Dr. Erol Manisalı	Avrupa Birliği- Türkiye İlişkilerinde Son Durum	Ekim 2004
88	Kadir Boy	Yeni Türk Lirası	Ekim 2004
89	Zekeriya Beyaz	Türkiye Nereye Gidiyor?	Ekim 2004
90	Prof. Dr. M. Erkal	Ziya Gökalp	Ekim 2004
91	B.Reha Sağbaş, A.Şahin	Ramazan ve Türk Müziği	Kasım 2004
92	Nefi Demirci	Kerkük'te Son Gelişmeler	Kasım 2004
93	Prof.Dr. Emin Özbaş	Türkiye'nin Enerji Problemleri ve Atom Enerjisi	Kasım 2004
94	Dr. Ümit Beyatlı	Doğu Türkistan ve Türkmenelinde İnsan Hakları Paneli	Aralık 2004
95	Dr. Sakin Öner, Ahmet Özdemir, Ayhan İnal	Vefatının 10. Yılında Orhan Şaik Gökyay	Aralık 2004
96	Nejdet Sevinç	Türkiye'de Yabancılar Toprak Satışı	Aralık 2004
97	Turan Yazgan	Türk Dünyası	Ocak 2005
98	Ebrar Akıncı	Kuzeybatı Moğolistan'daki Sengel Tuvaları ve Şamanizm	Ocak 2005
99	Ahmet Ayhan	Türkiye Tekno Milliyetçiliğin Neresinde?	Ocak 2005
100	Ahmet Özdemir	Vefatının 81. Yıldönümünde Ali Emiri Efendi	Şubat 2005
101	Doç D. A. Fethi Yüksel, Hızırbek Gayretullah	Osman Batur Belgeseli	Şubat 2005
102	Turgay Tüfekçioğlu	Türkiye ve Şeytan Üçgeni	Şubat 2005
103	Mehmet Çayırdağ	Türk ve İslam Devletlerinde Para	Şubat 2005
104	Prof. Dr. Ahmet Ercan	Türkiye'de Petrol ve Petrol Savaşları	Mart 2005
105	Prof. Dr. Semavi Eyice	Hatıralarım	Mart 2005
106	Banu Avar	Sınırların Arasında	Mart 2005
107	TDAV	Nevruz	Mart 2005
108	Dr.Bülent Bakar, Em. Alb. Yüksel Özgür	Türlere Uygulanan Soykırım	Mart 2005
109	Prof. İnci Enginün, Prof. İ. Pala, Yard. Doç. A. Şengül	Ömer Seyfettin'den Bugüne Türk Hikâyeciliği	Mart 2005
110	Prof. Dr. Mümtaz Soysal, Georges De Malevilli	Ermeni İddiaları ve Gerçekler	Nisan 2005
111	Orhan Türkdoğan	Türk Toplumunun Dinamikleri	Nisan 2005
112	Sinan Ogan	Avrasya'da Sivil Devrimler ve Türk Dünyası	Nisan 2005
113	Dr. Yavuz Gökalp	Türkiye'nin Çıkış Yolları	Nisan 2005
114	Prof. Dr. Köksal Bayraktar	Yeni Türk Ceza Kanunu	Nisan 2005
115	Prof. Dr.Nejat Veziroğlu	Türkiye'nin Geri Kalmışlığı ve Hidrojen Enerjisi	Mayıs 2005
116	Prof. Dr. Oktay Aslanapa	Yerli ve Yabancı Kaynaklar Işığında İttihat- Terakki İleri Gelenlerinin Öldürülmesi ve Ermeni Tehciri	Mayıs 2005

		Meselesi	
117	Em. Büyükelçi Ömer E. Lütem	Günümüzde Ermeni Sorunu	Mayıs 2005
118	Onur Şenarslan	Arizona Kızılderili Dilleri ve Kültürleriyle Türk Kültürünün Benzerlikleri	Mayıs 2005
119	Rauf Denктаş	Avrupa Birliği	Kasım 2005
120	Turan Yazgan	Türk Dünyası ve Eğitim	Kasım 2005
121	Arslan Bulut	Küresel Haçlı Seferi	Kasım 2005
122	Ali Kuzu	Yağma Edilen Madenlerimiz	Aralık 2005
123	Turgay Tüfekçioğlu	Türkiye ve Egemenlik	Aralık 2005
124	Arif Keskin	Güney Azerbaycan Millî Hareketinin Tarihsel Gelişimi	Aralık 2005
125	Kadir Boy	2006 Yılı Bütçesi	Aralık 2005
126	Ahmet Özdemir	İki Edebiyatçının Sohbeti	Ocak2006
127	Ayhan İnal	Unutulmayan Edebî Anılar	Ocak2006
128	Sevgi Erenerol	Türkiye Cumhuriyetinde Fener Rum Patrikhanesinin Yıkıcı Faaliyetleri	Şubat 2006
129	Dr. Nefi Demirci	Iraktaki Son Seçimler ve Türkmenler	Şubat 2006
130	Abutalip Ahmetov	2005 Yılında Kazakistan- Türkiye İlişkileri	Şubat 2006
131	Prof. Dr. Orhan Türkdoğan	Türk Kimliği	Şubat 2006
132	Prof. Dr. Yümni Sezen	Dinler Arası Diyalog İhaneti	Mart 2006
133	Ramazan Bakkal	Yahya Kemal Günü	Mart 2006
134	Yard. Doç. Dr. Abdulvahap Kara	Türk Dünyasında Nevruz	Mart 2006
135	Em. Alb. Erkmen Mütevellioğlu	Çanakkale Zaferi	Mart 2006
136	Erol Bilbilik	Büyük Ortadoğu Projesi ve Türkiye	Mart 2006
137	Doç. Dr. Haluk Berkmen	Ön Türklerin Dili ve Yazısı	Nisan 2006
138	Sevgi Erenerol, Ali Rıza Bayzan	Misyonerlik- Soykırım	Nisan 2006
139	Em. G. Veli Küçük	PKK-Asala İlişkileri ve Türkiye’de Terörün İç Yüzü	Nisan 2006
140	Prof. Nevzat Atlığ	Klasik Türk Musikisinin Geleceği	Nisan 2006
141	Yard. Doç. Dr. M. Kadioğlu	Türkçülük Tartışmaları	Mayıs 2006
142	Prof. Dr. Çetin Elmas	Prof. Dr. Sabir Rüstemhanlı’nın 60. Yaş Günü	Mayıs 2006
143	Oğuz Çetinoğlu	Tarih Boyunca Türklerde İnanç Kültürü	Mayıs 2006
144	Doç. Dr. H. Harun Duman	Balkan Harpleri Döneminde Basın	Mayıs 2006
145	Prof. Dr. Turan Yazgan	Sohbet ve Hesaplaşma	Eylül 2006
146	Ahmet Özdemir	Doğumunun 400.Yılında Karacaoğlu	Ekim 2006
147	Ünver Oral	Milliyetçilik ve Geleneksel Tiyatromuz	Ekim 2006

148	İbrahim Özbek	Tarih Boyunca Türklerde Spor Kültürü	Ekim 2006
149	Kadir Boy	Kurumlar Vergisinde Yeni Bir Düzenleme	Kasım 2006
150	İsmail Doğan	Türk Runik Yazısıyla İlgili Yapılan Son Çalışmalar ve 2007’de Gerçekleştirilecek Projeler	Kasım 2006
151	Nefi Demirci	Irak Türkleri	Kasım 2006
152	Agâh Oktay Güner	Halimiz ve Çaremiz	Aralık 2006
153	Veli Küçük	Karabağ, Zenzegur ve Hocalı Katliamları	Aralık 2006
154	Gülten Uralı	İdil- Ural Türklerinde Düğün ve Bayram Gelenekleri	Aralık 2006
155	Ergun Çağatay	Resimlerle Türk Tarihine Genel Bir Bakış	Aralık 2006
156	Yakan Cumalıoğlu	Kıbrıs Türk Mukavemet Teşkilatı Mensupları	Aralık 2006
157	Prof. Dr. Şükrü Haluk Akalın, Prof. Dr. Mustafa Erkal, Prof. Dr. Zeki Aslantürk	Necmettin Hacıeminoğlu, Mehmet Eröz ve Erol Güngör’ü Anma	Aralık 2006
158	Bakırköy Musiki Vakfı	Atatürk’ün 125. Doğum Yıldönümü Anısına Türk Müziği Konseri	Aralık 2006
159	Prof. Dr. İsmail Yakıt	Atatürk ve Din	Ocak 2007
160	Servet Kabaklı	Vahşi Batı Kısıracında Türkiye ve Türk Dünyası	Ocak 2007
161	Engin Köklüçınar	Türk Basınından Anılar	Ocak 2007
162	Mustafa Aydemir	Ben Bir Türk Zabitiyim	Ocak 2007
163	Prof. Dr. Mehmet Çelik	Türkiye’nin Soykırım Çıkmazları ve Süryanilerin Soykırım İddiaları	Şubat 2007
164	Yard. Doç. Dr. Mustafa Aksoy	Altaylardan Anadolu’ya Damgalarımız	Şubat 2007
165	Dr. Namık Kemal Kurt	Türk Tıp Tarihinden Sayfalar	Şubat 2007
166	Nail Tan	Türkiye Cumhuriyeti’nin Kültür Politikaları	Şubat 2007
167	Prof. Dr. Timur Kocaoğlu	“Buhara-Ankara/ Kurtuluş Savaşı’nda Sözde Rus Yardımının İç Yüzü ve O Dönemde Enver Paşa	Mart 2007
168	Prof. Dr. Yümni Sezen, Prof. Dr. Zeki Aslantürk	Türk Toplumunda Yabancılaşmanın Dinî ve Kültürel Boyutları	Mart 2007
169	Dr. Ömer Çakır	Çanakkale Türküsünün Öyküsü	Mart 2007
170	Erk Yurtsever, Dursun Özden	Ergenekondan Çıkışımızın 4644. Yıldönümü, Uygur Karızlarına	Mart 2007
171	Mahir Yağcılar, Altay Suroy	Kosova Türk Topluluğunun Bugünü ve Yarını	Mart 2007
172	Prof. Dr. Bayraktar Bayraklı	İslamiyet’in Getirdikleri	Nisan 2007
173	Engin Köklüçınar, Ayhan İnal, Ahmet Özdemir, Gürbüz Azak	Anılarla Son Kırk Yılın Türkiye’si	Nisan 2007
174	Yard. Doç.Dr. Hakkı Çiftçi	Bağımsız Devlet, Millet ve Cumhuriyet	Nisan 2007

EK 5: TURAN YAZGAN İLE RÖPORTAJ

1) Aileniz hakkında biraz bilgi verir misiniz?

___Isparta'nın Eğirdir ilçesi merkezindenim, ailem ve soyum Eğirdirlidir. Babam, Haşim adlı bir manifaturacı, esnaf, okuma yazması olmayan, ama arif bir insan idi. Okumaya çok meraklıydı, beni okutmak için ağabeylerimi vazifeli olarak İstanbul'a gönderdi. Buna rağmen, ortaokulu Vefa Lisesi'nde birincilikle bitirdikten sonra devlet parasız yatılı sınavlarına girerek liseyi Kastamonu'da okudum. Bu bakımdan kendimi Türkiye Cumhuriyeti'ne çok borçlu hissediyorum. Okuma yazması olmayan bir babanın evladı olarak bu ülkede bir profesör oldum.

2) Fikrî yapınızın oluşumunda ilk tohumları atan kişinin ilkökul öğretmeniniz olduğunu öğrendim. Nasıl oldu?

___ Normal, gayet tabii, İlkokul öğretmenimin verdiği bilgiler bende azim, gayret ve millet sevgisi gibi gerçekten büyük duyguları uyandırdı.

3) 1977–1978'de Türkiye'nin ilk ve en kapsamlı bölge planını Güneydoğu Anadolu Bölgesi Planı'nı hazırladınız ve Başbakanlık Tarım ve Toprak Reformu Müsteşarlığı'na sundunuz. Sizce bundan yeterince yararlanıldı mı?

___ Tabii ki istifade edildi. Bu yedi ciltlik, yüz on dokuz sayılık geniş bir plan. Bunun yanı sıra Türkiye'de hiçbir plandan yeteri kadar istifade edilmemektedir. Dünyada da böyle, özellikle siyasîlerin ülke ile ilgili politikaları yürütürken siyasî menfaatleri ortaya çıkararak çalışmalarını buna engeldir. Türk sosyal güvenlik sistemi, genellikle siyasîlerin kendi siyasî menfaatleri için kullanıldıklarından bugün bu alanda, çok büyük açıklar oluştu. Bu, bir sistemin siyasete alet

edilmesidir. Onun için, planlarında kaderinde daima bu alet edilme vardır. Bu sebeple birçok hususlar terk edilir.

4) 1960’larda öğrenci olaylarının olduğu dönemde İstanbul Üniversitesindeydiniz. Ne gibi zorluklarla karşılaştınız?

___ Hiçbir zorlukla karşılaşmadım. Olayların cidden fazla olduğu Bayezid’de, Vatan Mühendislikte Maliye Muhasebesi dersleri verdim. On beş günde bir Tekirdağ’a, Karadeniz Teknik Üniversitesi için Trabzon’a gidip geldim. Hiçbir dersimi de aksatmadım. Polis nezaretinde öğrencilerin girip çıktığı bir ortamda bana karşı bir aksilik yapılmadı. Eğitimde düşünmeyi esas alan bir eğitim arzu ederdim. Buna imkân yoktu tabii, öğrencilerime dersin başında söylediğim, eğitimin maksadının bilgi vermek olmadığı, dünyada bilgiyi çok güzel veren aletlerin olduğu idi. Onun için “Öğretmeni, bilgi veren olarak düşünmeyin, bizim işimiz sizi düşünmeye yönlendirmektir. Bulmaya, çözmeye, aramaya yönlendirmektir. Kasıtlı, kasıtsız her şeyi sorabilirsiniz” şeklindeki sözlerle derse başladım. Hakikaten de sınırsız soru sorma imkânı verirdim. Kasıtlı soran da olurdu, cevabını alırdı. Benim hiçbir dersimde bir olay olmadı. Tabii ki devamlı olarak öldürülme tehdidi altındaydık, Türklük düşmanları tarafından, bazı yayın organları tarafından hedef gösteriliyorduk, o hiç şüphesiz, onun için eve gidip gelirken ilahî emre uyardım adeta, gideceğim yolu, vasıtayı, şuur altından tespit ederdim. Düşünerek, kararlaştırarak değil de kendi kendine oluşan bir şey. İki gün sonra bunu düşününce “Ben dün niye oradan gittim?” diye kendime sual sorardım. Dönemin Emniyet Müdürlüğü bana korunma amaçlı bir silah vermek istedi ise de ben kabul etmedim.

5) Türk Dünyası ile alakanız ne zaman başladı?

___ Aktif olarak 1980’de Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının kurulmasıyla başladı. O günden beri Türk Dünyası ile meşgul oluyorum. 1980’in Temmuz’unda Vakfı resmen tescil ettirdikten sonra bugüne dek üniversitedeki aslî görevimin dışında sadece bu işle meşgul oldum. Emekli olduktan sonra da Vakıfta çalışmak benim aslî görevim oldu. Böyle bir hedef edinmem düşünce olarak lisede belirdi. Çocuklarımla adlarını o zaman tahayyül ederdim. Karahan,

Közhane, Korhane. Bu isimler bizi atalarımıza bağlayan isimlerdir. Türk Dünyası ile ilgilenmeye hayalen o tarihten itibaren başladım. Fiilen ise bu konuyla 1980’den beri meşgul olmuştum.

6) Türk Dünyasında ortak alfabeye ilgili çalışmalarınızı biliyoruz. Bugün bu konuda gelinecek noktayı nasıl değerlendiriyorsunuz?

_____Gelinecek nokta cinayettir. Türklerin bu konuda karar veren bütün yöneticileri bir cinayet işlemişlerdir. İşlenen cinayet bir adamı öldürmek gibi basit bir cinayet değildir. Bir millî birliğin kapısını yok etmişlerdir. Bir millî birlik oluşumunun anahtarını ortadan kaldırmışlardır. Onun için çok büyük bir cinayet işlemişlerdir. Onun için hepsi idamlık suçludur. Dünyada hiçbir dilin iki alfabesi yoktur. Yalnız Türkçenin otuz çeşit Kiril, sekiz çeşit de Latin alfabesi vardır. Bu Türk tarihini de Türk istikbalini de katletmektedir.

7) Türk Dünyasıyla ilgili çalışmalarınızda size destek olan kişi, kurumlar kimlerdir?

_____Tüm dostlar bize destek olmaktadır. Devlet kurumlarında çalışan tüm arkadaşlar, görevleri icabı destek olmuştur. Bu, maddi destek değildir. Ancak bağış olarak çok fazla olmayan rakamlar bırakılmaktadır. Bu, belki maddî destek olabilir. Hiçbir zaman el açmayız. Kendi işletmelerimizin gelirleriyle kendi kaynaklarımızı yaratır, harcamalarımızı hür bir şekilde yaparız. Ayrıca, Başbakanlık Tanıtma Fonunun Türk Dünyası Çocuk Şöleni için bir desteği vardır. Bu fon, Şenliğin masraflarının yüzde yirmi beşi ile yetmiş beşi arası karşılamaktadır ve on ikincisini bu yıl (2006) yaptığımız şenliğin sekizinde bu desteği aldık, dördünde alamadık.

8) Faaliyetlerinizde Tataristan’a, Çuvaşistan’a ve Başkurdistan’a özel bir önem vermenizden nedeni nedir?

_____Tataristan, Çuvaşistan, Başkurdistan ve Rusya Federasyonu içinde bulunan diğer Türk toplulukları, Rusya’nın içinde en fazla ızdırap çekenleridir ve Türk Dünyasından en erken koparılanlardır. Bunların koparılışı Kazan Hanlığı’nın

düştüğü tarih olan 1552'lere uzanır. Dolayısıyla bizim onlar ile daha fazla ilgilenmemiz gerekir. Bu konuda daha büyük gayretlere girmemiz gerekir. Ayrıca, bu halklar Rusya'da komünizm altında çok çile çekmişlerdir. Zorunlu göç, sömürülme, katledilme ve dinî geleneklerini yaşatmada çok büyük güçlükler çekmişler, zorla Hristiyanlaştırılmışlardır. Hâlâ asimilasyon tehdidi altındadırlar. Bugün, Rusya Federasyonu'nda Türklerin, daha çok olmaları gerekirken, sayıları ancak yirmi milyon civarındadır. Harplerde öne sürülmüşler, trenlerin hayvan vagonlarında taşınmışlar, çeşitli şiddetlere maruz bırakılarak yok edilmişlerdir. Anaokulundan itibaren dil eğitiminin mecburen Rusça olması nedeniyle dillerini kaybetmişlerdir. Kreşin Tatarları gibi zorla Hristiyanlaştırılıp dinlerini kaybedenler de olmuştur. Onun için o insanlarla ilgilenmek insanlık bakımından çok önem taşımaktadır.

9) Türk Cumhuriyetlerindeki eğitim faaliyetlerinde karşılaştığınız en büyük zorluklar nelerdir?

_____ Türk Cumhuriyetlerinde herhangi bir zorlukla karşılaşmıyoruz, biz zorluğu Türkiye'de yaşıyoruz. Zorluğu en başta öğretmen, öğretim üyesi bulmakta yaşıyoruz. Bu, öyle büyük bir zorluk ki Türkiye'nin aslında Türk Dünyası ile ilgili projelerini gerçekleştirmek için insan gücü ihtiyacından çok büyük ölçüde mahrum olduğunu gösteriyor. Daha Türkiye kendine yeter Türk dili öğretmenine sahip değil ama bana verseler ve kaynağım olsa, Türk ülkelerine binlerce Türk dili öğretmeni gönderirdim ama kaynak ve Türk dili öğretmeni yok zaten. Şu anda da Türk dili öğretmeni bulmak için büyük zorluk çekiyoruz. Bizim Türk ülkelerindeki okullarımız işletme, uluslararası ilişkiler ve Türk dili dışında hiçbir dala meşgul değil. Türk ülkelerinin zaten diğer dallara ihtiyacı yok, devletimiz orada Rusça ve İngilizce eğitim yapan başka üniversite ve liseler açtı o ayrı konu, ama bizim karşılaştığımız güçlükler Türkiye'dedir. Amerikalıların, Avrupalıların karşılaştığı güçlükler Türk ülkelerinde olabilir. Kendi ülkelerinde güçlükle karşılaşmıyorlar. Mesela, Amerikalılar iki yüz dolara binlerce misyoner salıyorlar, biz dört yüz dolara aylıkla öğretmen bulamıyoruz. Amerikalıların aylık iki yüz dolara gönderdiği misyonerler, dere-tepe, dağ-taş dolaşıp hem oraların sosyal haritasını çıkarıyorlar hem de muhtemel bir Türk birliği oluşumunun önünü kesiyorlar, Türk düşmanlığının tohumlarını atmaya çalışıyorlar.

10) Basın –yayın yoluyla, şuurlu devlet adamları yoluyla Türk Dünyası ile ilgili istikbalde neler yapılabilir?

___Şuurlu bir basın yayın olursa, şuurlu devlet adamları olursa çok şey yapılabilir. On beş yıl kayboldu. Bu on beş yılda kaybettiklerimizin üstüne yeni kazançlar elde etmek zor ama bu durum imkânsız demek değildir. Örneğin, eğitimden bahsederek Romanya, üç buçuk milyon nüfusa sahip olan Moldovya'dan yılda on beş bin öğrenci getiriyor. Biz, Türk Dünyasından başlangıçta on bin öğrenci getiriyorduk, şimdi üç veya beş bin öğrenci getiriyoruz. Şuurlu devlet adamları olsaydı, çok şeyler yapılırdı. Başlangıçta Türkler olmadan oraya gitmek istemeyen Avrupa ve Amerikalılar, şimdi orada cirit atıyorlar ve biz oralara daha güç gidiyoruz. Amerika Birleşik Devletleri'nin, kritik madde kaynaklarını kontrol altına alma hedefleri vardır. Tam kontrolü ele geçirmek içinde Afganistan'a yerleştiler, Irak'ı baştanbaşa ezdiler. Oradaki Türk nüfusunu yok saydılar. Saddam'dan bin beter katliam yaptılar ve yapmaya da devam ediyorlar.

11) Türk Dünyası ile ilgili faaliyetlerinizde geldiğiniz noktayı nasıl değerlendiriyorsunuz? İstediklerinize tam olarak ulaştınız mı?

___Biz mevcut kaynaklarımızla istediklerimizin fazlasını bile yaptık. Bizim kaynaklarımız kendi kazancımızdır. Biz sahip olduğumuz iktisadî teşekküllerle kendi kazancımızı sağlarız. Mesela 2001'de beş yüz milyar ise toplam gelirimiz, bu bir milyar dolar ediyordu ama devalüasyondan sonra beş yüz milyarlık toplam gelir indi üç yüz bin dolara. Arada korkunç uçurum oluştu. Onun için 2001'den beri büyük bir darbe yedik ve büyük sıkıntılar yaşadık. Bu sıkıntılara rağmen hiçbir eğitimimizi aksatmadık. Bazı şeyleri ertelese de katiyen eğitimi aksatmadık. Onun için yapılabilecek şeyleri azamî ölçüde yaptığımıza inanıyorum.

12) Şu anda Türkiye'nin ve Türk Dünyasının içinde bulunduğu durum ile ilgili genel düşünceniz nelerdir?

___ Benim bakış açım göre, Türkiye ve Türk Dünyası, sömürülmeye devam edecek. Çünkü asrın başından beri sömürülüyor. Atatürk'ün ölümüyle birlikte Türkiye'de buna dâhil edildi. Türkiye ve Türk Dünyası soyuluyor. Biliyorsunuz Atatürk döneminde borçlar ödendi, altyapı ve demir yolları yapıldı. Harpten çıkmış, işgücü dahi olmayan bir millet olarak bu kadar iş başardık. 1946'dan sonra İsmet Paşa döneminde alınan Amerikan "Marshall Yardımı" Türkiye'yi sömürülen ülke haline getirdi. Diğer Türk ülkeleri zaten 1917'den beri sömürülüyordu. Türkiye'de 1947'de sömürülen ülkeler halkasına dâhil edildi ve bu Irak'ın, Afganistan'ın işgaliyle pekiştirildi. Türkiye'de oynanan oyunlar Güneydoğu hadiseleri, Ermeni olayları pekiştirmenin belirtileridir. Bir de Türkiye'de başka bir oluş var. Yani soyulmanın yanı sıra bir de horlanma var. Türk milleti horlanıyor, aşağılanıyor ve küçük düşürülüyor. Türk Dünyası, Türkiye ile birlikte soyuluyor ve bu soygun ile sömürünün kökleştirilmesi için ABD ve AB alabildiğince çalışıyor.

13) Derginizden, 2002 yılında Almatı havaalanından hiçbir sebep yokken geri çevrildiğinizi okudum. Bunun nedeni daha sonra açıklandı mı? Bu yasak devam ediyor mu? Onun dışında girişinizin engellendiği başka ülke var mı?

___ Bu ülkelere girişimin yasak olduğunu yine yazmıyorum, yine söylemiyorum ama Kazakistan'a, Kırgızistan'a girişim yasak. Yasağı koyduran Ruslardı. Rusya'ya da girişim yasak tabii. Bu ülkelerin kendi aralarındaki güvenlik anlaşmaları dolayısı ile yasağı koymuşlar. Geçen hafta sadece Kazakistan'a girişim serbestleşti. Bana bir yazı göndermişler. Kırgızistan için uğraşıyorum.

14) Derginizde, Türk Halkları Asamblesinden son yıllarda bahsedilmiyor. Yapılmıyorsa yapılmayışının nedenleri nelerdir?

___ Hayır, yapılmıyor. Kırım'da başkanlık kaldı. Bu iş bize düşer ama bizimde kaynağımız olmadığımız için böyle bir şeyi canlandırma şansımız yok. Türk Halkları Asamblesi, Türk halklarının gerçek temsilcisidir. Diğer kurultayların hiç birisi bana göre gerçek değildir. Devletten devlete gelen temsilciler asla

halklarının fikirlerini temsil etmez. Devletler komünistleri gönderir buralara ve bunlardır ki bizim alfabede birlik idealimizi baltalamışlardır. Türk Halkları Asamblesi, Türkçü, Türk birliğinden yana, Turancı insanların kurduğu teşkilattır. Gizli – açık, tüm kalbiyle Türkçü insanların kurduğu teşkilattır ama şimdi başsız ve desteksiz kaldı. Yapılabilecek bir şey yok. Benim açımdan da öyle, 2001 malî darbe yüzünden devalüasyon şokunu atlatabadık ama uğraşıyoruz, atlatacağız.

15) Türk milliyetçiliğinin birleştirici, barışçı bir özelliğe sahip olduğunu düşünüyorsunuz. Bunu biraz açar mısınız?

—Elbette, Türk milliyetçiliği tarihin ilk çağlarından beri yabancıyı bağrına basan, başının üstünde tutan bir milliyetçiliktir. Biz, bütün yaratılanları yaratandan ötürü seven dünyadaki ve tarihteki tek milletiz. Buna inanıyorum, nereyi incelersem, neyi okursam okuyayım, nasıl bir araştırma yaparsam yapayım, sonuç bu çıkıyor. Avrupalılar siyah deriliyi koyun seçer gibi seçip kırbaç altında Amerika'ya götürüp çalıştırırken biz siyah deriliyi padişahımıza sütannesi yaptık. Bizim padişahımız kahvesini onun elinden içti. Biz, insanı siyah derili, beyaz derili diye hatta İslam - Hristiyan diye de ayırmayız. Kana dayalı bir milliyetçilik de düşünmeyiz, ama her ailenin her ferdin bir soyu vardır. Dolayısıyla her milletin de bir soyu vardır. Türk milletin de bir soyu vardır. Bu soy, kültürle genişlemiş, kültürle zenginleşmiş ve kökleşmiştir. “Ben Türk’üm” diyen herkesi içine alır. O bakımdan biz itici bir milliyetçiliği hiçbir zaman onaylamıyoruz. Aşureyi bilirsiniz içinde fasulye, nohut, buğday, çeşitli şeyler var ama o nohut, dışarıdaki nohut değildir, o fasulyede dışarıdaki fasulye değildir. Aşureyle birlikte tüm ana maddeler renk almış, koku almış, şekil almıştır. Bu nohut çıkıp ta “Ben dışarıdaki nohudum” diyorsa, o işte ırkçıdır, soyu bozuktur onun, o dışarıdaki soyu nerdeyse oraya gitmelidir. Biz, hepimizin aynı renkte, aynı kokuda olduğuna inanıyoruz. Bin yıllık Anadolu'daki beraberliğimiz bunu getirmiştir. Biz Anadolu'ya geldiğimizde Anadolu'yu Bizanslılardan aldık, borcumuz varsa onlara vardır. Başka kimseye yoktur.

16) Türkiye’de eğitim hakkında önemli makaleleriniz var. Siz eğitimde son yapılan değişiklikleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

—Çok iyi takip etmedim ama temel eğitimde çoktandır benim arzu ettiğim yönde gelişmeler olduğu için memnunum. Bu gelişmeler, çocuğu aramaya, bulmaya, analiz etmeye, teşvike yönelik gelişmelerdir. Okulların bilgi verme fonksiyonu bitti. Bilgi, şimdi vasıtaadır. Gaye değil. Bilgi, düşünmenin vasıtasıdır. Aramaya alışmanın, çözmeye, konuşmaya alışmanın vasıtasıdır. Vasıta olarak kullandığımız müddetçe okullar başarılıdır. Yok, gaye olarak kullanılırsa beyin hamallığına önem vermiş oluruz. Beden hamallığının şimdiki değeri neyse beyin hamallığının da değeri aynıdır. Beyin hamallığında ısrar eden bir ülke parasını tamamen suya atan, heba eden bir ülkedir. Onun için o istikamette yapılan her değişikliği alkışlarım, fakat maalesef üniversitelerimizde değişiklik yapılmadı, liselerimizde de fazla değişiklik yapılmadı, eğitimde bu yüzden ülkemizin çok başarılı olduğuna inanmıyorum. Eğitimde diğer bir değişiklikte adı millî olmakla birlikte aslî görevlerinden birinin vatan, millet, devlet sevgisini aşmak, namuslu vatandaş yetiştirmek yolundan uzaklaşan değişikliktir. Bu bakımdan, gittikçe hedeften uzaklaşan bir eğitim görüyorum.

17) Çok tartışılan Türk - İslam Sentezi kavramı hakkında ne düşünüyorsunuz?

___Türk - İslam sentezi, benim oldum olası çok hoşuma giden bir kavram değil. Bununla birlikte Müslüman – Türk kavramlarını da birbirinden ayırmak mümkün değil. Türklerin hepsi Müslüman da değil fakat Türkiye’de geçerli. Türkiye’nin tamamı Müslüman’dır. Dolayısıyla İslamiyet ile şekillenmiştir. Necip Fazıl Kısakürek’in bir tarifi var “Türk bir kristal bardaktır, İslamiyet ise onun içini dolduran bir şerbetir” yani Türkler İslamiyet’ten şekil alıyor, İslamiyet de Türklüğün şeklini alıyor ve ikisi birleşiyor ve birleşmiştir de. Bunu ısrarla Arap milliyetçiliğine alet eden bir İslamiyet şekline döndürmek isteyenlere karşı bu fikir ortaya atılmıştır ve doğrudur. Balkanlara gidersen “Türküm” dediğinde bunun anlamı “Müslüman’ım” da demektir. O derece birleşmiştir.

Türkiye’de de birleşmiştir. Dolayısıyla Türkiye içinde geçerli olmak kaydıyla Türk - İslam sentezi doğru bir kavramdır. Onun dışına çıktığımız zaman çok doğru değil. Çünkü Hristiyan, Musevi, Budist Türkler var. İnançları ayrı da olsa hepsi benim kardeşimdir. Allah öyle yaratmıştır, aynı ağaçtan yaratmıştır. Onun için ben onların bir tanesinden bile vazgeçmem.

18) Bir dönem Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı hazırlayan biri olarak bu sorun hakkında ne düşünüyorsunuz? Türkiye bu sorunu nasıl aşacaktır?

—Böyle bir sorun yok. Böyle bir sorun, kafalara yerleştiriliyor. Bir kere Güneydoğu Anadolu’da Türk soyu kayıtsız şartsız çoğunluktadır. Orada hudutları belli, bir başka milletten bahsetmek ancak Türklüğe karşı düşmanca bir hareketin ifadesi olabilir. Böyle bir hareket vardır. 1890’lardan beri vardır ve bu hareketi besleyen daima batı olmuştur. Şark meselesinin adı Büyük Ortadoğu Projesi olmuştur. Güneydoğu Anadolu’daki meseleler, Ermeni meselesi, bunların uzantısından başka bir şey değildir. Büyük Ortadoğu Projesi’nin amacı Allah’ın Türklerin coğrafyasına bahsettiği iktisadî kaynakların tamamına Türklerin el koyamaması ve bu kaynakların Rusya’ya değil de batı’ya aktarılmasıdır. Yani batı ve ABD bu kaynakları, kendi petrol vs. iktisadî şirketlerine aktarmak için ne olursa olsun yapar. Biz on altıncı yüzyılın yarısına kadar hazine gelirlerimizin dörtte birini kritik madde gelirlerimizden alırdık. O günkü kritik maddelerin tamamını biz kontrol ediyorduk. Demek ki ABD, Ortadoğu’daki kritik kaynaklara el koymak için her şeyi yapıyor ve dünyayı avucunun içinde tutuyor. Türkleri bundan uzak tutmak için her şeyi yapıyor. Ermeni, Güneydoğu meseleleri hepsi onun içindir, Irak hadiseleri de, İran olayları da, ABD’nin Afganistan’a yerleşmesinin nedeni de budur. Aslında dünya, şimdi Türklükle savaşıyor, biz farkında değiliz.

19) Üyesi olduğunuz yurt içi veya yurt dışı kuruluşlar, dernekler hangileridir?

___ Hiç yoktur. Türkiye’de yalnızca Aydınlar Ocağı, Türk Ocağı’na üyeyim. Uluslar arası, kökü dışarıda hiçbir dernekle işim ve ilgim olamaz.

20) Son yıllarda gerçekleşen, Kırgızistan ve Ukrayna’yı etkileyen renkli devrimleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

___ Amerika Birleşik Devletleri, iki yüz dolara misyoner gönderdi ve istediği gibi oynayabiliyor. Türkiye’ye de bir ara Barış Gönüllüsü olarak beş-on bin kişi gönderdi, zamanında ve ABD böylelikle bizim sosyal haritamızı çıkardı, onun için şimdi Diyarbakır’da, Trabzon’da, Dört Yol’da ne yapacağını çok iyi biliyor ve yapıyor da.

21) Kıbrıs’taki son gelişmeleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

___ Bir Türk atasözü vardır. Büyük balık, küçük balığı yutar ve büyük lokmalar parçalanarak yutulur. Avrupa her yeri parçalıyor, Kıbrıs’ı da biz parçaladık. Niye birleştirmek istiyorlar? Yutmak için. Yutacakları Kıbrıs değil, Türkiye. Einstein’ın izafiyet teorisini sosyal ilimlere uygularsak şunu görürüz. İki yüz milyon dolar, Kıbrıs’ı karıştırır, beş milyar dolar, Türkiye’yi karıştırır ama bunların ABD için bir değeri yoktur. Yirmi yıl önce toplu katliamlar gördü Kıbrıs halkı, bu nasıl unutuluyor? Balkanları parçalayan Avrupa, Kıbrıs’ı neden birleştirmek istiyor? Herhangi bir sorun yok şimdi, çünkü orayı birleştirmek demek Türkiye’yi yok etmek demektir. Türkiye’yi sarmak demektir.

22) İki yüzden fazla plaketle ödüllendirilen biri olarak sizin en fazla gurur duyduğunuz hangisi oldu? Ayrıca, kaç üniversiteden fahrî doktora aldınız?

— Bunlar önemli değil, dışardan yirmi, Türkiye’den ise Gebze İleri Teknoloji Enstitüsü’nden bir fahrî doktoram var.

— **Zaman ayırdığınız için çok teşekkür ederim.**

EK 6 : FOTOĞRAFLAR

Prof. Dr. Turan Yazgan (22 Ocak 1938-)

**Turan Yazgan anne ve babası ile birlikte, gençlik yılları, Eğridir 1956.
Vakfın Arşivinden Alınmıştır.**

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Merkezi Dıştan Görünüş

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Merkezi İçten Görünüş

Turan Yazgan, Kentav Atatürk Lisesi Öğrencileri İle Birlikte, Kentav 1996

Vakfın Arşivinden Alınmıştır.

Çallı Türk Dünyası Merkezi, Tataristan 1995.

1989 TDAV KUTYAY MISIR SEMİNERİ

12. Türk Dünyası Çocuk Şöleni, İstanbul 2006

Turan Yazgan, Vakfın Müzik Grubu İle Birlikte, İstanbul 1989

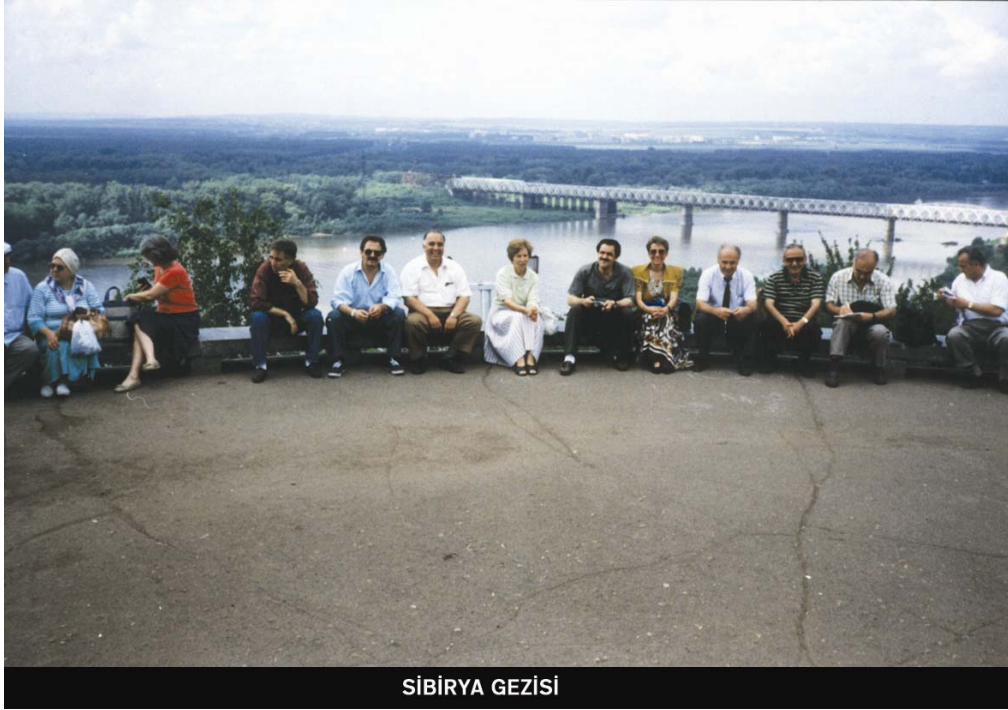
Türk Dünyası Resim Sergilerinden Biri, Süleymaniye Kültür Merkezi, İstanbul 1997

Türk Dünyası Sünnet Şöleni, Tataristan 1996

“ Dilde Birlik” Yazısı İle Türk Dünyası Çocukları, 12. Türk Dünyası Çocuk Şöleni, İstanbul 2006

SİBİRYA GEZİSİ

TDAV'ın Sibirya'ya Düzenlediği İlk Gezi, 1993

Turan Yazgan ve Elçibey

Turan Yazgan ve Eşi Gülen Yazgan